Adevĕrul Literar şi Artistic

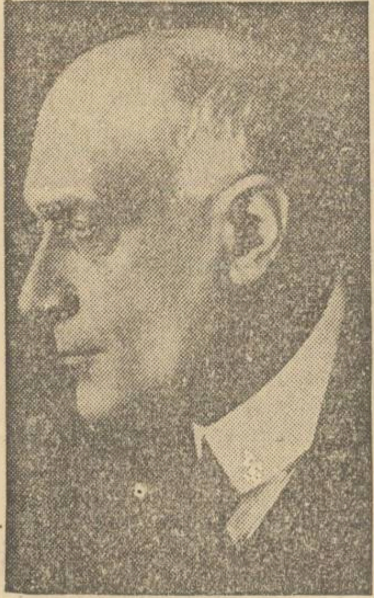
ANUL XIII — SERIA II-a Nr 700
DUMINICA 5 MAI 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Paul Zarifopol

In momentul când închidem aceste pagini, am primit vestea năprasnică a morţii lui Paul Zarifopol, colaboratorul nostru — care ne scrisese de curând şi pe care-l văzusem acum câteva zile.


PAUL ZARIFOPOL

Nimeni nu se putea aştepta la acest desnodământ. Nu era vorba doar de-o suferinţă. Vioiciunea şi sănătatea omului, dragostea lui de viaţă— subt recea-i rezervă în faţa lumii — nu trădau decât un entuziasm înăbuşit, o forţă vitală care se manifesta într'o intensă activitate cerebrală.

Despre opera lui Paul Zarifopol vom vorbi în numărul viitor.

Ne mărginim aici de a plânge un om de-o înaltă cultură, un critic de rasă, un spirit fin —ascuţit încă în contactul cu Apusul — care s'a remarcat ca un gânditor superior chiar în revistele străine, cu prestigiu mondial.

Dar Paul Zarifopol a avut şi un suflet rar. Purta o tradiţie de distincţie şi de delicateţă. Era extrem de agreabilă conversaţia cu dânsul — ba şi pasagera întâlnire pe stradă.

El ducea un bagaj sufletesc din alte locuri, din alte vremuri, din alte lumi... Era un om construit sufleteşte în izolare, printre cărţi — cu gândurile lui.

Aristocrat până în fundul inimii, el — cu toată atitudinea-i estetică în faţa artei şi chiar a vieţii — era înclinat spre suferinţele şi nedreptăţirea mulţimii. In conştiinţa acestui estet pur — vibra, ca într'un luptător politic şi social, revolta împotriva oricărui act violent şi nedemn.

Noi ne despărţim cu adâncă durere de un prieten vechiu şi devotat — surprinşi de bruscheţea morţii care ni l-a luat, nelămuriţi şi miraţi de uşurinţa cu care omul poate trece de cealaltă parte a orizontului vieţii. „ADEVERUL LITERAR"

„Opera lui Mihail Eminescu"[*] de G. Călinescu

Printre aforismele curente ce exprimă mai mult sau mai puţin, îmbufnările amărâte ale scriitorilor, găsim şi următorul datorit unui literat englez:

„O carte care se vinde este mormântul unui scriitor de a doua mână".

D. G. Călinescu şi-a făcut proba şi pe această cale. Numele său, după succesul excelentei *„Vieţi a lui Mihai Eminescu"* a fost, în scurt timp, în toate sufletele, iar cartea în toate bifliotecile. Aceasta nu l-a împiedicat să scrie un frumos roman „Cartea Nunţii", nici nu l-a încurajat să sacrifice demonului cantităţii După un bun interval de timp ne-a dat acum volumul I dintr'o lucrare de fond, care cere timp şi erudiţie pentru ampla informaţiune ce-i trebuie la bază, pe lângă agerime şi capacitate intelectuală pentru înţelegerea metafizică, pe lângă vioiul spirit de critică şi de analiză agilă.

Deci trebuie să constatăm şi de astă dată faptul că d. G. Călinescu este dintre puţinii scriitori viguroşi, căruia succesul timpuriu şi amplu, în loc să-i strice, i-a impus, dimpotrivă, ca reacţiune o constrângere şi i-a dat o disciplină, ce îl va face să rămână în locul în care l-a situat prima sa operă, adică în fruntea scriitorilor din generaţia sa.

Cartea apărută de curând, în editura „Cultura Naţională", *„Opera lui Mihai Eminescu"* este cea mai bună garanţie că nu avem de a face cu un talent de a doua mână. Ea tratează în două părţi „Filosofia teoretică şi practică" a marelui nostru poet. Iar problema ce şi-o propune cercetătorul este aceia de a determina, în partea întâi, substratul metafizic al chestiunilor politice şi economice pe care le urmăreşte cu stăruitoare străduinţă Mihai Eminescu în filosofia sa practică.

Gândirea lui Eminescu e situată de d. G. Călinescu, cu osebit discernământ metafizic, în umbra mişcării idealismului post-kantian, înclinând mai mult spre criticism, sub înrâurirea lui Schopenhauer, decât spre optimismul lui Hegel.

El vede în apriorismul lui Kant posibilitatea spiritului de a se elibera de contingenţele timpului şi ale spaţiului şi în această eliberare îndreptăţirea visului poetic, puterea sa de a dispune de realităţi ca de miracolele unor basme. Poetul devine astfel taumaturg căci gândirea devine sinonimă cu existenţa.

In nuvela *„Sărmanul Dionis"* „grea de gândire", zice d.


G. CALINESCU

G. Călinescu, Eminescu se îndepărtează de Kant, „nu din uşurinţă sau ignoranţă", ci din necesitatea de a-şi urmări cu consequenţă propria lui cugetare, întru câtva originală. Pornind deci de la criticism, el se îndreaptă, într'un mare elan metafizic, spre o construcţie sintetică, un concept cosmic care cuprinde aceste două atitudini ale gândirii sale, cu predominarea imaginaţiei constructive.

Sistemul de cugetare eminescian, constată cu multe dovezi d. Călinescu este un panteism în totdeauna limpede spiritualist", dar în totdeauna legat cu idealismul lui Fichte şi al spinozismului, ca în Schopenhauer.

Impăcarea facultăţii individuale de a proecta în afară

(Continuare în pag. II-a)

*) Edit. „Cultura Naţională". Bucureşti.



Antologia dragostei şi a femeii

■ *Numai pentru persoanele care evită să dea ocazie de gelozie, merită să fim geloşi.* (La Rochefoucauld).

■ *Secretul adevăraţilor prieteni ai femeilor — vorbesc de acei care nu sunt şi nu vor să fie decât prieteni — consistă numai în sentimentul distanţei de păstrat.* (Marcelle Tinayre).

■ *Nimic nu este mai trist decât viaţa unei femei, care n'a putut să fie decât frumoasă.* (E. Rey).

■ *Nimeni nu este mai lipsit de indulgenţă faţă de o femee care posedă un amant, decât o altă femee, care nu mai poate avea nici unul.* (A. Poincelot).

■ *Numai acela aşteaptă iubirea, o cheamă, acel care o are în sine; care, — fără s'o ştie, — trăeşte din sângele ei.* (Miguel de Unamuno).

■ *Femeia n'a descoperit nimic, nici măcar furca de tors.* (Proudhon).

■ *A cugeta este pentru majoritatea femeilor mai curând o excepţie decât o stare permanentă. Nimic nu se fixează în bruma aurită a fantaziei lor.* (D-na Stern).

■ *Toate raţionamentele bărbaţilor nu preţuesc cât un sentiment de femee.* (Voltaire).

■ *In iubire, singurul mijloc de a nu fi deloc ispitit, este de a cădea câteodată în ispită.* (D-na de Choiseul).

■ *Când femeile nu pot să se răzbune, ele fac ca şi copiii: plâng.* (Cardan).

■ *Ceiace în genere este privit ca o virtute la femei, este foarte deosebit de ceiace este astfel privit la bărbaţi. Ceiace se numeşte o femee virtuoasă, n'ar însemna decât un bărbat mediocru.* (Pope).

■ *Cel mai lung capitol din viaţa femeilor este acel al inconsequenţelor lor.* (Marivaux).

■ *Se poate împărţi viaţa femeilor în trei epoce: în prima ele visează despre dragoste, într'a doua o fac, într'a treia o regretă.* (Sf. Prosper).

■ *Bărbatului care n'a iubit cu pasiune, îi este ascunsă cea mai frumoasă jumătate din viaţă.* (Stendhal).

■ *Când ai iubit odată, viaţa este complectă.* (Ch. Nodier).

■ *O femee trebuie să înveţe de vreme cum să fie bătrână, şi nu este acesta cel mai neînsemnat talent.* (D-na de Sevigné).

■ *In legăturile cu femeile, nu-i deajuns unui bărbat înţelept să-şi stăpânească mânile, trebuie încă să-şi stăpânească şi ochii.* (Socrate).

■ *Câtă vreme Eva eternă va păstra părul ei de aur, surâsul şi în mână fructul parfumat al voluptăţii, Adam nu va putea să se apropie prea mult de dânsa fără o beţie involuntară.* (Marcelle Tinayre).

■ *A iubi, înseamnează a se aservi.* (Verhaeren).

■ *O prietenie nouă poate sustrage de la o dragoste veche.* (D-na Guizot).

■ *Dragostea are mai multă fiere de cât miere.* (Ovidiu).

■ *Iubirea este un capriciu a cărui durată nu depinde de noi, şi care este supus desgustului cât şi căinţei.* (Ninon de Lenclos).

■ *Iubirea este setea de necunoscut împinsă până la turbare.* (Petiet).

■ *A iubi, este a trăi!* (Catul).

■ *Dragostea are compensări pe care nu le are prietenia.* (Montaigne).

■ *Tot vorbind despre dragoste devii îndrăgostit; nu-i nimic atât de uşor: este cea mai firească patimă a omului.* (Bl. Pascal).

■ *Aproape toate femeile predică iubirea platonică; dar multe dintre ele seamănă cu acei zgârciţi iubitori de fast, care vorbesc mereu de cheltueli fără să le facă vreodată.* (Saint-Prosper).

■ *Ingerul pe care l-ai iubit până la nebunie, devine câteodată, cu timpul, un drac bătrân pe care-l detesti.* (Erasmus).

■ *Iubirea este singurul lucru aci pe pământ, care nu vrea alt cumpărător decât tot ea însăşi.* (Schiller).

■ *Aproape tot atât de greu de mulţumit eşti când iubeşti prea mult sau când nu iubeşti de loc.* (Vauvenargue).

■ *„Da, am găsit fericirea în căsătorie, căci nu mai am decât pentru soţia mea dragostea pe care o aveam altădată pentru tot sexul său.* (Helvetius).

■ *Lumea o conduc bărbaţii iar pe dânşii femeile lor. Ce ar putea pretinde mai mult?* (Golz).

■ *Inainte de a se fi dat, femeile aparţin celor care le fac să râdă; după ce s'au dat, aparţin celor care le fac să plângă.* (E. Rey).

■ *Fetele strigă după iubire şi se pomenesc cu un bărbat.* (L. Delarue Mardrus).

■ *Femeile cu temperament sunt mai puţin fecunde.* (Buffon).

■ *Fiecare femee are într'însa câte ceva dintr'o cocotă şi fiecare cocotă câte ceva dintr'o femee.* (I. Weininger).

■ *Când femeia este urâtă, nu-ţi place. Când este frumoasă, place tuturor. Când este avută, e sărac bărbatul. Când femeia este săracă, e greu de întreţinut. Când este inteligentă, vrea ea să conducă. Când este proastă, nu-i în stare să asculte.* (V. Hippel).

■ *Din vremuri imemoriale, femeile frumoase au privilegiul de a fi proaste.* (G. Hahn).

■ *Oricâtă virtute să aibe o femee, capriciile nu-şi pierd drepturile lor.* (E. Souy).

■ *Celibatarii sunt braconierii căsătoriei.* (Greuze).

■ *Cochetăria te îmbătrâneşte: instinctul şi şiretenille sale seamănă cu experienţa.* (D-na de Genlis).

Traduse şi extrase de
AUREL GEORGE STINO.



Alt calendar

Numele tău pe buză sau în minte
Cum taie unda păstrăvul mai iute
Chiar mută gura n'are să te uite,
Ciungul mişcă'n gând braţul ca'nainte.

Sperioşii ochi rămaşi ca două ciute
Şi păsările, câte, prinse'n ţinte
Mai ştii? Treceam prin vad şi-ţi spuneam: „Ţin-te
De gâtul meu. Te luam în braţe: „Uite" .

Râsul se lua la'ntrecere cu râul.
Ce fu mai fraged? Unda sau cuvântul?
Cocorii 'şi desfăceau în zare brâul.

Septembre clar. Mai gâfâie pământul?
Mai vin convoaie de oglinzi cu grâul?
Numele tău pe buză... Numai vântul.

ILARIE VORONCA

Elegie pentru sfârşit

Simţi amintirea-i umbră uriaşă 'n noaptea naltă
tăcerii dureroase şi gândului de-acu;
iar sufletul ţi-e par'că o lacrimă prea caldă
pe care n'o poţi plânge din gene limpezi tu.

Ţi-ai furişat un deget naiv pe ochii uzi
Şi te-ai simţit povară de întuneric grea
...apoi tăcerea 'n care nici n'ai rămas s'auzi
cum uşa se închise prea simplu 'n urma ta.

O, nici o mână albă nu-ţi flutură batistă
a 'ntoarcere, ca celor ce pleacă după moarte,
Şi calea ce se vede nelămurit e tristă
ca o scrisoare bună venită de departe.

1929

MIRCEA PAVELESCU

Femeia din provincie

De vorbă cu doamna Genevieve Fauconnier (premiul Femina 1933) şi cu d-l Julien Green

Intre câteva dealuri, la cinci sute de kilometri de Paris, se află localitatea Montlieu. Dacă vreţi să ştiţi şi mai precis, vă pot adăuga, că Montlieu este în departamentul Charantei-Inferioare.

Orăşel cu nu prea mulţi locuitori, cu case fără de etaj, înconjurate de curţi mari, prin care, leneşe, se plimbă vieţuitoarele înaripate, sau cu câte un viţel ce îţi face surpriza şi îţi mugeşte pe negândite la ureche — e locul de unde graba a fost isgonită, iar viaţa cunoscută numai, în simplicitatea cea mai desăvârşită.

Intr'o ogradă, la fel cu toate celelalte, o femeie în tradiţionalii saboţi, svârle cu gesturi ritmice, o ploaie aurie de porumb.

E doamna Geneviève Fauconnier, care de când a primit pentru cartea „Claude" premiul „Femina, nu-şi mai poate găsi liniştea. Tropăitul saboţilor ei este mereu întrerupt. Acum sunt fotografii marilor ziare, care îi cer favoarea unui instantaneu, după o clipă ziariştii care au înspăimântat-o aproape, cu interviewurile lor şi din timp în timp, la intervale scurte, admiratori şi admiratoare, care solicită autografe.

Doamna Geneviève Fauconnier zâmbeşte, îşi termină pe cât posibil misiunea de autoare ajunsă celebră; şi, după câtva timp, o vezi răscolind mai departe treburile gospodăriei, lăsând de fiecare dată, în urma ei, simfonia rustică a saboţilor.

Când în cabinetele de lucru criticii literari se muncesc să fixeze cartea „Claude" într'o formulă, — în Montlieu, autoarea e aplecată asupra unei coveţi, meşteşugind laptele muls adineauri de mâna ei..., sau — dacă e spre seară — priveşte cu blândeţe peste gardul scund de lemn, la viţeii ce se întorc acasă.

Am vorbit cu ea mult. Mult şi despre toate. Iubeşte literatura clasică şi, dintre poeţi, îi plac cei vechi. N'are în ea romantism bolnăvicios, dar nici pulsaţia accelerată a metropolei.

Doamna Geneviève va înscrie în istoria literaturii franceze un caz aparte, de scriitoare nu numai cu talent, dar şi cu o licărire de geniu.

Iată ce crede doamna Geneviève, despre „Femeia din provincie".

— Ar trebui să se simtă fericită femeia din provincie. Ea e ultima care încearcă experienţele societăţii.

Femeia din capitală e cobaiul care primeşte toate injecţiile de dibuire, către lumea nouă, încotro tindem de atâtea vreme. Şi câţi cobai mor, până să se poată potrivi cantitatea necesară. Şi în ce chinuri! Mă gândesc. Epurii din pădure fericesc pe cei prinşi şi desmierdaţi de mânile înmănuşate ale doctorilor, pe mesele albe ale laboratoarelor? Nu cred. Confortul nu contează, când seninul zilei lipseşte. Şi la ce bun un polog de mătase, dacă noaptea ţi-o petreci în spasme?

*

O dimineaţă de început de primăvară. Spre aero-port, maşina transportă patru pasageri. Două doamne, ale căror nume înscrise în registrul de plecare nu spun nimic, subsemnatul şi în fine surpriza voiajului: domnul Julien Green, scriitorul care a reuşit atât de magistral să facă punte între noua şi vechea generaţie adică să aparţină după vârste primei, iar după talent, secundei.

Când am ieşit din Paris, pe drumul ce duce spre Bourget, mi-am făcut schiţa atacului, ce aveam să-l dau în avion.

Domnul Julien Green nu dă interviewuri. O ştiu tot atât de bine, ca toţi ceilalţi colegi. Ca să-i poţi smulge câteva fraze, e necesar să treci mai întâiu pe la un birou de poliţie secretă, să te transformi în detectiv, să-ţi iei inima în dinţi, şi să te întorci apoi ruşinat, că n'ai isbutit să-ţi duci la capăt misiunea.

Scriitorul atât de filantrop în scris, e zgârcit la vorbă. Dacă nu-i eşti prieten bun, te poate ţine ore întregi în monosilabe. Da şi nu, nu şi da. Şi dacă e bine dispus, mai adaugă şi un „hm".

Aşa este domnul Julien Green.

Dar de ce aşi fi mai puţin vanitos, decât alţii?

De ce n'aşi încerca şi eu, să profit de ocazia călătoriei, cu cel mai tânăr şi mai nou şef de şcoală literară?

O încercare nu strică.

Deci, îmi fac un plan de luptă, îmi iau — cum am învăţat în militărie — câteva puncte de reper şi aştept momentul potrivit.

La aero-port, ajungem pe nesimţite.

Câteva controluri sumare, un „bun voiaj", spus de directorul staţiunii, în modul cel mai amabil, şi în timp ce elicea îşi începe zgomotul ei, — nu spun de infern, fiindcă nu e bine să faci asemenea aluzii, când eşti într'o călătorie cu avionul — aparatul începe să lupte în contra legii de atracţie a pământului. Se leagănă ritmic, ca şi când ar vrea să-şi păcălească inamicul, să-l facă să creadă, că n'are altă intenţie decât să înainteze în circonferinţe şi apoi, prin surprindere, deodată constaţi că roţile nu se mai învârtesc, au rămas imobilizate, fără de rost. Aripile şi elicele, primesc consemnul, rolurilor lor.

Sub noi, Parisul se miniaturiziază.

Sena e subţire şi cu strălucirea unui fir de platină. Dacă ai da crezare ochilor, ai spune că în ea şerpuieşte argint viu.

Notre-Dame, cu turnurile ca nişte ace sau ca nişte lumini ascuţite, are în insulă, înfăţişarea unei jucării, pentru un copil de rege.

Iar turnul Eifel nu e o realizare. E un vis...

In faţa mea, în aceaşi poziţie e şi d. Julien Green. Urmăreşte cu privirile, pământul ce ne fuge sub picioare.

Il spionez cu ochii.

Iau aerul unui simplu călător, suit pentru prima oară în avion, — întrerup zgomotul motorului.

— Ce frumos se vede o femeie de aci de sus! O vedeţi, domnule?

Domnul Julien Green mă priveşte neînţelegător. Am viziuni? Cum se poate vedea o femeie, dela cinci sute de metri? E mai mult decât exagerat.

Totuşi, priveşte şi el în jos. L-am călcat bine pe nervi.

— Dumneata vezi de aci o femeie? Dumneata vezi până jos?

— Da! Eu văd.

— Imposibil!

— De ce?

— Pentrucă aceasta e o distanţă, la care nici un ochiu omenesc, n'a ajuns să vadă.

Mă fac că nu ştiu, că cel care îmi vorbeşte e romancierul, ce merge pe drumul celebrităţii.

— Dar scriitorii cum dau ti-

(Continuare în pag. II-a)

puri de oameni, cu calităţi şi defecte pe care niciodată, noi nu le-am întâlnit? Şi cu cât sunt mai imposibile, cu atât aceste cărţi sunt mai apreciate.

— Scriitorii? Eu nu ştiu, dar îmi închipui, că nu-s chiar atât de imposibile, cărţile acelea apreciate.

— Nu? Ei bine. Femeia despre care vă vorbeam, într'adevăr, nu am văzut-o, dar dacă aşi fi fost romancier, îi scriam de acum romanul.

— Eşti sigur? Uite eu... nu-s scriitor. Dar îmi închipui, că unul dintre aceştia, până a scrie romanul unei femei, trăieşte cu ea alături, în imaginaţie bineînţeles, ani întregi. Un scriitor, un scriitor adevărat, nu un vânător de reclamă luminoasă, are nu o casă, în care-şi trăieşte viaţa lui, — ci o sută. Şi ştii ce greu e să fii spiritul, viaţa tuturor acestor cămine fictive, dar cu tot atâtea pretenţii, ca şi celelalte reale?

— Atunci femeile descrise de romancieri, nu-s numai ficţiuni?

— Eu cred că nu.

Deodată îmi pune o întrebare, la care nu mă aşteptam.

— Ce profesie aveţi dumneavoastră?

— Contabil.

Intrebarea o repet de data aceasta şi eu.

— Dar dumneavoastră, dacă nu vă supăraţi?

— Tot contabil.

Am minţit amândoi.

— Atunci, dacă suntem de aceiaşi profesiune, bănuiesc că avem şi aceleaşi gusturi şi judecăm lucrurile la fel. Aşa se spune! Nu?

Domnul Julien zâmbeşte.

— Probabil!

— Ei bine, ce părere aveţi de femeia de jos?

— Care?

— O! Suntem deasupra provinciei. Femeia provincială.

— Femeia provincială e adorabilă. In stângăcia cu care caută să imite pe cea din capitală, e un spectacol de artă. Goana acestor două femei, care nu se vor ajunge niciodată, m'a încântat întotdeauna.

— Dar despre femeia care luptă pentru emancipare?

— O, despre aceasta au scris mult romancierii.

— Vă plac?

— De loc. Ii detest.

— De ce?

— Fiindcă... dar uite că am ajuns la Bruxelles. Cu a doua ocazie, îţi voi spune şi asta.

Dar când voi mai avea eu şansa, de a întâlni pe acest... contabil?

R. E. MOREL



Filme ce se anunţa

Regele Chibriturilor

Biografiile romanţate ocupă în literatura ultimului deceniu un loc din ce în ce mai însemnat. Suntem într'o epocă în care e căutat un contact cât mai strâns cu viaţa şi o apreciabilă parte a publicului preferă literatura care se ocupă de o viaţă trăită operelor de pură imaginaţie.

Cu atât mai mult ne surprinde faptul că viaţa romanţată a fost aproape inexistentă în producţia cinematografică de pân' acum. Au fost filme care tratau cutare episod din viaţa unui personaj istoric sau vieţi întregi imaginate, dar abia acum ni se va arăta un film care înfăţişează o întreagă viaţă trăită aevea, transpusă pe ecran, poate, ca o inaugurare a unui gen de filme încă neabordat.

Filmul „Regele chibriturilor" este, după cum reese din titlu, inspirat din viaţa lui Ivar Kreuger, personaj ce apare ca un uriaş simbol al conjecturilor postbelice de rapidă ascensiune şi fatală cădere.

O operă cinematografică de asemenea factură, care ne duce dealungul vieţii unui om şi care în egale părţi trebue să ţină seamă de realităţile istorice şi de necesitatea romanţării, cere o tehnică specifică de realizare. O viaţă de om conţine o sumedenie de momente, care toate îşi au însemnătatea lor de prim plan în angrenajul circumstanţelor respective. Technica construcţiei dramatice obişnuite nu îşi are locul aci. Conştient de acest lucru regizorul n'a recurs la efecte „tari", n'a dozat efectul dramatic sau melodramatic prea mult în cutare sau cutare scenă, ci a operat cu sobrietate, a ştiut să subordoneze detaliul ansamblului şi tocmai prin această disciplină, prin această restrângere voită a mijloacelor de expresie a obţinut tonalitatea şi ritmul unitar al filmului. Filmul e decupat în scene care prin succesiunea lor dinamică şi uneori bruscă au o cadenţă ce corespunde vieţii neliniştite a eroului. Am zice — să ne fie îngăduită îndrăsneala comparaţiei — că e vorba de o viaţă care ea însăşi a „rulat" ca un film. Prin formula la care a recurs regizorul, el a evitat falşificarea ritmului acestei vieţi şi a imprimat filmului atmosfera adecuată de răceală aparentă, emoţie concentrată şi agitaţie neîntreruptă.

In cariera unui astfel de tip obsedat pe deantregul de afacerile sale vaste, femeia e în general un accident efemer, un passe-temps şi cum totul e subordonat scopului unic, la un moment dat şi aventura erotică e utilizată, e înhămată la cursa spre dominaţia economică a lumii. Vedem în acest film câteva tipuri de femei prezentate rapid, care au devenit instrumente în mâna eroului nostru, accesorii şi ele ale enormului aparat pe care-l comandă.

Unica dată în viaţă când pasiunea pentru o femeie elimină interesele mercantile, când sentimentul e nealterat şi autentic succesul îl ocoleşte. Acest episod — care ar fi putut deveni periculos pentru nota generală a filmului căci putea uşor să alunece în afectiv şi melodramatic — e tratat cu discreţie, distanţă şi melancolie, încadrându-se astfel armonios tonalităţii unitare.

Asemenea unor refrenuri intercalate între diversele episoade din viaţa eroului, apar şedinţele consiliilor de administraţie ale trustului, interesante prin figurile bine alese şi răscolite dramatic de tensiunea în care trăesc conducătorii întreprinderilor uriaşe. Aceste şedinţe sunt adevăratele focare dramatice ale filmului, în freamătul lor sunt reflectate toate fazele decisive de creştere, mărire şi năruire ale eroului.

Viaţa Ilustrată

SPORT

CINEMA

ACTUALITAŢI

4 pagini mari tipărite la heliogravură Preţul 3 lei



Actualităţi ştiinţifice

Cinematograful in relief

Se ştie că una din problemele, care preocupă cel mai mult pe technicienii ecranului, este realizarea efectului plastic în redarea imaginilor filmului cinematografic.

Toate soluţiunile de până acum s'au dovedit în practică, mai mult sau mai puţin imperfecte.

Se pare însă că de astădată, un technician german, profesorul Kögel, ar fi reuşit să pună la punct cinematograful în relief.

Procedeul acestuia prevede, pentru proecţie, un ecran metalic, care reflectă razele de lumină incidente şi produce astfel impresia unui relief material.

In sistemul Kögel, instalaţiile pentru înregistrarea şi redarea filmelor rămân neschimbate.

O industrie germană a hotărît să exploateze acest procedeu, construind ecranele metalice de proecţie.

Viaţa in Cosmos

Fiziologii americani Dodd şi Karter au descoperit, în blocurile meteorice, bacterii şi microorganisme în viaţă. Aceeaş observaţie a fost făcută şi de botanistul german dr. Liebmann.

Rezultatul este deosebit de interesant, întrucât bacteriile găsite aparţin unei specii, care nu-şi are semeni pe pământ.

Cercetătorii care se ocupă de existenţa vieţii cosmice, în afară şi eventual înaintea planetei noastre, au acum o temă interesantă de studiat.

Biotechnica

Aceasta e denumirea unei noui ramuri a ştiinţei, care-şi propune să imite technica şi mijloacele simple, pe care natura le foloseşte ca să înlăture boalele la plante şi animale.

Astfel, profesorul Bayer, dela clinica universitară din Lipsca a reuşit să realizeze, pe cale artificială, o unsoare pentru articulaţii, foarte asemănătoare cu lichidul natural ce lubrifează articulaţiile trupului nostru.

Această unsoare s'a dovedit foarte eficace în numeroase cazuri de inflamaţii ale articulaţiilor.

Progresele nouei ramuri ştiinţifice sunt aşteptate cu multă speranţă în lumea medicală.

Fructele şi vitaminele

Faimoasa vitamină C, care ne fereşte în special de scorbut, şi în general de slăbiciunile nervoase, bolile de stomac, reumatism, etc., nu se găseşte în orice fruct, aşa cum se credea multă vreme.

Cercetările recente au dovedit că numai fragii, caisele şi lămâile conţin în abundenţă această vitamină. Smeura şi agrişile o cuprind într'o măsură mult mai redusă, iar mandarinele în proporţie neînsemnată.

Merele, bananele, piersicile şi prunele sunt foarte sărace în vitamina C, iar perele, fructele uscate şi strugurii nu o conţin deloc.

Linoleumul distruge bacteriile

Profesorul Lehmann, directorul „Institutului de higienă" al universităţii din Würtzburg, în urma unor cercetări minuţioase în laborator, a ajuns la concluzia că linoleumul posedă puternice proprietăţi bactericide.

Intr'adevăr, din 300.000 de bacili, care se găsiau pe centimetru pătrat de duşumea, în timpul încercărilor, au fost distruşi în 24 de ore toţi germenii, pe o vreme mai caldă. Această durată era ceva mai mare în cazul unui timp mai umed.

Interesant este faptul că acţiunea desinfectantă a linoleumului nu depinde de uzura acestui material. Astfel, un linoleum vechi de 30 de ani prezenta încă aceleaş remarcabile însuşiri higienice ca şi unul absolut nou.

Efectul bactericid al linoleumului se datoreşte linoxilului, substanţă care intră în constituţia lui.

„Cuţitul electric" al lui Marconi

O nouă invenţie a lui Marconi: „cuţitul electric". E vorba de un dispozitiv capabil să taie carnea şi muşchii unei fiinţe vieţuitoare, fără să provoace cea mai mică vărsare de sânge.

Principiul este asemănător cu acel al diatermiei.

Fiind străbătut de un curent de înaltă tensiune şi înaltă frecvenţă, cuţitul se încălzeşte într'atât încât distruge imediat orice celulă vie, cu care vine în contact. Totuş, în anumite cazuri, acest rezultat nu este dorit, întrucât celulele, odată moarte, nu mai pot participa la procesul de vindecare.

Deaceea, intervenţiile de felul acesta vor trebui să fie limitate la anumite cazuri speciale, ca de exemplu cancerul, unde operaţia cuţitului electric poate evita infecţiunea sângelui sănătos prin părţile bolnave ale organismului.

Noul aparat de chirurgie radio-electric a fost adoptat în câteva spitale din Londra.

Laboratoarele „Marconi" sunt acum pe cale să puie la punct un nou aparat electric, destinat să stârpească microbii, prin producerea undelor foarte scurte.

Intr'adevăr, s'a constatat că fiecare microb posedă o anumită constantă de diatermie, care a putut fi determinată până acum, pentru bacilii tuberculozei şi acei ai holerei.

Or, undele scurte — de o anumită lungime, variabilă după natura bacilului — pot distruge microbii, producând un soi de explozie.

Bineînţeles, aplicarea acestei metode cere un studiu prealabil foarte conştiincios al diverşilor microbi şi al constantei lor de diatermie, studiu care a fost întreprins în diferite laboratoare din Londra.

In ce măsură aceste descoperiri vor revoluţiona ştiinţa medicală, nu putem încă prevedea. Totuş, marele lor interes constă în faptul că ele se aplică la vindecarea unor boli considerate până acum ca nevindecabile: cancerul, tuberculoza, etc.

Pendule robot

O „pendulă-robot", funcţionând ziua şi noaptea, va da în curând ora exactă, oricărui abonat la reţeaua telefonică din Anglia, care doreşte s'o consulte. In acest scop inginerul-şef F. Addey, din serviciul poştei britanice, s'a dus să conferenţieze cu experţii observatorului din Paris, unde, de câtva timp se găseşte instalată o pendulă asemănătoare.

Cum se procedează, în practică? Vrei să ştii ora: ridici receptorul telefonic şi auzi o voce gravă, anunţând, de exemplu: „ora 14, 15 minute, 30 secunde". Fraza e repetată de câteva ori şi urmată de câteva lovituri sonore ca şi acele pe care le cunoaştem dela radio.

In Paris, abonaţii la telefon, fac vreo 250.000 de apeluri pe lună, pentru a afla ora exactă.

Un nou sistem de emisiune radiofonică

Un amator din Innsbruck, Karl Schuchter, după vreo şapte ani de cercetări şi experienţe la Institutul Electrotechnic din localitate, a reuşit să pună la punct o invenţiune chemată să stârnească o adevărată senzaţie în domeniul radiofoniei.

Graţie unui sistem special de modulaţie, emiţătorul radiofonic, construit de d. Schuchter, realizează o putere considerabilă, cu o cheltuială de energie extrem de redusă.

Astfel, emisiunile lui pot fi ascultate cu aceeaşi claritate, ca şi acele ale marilor posturi de radio europene, care lucrează cu o putere de vreo cinci ori mai mare.

D. Schuchter a construit dealtfel, şi un emiţător în miniatură, al cărui volum nu depăşeşte cel mai mic receptor, care se găseşte acum pe piaţă.

Acest aparat ciudat e alimentat din două baterii electrice de buzunar şi totuş are o bătaie de emisiune importantă.

Procedeele, puse la punct de technicianul austriac, sunt menite să revoluţioneze radiofonia şi comunicaţiile militare.

Marconi a implinit 60 de ani

La 25 Aprilie crt., Guglielmo Marconi, genialul inventator italian, a împlinit 60 de ani.

Ştirea va surprinde poate pe unii, care au impresia că inventatorul telegrafiei fără fir a... dispărut de mult din lumea celor vii, sau că, în orice caz, nu poate fi atât de tânăr. E doar aâta vreme de când auzim vorbindu-se de T.F.F.!

Să nu uităm însă că realizarea acestei epocale invenţiuni a făcut-o Marconi la cea mai fragedă vârstă, aproape în adolescenţă, pe când era încă student al universităţii din Bolognia.

Este Marconi de fapt inventatorul telegrafiei fără fir? Da şi nu. E drept că el e primul care s'a gândit să folosească undele electrice în scopul unor comunicaţiuni la distanţă, fără fir. Nu e mai puţin adevărat însă, că elementele care au servit pentru realizarea acestei invenţiuni, existau dinainte: undele electrice fuseseră descoperite de Hertz, radiocoherorul de Branly, antena de Popof şi dispozitivele de telegrafie, de Morse.

Marconi are însă meritul că a combinat toate aceste organe într'o sinteză minunată şi cu un ingenios simţ practic.

Pe de altă parte, cariera lui Marconi nu s'a mărginit la descoperirea lui iniţială. El a lucrat necontenit pentru perfecţionarea radiocomunicaţiilor.

In timpul din urmă, genialul inventator a reuşit să obţie rezultate remarcabile în domeniul undelor foarte scurte — mai mici ca un metru — care se pare vor rezolva toate dificultăţile încă existente în radio: paraziţi, fading, îmbâcsirea eterului etc.

Vârsta de 60 de ani îl găseşte pe Marconi în plină activitate fecundă şi promiţătoare.

I. S.

INTREBUINŢAŢI INTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

„Opera lui Mihail Eminescu" de G. Călinescu

(Urmare din pag. I-a)

propria-i gândire în chip de „univers concret", cu condiţia de necesitate a unei lumi obiective, se face la Eminescu prin elementul leibnizianal armoniei prestabililite.

Lumea este cugetare şi când Dumnezeu gândeşte, cosmul se creiază. Deci nici o piedică din afară nu opreşte libera desfăşurare a universului, pentrucă divinitatea este imanentă lumii.

Lumea obiectivă este numai proecţiunea unui punct din programul etern, în care *singura substanţă este conştiinţa.* Studiul d-lui G. Călinescu fură pe cititor pe căile fermecătoare al discuţiilor metafizice. In cadrul unei simple recenzii însă trebue să ne smulgem vrajei, renunţând cu părere de rău a-l urma în analiza subtilă a problemelor şi antinomiilor din Luceafărul şi din întreaga operă a lui Eminescu; în analogiile ingenioase prin care cercetătorul răsfrânge din lanterna magiei metafizice lumini fugare asupra „gândirii în fragmente segregabile şi nedefinitive" a marelui poet.

Ceia ce se desface sigur şi evident din toată interesanta şi bogata discuţie a d-lui Călinescu, este faptul că Eminescu nu a năzuit niciodată a deveni filosof, ci, având nevoie de cugetare pentru a da nutriment poeziei şi politicii sale, „el adoptă o gândire străină, căreia, în vederea economiei lui sufleteşti, i-a făcut pe ici pe colo oarecare potriviri eclectice", rămânând totuşi *un cugetător metodic*, adică *cu grija coheziunii dialectice*, după cum se exprimă d. Călinescu.

Gândirea străină adoptată de Eminescu este gândirea schopenhauriană, pe care d. Călinescu o expune concis, cuprinzător şi limpede în câteva pagini, ce pot fi considerate ca un model în specie, subliniind nuanţele şi deosebirile aduse de Eminescu acestei gândiri.

Unele dintre ideile lui Schopenhauer în ce priveşte concepţiile statului, ale moralei şi ale artei au avut deadreptul influenţă asupra ideilor politice-sociale ale lui Eminescu. Astfel „munca este legea societăţii moderne" devine leit motivul politicii eminesciene. Dar în ce priveşte contractul social el rămâne un ireductibil vrăjmaş al lui Rousseau, deşi este pentru statul anarhic şi sălbatec al acestuia în potriva lui Schopenhauer care-l avea în oroare. Acolo însă unde despărţirea lui Eminescu de Schopenhauer este evidentă, e în ceiace priveşte distrugerea naturii care în concepţia lui Schopenhauer este adevărat fachirism şi aci se face şi deosebirea între „pesimismul" lui Eminescu şi acel al lui Schopenhauer. Apoi deosebirile merg accentuându-se... Soluţia problemei fericirii absolute, pe care filosoful german o căuta în negarea voinţei, este înlocuită de Eminescu prin fericirea rdlativă deşi negativă a reîntoarcerii la instinctul speciei ca cea mai sigură expresiune a naturii. Instinctul sexual în loc să fie reprimat ca la Schopenhauer, era dimpotrivă glorificat la Eminescu, în forma sa cea mai frustă, impusă fiind numai conştiinţa ce se suprapune naturii. „Perechea visată de Eminescu, zice d. Călinescu, se împerechează cu simplitatea întâiului cuplu uman, în mijlocul unei naturi de Eden". La astfel de iubire *„telurică"* aspiră Hyperion fără îndoială. Pe când Schopenhauer admira la anahoreţi castitatea, postul, sărăcia, retragerea naturii „călugărul Ieronim îşi întinde toţi muşchii la soare ca un *„dulău"* sau doarme gol în erburi. Cezara înoată în ocean şi amândoi duc o viaţă genitală, pur instinctuală în gloria cosmosului întreg". Forma de stat la care aspiră poetul părăsind criteriul metafizic şi intrând în mijlocul fenomenelor, singura ce i se pare reală, e *statul natural*, aşa cum se găseşte la fiinţele inferioare fără o viaţă socială de origine inteligibilă.

Politica sa e politică sociologică, protivnică idealismului unei legi, produs al libertăţii. Lui Eminescu îi repugnă deci superlativul social, libertatea şi de aci se explică antiliberalismul său şi antipatia pentru parlamentarosm deşi s'ar putea ca ideile sale să fi fost influenţate de fiziocraţi, pe care îi cunoştea. D. Călinescu susţine cu multă dreptate, că Eminescu ar fi fost conservator, naţionalist, reacţionar, *prin temperament*, fără nici o influenţă din afară. El visează la forme sociale mai deadreptul deduse din natură şi anume din „sănătoasa barbarie".

Studiul d-lui G. Călinescu pe lângă toate eminentele calităţi de care face dovadă în felul cum e tratat, posedă şi pe aceia de a fi de actualitate şi a da la lumină o ideologie de a cărei deformare sălbatică şi grosolană, suferim.

Rasismul lui Eminescu, înţeles într'un chip larg, ca energie etnică, se manifestă prin incompatibilitatea încrucişării între naţii şi hibrizi sau „stârpituri", nu între naţiile mari, ceiace situiază problema cu totul pe alt teren.

Apoi eminentul cercetător, revizueşte volrile eminesciene, curăţindu-le de tot adaosul celor interesaţi, care le-au denaturat până la falsificare completă.

Pentru prima oară cititorul are strânse şi legate într'un tot, în lumina unui criticism ascuţit şi a unei reale culturi, largă şi solidă, în toate domeniile pe care le atinge, concepţiile originale şi pline de sevă şi originalitate ale marelui nostru geniu.

Cartea d-lui G. Călinescu a fost aşteptată cu cea mai mare nerăbdare în toate cercurile intelectuale şi cred că nu va fi o decepţie pentru nimeni, chiar dacă va provoca discuţii şi dezbateri cum este natural pentru un atât de bogat conţinut şi pentru toate problemele pe care spiritul iute şi vibrant al autorului le atinge.

IZABELA SADOVEANU

Cronica muzicală

Concertul de pian al d-rei Nadia Chebap

In aceste momente de radiodifuziune, care reţin pe melomani acasă, am văzut o minune: *Sala Dalles* plină la un recital de pian, în seara de 22 Aprilie! *D-ra Chebap*, pianistă de mare talent şi apreciată nu numai la noi, dar şi în străinătate, a dat un singur concert în anul acesta, consacrat lui *Bach, Liszt, Chopin* şi *Schumann*.

Digitaţia de care dispune, cultura făcută la Viena sub conducerea celui mai mare profesor de pian *Lecitizski*, felul de a fraza, perlatul fin şi mult apreciat au pus în valoare frumuseţile din *Bach* şi minunatele şi profundele idei din faimoasa sonată de *Liszt*. Pentru un artist cu talentul d-rei *Chebab*, operele lui *Chopin* par de o simplicitate tehnică surprinzătoare. Interpretarea d-rei Chebap pentru întreaga operă a lui *Chopin*, i-a creat reputaţia de concertistă de mâna întâia, iar criticii o consideră ca cea mai bună interpretă a genialului compozitor polonez.

Les *études Symphoniques* de *Schumann*, de o interpretare atât de grea, au fost redate într'o atmosferă de pur romantism şi cu elan care justifica plasarea acestei compoziţii pianistice la sfârşitul programului. D-ra *Chebap* a fost răsplătită cum merita şi bucăţile date în plus nu făceau decât să exalteze entuziasmul unui public select, care nu părăsea sala, cu toate ameninţările electricianului, exprimate prin stâns parţial la început până la întunericul evacuator şi definitiv.

I. PAL.

Mărunte

— A apărut în „Biblioteca Socială" No. 11—12 studiul critic *„Evreii în opera lui Ionel Teodoreanu"* de *G. Spina*. — Preţul lei 6.

— *A apărut volumul de poeme „Intoarcerea poetului la uneltele sale" datorit lui Camil Baltazar. Cartea a apărut în editura „Cultura Naţională"*

Tabletă

Pentru inocenţă

După asasinatul elevilor unui liceu din Bucureşti a fost interesantă de urmărit reacţiunea. Profesorii liceului şi părinţii elevilor s'au întâlnit, ca de neobicei, din nevoia naturală să se apere în progenitura lor. Necunoscuţi unii cu alţii, ceeace e regretabil, nu de azi, nu de ieri ci de zeci de ani, ei au deliberat, mai liniştiţi decât permitea împrejurarea şi strângându-şi coatele unii lângă alţii, între un cimitir şi un penitenciar. S'a dat un fel de comunicat, din care reiese că toată lumea e mulţumită şi de sine şi de profesori şi de copii şi că vina educaţiei nu aparţine nimănui, niciunui om viu, niciunei mame şi niciunui tată, nici pockerului de-acasă, nici clubului unde se refugiază Domnii şi Doamnele, de urâtul gospodăriei, nici prezenţei permanente în viaţa copilului a unguroaicei, a nemţoaicei sau a englezoaicei. Vinovat trebuie să fie, dacă nu grilajul grădinii Cişmigiu, piciorul din stânga al scaunului dela birou. In orice caz, trebuie tras la răspundere un lucru de metal sau de cărămidă, căci om culpabil, în carne şi oase, nu se găseşte în Bucureşti.

Ba, mai de grabă, vinovatul cel adevărat este Eusebiu Popovici, care nu trebuia să se deştepte. Sau dacă se deştepta, trebuia să fie blajin şi părintesc, dinaintea revolverelor precocilor bandiţi. Ce-ai fi făcut d-ta în asemenea caz? Te puneai să te împotriveşti gingaşilor şi să te iei de piept cu adolescenţa? Ferească Dumnezeu! Ii pofteai să stea pe pat lângă dumneata, îi mângâiai pe obraz, ca pe nişte candizi ce erau şi îi întrebai: Dumneata, frumosule cu ochelari, cât vrei? Un milion? ţine un milion. Ba îţi mai dau 250.000 lei pe deasupra, pentru tramvai. Pardon, mai ţine 750.000, pe care să-i dărueşti tatălui dumitale, drept recompensă că a ştiut să te crească. Mi se pare că e un foarte bun magistrat, înverşunat să fie excesiv de drept cu toată lumea. Spune-i, cu sine să nu caute să fie tot atât de sever, spune-i să se menajeze, să mai închidă un ochiu, căci ţara are nevoie de oameni integri şi corecţi. Dacă micile sume pe care ţi le încredinţez nu-ţi vor fi de ajuns, ca să ajungi şi dumneata sever, ministru sau deputat, să mai treci pe la mine şi tot noaptea, pe la trei.

Dar dumitale, bondocule, ăla mai mic, cât îţi trebuie? Două milioane, nu-i aşa? nu e prea mult. Te rog să mă ierţi, atât am disponibil. Uite, renunţ la duca mea în străinătate, desfac geamantanele şi mă jertfesc. Eşti generaţie tânără şi ai nevoi, greu de satisfăcut cu un carton de prăjituri. Iţi trebuiesc sensaţii, nu pot să ţi le refuz. Or fi ele bune şi matematicile la ceva, dar nu faci cu ele nici-o brânză. Tatăl dumitale, spun drept, ce brânză a făcut cu catedra lui de profesor, plictisit de monotonie şi amărît? El ar fi dorit mai mult, mult mai mult. Ce vreţi? aşa v'am făcut noi, nemulţumiţi cu tot ce avem şi am avea. Ţara e un câmp în care toţi obosim, şi e plină de locuri dezertate de toată lumea: natural, suntem oameni aleşi, ne trebue totdeauna altceva, şi nu ne place nimic. Eu, vezi dumneata, aş avea de toate şi numai Rege n'am fost: tocmai umblu să mă fac preşedinte sau dictator, să-mi ajute Dumnezeu. Şi dacă nu o să fiu, caută să fii dumneata: ai toate drepturile, ai împlinit 16 ani. Până la 21 trebuie să guşti, să mănânci şi să te şi saturi. Văd că nu te mişcă suma. Ei bine! Dragă nevastă, adu încoace caseta cu bijuterii. Trebuie să o dăruim acestui tânăr de mare merit, care fără 5 milioane în cap se simte nenorocit.

In loc să procedeze ca un om cumsecade, Eusebiu Popovici s'a sculat din pat agresiv şi cu o impertinenţă condamnabilă a dat semne de rezistenţă. Ce puteau să facă scumpii copii? Caz de legitimă apărare: au tras! Acuzatul putea să se ferească să nu-l nimerească gloanţele. Ţi-ai găsit! A preferat să se încăpăţâneze. A găsit ce a căutat. Dacă nu ar fi murit în acest accident, putea să moară într'altul, căci a doua zi avea de gând să plece şi calea ferată prin Europa e lungă: orişicum, nu se făcea atâta vâlvă în jurul unui atentat derizoriu şi noi, părinţii, am fi alergat să aranjăm lucrurile ca să nu ajungă la Parchet. E aproape imposibil de chemat acum la răspundere fiul unui magistrat de mare prestigiu profesional, dar dacă Popovici nu murea, cine îndrăsnea să sufle în talgerele Justiţiei ca în nişte străchini de ciorbă, fără să fie strict reprimat?

Domnilor magistraţi şi Domnilor Juraţi, nu sunt nevinovaţi numai copiii dar nici părinţii lor n'au nicio imputare să-şi aducă. Ei sunt nişte îngeri. De Popovici să nu mai vorbim, că a murit; dacă i-am răscoli viaţa şi afacerile lui avocaţiale, aţi vedea că numai o întâmplare fortuită a contribuit la moartea lui actuală. El trebuia să fie mort încă de mult. N'aţi căutat Dumneavoastră în Bucovina pricinile adevărate ale asasinării lui, care erau cât pe-aci să fie descoperite de mirosul ultra sensibil al unui judecător instructor, urmat de un stat major de agenţi, dacă nu devia hazardul? Ce păcat că s'a descoperit o simplă pricină materială în locul pricinii de psihologie! Trei luni de zile, mărturisiţi, convingerea Dv. nestrămutată a fost că asasinatul e opera soţiei şi aţi ştiut cu o pricepere, de care trebuie viu felicitat judecătorul instructor, să faceţi pe această femeie să se pârpălească în flacăra justiţiei.

O să insinueze acuzarea, că magistratul tată ştia cine-i asasinul şi că a putut să rabde să fie acuzată soţia defunctului şi a putut să tacă — primind, ca un suprem sacrificiu pentru puritatea profesională, şi tratamentul de cercetare în care a fost ţinută şi chiar osândirea ei, eventual. E prima datorie, Domnilor, a magistratului care se respectă să fie nu numai implacabil, cum a fost colegul Strajan, nu numai să puie 9 milioane, ascunse, de o parte, dar să şi aibă o înaltă concepţie despre personalitatea lui proprie şi să se comporte cu înţeles infailibil. Căci, vedeţi, dacă omul nu crede orbeşte în chemarea lui şi nu instrumentează bine orbit, cu vehemenţă şi inflexibil asupra celorlalţi, ce se mai alege din ordinea socială, cum se mai ţine urzirea intimă a fibrelor fundamentale, ce disciplină mai poate să fie?

Domnilor, trăiască societatea, familia şi Biserica şi vă rog achitaţi.

T. ARGHEZI



PLASTICA

Expoziţia Mina Byck-Wepper

O bună expoziţie — una dintre cele mai originale şi mai unitare manifestări ale sezonului plastic — a deschis la



„Cartea Românească" d-na *Mina Byck-Wepper.*

Cunoscută deopotrivă din expoziţiile personale, din participarea regulată la colectivele oficiale şi din vignetele care ilustrează de atâţia ani „Adevărul literar", d-na Wepper şi-a căutat necontenit stilul propriu, izbutind să oprească atenţiunea cercetătorilor.

Drumul străbătut până azi a fost destul de anevoios.

Noi i-am atras adesea atenţiunea asupra şovăielilor şi i-am subliniat totdeauna izbânzile.

Astăzi, când maturitatea expresiei coincide cu o bruscă frângere interioară, artista depăşeşte toate aşteptările.

Sentimentul matern, exultat şi înmulţit în zeci de ipostaze tragice şi duioase, cuprinde cadru de cadru, copleşeşte şi emoţionează ca şi cea mai convingătoare dramă.

D-na Wepper a pus aci toată căldura, toată bogăţia de sentimente, de taine şi de nimicuri scumpe, pe care nu le mai poate împărtăşi fărâmei de fiinţă pierdută.



Sunt compoziţii de turmentare lăuntrică, de neastâmpăr, de duioşie şi de sbucium covârşitor, care amintesc uneori pe Edward Munch, adesea pe Käthe Kolwitz.

Dar aceste ecouri întâmplătoare nu compromit nici odată interpretarea personală, accentul sugestiv al propriei sensibilităţi.

Studiile de alb şi negru, extinzându-se în teme variate, d-na Wepper îşi îndrumează preocupările spre ilustraţia de carte, dovedindu-ne şi aci posibilităţi deosebite şi, mai ales, subtilitate.

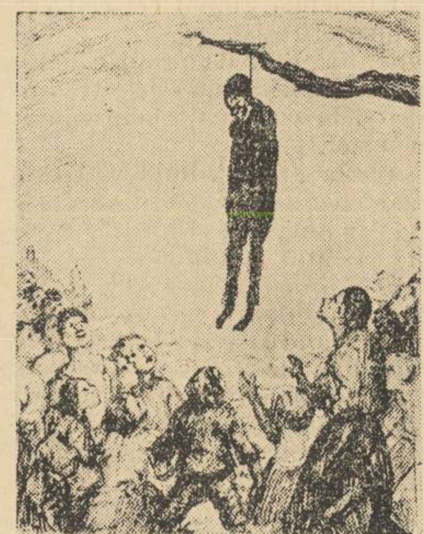
Astfel, în tălmăcirea grafică a poeziei baudelaire-iene — a acelei poezii pline de amărăciune, de dorinţă sălbatică şi pasionată — artista defineşte expresii de neobişnuită profunzime.



O siguranţă grafică tot atât de remarcabilă găsim şi în priveliştile din Radna, din Lipova şi din Braşov, în care albul sapă adâncimi şi perspective largi, iar jocul viguros de umbre construeşte şi amplifică imaginea.

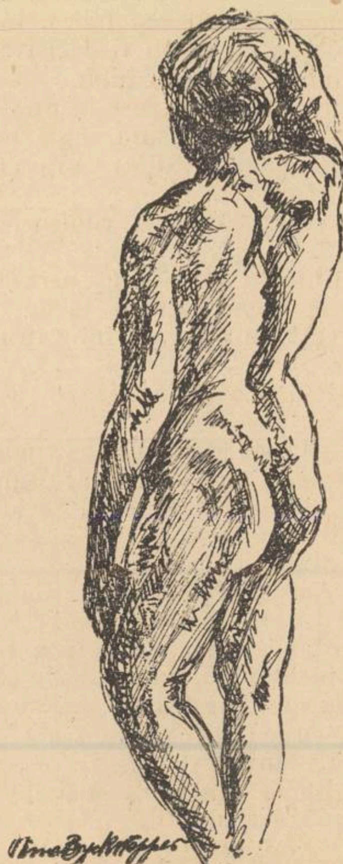
Urmărind realizarea unei sensibilităţi atât de personale, d-na Mina Byck-Wepper îşi asociază aplicaţiunii d-sale recunoscute sentimentul nou al transpunerii prin sinteze, care o obligă pe artistă să se menţină în nota concentrată a trăsăturilor sumare şi să-şi organizeze tema în jurul contrastelor de umbră şi lumină.

Calitatea excepţională a acestei expoziţii e o scuză îndreptăţită pentru amânarea cu o săptămână a cronicei noastre despre Salonul Oficial.



Expoziţia din Sala Ileana constitue o etapă de rodnică ascensiune.

H. BLAZIAN



Bibliografie

Primim:

Alice Gabrielescu: *Intimitate. (A doua ediţie din „Necunoscuta") Ed. „Cultura Poporului", Bucureşti, 1934. Preţul 40 lei.*

C. Ardeleanu: *Pescarii. Ed. „Adevĕrul", Bucureşti, 1934. Preţul 60 lei.*

Petre I. Ghiaţă: *Arta Politică. Ed. „Cugetarea", Bucureşti, 1934. Preţul 35 lei.*

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI:

I. Brucăr: *Spinoza (Viaţa şi Filosofia). Ed. „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, 1934, preţul 14 lei.*

Mihail Eminescu: *Geniu pustiu. Ed. „Universala" Alcalay & Co., Bucureşti, 1934. Preţul 14 lei.*



Trosnesc stejarii

Călin nu l-a cunoscut pe bunică-su, dar a auzit vorbindu-se mult de el, în casă şi prin toate meleagurile celea, ca de un om, aşa dintr'o bucată la suflet şi la gând. De se făcea o nedreptate cuiva, sau de un lucru nu mergea tocmai acătărei, numai ce auzeai pe cel obijduit că zicea: „Unde e bietul cuconul Alecu să audă una ca asta?" sau „Ai noroc că nu mai e conu Alecu, că ţi-ar fi făcut el ţie!"

Venea la el lumea de peste şapte sate, să i se facă dreptate: Un tată alungat din casă de ginere; doi fraţi ce nu se împăcau dela o împărţeală, sau un altul ale cărui vite intraseră în lanul vecinului şi-i păscuse sămănătura şi câte feluri de pricini, ca de la om la om, ce au dorinţi şi odată cu dorinţi şi păcate.

I se dusese buhul lui conu Alecu de înţălepciunea lui ca de a lui Solomon şi numai ce se pomenea boerul că intră la el în ogradă un car tras de doi boi şi în el cu împricinaţii, ce veneau cale de cine stie câte poşte, sau cu câte o caleaşcă cu un boer, să-i ceară un sfat.

Conu Alecu fusese în mai multe rânduri ispravnic la Botoşani şi a rămas de pomină bunătatea lui, dar şi felul cum ştia să pedepsească pe acei ce-i prindea cu mâţa în traistă. Şi de cădea păcatul pe câte unul, poruncea să-l aducă în faţa lui, îşi cuprindea atunci toată barba într'o mână, ca şi cum ar fi voit să şi-o smulgă, se uita ţintă în ochii vinovatului şi îi striga: „Orişice ert... dar hoţia nu!!"

Unuia care încasa acciza la jităria oraşului, nu ştiu ce i-a venit într'o zi să se încurce în socoteli şi a amestecat banii lui cu ai statului. Atunci cuconu Alecu a poruncit să fie adus la isprăvnicie, l-a încălecat pe un măgar, cu faţa spre coadă şi l-a purtat aşa prin oraş, silindu-l să strige cât îl lua gura: „Am furat!! Am furat!!" iar când hoţul obosea sau îi era ruşine să mai strige, unul din cei patru vătăjai care îl însoţeau îl plesnea pe spinare cu o nuia. Lumea eşea pe stradă sau în poartă şi îl huiduia. Şi aşa, omul cu pricina a fost purtat de când a răsărit soarele până ce a apus şi n'a rămas stradă pe unde să nu-l treacă, căci aşa avea poruncă de la isprăvnicie.

Pe atunci, primarul era la ordinul ispravnicului şi prima dată când conu Alecu a fost ales ispravnic şi-a luat ca primar pe conu Dumitrache Chiriac, om tare cumsecade, dar care uita de nevoile casei şi de treburile comunei, când era la o masă de cărţi. I-a tot spus conu Alecu să mai lese la naiba fiţuicile; dar degeaba, cu toată făgăduiala, conu Dumitrache nu se putea ţine de cuvânt. Şi aşa au mers lucrurile până în toamnă. In anul acela, ploile se ţinuseră lanţ şi cum pe atunci uliţele erau pietruite ca vai de lume, se umbla anevoie.

De Sfântul Dumitru, când era ziua onomastică a primarului, conu Alecu hotărâse ca atât el cât şi neamurile lui — şi slavă Domnului că erau destule în Botoşani! — să-i facă vizită lui Dumitrache Chiriac, în cupeu, după obiceiul de atunci, dar în loc de cai, să fie înhămaţi câte doi boi. Şi se zice că aşa l-a durut lucru ista pe primar, că a doua zi chiar, cu toată vremea rea, a scos o sută de oameni şi a stat el singur, zile întregi dearândul, până s'au pietruit câteva uliţe mai însemnate.

Chiar şi atunci când era ispravnic conu Alecu, nu da uitării treburile moşiei şi îngrijea cu acelaş drag atât de Comăneşti, leagănul familiei, cât şi de Orofteana, adusă ca zestre de cucoana Sultica. Şi de multe ori, când treburile dela isprăvnicie îl prea înghesuiau şi conu Alecu nu se putea duce la ţară pentru muncile câmpului, sau când iarna balurile se ţineau lanţ — numai ce-l vedeai pe boer că se scula într'o zi cu noaptea în cap şi pornea la ţară. Iar de-l întreba cineva de ce pleacă, atunci zicea: „Isprăvnicia şi petrecerile sunt costisitoare şi de n'ar fi Comăneştii şi Orofteana, n'aşi avea cu ce să le fac faţă".

Lumea îi spunea lui conu Alecu „Titirezu", căci era mic de stat şi nu şedea locului nici cât ai clipi din ochi. Era harnic şi inimos la toate,— chiar şi la însurătoare; a luat-o pe cucoana Sultica când împlinise el 23 de ani, iar ea numai 17; şi după doisprezece ani de căsnicie a avut şase fete şi cinci băeţi; la an unul, şi toţi i-au trăit.

La botez, ruga pe naş să nu-i ureze finului boerul altă ceva, decât noroc, dacă era fată; şi minte — de era băet. In anul când s'a însurat, conu Alecu a ridicat din temelie biserica din sat, iar la naşterea fiecărui copil — dăruia câte o icoană a unui sfânt sau sfinte, după numele ce-l purta copilul.

Pe toţi plozii i-a crescut la Comăneşti şi se zice, că atunci când a trecut numărul lor de şase, a pus să se dărâme cuptorul, căci nu mai era încăpător; şi a zidit un altul, fiindcă după cuptor i-a crescut pe toţi, sau cum spunea dumnealui „la clocitoare".

Mama Anica, care a dădăcit pe toţi copiii, era de atâţia ani la familia Holban,—că pierduse răbojul, atât ea, cât şi stăpânii. Şi de o întrebai pe bătrână câţi ani are, şedea puţin pe gânduri ş'apoi răspundea: „Ştiu eu, mamă dragă... vre-o şaizeci... vre-o opt zeci... am mulţi de tot, naiba să-i mai ştie... ş'apoi la ce mi-e bun dacă aşi şti?"

Bătrâna a crescut toţi copiii şi, cât i-a îngrijit ea, odată n'a intrat doctorul în casă şi — slava Domnului! — unsprezece draci erau. Au avut pe rând fiecare, ba anghină, ba scarlatină, cor, bube dulci şi câte altele. Dar numai ce-o vedeai pe mama Anica, făcând fel de fel de oblojăli, căci fiecare boală „avea chichirezul ei", cum zicea bătrâna. Şi de vedea ea că nu merge tocmai bine cu leacurile, atuncea îl descânta pe bolnav şi cum făcea, cum dregea, tămăduia totdeauna. După ce-l vindeca, înainte de a-l aduce între ceilalţi copii, îl afuma, adică: punea jos o căţuie cu jăratec şi turna deasupra oţet, iar copilul trebuia să treacă de mai multe ori prin fum.

Ştefănică, care era cel mai mic, adică al unsprezecelea căpătase la un an şi jumătate crup. Şi cum era slăbuţ şi bicisnic, cucoana Sultica îşi luase orice nădejde că are să mai scape băetul. Atunci mama Anica, după cum era obiceiul, a cerut copilul: „Dă-mi-l mie, duducă", iar stăpâna se prefăcea că-l dărueşte. In felul ista, cel dăruit trecea în altă mână şi în seama altui noroc. Atunci mama Anica a luat pe dăruit şi l-a ţinut cam vre-o trei zile într'un burduhan de vacă tăiat proaspăt, dându-i de trei ori pe zi câte o linguriţă de Dumnezeu ştie ce; căci ea, Doamne păzeşte, n'ar fi spus la nimene cum făcea leacurile. Şi de unde până atunci plodul nici nu dădea semn de viaţă, începu să scâncească şi să ceară de mâncare.

Fiecare copil avea povestea lui, pe care mama Anica o ştia în cel mai mic amănunt. Şi dacă cucoana Sultica le mai amestecea, căci doar erau unsprezece, bătrâna dădacă, ferit-a sfântul n'ar fi încurcat una cu alta. Când stăpâna voia să ştie când s'a născut unul din ei şi, ca să nu-şi mai piardă vremea să-l caute în cartea de rugăciuni unde obişnuia să-l treacă, întreba pe mama Anica; şi fără greş ea îi zicea anul, luna şi ziua, când s'a născut.

Copiii şedeau iarna în odaia lor şi vara afară, iar mama Anica, îi păzea ca pe un cârd de răţuşte. O vedeai de dimineaţă până în seară, cu o vărguţă în mâni, tot adunându-i ca să-i poată avea sub ochi. Toată ziulica o auzeai: „Miluţă, vină aice!!! Ilincuţă... Marie, pentru Dumnezeu, vreţi să vă scoateţi ochi!? Ştefănică, drace împeliţat, acuşi dau cu Sfântul Neculai în tine!" Era numai o sperietoare, căci nuiaua n'a căzut niciodată pe spinarea unuia. Câte odată un drac mai neastâmpărat deschidea uşa la boieri şi era destul atâta, ca ceilalţi copii să se împrăştie în toată casa, aşa cum se împrăştie răţuştile când se deschide uşa de la poiată. Atunci, cucoana Sultica, care când se supăra era varga lui Dumnezeu, numai ce o vedeai că arunca papucul din picior şi nu ştiu cum făcea că îl prindea din fugă şi vai de spinarea celuia pe care cădea: „Dumnealui", căci aşa îi spuneau copiii papucului cucoanei Sulticăi.

Şi-i creştea mama Anica pe copii până ce se făceau mărişori, buni de dat la şcoală, şi atunci scăpa câteva ceasuri pe zi de câte unul, doi, căci venea învăţătorul din sat să-i inveţe. Dar când isprăveau cu învăţătura de acasă şi trebuia să-i trimeată mai departe prin şcoli, pe băeţi la Iaşi, iar pe fete la Lemberg, lucru ista pentru mama Anica era ca şi o boală, atâta suferea. Ş'apoi o vedeau săptămâni de zile prin toate ungherele ştergându-şi ochii cu colţul barizului şi oftând.

Numai când pe Ilincuţa, a treia ca vârstă dintre fete, a luat-o la mânăstire vara lui conu Alecu care era stariţă la Văratec, mama Anica n'a zis nimica, ba s'a bucurat chiar. Ea ştia obiceiul vremii, că pe multe fete de neam mare, date de boeri la mânăstire pe la neamuri, maici sau stariţe, feciorii de boeri le-au furat de acolo şi s'au însurat cu ele. Chiar pe o soră de a cucoanei Sulticăi, a furat-o boierul Comşa de la mânăstire şi cât de bine a nemerit! Ce moşie, ce case avea şi toate puse de Ionică Comşa pe numele nevestei. Ş'apoi mamei Anica, când a fost în cele două rânduri la Văratec, i-a crescut inima de bucurie văzând-o pe Ilincuţa, aşa mică cum era, numai de-o schioapă, şi îmbrăcată ca o măicuţă. Simţea bătrâna dădacă nu ştiu cum, un fel de sfială faţă de Ilincuţa şi nici nu mai îndrăznea să-i zică „duduie", ci „soră Ilinca" — cum îi spuneau ceilalţi în mânăstire.

Şi parcă a fost făcut, când Stefănică, cel mai mic dintre plozi împlinise vrâsta să fie dat la şcoală, — mama Anica a murit.

Pe măsură ce copiii creşteau şi erau în pragul căsătoriei, conu Alecu le făcea fetelor dotă în „aur zâmţ", iar băeţilor le cumpăra, pe numele lor, câte o moşioară.

Dela o vreme, cam pe la vârsta de 50 de ani, conu Alecu s'a lăsat de politică şi s'a retras la ţară, muncind aşa cum nu muncise nici chiar în tinereţea lui. Şi se îndeletnicea nu numai cu munca câmpului, dar a pus să se sădească aproape două fălci de copaci roditori şi mai ales a prins drag de stupărie. Şi nu era zi să nu stea cel puţin două ceasuri între albine, care parcă îl cunoşteau, sau cum îi plăcea lui să-şi zică: „Eu sunt tata lor".

Vedea omul cum cresc de repede copiii şi că fiecăruia îi trebue bani ori moşie, ca să poată şi ei la rândul lor să-şi înjghebe o gospodărie. Până s'a statornicit la ţară, boerul măritase numai trei fete şi însurase un băet. Şi se gândea conu Alecu, că mai sunt încă şapte cărora le vine vremea rând pe rând şi la scurt timp să-şi ia fiecare săcuşorul cu aur zâmţ sau cele două sute fălci de pământ. Pe lângă asta cât bănet mai cerea şi ţinerea copiilor prin şcoli.

Conu Alecu ştia că vechilii şi alţi oameni de încredere ce-i avea pe moşie, nu puteau să aibă atâta tragere de inimă cât avea el. De aceia de cum se crăpa de ziuă, umbla forfota, dela câmp la moară, dela moară la velniţă; şi numai când se înopta, se întorcea la curte. Mânca ceva în grabă, apoi până noaptea târziu făcea socoteli în cancelarie. Aici, la lampa cu ţilindru afumat, veşnic crăpat pe alocuri şi cârpit cu câte o bucată de hârtie, făcea socoteala fie-

cărui om în parte pentru muncile câmpului.

Conu Alecu avea ca megieș de moșie pe un armean, Ovanes Garabet, care ținea în arendă moșia Mlenăuții. Era un om cumsecade, cinstit și îi purta multă cinste și respect boerului.

Conu Alecu făcuse tovărășie cu Armeanu și îmgrășa în fiecare an trei sute de boi la velniță.

Cu două săptămâni înainte de sfânta Maria, când era ermaroc la Cluj, porneau boerul, armeanul, patru pușcași și paisprezece haidăi ca să păzască boii. Intr'o căruță acoperită cu rogojini ș'apoi cu o pânză deasă de in, călătoreau boerii. In jurul căruței cei patru pușcași călări, iar în alte două căruțe dormeau cu rândul câte șase oameni. Cei ce dormeau ziua, erau de strajă noaptea. Până la hotarul unguresc, călăreții aveau puștile pe spinare și câte un pistol în chimir; înainte de a trece hotarul, ascundeau puștile în paele din căruță, în schimb aveau ochii în patru. Și așa călătoreau zile și câte odată nopți în șir. Numai când erau nopțile întunecoase poposeau la marginea unui sat sau târgușor și în zorii zilei porneau înainte.

De obiceiu făceau unsprezece, douăsprezece zile și, înainte de a ajunge la Cluj, cale de trei poște de târg, se opreau la un loc anumit pe valea Mureșului, spălau boii, îi odihneau o zi, iar în ziua iarmarocului — când intrau cu ei în târg, — îți era mai mare dragul să-i privești. Boii se vindeau aice cu preț mult mai mare decât la iarmarocul din Botoșani sau cel din Roman.

La întoarcere, boerul cu armeanul veneau în diligență însoțiți de doi pușcași, care aveau acuma numai pistoalele în chimir. Cum ajungeau la Comănești, înșirau fâșâcurile cu galbeni pe masă, căci nu se vindeau decât pe aur ș'apoi conu Alecu începea împărțeala: dădea două fâșâcuri armeanului, iar el lua trei și tot doi, doi și mie unul; doi, doi și mie unul până se isprăveau fâșâcurile. Conu Alecu lua la fiecare doi, unul mai mult drept chirie pentru velniță și plata oamenilor care căutaseră de boi.

După ce isprăvea împărțitul între ei, dăruia fiecare câte trei fâșâcuri de galbeni, pe care atât pușcașii cât și haidăii trebuiau să-i împartă frățește. Cheltuiala ce o făcea acolo boerul sau armeanul, se scădea.

Conu Alecu, când se întorcea de la Cluj, venea încărcat de lucruri. Ce nu aducea el de acolo pentru cucoana Sultica, copii și neamuri: șaluri, ștofe, mătăsuri, găteli, hăinuțe și, când începea să le întindă prin casă, parcă era o prăvălie în desfacere. Dar până ce-l vedea întors acasă, inima cucoanei Sulticăi, era cât un purice. Cât se mai ruga biata femeie în fiecare an să nu mai plece, dar degeaba. Conu Alecu, cu luni de zile înainte, nu vorbea decât de asta. Ii plăcea omului dusul ista la Cluj. Eșea din bârlogul lui; ș'apoi nu știu cum, avea o altă tragere de inimă la muncă pentru restul anului.

Cam pe la cincizeci și patru de ani, boerul a căzut bolnav de reumatizm și a bolit așa o vreme, până în primăvara când a împlinit cincizeci și șase de ani și atunci a murit. Câtă omenire a fost la înmormântarea boerului Alecu Hoiban! Când carul tras de șase boi și cu sicriul în el intra pe poarta bisericii, coada prohodului era în capătul celălalt al satului. Și era doar cale de aproape jumătate de poștă. Căci prohodul a eșit de la curte, s'a dus până la rohatca satului ș'apoi s'a întors la biserică care era lângă curte.

In ziua înmormântării, atât la Comănești cât și în celelalte sate megieșe, nu au rămas pe acasă decât moșnegii ologi să păzească copiii de țâță. Trei zile cât a stat mortul în casă și până în clipa când l-a scoborât în groapă, cele două clopote dela biserica din sat au tânguit a jale. Erau clopotele dăruite de boer cu mulți ani în urmă. Le turnase la Lemberg și a așteptat aproape doi ani până ce le-a isprăvit și se zice că clopotele, când sunau, spuneau numele ctitorului. In adevăr, Duminicile și în zile de sărbătoare clopotele chemau pe credincioși la biserică, strigând: „Hol..l..l..ban!! Hol...l..l..ban!!" Dar niciodată parcă, nu au zis mai deslușit numele boerului ca în ziua înmormântării.

Și se mai zice încă, că l-a însoțit până la groapă, zburând pe deasupra sicriului, un roi de albine... albinele care i-au fost așa de dragi boerului Alecu Holban. Adevărat că atunci când murise boerul era și vremea roitului. Dar cum a fost, cum s'a nemerit, albinele l-au întovărășit și ele, bâzâind a jale pe deasupra înmormântării.

Odată cu moartea lui Alecu Holban, oamenii de prin meleagurile cela au pierdut sfătuitorul lor și pe acela de la care nu s'a întors nimene cu mâna goală.

Toată lumea credea, că odată cu moartea boerului are să se irosească încetul cu încetul, ceia ce el agonisise atâția ani. In scurtă vreme însă, cucoana Sultica a arătat celor din jurul ei că s'au înșelat când au crezut lucrul ista. Ceva mai dihai decât bărbatu-su, cucoana Sultica din zori și până în noapte își împărțea vremea între câmp, cancelarie și copii. Cu o vorbă bună, cu o amenințare și din când în când cu papucul care cădea pe spinarea unui copil sau a unui argat, ca să-l poată hotărî atunci când vorba nu avusese destulă izbândă.

Toată lumea, ca și copiii, îi purtau cucoanei Sultica multă cinste și n'ar fi eșit din vorba ei ferit-a sfântul. Odată venind dela Marienbad, unde se ducea bătrâna în fiecare an la băi, a poftit la masă, înainte de a pleca la țară, copiii, nurorile și ginerii ce se aflau atunci în Botoșani, ca să le împartă darurile aduse de la băi. Băieților și ginerilor le-a adus ce-a crezut ea că ar putea să le fie de folos; fetelor și nurorilor, câte un șal. Ce i s'a părut Aglăiței, — nevestei lui Gheorghiță, cel mai mare dintre băeți, — că șalul ei n'ar fi așa de frumos ca al celorlalte fete și a făcut pe bosumflata. Atâta i-a trebuit cucoanei Sultica. Când a țipat odată la ea, s'o vâre în sperieți nu altă ceva. A dat ordin feciorului să tragă cupeul lui Gheorghiță la scară și, înainte ca masa să fie isprăvită, și-a trimis nora acasă; iar când băetul a voit să-și însoțească nevasta, i-a hotărât: „Tu ai să pleci odată cu toată lumea". Iar a doua zi a venit tot biata Aglăița să-i sărute mâna soacră-sei, cerându-i ertare. Știa fata că nu se joacă cu cucoana Sultica.

Cât a trăit conu Alecu, copiii și-au ales singuri tovarășa de viață; iar când cucoana Sultica voia să se amestece, boerul îi zicea: „Lasă-i în pace, n'ai să trăești tu cu dânșii". Dar după moartea boerului, nora sau ginerele trebuia mai întâi să-i placă cucoanei Sulticăi. Iar după ce și-a văzut pe fiecare copil la casa lui și a rămas numai cu Ștefănică, cel mai mic dintre toți, atunci dragostea și grija ce o purta înainte celorlalți copii, o avea acuma numai pentru el. Când a trebuit să-l dea mai departe la școală în institutul Ureche la Iași, ce greu i-a venit! A stat cu el acolo trei săptămâni și se ducea de câte două ori pe zi la școală să-l vadă. Apoi s'a hotărât să se întoarcă la Dorohoi, dar după o lună a fugit iarăși la Iași căci i se părea casa pustie fără el.

Dar încetul cu încetul s'a mai deprins, până în ziua când a trebuit să-l trimeată bătrâna în Belgia să facă Dreptul; atunci cucoana Sultica și-a dat seama cât îi era de drag Ștefănică. A plecat cu el să-l așeze acolo și, două luni i-a trebuit, până s'a hotărât să se reîntoarcă.

Parcă a avut biata bătrână o presimțire că n'are să-l mai vadă. De abea ajunsă acasă, s'a îmbolnăvit și în scurtă vreme a murit. In timpul boalei zi și noapte a tot cerut celor din jurul ei să-l aducă pe Ștefănică, dar a murit fără ca „dragul memei" să fie la căpătâiul ei.

Până să vie băetul în țară, cucoana Sultica era înmormântată.

Ștefănică a udat cu lacrimi din belșug țărâna de pe mormântul maică-sei, căci s'a dus câteva zile deardul, plângând ca o femeie pe mormântul bătrânei. Și ani de zile în fiecare dimineață, înainte de a pleca la câmp, Ștefănică lua livada dealungul până în fund, deschidea porțile care dădeau în ograda bisericii, îngenunchia pe mormântul maică-sei și aprindea o lumânare.

Când s'a întors Ștefănică în țară, Gheorghiță, cel mai mare dintre copii, i-a arătat testamentul, prin care bătrâna îi lăsa: Comăneștii, douăzeci de mii de galbeni și o scrisoare scrisă cu două zile înainte să moară. Ii dădea câteva sfaturi și îi mai zicea: „Iți las Comăneștii, unde s'a născut, s'a bucurat, a plâns și a fost înmormântat răsbunicul tău și tot neamul lui. Să ții la cinstea ta și la pământul ista".

HORIA MICLESCU



CITIȚI:

„ROMANELE CAPTIVANTE"

Cea mai ieftină — cea mai bună colecție



12 LEI, 200—300 pagini!

ACȚIUNE! PASIUNE! MISTER! EMOȚIE!

Ultima noutate:

STĂPÂNUL FEMEILOR

de ALFRED MACHARD

Romanul vibrant al voluptății.

— *La chioșcari și librari* —



EMIL LUDWIG

Impresii din America

Dece nu e posibilă dictatura în America

Dictatura nu se poate introduce în America, mai întâi fiindcă cetățenii americani au prea desvoltat sentimentul propriei lor valori.

Cunosc foarte bine anecdotele care circulă asupra statuii libertății din portul New-York, și mai știu deasemenea până la ce punct corespund realității.

Independența de caracter a americanilor e însă mai mare decât s'ar crede.

Numai când vin în Europa se conving de această diferență.

La nici o națiune din lume — exceptând pe Englezi și pe Elvețieni — nu găsești acest sentiment într'o formă mai puternică și mai naturală. Aici se poate înțelege perfect sensul minunatei fraze din opera lui Goethe: „Cuvântul libertate e așa de frumos, încât trebue să-l apreciezi și să-l iubești, chiar atunci când corespunde unei erori".

Acest lucru se poate constata la oameni de cea mai umilă condiție. A îndoi spinarea e un lucru cu totul necunoscut; totul se petrece pe o suprafață plană și nicidecum pe o scară. Directorul de hotel, băiatul de serviciu, chiar cerșetorul ține cu mândrie capul sus. Proprietarul unui mare studio cinematografic nu e asaltat de saluturile ceremonioase ale funcționarilor săi; nimeni nu se gândește să se dea la o parte din calea sa când trece, iar când chiamă un funcționar, acesta nu vine cu sufletul la gură, cu pălăria în mână, repetând: „Da, Domnule Director", „La ordin, d-le Baron", „Slugă plecată, Excelență".

Croitorul meu a făcut două gesturi, pe care nu cred să le fi văzut la vre-un confrate european. Pentru a-mi lua măsura pantalonilor, mi-a spus să mă sui pe un scaun și apoi, pentru încercat, s'a retras, spunându-mi să-l chem îndată ce sunt gata. Primul gest îl scutea de neplăcerile umilinței de a se prosterna ca să zicem așa, în fața mea, al doilea se explică printr'un simț ascuțit de respect al individualității pe care-l practică numai cei ce-l cer pentru ei înșiși.

Sentimentul de proprie demnitate se constată la fiecare pas și la cel mai neînsemnat negustor.

Acesta are credința că-i este egal clientul de azi și că mâne s'ar putea ca el însuși să devie clientul celuilalt.

In Europa negustorul se repede în întâmpinarea clientului făcând o serie întreagă de complimente, apoi își scoate toată marfa din rafturi, așa că bietul client atunci când nu găsește ce-i trebue e rușinat de deranjul inutil pe care l-a provocat.

Aici nimeni nu-ți arată ce posedă, iar tu nu ești obligat moralmente să cumperi.

In Europa, lupta dintre clase a scoborât într'atâta păturile inferioare ale populației încât raporturile dintre diversele clase nu sunt posibile decât prin planul de lucru.

Această despărțire care se accentuiază zilnic și care aduce înstrăinare între clase, e la baza revoluțiilor în Europa, unde, în adevăr, nu se poate concepe ca șeful unei întreprinderi să ia masa împreună cu funcționarul său, să se plimbe seara cu profesorul de gimnastică ori să meargă la cinematograf împreună cu șoferul.

Un popor, unde toate aceste lucruri merg dela sine, nu e predispus să asculte orbește de oricine. Intr'un regim dictatorial, fiecare trebue să simtă pe cineva mai sus și pe altul mai jos decât el; de aici titlurile, distincțiunile, într'un cuvânt, marea piramidă erarhică.

Secretul dictaturii constă în solidaritatea acestei piramide, căci cel care comandă altuia e gata el însuși să asculte

America e complect contrară acestei piramide.

Al doilea argument în favoarea imposibilității unui astfel de regim în America, — lipsa simțimântului de solemnitate care e una din primele condiții ale dictaturii.

Buna dispoziție și cu dictatura sunt incompatibile. Veselia naturală, care caracterizează pe americani, îi împiedică de a-și trata cu prea mare ce-



EMIL LUDWIG

remonie propria persoană și pe-a semenilor și, în general, de-a acorda venerație unui superior îndată ce s'au terminat orele de lucru.

O țară în care alegerea președintelui e mai mult un prilej de sărbătoare națională decât un eveniment politic, e pierdută pentru dictatură. Numai popoarele care n'au iubit nici odată libertatea, ca Rușii și Germanii, pot tolera regimul dictatorial. La Italieni încercarea a fost realizată prin alte metode.

Acolo simțul solemnității e destul de desvoltat ca să domine deocamdată sentimentul libertății. Italienii, care nu cunosc buna dispoziție continuă, nici în viața de toate zilele și nici în literatură, păstrând moravurile cele mai severe în materie de dragoste și de căsătorie, sunt mult mai puțin făcuți pentru dictatură decât Germanii, singurul popor din lume, care se supune, nu din nevoie, ci din pasiune.

Germanii, supunându-se de trei secole, și fiecare în parte fiind mai îndrăgostit de ordine decât de libertate, se înțelege de ce au primit fără rezistență și chiar cu brațele deschise, un dictator.

In Franța ,înclinarea spre critică, în Anglia „auto-ironia", în Elveția aerul munților, sunt elemente mult prea puternice ca să favorizeze instaurarea unui regim dictatorial. Dar un popor care timp de cincisprezece ani a înfrânt o lege pe care o cunoștea toată lumea și pe care nimeni n'o respecta, e fără îndoială inaccesibil dictaturii.

In sfârșit să nu uităm că un dictator trebue să aibă întotdeauna o figură severă și întunecată. Un dictator nu râde nici odată și nici nu permite celorlalți s'o facă. Iată al treilea și principalul motiv pentru care Napoleon n'ar reuși în America.

(urmează)



PRIMII PAȘI

Inceput...

Pentru Bijou și Zdupy

S'a topit
Zăpada.
A 'nflorit
Un ghiocel.
Pe pământul jilav — negru
Pare-un clopot mărunțel
A ieșit o gâză mică
Lâng' un fir de păpădie
Și-a privit la cerul neted,
Serioasă
Grijulie....
Cu broboada cenușie
Prinsă bine pe spinare,
A vorbit către o mierlă
Ce eșise
La plimbare:
„Mă uitam pe cer, cumătră,
Să vedem de n'o mai ninge
Că de-o mai da o zăpadă
S'a sfârșit atunci: mă stinge.
Eri s'au terminat cărbunii
Și mi s'a golit cămara".

. . . .

Nu te teme, gâză mică,
De-acum vine
Primăvara!

. . . .

A sosit, dar stă ascunsă
Intr'un coș cu micșunele
Printre razele de soare
Și se leagănă pe ele.
Râde 'n zâmbetul țigăncii
Ce vă vinde brebenei,
Joacă veselă — de dragul
Colțului
Cu ghiocei.

. . . .

Ți s'au terminat cărbunii
Și ți s'a golit cămara?
Nu te teme, gâză mică...
...A venit iar primăvara!

IRINEL D. GROZDEA

Elena

N'o văzuse de câteva zile. Nici nu căutase s'o vadă. Totuși se simțea învăluit de o neliniște stranie și un ce de care nu-și dădea seama îi acapara încetul cu încetul toate fibrele sufletului.

O cunoscuse acum o săptămână. Scena de atunci i-a rămas bine întipărită în minte. Se îndrepta încet spre parc. Citise mult și aerul răcoros de afară, îi făcea bine.

— Ady, nu ne mai cunoști? distinse el o voce cunoscută, care îl apostrofa din urmă. Era Țuchy, colega lui de facultate, acompaniată de o tânără doamnă:

— Voila! Hélène... Est-ce- que tu a connu un si beau... „moldovean"... comme lui?

— Enchantée de vous connaître... făcu doamna, privind insistent în ochii tânărului student, care se 'nroșise până'n vârful urechilor.

Iși mai aducea aminte că s'au plimbat, și că propunerea o făcuse Țuchy care — ingrata — observase că tânărul era bulversat de noua cunoștință.

Era blondă, angelică și suavă. Sufletul clar ca și ochii ei...

Oftă adânc și se ridică de pe sofaua roasă de vreme, îndreptându-se spre fereastră.

Picături mici de ploae se prelingeau pe geam, împreunându-se în figuri pe care dânsul căuta să le tălmăcească.

I se păru că picăturile schițează un E, și înainte de a dispărea, se aplecă spre geam, ca pentru a le înghiți; dar se rușină la gândul că picăturile curgeau pe partea cealaltă a geamului. Se retrase. Ploaia îl enerva acum. Se plimbă câtva timp prin odae, oprindu-se din când în când, privind ceva inexistent, în spațiu.

Incet, încet, figura ei i se profila în minte. Se întinse pe sofa.

O moleșală cu înfiorări calde îi cuprinse trupul.

Cu pleoapele pe jumătate închise, visa... visa... O bătae în ușe, îl făcu să tresară. Un comisionar îi aducea un bilet:

Viens ce soir, au Casino. Je t'attends

E.

O găsi singură la una din mese, privind distrat spre intrare. Lui Adrian îi vâjâiau urechile și i se părea că toată lumea din Bar îl privea insinuant. Cu pași rari și dibuiți se îndreptă spre ea.

— E atât de bine aici!... îi spuse Elena întinzându-i o mână și lunecându-i cealaltă peste brațul lui, încet ca o mângâere.

El tresare ușor. Nu spune nimic, o privește și se așează alături de ea.

Muzica începuse de mult un tango. Timid se înclină, invitând-o la dans.

— Apucă-mă așa, îi arătă ea, așezându-i mâna strâns în jurul taliei.

In făptura ei deplină, sănătatea sângelui îi încălzește corpul, lucește în pupile, încordează sânii și-i agită degetele.

Gura îi e întredeschisă și în colțurile buzelor mijește un zâmbet de voluptate.

Ceva ca o pânză vrăjită se întinde peste conștiința lui Adrian.

In contemplarea extaziată a unei femei care te seduce, îți pierzi judecata și echilibrul sufletesc.

Făcu — par'că voluntar — un pas greșit și privindu-l fix în ochi:

— Totul e să nu-ți pierzi echilibrul... Adrian zâmbi.

Noaptea își desfăcuse de mult evantaiul său de catifea neagră. Era aproape două și cei mai îndârjiți dansatori părăseau „bar-danse"-ul...

Pe cărările ce se strecoară sfioase dealungul vilelor, două siluete se confundă aproape...

Adrian aruncă o privire tristă pe cer. Un nor gros și negru aluneca în pas cu ei... și în mintea lui, se închegau gânduri amare și triste. Teama de necunoscut îl cuprinse.

Ea îl înțelese:

— Cela n'importe pas. Votre sourir c'est comme un soleil parmi les nuages... spuse ea, îndreptându-se spre una din vile. Se opriră. Ea surâdea. Cum dânsul nu scotea un cuvânt, ea remarcă malițios:

— Ei bine! Asta-i tot ce găsești să-mi spui? Dar el făcu un semn, că era prea emoționat, că nu putea vorbi, că vocea îl sufoca.

Două lacrimi mari alunecau pe fața lui tânără. Se apropie mecanic de ea și voi s'o sărute pe gură, dar ea se smulse din brațele lui și dispăru în noapte.

Era în Septembrie. Cerul fără nori oferea privirii, azurul somptuos și gol al cerurilor orientale. Adrian eșise după dejun, cu gândul să-i vorbească Elenei. Nu se gândea decât la dânsa.

Enervat de căldura tropicală — survenită acum, ca un capriciu al naturii — simțea mai vie dorința de a o vedea. Voia să-i vorbească.

Obrajii îi ardeau și tâmplele-i svâcneau puternic. Dar azi nu se temea că va avea febră. Intrevederea cu ea va fi decisivă. El o iubea și se știa iubit.

De câteori nu văzuse în privirea ei, acea afecțiune caldă pe care dânsa nu cuteza să i-o mărturisească...

Era clar că lupta contra ei însăși...

— Cum tu, pe căldura asta?... îi spuse Elena când îl văzu.

— Oh! nu-i așa de lung drumul.

— Ești foarte îndrăzneț astăzi.

Ea glumea pentru a ascunde turburarea care venea spre surpriza ei. Ghicea motivul serios care îl făcuse să 'nfrunte soarele, drumul arzător.

— Am să-ți vorbesc!... spuse el cu o voce surdă, privind-o pe ascuns. Iși șterse cu batista finele picături de sudoare care luceau pe fruntea sa, pătrunzând cu ea într'un mic salon. Ii luă mânile.

— Elena, am venit să-ți spun că nu voi fi un flirt pentru tine. Dacă ai crezut asta, te-ai înșelat. Te iubesc... Nu mai pot dormi. Sunt un nenorocit... Urăsc pe cei ce te 'nconjoară; fiecare din cugetările tale, ce nu se 'ndreaptă spre mine... Te rog!... Nu mă privi cu acești ochi mirați și dureroși.

E așa de penibil să 'nțelegi, ceace-ți spun?

— Nu-i penibil, nu, dar vocea ta e dură, îmi vorbești cu un aer răutăcios, cu un fel de rancună... Nimeni nu mi-a vorbit așa... Ce ai?

— Am că sufăr, și nu mai vreau.

— Și ce trebue să facem pentru asta? întrebă ea dulce.

— Trebue să fii mai întâi sinceră.. Am observat paloarea ta, când am intrat. Știai ce am să-ți spun. Fii simplă, sinceră... naturală, ca mine.

— Sunt așa, Adrian. Da, am înțeles totul când ai intrat, dar asta nu m'a împiedicat să fiu turburată.

Ceace-mi spui e frumos.

Dar trebue să accept? Am eu dreptul? Nu sunt oare măritată?

La aceasta se gândea și el, dar cuvântul pronunțat îi păru mai grav, mai de temut.

Ea adăogă.

— ...Și apoi, Adrian, nu mai sunt tânără, am 30 ani... Sunt mai în vârstă decât tine.

— ...

Ii spuse că o iubea din clipa în care o cunoscuse, că sentimentul prezent nu era un capriciu efemer...

Il văzu apropiindu-se cu buzele întinse și cu o chemare de dragoste în ochi. Avu o mișcare instinctivă de apărare.

— Nu! Nu! se rugă ea.

El se așeză, sau mai curând căzu, pe o canapea. Elena se așeză lângă el. Ii înconjurase gâtul cu brațele ei de crăiță, sprijinindu-și obrazul ei de al lui:

— Să stăm așa, Adrian... Adrian, micul meu Adrian...

Iși aduse aminte că cineva putea intra din moment în moment. Il sărută cu patimă, care revelă lui Adrian ardoarea acestui temperament și suferința ei.

— Pe mâne... spuse Elena și Adrian scobori scările, urmărit de privirea ei tristă. Când păși afară, simți ca o primenire sufletească. Avea nevoe să se plimbe.

Aerul îi făcea bine.

Noaptea nu putu dormi. O iubea pe Elena. Simțea dulceața brațelor care îi înconjuraseră gâtul, contactul acelor obraji sprijiniți de ai lui. Ar fi vrut să fie lângă el. O dorea.

A doua zi o căută în zadar. In zadar privea întrebător odaia goală. Când scobori, portarul vilei îi dădu un bilet.

Cu mâna tremurândă rupse plicul și citi:

J'ai pris cette grave détérmination, parce qu'il n'était pas dans ma nature de faire autrement.

Il faut que je parte chez mon mari. Voila donc dechirée une si belle page de ma vie.

Il ne me reste dans cette amertume qu'une douceur, celle de vous avoir connu, d'avoir pu apprécier l'ami sincère et loyal que vous êtes. Oublie-moi.

Il ya dans le monde tant des femmes, plus belles et plus jeunes que moi.

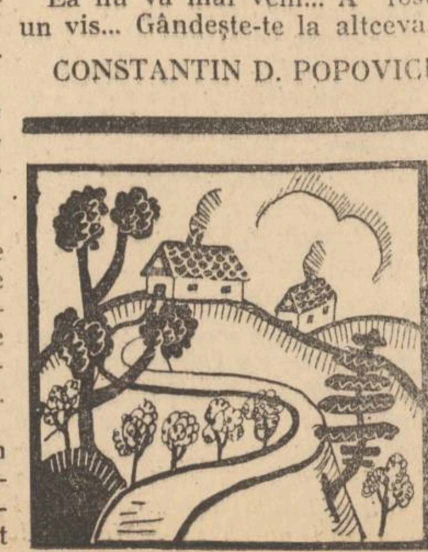
Hélène.

Respirația un moment reținută, făcu să se aburească geamul în fața căruia citea scrisoarea.

Mașinal, șterse cu mâna ceața ușoară care — încăpățânată — se depunea din nou. Era ca o perdea care se interpunea între el și exterior, ca pentru a-i spune:

Ea nu va mai veni... A fost un vis... Gândește-te la altceva.

CONSTANTIN D. POPOVICI



Din corespondența lui Lev Tolstoi

„Operele complecte" ale lui Tolstoi, care apar la Moscova de 6 ani, — adică din preajma centenarului nașterii marelui scriitor, — au ajuns la volumul 72. Redactat de Victor Certcov, acest volum, de 630 de pagini, conține prima serie de scrisori datate din anii 1899-1900. Din cele 366 de scrisori publicate 242 sunt inedite.

Sfârșitul acestei ediții grandioase nu poate fi întrevăzut încă. Volumele nu-s orânduite în ordine cronologică, după epocile succesive din viața înțeleptului dela Iasnaia-Poleana. Victor Certcov urmărește o sistematizare, care are de scop să-l înfățișeze pe Tolstoi în adevărata lui grandoare.

Corespondența lui Tolstoi e imensă. Intre anii 1880 și 1905 el a scris în medie câte 10 scrisori pe zi. In afară de aceste scrisori în manuscris, el a dictat altora tot atâtea scrisori, apoi îi mai însărcina să răspundă ei, în numele său, numeroșilor corespondenți, cunoscuți sau necunoscuți încă.

Scrisorile lui Tolstoi, adresate soției sale și lui Certcov (prietenul său cel mai intim) apar în volume separate. Orânduirea celorlalte scrisori prezintă o greutate excepțional de mare, pe care redactorii acestei ediții uni și-au propus totuși s'o învingă.

Aproape orice scrisoare apare larg comentată, cu citate din textul adresat lui Tolstoi de către corespondentul său, cu note biografice și alte date. Astfel se reconstituie tabloul acelei atracțiuni pe care a răspândit-o Iasnaia-Poleana pe când era, poate, cel mai important centru de idei al lumii intelectuale de pe glob.



LEO TOLSTOI

Intre corespondenții lui Tolstoi au fost, desigur, mulți oameni plictisitori, proști și neplăcuți. Dar pentru foarte numeroși, Tolstoi a fost, totuși, un autentic „învățător al vieții", la care ei se adresau, oridecâteori urmăreau rezolvarea problemelor mari, fie individuale, fie colective, sau tindeau la potolirea patimilor și durerilor.

Marconi, prin radio, a prins în rețeaua lui toate punctele populate ale celor cinci continente,toate vapoarele care plutesc pe ocean. Dar Tolstoi a reușit să facă aceleași cuceriri vaste, numai sufletești, cu ajutorul literaturii, al tiparului și al poștei...

Dând un imens material pentru istoria atât de scurtă a „tolstoismului", volumul al 72-lea e mai ales prețios prin faptul că ne lămurește chipul în care se făcea apropierea dintre tolstoiști și învățătorul lor.

Ca orice mare scriitor, Tolstoi era asaltat de corespondența autorilor începători sau necunoscuți de cercurile literare. Tolstoi era rugat să se pronunțe asupra „operei", să intervină pentru imprimarea unei cărți, sau să înainteze manuscrisul unei reviste, adăogând câteva cuvinte de recomandație.

La scrisorile vădit absurde și disperante, Tolstoi răspundea totuși, însărcinând pe alții să scrie și controlând apoi el acește răspunsuri; dar el citea absolut toate manuscrisele. E foarte greu de închipuit imensul timp pierdut în această muncă „umanitară"!

Cu toate astea, foarte rar se observă o notă de iritație în răspunsuri. Unui poet necunoscut, el îi scria următoarele:

...Nu-mi plac versurile și cred că versificația, cât și poezia, sunt o ocupație deșartă. Dacă omul are de spus ceva, s'o spună cât mai natural și mai simplu. Dacă n'are de spus nimic, atunci, mai bine să tacă. Deci, nu-mi mai trimiteți poezii și vă rog să nu vă supărați pe mine pentru că îmi exprim părerea în mod direct...

In ce privește munca literară proprie, corespondența din anul 1899 ne relevă pentru prima oară cât de preocupat a fost Tolstoi de romanul „Invierea". Scrisorile-i reflectează și grijile de autor, care caută în ultimul moment să-și perfecționeze opera, și munca de corector, și suferința de autor persecutat de cenzură.

Onorariul rezultat din publicarea „Invierii", Tolstoi l'a dat pentru nevoile de emigrare (din Rusia în Canada) a sectanților-„duhobori" persecutați de autorități. Certcov, deținând legăturile cu editorii străini, a căutat să facă așa încât traducerile (în toate limbile culte) să producă sume cât mai mari.

Dar Tolstoi a suferit totuși mult, moralicește, din pricină că pentru a sprijini pe duhobori a trebuit să-și calce cuvântul prin care renunțase odată și pentru totdeauna la orice onorarii literare, dăruind operele sale omenirii întregi. I s'a reproșat apoi inconsecvența...

Unele reviste rusești și străine se grăbeau să reproducă sistematic capitolele romanului, după ce acestea apăreau în edițiuni, cu care Tolstoi a încheiat contracte de concesiune exclusivă. Apoi se permanentizau încurcăturile cu traducătorii din cauza textelor și pasagiilor suprimate de cenzură...

Tolstoi mai era nevoit să publice scrisori în apărarea intereselor editorilor, scrisori care nu erau pe placul lui. El intenționa să renunțe cu totul la contracte și la onorarii, mai ales la a treia parte a romanului când a avut de suferit atât de mult de pe urma cenzurii.

Greutățile, sacrificiile și cârpelile, — păreau că-i consumă mai toată energia, în acea epocă...

ALEXIS NOUR

Conferința d-lui prof. dr. Rainer

In cadrul congresului Asociației pentru înaintarea științelor, — d. prof. dr. Fr. Rainer a ținut eri, la Fundația Carol, o extrem de importantă conferință.

Pe lângă congresiști: oameni de știință din toate unghiurile țării — a asistat un numeros public bucureștean, format din intelectuali universitari cași din afară de Universitate. Ceiace dovedește că chestiile științifice au început să pasioneze cercuri din ce în ce mai largi.

D. dr. Rainer, — un autentic om de știință, înzestrat cu un rar talent de expunere, — a vorbit despre „Problema raselor umane".

Perfect stăpân pe materie, în curent cu cele mai noi studii de specialitate, — conferențiarul a reușit să intereseze și pe specialiști, cași pe studenți, simpli auditori.

Adâncindu-și atenția în structura intimă a omului, prezentând factorii care imprimă diferențierile dintre oameni, popoare și rase, — d. dr. Rainer s'a suit în timp până la obârșia raselor. D-sa a făcut un maiestos tablou al leagănului omenirii în centrul Asiei, de unde s'au trifurcat rasele.

Mările și munții căpătau viață subt baghete profesorului, care a văzut parcă omul ridicându-se în picioare — pentru a face față noilor condiții. Topirea ghețarilor, ridicarea munților din ape, nașterea pădurilor și traiul cimpanzeilor — străbunii noștri... totul a căpătat viață subt bagheta dascălului.

Veniți din zarva lumii politice în tihnita atmosferă de studiu a Ateneului, — am avut o reculegere sufletească. Am simțit fiorul celor închiși în laboratoare și biblioteci — pentru care aspectele vieții nu-s îndestulătoare. Ei caută, cu ochi de posedați, rostul lucrurilor — în vremurile de altădată și în țesătura invizibilă a tainelor de astăzi ale naturii.

M. SV.





D. H. Lawrence in Noul-Mexic

Intr'un număr precedent am arătat cine este Mabel Dodge Luhan, femeea estetă și cu prodigioasă personalitate, care și-a pus în gând să aducă pe autorul „Amantului D-nei Chatterley" *în Noul Mexic și să-l facă să devie apărătorul cauzei Indienilor. După ce dusese o viață intensă și suficient de stranie, căsătorită acum cu un șef de trib Indian, Mabel Dodge Luhan nu putea să renunțe la o activitate spirituală care o făcuse celebră în vremea în care organizase o adevărată Curte sub cerul Florenței, în preajma grădinilor Boboli, la Poggio Imperiale. In momentul în care îi trimite primele scrisori, Lawrence se afla cu soția sa în Sicilia, la Fontana Vechia in Taormina, scârbit de ororile răsboiului și de atmosfera care i-o făcuse în Anglia faptul că Frieda (nevasta sa) era germană. Propunerea este primită la început cu entuziasm. Dar imediat încep nesfârșite ezitări. In cele din urmă Lawrence pleacă. Dar în loc să plece direct spre America de Nord, pornește spre Orient. Se oprește o vreme în Ceylan, apoi un an în Australia. De abia după aproape doi ani ajunge la Taos. In acest timp o corespondență activă este întreținută de Mabel Dodge Luhan cu Lawrence. Cu această corespondență se deschide volumul* „Viața mea cu Lawrence la Taos" *din care extragem, mai jos, interesantul pasagiu în care Mabel Dodge Luhan povestește prima ei întâlnire cu marele scriitor :*

Tot timpul cât dură ezitarea lui Lawrence și a Friedei eu le-am impus voința mea de a veni la Taos. Seara, înainte de a mă culca mă coboram în adâncul sufletului meu, acolo unde o forță vie, vehementă, sta pasivă așteptând doar să fie orientată. Astfel deveneam eu însămi această forță, deplasându-mă cu ea, vorbind cu ea, având impresia că, străbătând depărtările, mă uneam profund cu ființa lui Lawrence, ori unde se găsea, în India sau în Australia. Fără a-i vorbi cu adevărat dar trăind propria-mi dorință, m'am transmutat în acea putere care l-a împins dela țărmul unui ocean la celalt.

„Vino Lawrence! Vino la Taos!" deveni o necesitate. Acțiunea aceasta nu este o rugăminte, ci obișnuința de a porunci. Singuri acei ce au practicat procedeul îi cunosc și pericolul. Și, odată mai mult, îl aveam pe Tony ca să mă ajute cu formidabila-i influență. I-am spus că trebue să-l decidem pe Lawrence să vie la Taos pentrucă știam că va putea face foarte mult pentru Indieni. Tot Tony mă ajutase să hotărăsc și pe Collier să vie aci, Collier pe care îl văzuse apărând cauza Indienilor.

Când l-am convins că Lawrence le va ajuta mult prin scrierile sale, s'a hotărît fără zăbavă să întrebuințeze puterea lui magică de a-l chema. Dar nu am reușit să-l conving fără oarecare greutate.

Parcă se opunea ceva în ființa lui să creadă că astfel de scrieri ar putea ajuta Indienilor. Aceștia socotesc că elocința este energie pierdută și că numai omul tăcut și închis în el însuși e puternic. Până la urmă, însă, l-am decis și împreună am chemat pe Lawrence; în negura și liniștea nopții „*devenirăm*" Lawrence la Taos.

Pe vremea aceea ca să te duci la Santa-Fé, — orașul cel mai apropiat — pe o șosea strâmtă și murdară, plină de făgașuri și pietriș, era o călătorie lungă și grea. Ne trebuia întotdeauna cel puțin o oră de odihnă la prânz, ca să uităm sdruncinăturile automobilului. De aceea, când am pornit cu Tony ca să primim pe Lawrence la gara Lamy, situată la douăzeci de leghe dincolo de Santa-Fé, am plecat dimineața și am pierdut toată ziua ca să ajungem în întâmpinarea trenului care sosea spre seară. Am așteptat în înserarea blândă, parfumată de aroma de molift



D. H. LAWRENCE

exalată de cuptoarele de cărbuni. E dealtfel prima impresie pe care ți-o dă Noul-Mexic, când sosești cu trenul în stația Lamy: aerul acela ușor, viu, mirosind a tămâe. Lawrence și Frieda au alergat pe peron înspre noi, cum ne-au văzut: ea, înaltă, cu forme destul de pline, într'o rochie de pongé de culoare deschisă; cu un aer foarte prevenitor pe figură, cu ochii verzi vii și gura întredeschisă. Gura Friedei era întotdeauna ca o buză de tun. Lawrence se ținea de ea cu pași mărunți și grăbiți.

Cum să spun care a fost prima mea impresie văzându-l? M'a frapat fragilitatea lui lângă masiva Frieda, ca și barba sa roșie de om mai în vârstă decât era în realitate și în deosebi nervozitatea și stângăcia lui. Agitat, făcând tot felul de mofturi și strâmbături nervoase, părea că rânjește. Tony și cu mine ne simțeam cu totul inexpresivi și stupizi în fața lor. Frieda, mai mult decât expansivă, vociferantă, afișând o bonomie falșă și oarecum forțată (cel puțin așa mi s'a părut) căuta să-și ascundă această jenă, pentru a se pune la diapazonul normal.

Ca întotdeauna în fața unei astfel de trepidații, m'am simțit murind lăuntric. Am rămas mută și Tony, care în astfel de împrejurări nu e de nici un folos, sta lângă mine nemișcat. Nu știu cum i-am împins până la restaurantul gării ;trebuia să mâncăm acolo pentrucă la Santa-Fé ajungeam mult prea târziu.

Ne-am așezat la rând în fața barului; tot aerul răsuna parcă de gălăgia stranie a întâlnirii noastre. Era o vibrație împrejur ca la apropierea unui cataclism al naturii. Nu inventez nimic: așa s'au petrecut lucrurile. Soții Lawrence intens conștienți de prezența lui Tony, erau întrucâtva intimidați de el. Am înțeles într'o clipă că Frieda ne-a întrevăzut imediat, pe Tony și pe mine, în relațiile noastre sexuale. Am observat privirea rapidă de femelă cu care l-a măsurat și cântărit pe Tony. Comoția consimțământului a făcut-o să clipească. In momentul acela am văzut cum toate percepțiile ei se comunicau instinctiv și bărbatului ei. Lawrence era atât de potrivit ei încât percepea lucrurile prin ea, prin sensibilitatea ei și era obligat să primească viața prin ea, ca prin procurație.

Dar am înțeles că era și puțin jicnit de viziunea Friedei, exasperat, chiar, că ea îl scobora în domeniul sexualității, pentrucă el nu vroia să ne considere subt latura asta. De aci nervozitatea lui. Frieda îi servea de intermediar. El vedea viața prin ea și rolul ei era tocmai de a vedea lucrurile din punctul de vedere sexual. Acesta era punctul de vedere în care se plasa ea pentru a accepta sau condamna viața. Ea era sursa organismului, plăcutul mister al cărnii. Dar nimic mai mult.

Frieda era complectă, dar limitată. Lawrence, incomplect, dar și el limitat. Intocmai ca un miel blând, legat de un țăruș gros, se sbătea și trăgea de funie cu o desnădejde mai curând înspăimântată decât prometeeană. Oare să fi înțeles atât de bine condiția vieței lui Lawrence din chiar acest prim moment al întâlnirii noastre și să fi crescut în mine, chiar de atunci, dorința de a-l scoate din această condiție ?

Cred că da, fiindcă îmi amintesc la ce m'am gândit atunci. Mi-am zis: „Lawrence a depășit acest stadiu al sexualității pure, îi trebue acum un alt stimulent... spiritul". Acea forță mai mare, mai evoluată, sublimată, care urmează îndemnului sexual primitiv și pe care el era pregătit de mult să o primească de la o femee. Doream intens să pot să fiu eu această femee și să-i dau ajutor.

Lawrence își alese locul cel mai îndepărtat de noi, de partea cealaltă a Friedei, eu eram vecina acesteia și aveam pe Tony lângă mine. Cina fu, cel puțin pentru mine, o agonie, o suspendare ca un acord nerezolvat. Și am simțit că și pentru Lawrence fu acelaș lucru. Tony mânca, calm, distant, imperturbabil în mijlocul neliniștei generale. Frieda rămăsese tot atât de gălăgioasă, volubilă, râzând cu hohote care o lăsau cu răsuflarea întretăiată. Lawrence era aproape ascuns de corpul ei masiv. Deabia îl zăream, dar știam toți foarte bine că e acolo cu noi.

Pe șoseaua întunecoasă, când ne îndreptam spre automobil, exclamă:

— O! uitați-vă ce joase par stelele pe cerul acesta de Sud!

Era primul lucru de care lua o conștiență calmă și spontană, de când coborîse din tren.

In automobil, l-am așezat la volan lângă Tony și eu m'am așezat cu Frieda în fund, cu toate că aș fi dorit contrariul. M'am gândit însă că vecinătatea lui Tony îl va calma.

In momentul în care automobilul pornea lin în noaptea liniștită, Frieda strigă arătând spatele lat al lui Tony:

— E magnific! Nu-l simțiți ca o stâncă de care să te poți rezema?

— N...uu! spusei ezitând, incapabilă de a-i da dreptate.

Lawrence primise aceste cuvinte ca o lovitură de pumn. I-am văzut umerii tresărind. Desigur că îi era puțin plăcut ca Frieda să-l compare pe Tony cu o stâncă de care să te poți sprijini; nu se putea ca el să nu înțeleagă aluzia și să nu-și simtă propriile lui scăderi.

(Urmează)

MIMI GOLDENBERG



Din literatura țigănească

Amaru

Amarù, râzul cel mai puternic al Zgripților, trimise ștafete tuturor triburilor împrăștiate printre pădurile dintre Gange și Ind, convocându-le la locul de întâlnire fixat la trecătoarea din Sombay.

Și au început să sosească coloane întregi de călăreți și care dinspre apus și răsărit, dinspre miază-noapte și miază-zi.

Era o hărmălae de nedescris. Trosneau zgărbacele cu sfârcuri de in topit, sunau țimbalele și alăutele, cânii flocoși lătrau turbat iar dancii țipau, sărind în tumbe pe lângă care.

Vătafii dădeau porunci aprige pentru păstrarea liniștei. Iar când zgomotele s'au potolit, s'au instalat corturile, aprinzându-se focurile și pregătindu-se cina.

De mult triburile de Zgripți nu mai fuseseră convocate de șeful lor suprem, de Amarù, puternicul râz ce sălășluia cu garda sa lângă izvoarele Gangelui.

Cu cinci luni mai înainte, luptaseră sub comanda lui în rândurile Indienilor supuși ai Impăratului Toxil, contra perșilor.

Luptaseră nu de dragul acestui împărat, ci pentru apărarea propriei lor libertăți.

Ce voia acum Amarù dela ei?

Iar Amarù, cu fața încruntată, dus pe gânduri, proecta un plan grozav, un act sângeros, pornit dintr'o ambiție personală.

El se ridică privi mulțimea și porunci:

— Vătafii să vie la mine!

— Râzule, suntem gata să te ascultăm.

— Am voit să vă văd, să număr câte brațe pot să mânuiască diu nou arcurile și sulițele.

— Râzule, au mai rămas destule brațe ca să poată mânui și arcurile și sulițele. Toxil a murit. Noul împărat al Indienilor, Por, se pregătește să facă față unui nou dușman. Un mare cuceritor, Alexandru Macedoneanul, a cuprins întreaga Anatolie și Armenia, a bătut pe Darius la Iisus și acum vine să cucerească Iudia. Noi ce facem?

— Dar ce nevoe avem noi de necazurile Indienilor și de coroana lui Por? Noi mergem acum departe, la poalele munților Himalaia, ca să cucerim o cetate dușmană mie.

— Râzule, ce ne trebuește nouă o cetate când pământul este atât de larg, natura atât de darnică, încât nu avem nevoe de grija zilei de mâne? Râurile și bălțile sunt pline de pești cu solzi argintii, pădurile pline de poame și vânat. Nu ne supără nimeni și nu suntem supușii nimănui. Dacă nu e nevoe să ajutăm pe Por, trecem Gangele și poposim în ținutul cel mai bogat în pășune pentru caii și caprele noastre. Ce să căutăm spre miază-noapte?

Amarù tăcu. Ochii săi scăpărau de furie, apoi se domoli.

— Bine, Amarù nu mai este Râzul vostru... Amarù care s'a bătut cu Tibetanii, cu Indienii și cu Perșii, pentru libertatea voastră, nu mai are cuvânt să ordone. Vă rog însă acum, nu ca râz, ci ca membru al tribului vostru să mă ajutați întru dobândirea fericirii mele.

— Amarù, tu rămâi tot râzul nostru și te ascultăm mai departe ca șef suprem, mai ales când e vorba de fericirea ta. Dar spune-ne fără ocoluri, ce vrei să facem pentru tine?

— Iubesc o femee! Această femee este soața lui Vengaweg, stăpânul cetății Banika dela poalele Himalaei.

— Râzule, avem în triburile noastre destule fecioare cu ochi ca mura, cu trupuri de gazelă și cu sânii ca piatra. Dintre aceste fecioare chiar brahmanii și-au ales țiitoare. Și poți să-ți alegi nu una ci zece, douăzeci, alintându-te în cortul tău de mătasă, cântându-ți din tamburine, desfătându-ți privirea cu goliciunea trupurilor lor bronzate, dansând cu măestrie și iubindu-te cu ardoare...

— Fraților, întâi v'am poruncit, apoi v'am rugat. Acum plâng în fața voastră. Ajutați-mă să răpesc pe femeia iubită.

— Facă-se voia ta, Amarù. Te urmăm!

Carele se încolonară. Trei șiruri a câte o mie de care porniră pe drumeaguri, străbătând păduri, vaduri de ape, terenuri pustii și trecători, făcând popasuri rare, pentru a se aproviziona cu vânat de păsări, pește și animale sălbatece. Iar peste o lună au ajuns la țintă.

Cetatea dușmană se zărea de departe cu turnurile ei ascuțite, strălucind în bătaia soarelui.

Caravana se opri la poalele unui deal, așteptând venirea nopții pentru a da atacul. Zgripții își chemau cânii, care trebuiau să-i întovărășască în luptă. Vârfurile săgeților și sulițelor fură otrăvite.

Amarù dădea mereu ordine, alegea oamenii cei mai voinici și mai bravi. Puse să se așeze carele în cercuri închise, cu o singură deschizătură la trecere, apoi în toiul nopții porni la atac.

Luptătorii zgripți începură să se târască întocmai ca șerpii. Paznicii cetății, nepăsători de primejdia apropiată, se dedau somnului sau jucau zaruri în camerele turnurilor. In liniștea nopții se auzeau sunete de chimvale și flaute. Luminile opaițurilor se zăreau ca mici puncte roșiatice.

Prin surprindere, cu iuțeala fulgerului, Amarù cu oamenii săi, gâtui paznicii dela poarta cetății, deschise ușile grele, sări peste al doilea zid de siguranță și intră în cetate. Măcelul începu. Apărătorii cetății, buimăciți de somn, fură doborâți. Flacările cuprinseră cetatea și Vengaweg, fără să se poată apăra, fu legat și târât afară din cetate, dimpreună cu frumoasa lui soție.

Cetatea rămânea în urmă ca o făclie imensă. Zidurile se crăpau, turnurile se năruiau, iar lemnăria troznea. Totul se prefăcu într'un morman de ruine fumegânde.

*

Zgripții își încolonară din nou carele încărcate de pradă. In fruntea coloanelor pășea Amarù, călare pe un elefant, alături de soția prințului prizonier. Iar acesta pășea în urmă tăcut, resemnat, legat de coada elefantului. Sub baldachin, Amarù strîngea în brațe femeia iubită, care se lăsa drăgăstoasă pradă mângâierilor. O gardă de oameni călări escorta pe Amarù.

Acum popasurile erau mai dese și mai lungi. Amarù era vesel. La fiecare popas împodobea mânile, degetele și gâtul iubitei sale cu șiraguri de perle, cu inele încrustate cu rubine, cu brățări de aur. Curgea vinul de cidru din belșug, udând fripturile de cocoș sălbatec, de păuni și dropii.

Sute de dansatori și dansatoare săltau în jocuri ritmice și alte sute de muzicanți cântau din instrumente.

Numai prizonierul își spunea în gând:

— Nu e nimic! Toate sunt deșertăciuni. Femeia a fost a altuia și i-am răpit-o; dela mine a răpit-o Amarù, iar dela el o va răpi altul. Nimic nu e statornic și mai ales la femee. Eu mă împac cu soarta!... Tot așa își spuneau și Zgripții.

— Amarù e un viteaz, dar în fața unui trup de femeie este slab. Nu merita atâta vărsare de sânge pentru ea.

Ajunși la locul de pornire, Amarù ordonă oprirea. După o noapte de odihnă, el se decise să plece cu iubita lui mai departe, tocmai în insula Ceylan. De aceia, convocă pe vătafii triburilor și le spuse:

— Vă mulțumesc, fraților, pentru sprijinul ce mi-ați dat. Acum vă părăsesc. Plec departe. Sunt sătul de lupte, de răspunderea unei șefii. Alegeți pe altul. Vătafii îl priviră mânioși.

— Amarù, pentru o femee ne părăsești pe noi? Dar noi ți-am ajutat s'o cucerești ca să fii fericit lângă ea, iar nu să-ți calci un jurământ de râz, părăsindu-ne. Nu vrem să te considerăm un trădător... Și tu știi că trădarea, după legea noastră, se pedepsește cu moartea.

— Care îndrăznește să mă înfrunte?

— Oricare din noi. Dar te mai lăsăm până mâne ca să te gândești bine. Tu știi că trebuia să-ți alegi de soție o fecioa-

* Zgripții: vechi popor nomad din India, străbunii Țiganilor.

(Continuare in pag. VI)

ră din tribul nostru, iar nu o mongolă. Ţi-am ertat însă. Dar ca să ne părăseşti pentru ea, nu primim.

— Bine, lăsaţi-mă să iau o hotărâre până mâne.

A doua zi, până aproape de prânz, uşa cortului lui Amarù nu s'a desfăcut. Şi afară cântau alăutele, fecioarele de serviciu aşteptau deşteptarea Domniţei ca s'o pieptene, s'o stropească cu miresme, s'o gătească cu podoabe scumpe.

Un vătaf bătrân strigă pe Amarù. Amarù nu răspunse. Intrând în cort, vătaful găsi pe Râz cu un pumnal înfipt în inimă iar pe Domniţă străpunsă cu două lovituri de cuţit.

— A murit Amarù!

Prizonierul zâmbea gândind:

— Eu am răpit-o dela altul, Amarù dela mine, iar moartea i-a răpit pe amândoi... Eu mă împac cu soarta, căci toate sunt deşertăciuni şi destinul oamenilor este scris în legea lui Manu, ca o epopee din Vede...

Şi azi se cântă de Ţiganii nomazi balada cu Amarù, râzul, voevodul Zgripţilor, străbuni ai Ţiganilor de azi.

G. A. LAZURICA

Foiletând pe La Rochefoucauld, distrugătorul de idoli

■ *Inţelepciunea noastră, nu este mai puţin la cheremul sorţii, de cât bunurile noastre.*

■ *Ocaziunile ne fac cunoscuţi altora şi mai mult încă nouă înşine.*

■ *Nici odată nu găsim oameni cu bun simţ decât printre acei care sunt de aceiaşi părere cu noi.*

■ *Ertăm cu uşurinţă prietenilor noştri defectele care nu ne privesc.*

■ *Certurile n'ar dura multă vreme dacă vina n'ar fi decât dintr'o parte.*

■ *Există persoane atât de uşuratece şi frivole încât sunt tot atât de departe să aibă adevărate defecte cât şi calităţi solide.*

■ *Subtilitatea prea mare este o delicateţă falsă şi adevărata delicateţă este o subtilitate solidă.*

■ *Cel care crede să poată găsi în sine însuşi atât ca să se lipsească de toată lumea, se înşală mult; dar cel care crede că nimeni nu se poate lipsi de dânsul se înşală şi mai puternic.*

■ *Nimeni nu merită să fie lăudat de bunătatea sa dacă n'are puterea să fie răutăcios. Orice altă bunătate, cel mai adesea, nu este decât o trândăveală sau neputinţa voinţei.*

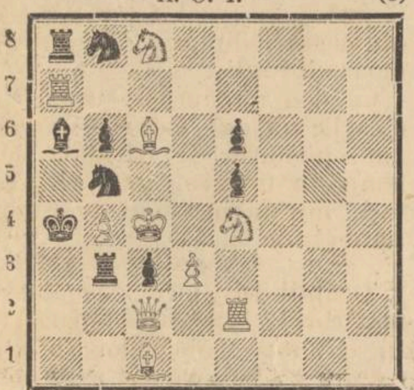
■ *Dacă n'am avea şi noi orgoliu, nu ne-am plânge de acel al altora.*

■ *Interesul vorbeşte toate limbile şi joacă toate felurile de personagii, chiar pe desinteresatul.*

Cronica Şahului

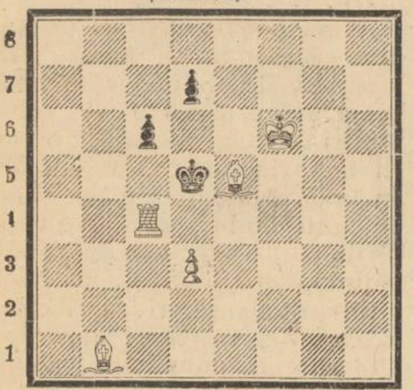
Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 715
— *Din concursul internaţional de probleme* —
— A. O. 1. — (1)



[10 + 10 = 20
Invers 2.
Selbstmatt 2 ≠ ;

PROBLEMA No. 716
de **Hans Schaffer,** Wien.
(inedită)



5 + 3 = 8
4 ⧺

BIBLIOGRAFIE

A apărut *„Revista Română de şah"*, pe luna Aprilie, singura publicaţie de specialitate din ţară. Numărul conţine un articol amănunţit asupra campionatului Capitalei pe 1934, împreună cu 2 partide interesante din acest campionat. Deasemeni acest număr publică o biografie a d-lui Osterreicher, animatorul şahului timişorean şi un necrolog al fostului şahist ieşan N. Ostersetzer. Afară de acestea, Revista Română de Şah publică 3 partide din match-ul pentru campionatul lumii între Alechin şi Bogoljubow.

In partea destinată problemelor, sunt publicate 9 probleme directe 18 probleme feerice, precum şi un articol interesant al d-lui O. Costăchel despre „Antiforma temei Ianovcic". O bogată bibliografie precum şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate complectează această interesantă revistă redactată în mod admirabil de A. F. Ianovcic, Milu Augutstein şi C. Menciu.

Abonamentul la „Revista Română de Şah" este de 300 lei pe an şi 150 pe 6 luni. El se va trimite pe adresa „Milu Augustein, Str. Unirii 115, Brăila".

In Bucureşti, revista se găseşte de vânzare şi cu numărul la librăria „Cultura Poporului" str. Academiei 2.

A apărut numărul pe Aprilie din „Die Schwalbe" excelenta revistă consacrată exclusiv problemelor de şah. Ea conţine frumoase articole datorite celor mai buni teoreticiani ai problemelor de şah. Deasemeni ea publică 45 probleme directe, 6 feerice precum şi numeroase ştiri şahiste din lumea întreagă.

Preţul abonamentului este de 400 lei pe an.

SOLUŢII

No. 702 *(Dr. Lazarus).* Alb: Rd1, Dh7, Tc2 şi h1, Pc6 şi e2; Negru: Re8, De4, Ta8 şi g6, Cd6 şi e5, Na5 şi b5, Pb2, b4, c4 şi g3. Mat maximal în 4 mutări. Soluţia: 1. c7!, D×h1+; 2. Rd2, Db7; 3. c8C. 1..., Db7; 2. Tf1, Dh1; 3. Dg7.

Gemen a) 1. Da7, 0—0—0!; 2. Th7, Dh1+; 3. Rd2; 2..., Ne2+, 3. Rd2. Acest gemen se mai rezolvă şi prin: 1. e3, Nf1; 2. Da7, Na6; 3. Th8+ (extra-soluţie găsită de D-l I. B. Florescu, Bucureşti).

Gemen b) 1. Rd2, 0—0—0; 2. c7, Da8; 3. De7. Acest gemen se mai rezolvă prin: 1. e3, Nf1; 2. c7, Na6: 3. c8C.

No. 703. *(Obrenovici),* Alb: Rf3, Dc1, Td5 şi g2, Cc2 şi h3, Nh7, Pb2, b3 şi f4. Negru: Rd3, Tg6, Nd4 şi b1, Pb4 şi f2. Mat invers în 2 mutăţi. Soluţia: 1. Cg1!, f×g1~; 2. C×g1. 1..., f1D (T); 2. Cf2+; 1..., f1N; 2. Ce2; 1..., f1C; 2. Dd2+. La 1.., f×g D are un dual prin: 2. Cf2+.

Ein hübsches Stück!! (H.K.)

No. 704. *(Ing. Heskia).* Alb: Rf1, N[illegible]3, Pb5, c4, f2, f4 şi g3; Negru: Rc1, Nh1 şi Ph6. Mat ajutor invers în 4 mutări. Soluţia: 1. Re2, Na8; Ne4, h5; 3. Rf3, Rd2; 4. Nb7, N×b7 ≠

Ein Stück, das leicht ist, aber doch gefällig! (H. K.). Regretăm că această problemă are mai multe extra-soluţii din care dăm următoarea: 1. Re2, Nb7; 2. Nf5, Na6 (c8); 3. Rf3, Rd2; 4. Ng4, Nf7 ≠!

*

Am primit soluţiuni exacte la toate trei problemele dela d-nii *S. Rosenfeld,* loco şi *H. Kahl,* Lauenburg. Au trimis soluţii corecte la problemele 703 şi 704 d-nii *V. Oniţiu,* Sibiu; *I. B. Florescu,* loco şi *Paul Iordan,* Freital.

*

Rectificare. Problema No. 713 (P. Sola), fiind greşită, autorul o corectează prin adăogarea unui pion negru la *a6.*

Berichtigung. Das Problem No. 713 (P. Sola) wird vom Verfasser durch Hinzufügung eines s. Bauers auf *a6* verbessert.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU



Cronica cinematografică

Disney

In ziarul englez „Times" am citit un articol extrem de elogios asupra lui Disney, cu ocazia alegerii lui ca membru de onoare în Artworkers Corporation. Cine sunt aceşti „artworkers", şi cine e Disney? Sunt sigur că bucureştenii l-au şi uitat pe acest minunat artist care ne-a procurat, până mai deunăzi, cele mai delicate vóluptăţi estetice. Disney este autorul acelor „Silly Symphonies", basme colorate, poveşti în desenuri cinematografice. Am fost să le văd exact de unsprezece ori — şi cunosc oameni care s'au dus încă şi mai des. Am avut acea emoţie pe care psihologii o numesc „emoţie-şoc", emoţia care te lasă împietrit şi ameţit de admiraţie, de plăcere.

Această surprindere a fost generală. In articolul din „Times" se spune că Disney nu numai că este un mare artist, dar şi un mare inventator. El este născocitorul unui gen inedit şi unui „nou fior". Şi pentru cine cunoaşte cât de exclusivistă e acea asociaţie de scriitori, pictori, sculptori şi muzicanţi care se numeşte Artworkers Corporation îşi vor putea da seama ce onoare este pentru un străin (Disney e american) de a fi fost ales membru de onoare.

Cum aceste Silly Symphonies — şi din punct de vedere didactic şi din punct de vedere artistic — fac parte din categoria filmului cultural, cred că sub noul regim al filmelor ni se vor reprezenta mai des operele lui Disney.

Filmul cultural

Şi fiindcă a venit vorba de filmul cultural, trebue să amintim că zilele acestea a avut loc la Roma un congres internaţional al filmului educator, la care a participat şi România, reprezentată fiind de d. Const. Kiriţescu, care — prin diversele sale publicaţii în româneşte precum şi în reviste străine consacrate filmului educator — şi-a făcut de mult o specialitate din aceasta. La acest congres s'au discutat multe chestiuni interesante referitoare la film ca auxiliar al ştiinţelor naturale, medicale, istorice, sociale. Dar asupra acestui subiect ne rezervăm să revenim.

Mizerabilii 2

S'a reprezentat săptămâna aceasta partea a doua a filmului Pathé Nathan: „Les misérables", care este poate încă şi mai impresionantă decât partea întâia.

Atmosfera romanului lui Hugo este foarte curioasă. Pe deoparte e ireală, căci personagiile acelea de eroi absoluţi şi canalii integrale, de martiri ai libertăţii, de slujitori intransigenţi ai justiţiei oficiale (cum e Javert) sau ai justiţiei umane universale (cum e Jean Valjean) — toţi aceşti oameni au fost deadreptul născociţi de romantismul lui Hugo; pe de altă parte însă, acest romantism — care nu e numai al lui Hugo, ci al unei întregi epoci — e o realitate. Toţi oamenii care apar pe ecran nu există aşa cum ne sunt arătaţi; dar fiecare din ei este oarecum delegatul unui anumit aspect al mentalităţii acelei epoci. Elanurile de revoltă generoasă pentru cauza umanităţii, lichelismul lui Thénardier, nevinovăţia de virgină 100% a Cosette-ei, toate acestea au fost idealuri ale timpului, pe care oamenii de pe atunci le realizau, nu întocmai aşa ca în „Mizerabilii", ci într'o măsură desigur mai mică, dar nu mai puţin efectivă. Tot convoiul de tipuri din acest film oglindeşte sentimente care au existat, care au condus sufletele unei — şi chiar mai multor — generaţii.

Partea vizuală, regisorală şi fotografică a filmului redau în chip desăvârşit această mentalitate „patruzeci optistă", şi sub acest raport deasemeni „Les misérables" este un mare film. Tablourile luptelor de stradă, ale convoiului de ocnaşi, şi altele multe, par'c'ar fi gravuri de Daumier.

Insfârşit, în ordinea jocului, Harry Baur, cu prilejul acestui film, se clasează în rândul marilor tragediani ai lumii.

„Ploaie"

Casa „Metro-Goldwin" a tras în film nuvela — deja trasă în piesă de teatru — a lui Somerset Maugham: „Rain". Cititorii mei îşi mai aduc poate aminte de o cronică entuziastă pe care au găsit-o în această revistă asupra filmului „Sadie Thomson" film tras tot din „Rain", şi interpretat de Gloria Swanson şi Lyonel Barrymore. Era un film mut, unul din marile reuşite ale filmului mut: un film în bună parte identic cu cel ce ni se prezintă azi, aproape am spune: aceeaş piesă jucată cu alţi actori.

Sunt în general foarte interesante aceste schimbări de interpreţi. E ca şi când am urmări aceaşi melodie pe mai multe voci, pe mai multe instrumente muzicale.

„Rain" este povestea conflictului dintre o prostituată şi un pastor zelos care vrea să o readucă pe calea binelui nu atât de dragul lui Dumnezeu, cât dintr'o inconştientă dorinţă de răzbunare pentrucă fusese insultat de prietenii mai mult sau mai puţin beţi ai acelei domnişoare. In aceste roluri, tipul-Swanson şi tipul-Crawford sunt deopotrivă de bune.

Poate că cel dintâi e mai ales reuşit în momentele când prostituata, gătită ca o sorcovă, îşi exercită profesiunea, iar în momentele de revenire la Dumnezeu tipul-Crawford este, mi se pare, mai expresiv. In ce priveşte pe pastori, actorul de azi are un cap categoric mai adequat decât cel al actorului de odinioară, al lui Lyonel Barrymore; acesta avea o înfăţişare prea „intelectuală"; tipul de colos şi expresia supărător plebee a actorului de azi sunt cu siguranţă mai în acord cu personagiul.

Filmul de azi, fiind sonor, are putinţa de ne traduce mai bine anumite nuanţe, şi mai ales de a ne reda zumzetul ploii care nu conteneşte. De altfel chiar şi aspectul vizual al ploii este mai bine redat în filmul de azi. In schimb, finalul filmului de odinioară era superior. Inainte de a afla desnodământul, are loc o forfoteală a tuturor personagiilor, şi spectatorul doar bănueşte că s'a petrecut ceva excepţional, dar nu ştie ce, şi atunci, brusc, brutal, se vede un gramofon învârtindu-şi placa, apoi o uşă ce se deschide, lăsând să apară Sadie Thomson, îmbrăcată astfel încât subit pricepem tot. In filmul cel nou, finalul e foarte bun — de altfel utilizează multe efecte din celallt—dar nu are puterea de sarprindere a acestuia.

In general este un film cu adevărat artistic, vrednic de isvorul lui de inspiraţie, dramatica nuvelă a lui Somerset Maugham.

D. I. SUCHIANU

Cuvinte potrivite şi... încrucişate

La început timid, mai apoi răspicat, s'a ieşit din tăcerea cu care — în majoritatea cazurilor — criticii noştri au întâmpinat apariţia volumului, tăcere dictată de faptul că autorul era d. Arghezi. Ziare şi reviste de literatură serioase au început însfârşit, să dea curs liber părerilor unora din colaboratorii lor şi aşa se face că am putut vedea de curând, într'o revistă condusă de un scriitor consacrat, fraze ca acestea: *„Jocul de cuvinte încrucişate este un ce, care trebue să facă parte din literatură...",* sau *„...In străinătate este cultivat de ani şi practicat de o mare parte dintre intelectuali..."* iar mai jos *„...ne trebuia pasul sigur al unui înainte-mergător cu renume, ca să urmăm gestul acesta şi noi, spre o nouă formă culturală."*

Rubrica literară a unui cotidian, redactată de un cunoscut ziarist ridică volumul d-lui Arghezi până la a-l declara un reprezentant al *„structurii esteticii argheziene, fără nici o finalitate exterioară, sau interioară, căci aceasta este o estetică a inteligenţei pentru inteligenţă... Recentul volum al cuvintelor potrivite şi... încrucişate complectează estetica d-lui Arghezi asupra valorii cuvântului".*

— Hait! Ni s'a dus dracului dejunul.

Iar în prima revistă, cea care consacră un lung articol asupra d-lui TUDOR ARGHEZI, MOTS-CROISIST găsim, ca încheere, aceste cuvinte: *„...semnificaţiile pe care d-sa binevoieşte să le dea jocurilor, sunt tot atât de extraordinare prin forţa lor de susceptibilitate culturală cât şi prin partea umoristică a lor. Este un exerciţiu în care întrezăreşti puterea magică a penei argheziene, cu frânturi de gândire şi totală originalitate".*

Printre atâtea priviri piezişe şi după atâtea lovituri date în colţuri de gazetă s'au găsit şi unii care să înţeleagă cele ce a vrut d. Arghezi. Repet *să înţeleagă,* fiindcă îţi trebue multă înţelegere pentru a descifra frumuseţile acestui volum.

Printre cei care au înţeles pe d. Arghezi, dar care din lipsă de consacrare nu şi-au putut spune părerile, mai cităm pe:

D. *A. Văianu,* student Cluj (5 erori la 39 probleme deslegate); d. *Leon Lupan,* student Cluj (5 erori la 39 probleme); d. *Negulescu Eugeniu,* elev, (10 erori la 39 probleme); d. *T. P. Gruescu,* Moreni-Prahova (7 erori la 39 probleme), d-ra *Florica Zaharia,* Iaşi (6 erori la 39 probleme); d. *Honoré Sens, Iaşi* (6 erori la 39 probleme); d. *Rădulescu Mircea,* elev, Loco (18 erori la 39 probleme); d-ra *Rosette Schiller,* elevă, Loco (20 erori la 39 probleme); d. *Nicolae T. Nicolau,* student, Focşani (10 erori la 39 probleme); d. *Dumitru N. Antohe,* Focşani (10 erori la 39 probleme); d. *Herşcovici F. Sandu,* elev, Loco (20 erori la 39 probleme).

Drame reale şi romanul divorţului

„La un punct mort" de A. P. Herbert

Cum am zis, romanul acesta care a provocat atâta vâlvă în Anglia, mai ales prin curajul cu care autorul a ţinut să sfâşie masca spre a expune publicului cu multă vervă şi satiră, „drama hidoasă, ipocrită şi imorală a instituţiei şi practicei divorţului în ţara minunată cu un popor minunat", nu este fructul imaginaţiei şi o pură „perlă literară" produsă de mintea clară a unui scriitor de cărţi fantastice. Succesul enorm de care se bucură această carte se datorează de fapt nu numai talentului cu care a fost scrisă ci mai mult faptului că publicul englez ca niciodată până acum a prins gustul romanului social, crunt, aspru, nemilos, biciuitor. De fapt acesta este chiar genul prin care romanul englez se caracterizează cu multă prestanţă în ultimii doi ani.

Inainte de a da în rezumat romanul amintit mai sus, pe lângă cele relatate în articolul din numărul trecut, îmi permit să citez acest recent caz petrecut acum o săptămână la Londra.

W. W. Bethell, un director şcolar din Londra, cartierul Catford, a fost găsit mort împreună cu fiul său W. J. Bethell în etate de 14 ani. Verdictul anchetei a fost: „tatăl, în vârstă de 46 ani e vinovat de omor căci şi-a ucis fiul, luându-şi viaţa la rândul său pe când nu era stăpân pe toate facultăţile sale mintale". Ar fi cazul să vă lămuresc că aceasta este formula stereotipică în aproape toate cazurile de sinucidere. Englezul nu percepe ca cineva să fie în stare de a-şi lua viaţa fiind cu „mintea întreagă".

„Crima" aceasta dublă s'a descoperit prin faptul că tatăl — ucigaşul şi sinucigaşul — a adresat ziarului „Sunday Express" — o scrisoare în care îşi motivează gestul disperat. Pentru înţelegerea şi mai bine a romanului social recenzat aci, nu cred inutil să citez câteceva din scrisoarea sinucigaşului.

„Aceasta este soluţia ce ni se impune de desgustătoarele noastre legi. Nu e de vină nici soţia mea şi nici eu. Ştiam că nu ne potrivim... *Ca să obţin însă divorţul, statul m'ar fi obligat să fiu imoral şi justiţia pronunţând divorţul din „cauza imoralităţii mele" acelaş stat m'ar fi izgonit din postul meu pentru faptul că „sunt imoral".* Nu pot să concep un trai mai imoral decât acela de a fi constrâns de legi să faci dragoste cu cineva care nu te iubeşte. Vă rog daţi publicităţii aceste rânduri pentru binele semenilor mei". (Semnat) *W. W. Bethell.*

Ce dramă mai reală, ce tragedie mai palpitantă, decât acest gest disperat al unui om care n'a avut puterea să se preteze la ceiace-i cerea legea?!

Fireşte că romanul lui Herbert e ferit de astfel de „deslegări" dramatice şi poate că în asta constă chiar superioritatea romanului său, care n'are... final.

O pereche vrea să divorţeze. Ambii sunt inspiraţi de o nelimitată bunăvoinţă reciprocă în senzul că fac tot posibilul ca să obţină divorţul, fiind convinşi că o nouă convieţuire e imposibilă. Şi totuşi, n'au noroc. E prea complicată legea, prea ipocrite procedeele şi prea ghinionişti sau sinceri şi timizi amândoi, soţ şi soţie. Şi astfel, cu toate încercările lor tragicomice, descrise atât de caustic şi plastic, îi pun faţă în faţă în ultimele pagini ale romanului, uluiţi, consternaţi şi dezolaţi că au epuizat toate căile spre a-şi recâştiga libertatea şi fericirea pentru care se luptă amândoi ca doi buni tovarăşi de luptă.

John şi Mary Adam, din simplul motiv că nu se potriveau, fără ca să se duşmănească, fără ca să aibă ce împărţi şi fără ca să-şi fi adus injurii reciproce, vor pur şi simplu divorţul. Atât John cât şi Mary abia aşteptau să fie liberi spre a se căsători fiecare din ei cu un nou „ales" şi cu o nouă „Mary".

Prima frază cu care începe romanul, ne face familiari dintr'odată cu „metoda" obicinuită: „Iată-l în fine aşezat într'un compartiment de clasa I, călătorind în spre Brighton cu o femeie necunoscută!" Miss May Myrtle, căci acesta era numele tinerei necunoscute, de profesie „seducătoare spre adulter", ajunsă cu onestul profesor John Adam la Brighton şi instalată cu el într'un otel oarecare, caută fireşte să fie „la înălţime" în sensul ca fiecare din otel, dar mai ales personalul otelului să înţeleagă că e vorba de o „romanţă clandestină".

Materialul legal e gata, soţii ca doi buni camarazi se bucură de succesul procesului, avocaţii sunt mulţumiţi că lucrurile au urmat „cursul lor normal," când la şedinţa decisivă, martorul principal, o servitoare din otelul din Brighton refuză cu încăpăţânare să depună că l-a văzut pe d. John în tandreţă cu Miss May. Servitoarea nu putea fi decât sinceră, credea că prin sinceritatea ei, îl apără pe acel cumsecade profesor care la plecare i-a lăsat un „pourboire" atât de generos.

Prima încercare a dat, prin urmare, greş. Soţii se sfătuiesc din nou. Ce erau să facă? Ca gentleman desăvârşit, John ia din nou asupra sa obligaţia de a-şi procura o nouă „amantă" şi de a monta un nou „adulter".

Ii paşte însă nenorocul. De astă dată, iubitul soţiei lui John, speacker cu vocea simpatică la Radio-Londra comite o indelicateţă care provoacă intervenţia procurorului şi... pierderea celui de-al doilea proces de divorţ.

Şi cu asta, se isprăveşte şi romanul. In plină suspensiune tragică şi comică în acelaş timp.

Intreaga situaţie îşi găseşte o încheiere concluzivă făcută de Mr. Boom, avocatul soţilor Adam. Grotesc şi cinic, el rezumă astfel toată gama de încercări meschine impuse de legile nesincere, învechite şi crude. „Doi sau trei oameni cinstiţi au fost forţaţi să se poarte imoral... O femeie castă a fost nevoită să comită adulter. Patru persoane au fost împiedecate să se căsătorească cu cine doreau ele şi un om şi-a pierdut serviciul. In schimb întreaga afacere s'a dovedit remuneratorie pentru doi judecători, un procuror, un alt reprezentant al parchetului, un arhivar şi funcţionarii săi, doi avocaţi şi ajutoarele lor, doi avocaţi pledanţi şi stagiarii lor, doi sau trei detectivi, unul sau doi poliţişti, Miss Mirtle, Miss Tott, cantina Tribunalului şi chelnerii de acolo şi „personalul de serviciu al diverselor oteluri".

Şi totuşi, întreaga încercare s'a oprit la un punct mort.

Un apărător al actualului sistem juridic din Anglia vă va spune că nu din cauza legilor ci din motivul că părţile interesate n'au ştiut cum să „prezinte" bine cazul de adulter înscenat.

O explicare şi asta. Nu însă una care ne-ar putea satisface pe noi „continentalii" şi nici pe d. Herbert care cu toate că e englez şi-a utilizat tot talentul spre a înfiera această cruzime a unora din legile ţării sale.

T. CRISTUREANU



Puterea poeziei

Timp de o sută cincizeci de ani s'a continuat conflictul dintre lumea modernă şi acei care refuză această lume, încercând s'o înlocuiască cu o alta, mai adevărată, adică mai aproape de sinteza confuză a dorinţelor lor, a aspiraţiilor lor către absolut.

Două tentative, două speculaţii paralele, surrealismul în literatură şi revoluţia picturei moderne, îşi au obârşia şi germenele în poezia lui Baudelaire. *A explica şi poate a transforma* lumea era pretenţiunea modestă (!) a mişcării născute din opera lui Baudelaire, ajunsă la starea de criză acută în opera şi cariera lui Rimbaud, punctul cel mai frenetic al tentativei pe care au preluat-o pe contul lor surrealiştii în vremile de azi.

Simboliştii păreau a se mulţumi cu concepţia magică a poeziei, voinţa magică făcând din poezie o acţiune directă în sânul Universului actual, cu metodele dezordonate ale „clarvăzătorilor". Ei nu-şi dădeau seamă de riscul auto-iluziei şi a amăgirii, inspirate de orgoliul scriitorului, care putea să se creadă — ast-fel — ca făcând parte dintr'o categorie umană deosebită, înzestrată cu facultăţi superioare.

Rimbaud, înainte chiar de a fi trăit, ştia printr'o intuiţie misterioasă că „viaţa este absentă", deznădejdea precedează la el orice încercare de a trăi, ideia de păcat precedează păcatul. Aci însă nu e vorba de atitudinea poetică, ci de atitudinea religioasă, de atitudinea mistică aşa cum se găseşte la Kierkegaard, Dostojewski, Chestov, la Pascal şi chiar la Luther.

Această atitudine metafizică nu numai că nu se poate confunda cu atitudinea poetică, dar intră în conflict cu ea chiar la Rimbaud.

Acesta adeseori ia atitudinea poetică adică acea a omului care speră că trăind viaţa să o regăsească şi creând să o transforme prin chiar creaţiunea sa. Strigătul surrealiştilor de azi este: „trebuie să încercăm a trăi". Atitudinea poetică a surrealiştilor, care sunt ultima etapă a mişcării începută cu Baudelaire şi poate mai departe cu Gérard de Nerval şi romanticii germani pentru care „lumea este vis şi visul este o lume", se opune cu totul atitudinii religioase. Atitudinea poetică este plină de încredere în puterile omului, în punerea lor în acţiune şi izbânda lor viitoare. Lozinca lor rămâne: destui poeţi au căutat până în prezent să interpreteze lumea, a venit timpul ca poezia să o transforme. Dar cum?

După André Breton supra realitatea ar fi conţinută în realitatea însăşi, după o filozofie particulară a imanenţei.

Până la ce punct însă puterile poeziei, care a început cu metafizica, vor isbuti a spiritualiza universul, vor realiza cugetarea, schimbul total între cele două forţe antinomice, restabilind unitatea pierdută?...

Este adevărat că Cultura visului şi a puterilor creatoare ale imaginaţiei a dat naştere la tentative ce au dus la aventuri stranii, sfârşind cu deznădejde şi neizbândă totală.

Pe de altă parte însă iubirea neantului, sentimentul de oroare religioasă pe care unele suflete îl resimt cu delectare, iar altele cu durere sfâşietoare, pare o atitudine neapărat trebuincioasă în ritmul însuşi al lumii.

Toate aceste probleme s'au luat în dezbatere în ancheta poetică întreprinsă de Nouvelle Revue Française, iar cine vrea să se documenteze asupra realităţii săvârşite în fenomenul poetic actual va trebui să citească admirabilele cărţi ale lui *André Breton „Nadja"* şi *„Les Vases communicants"*.

In chestiunea educaţiei din Internate

Primim din partea d-lui Gr. Tăuşan următoarea scrisoare:

„D. Tudor Arghezi îmbracă într'o formă literară personală şi deci deosebit de agreabilă, câteva reflecţii asupra felului cum se administrează, din punct de vedere educativ, internatul Liceului Lazăr „care depinde de Casa Corpului Didactic". D. Arghezi are grija să spună că amănuntele cu privire la această Instituţie le deţine dela un „marinar", şi nu-şi ia întreaga răspundere. Noi credem că precauţia foarte îndreptăţită a d-lui Arghezi provine din faptul că informatorul d-sale e vânător, mai mult de cât marinar, dat fiind că informaţiile culese sunt dincolo de adevăr.

Primo' Internatul Casei Corpului Didactic n'are absolut nici o legătură, dar absolut nici una, cu liceul Lazăr.

Secundo: Declaraţiile Directorului Casei Corpului Didactic nu pot fi autentice de oarece, deşi el recunoaşte că personalul pedagogilor nu este recrutat după principii ideale, nu putea totuşi să afirme că este ales „după ordin", şi că acel ordin— dacă nu ar fi fost ascultat— „directorul Casei" ar fi sburat şi el! Un sentiment de omenească demnitate ar fi silit pe director să nu se scadă pe el insuşi până într'atâta. Suntem doar în ţara în care ne lăudăm din principiu. Cum ar fi fost posibil ca un cetăţean român să meargă cu deplasata sinceritate faţă de un om necunoscut, încât să se considere el singur mai jos de cât un gardist de stradă, care este şi el sigur pe postul lui de comandă la răscrucea cu stopuri?



Cărţi şi reviste

Trecutul viu

„Un oarecare teolog, ne spune d-l I. E. Torouţiu, în substanţiala sa introducere la vol. IV. *„Studii şi documente literare"*, fiind odată întrebat de un laic contrariat de numeroasele înfăţişări ale lui Crist, care este chipul adevărat şi felul de a fi fost şi a fi cugetat al Fiului lui Dumnezeu, ar fi răspuns: „Christos este aşa cum ni se arată El însuşi în Scriptură"...

Dacă este un om pătruns de acest adevăr şi credincios acestui fel de a privi lucrurile, cu conştiinţă şi scrupulozitate, cu pasiune şi devotament, apoi fără îndoială acel om e d-l I. E. Torouţiu.

Cele patru volume ale sale sunt un monument măreţ ridicat de un om, pe cât de competent în materie, pe atât de nobil în atitudinea sa plină de respect şi iubire pentru artiştii şi oamenii mari ai neamului. Cu muncă de benedictin migăloasă, ageră şi răbdătoare în acelaş timp, el scutură praful din arhive, dă la lumină „scriptura" şi suflă viaţă trecutului mort şi îngropat în tainiţele părăsite şi uitate ale instituţiilor şi bibliotecilor noastre. Din filele mucegăite şi cărţile ignorate, din scrisorile uitate prin sertare, trecutul prinde a se înfiripa şi a trăi viu şi colorat. Evlavia, pasiunea, entuziasmul stăpânit al cercetătorului ne încălzesc inima. In prezentul nostru halucinant, în care toate valorile s'au făcut praf, iar noi orbecăim părăsiţi şi deznădăjduiţi, d-l Torouţiu ne apucă prieteneşte de mână şi ne redă lumea trecutului nostru apropiat, ne îmbărbătează şi ne readuce la realitate, la încredere în noi, în cei ce ne-au precedat ca şi în cei ce ne vor urma...

„Studiile şi documentele" d-lui Torouţiu nu sunt scrieri de erudiţie uscată şi aridă. Erudiţia este acolo netăgăduită, solidă şi reconfortantă, ea este temelia pe care autorul, ca un magician, pune în mişcare lanterna fermecată.

Iată-l pe Eminescu în mijlocul femeilor care l-au iubit, l-au chinuit sau l-au ocrotit cu dulce şi nobil devotament: Mite Kremnitz şi Veronica Micle, Henrietta Eminescu „un geniu în felul său, cu o memorie ca a lui Napoleon I şi cu o inteligenţă cum rar se află", după cum ne spune fratele ei. Iat-o pe Cornelia Ştefan Emilian, acea personalitate superioară, gata pentru orice devotament în uşurarea suferinţei, de o inteligenţă largă şi generoasă, plină de iniţiativă, şi neobosită în lupta pentru cauzele mari ale timpului său până la vârsta înaintată la care a murit, acea femee căreia nu i s'au recunoscut încă, până la publicarea documentelor d-lui I. E. Torouţiu, nobleţa şi valoarea. Apoi personalitatea şi caracterul lui Eminescu se desemnează în legătură cu prietenii lui şi cu „Junimea". Drama care l-a doborît nu apare nicăiri mai dureroasă în fatalitatea ei sumbră, de cât în documentele care o redau direct şi nemijlocit.

Documentele relativ la Eminescu ocupă 300 pagini în volum. Până la pagina 168 a volumului sunt scrisorile lui Eminescu, iar de aci înainte scrisorile către Eminescu sau despre dânsul. „Cu epistola din Ianuarie 17/29, 1874 a lui Maiorescu intrăm în partea a doua a lucrării", ne spune autorul şi studiile continuă clasificând documentele, alăturându-le şi comparându-le între ele şi cu alte izvoare, făcând să reiasă activitatea ideală a marelui poet în politică şi cultură, desfăşurată după înapoierea sa dela Berlin 1874 şi până la îmbolnăvirea sa 1883. Cu cât înaintezi în citirea volumului cu atât se evidenţiază mai mult valoarea metodei d-lui I. E. Torouţiu de a pătrunde în miezul documentelor şi a te situa astfel în centrul vieţii marelui om pe care vrei să o redai, căpătând pe această cale intuiţia artistică, hrănită şi sprijinită de informaţia certă, a vieţii sale reale şi adevărate.

Nu ne îngăduie spaţiul a vorbi şi de restul documentelor din acest al IV-lea şi cel mai recent volum al d-lui Torouţiu. Dar nu vom încheia fără a atrage luarea aminte a cititorului asupra pildei pe care ne-o oferă munca pe care o cere o asemenea lucrare, sacrificiul de timp, căci adeseori se impune — „pentru încrestarea unui singur rând răsfoirea a vrafuri de hrisoave", fără a mai vorbi de sacrificiile materiale, apreciate numai de acei ce ştiu ce va să zică tipăritura şi desfacerea unor cărţi de valoarea şi genul acestor preţioase documente, date la lumină „prin jertfele unei pasiuni dezinteresate".

IZ. SD.

The Story of San Michele, de Axel Munthe, (in traducerea germană: Das Buch von San Michele).

Mai poţi vorbi de o carte apărută cu câţiva ani în urmă?

De sigur, când e vorba de o carte al cărei succes merge mereu crescând, o carte despre care poţi afirma, fără teamă, că „va rămâne".

Sunt aşa de rare cărţile care să te satisfacă pe deplin! Ca şi femeile frumoase, frumuseţea lor rezistă cu greu analizei...

De unde vine farmecul intens al acestei opere?

Poate din îmbinarea contrastelor. O viaţă sbuciumată şi plină de aventuri, alături de o viaţă tihnită, într'un colţ ascuns, o viaţă închinată frumosului, mării, soarelui, muzicei. O carieră de doctor celebru, cu o vastă şi aleasă clientelă de capete încoronate şi de bogătaşi din lumea întreagă, alături de o predilecţie marcată pentru oameni de rând ca Archangelo Fusco, măturătorul de stradă, sau maestrul Nicola, zidarul, bunii săi „prieteni". Un fel de primitivitate pe care o lasă acestui om de o vastă cultură dragostea naturii şi contactul veşnic proaspăt cu legendele ţării sale, ţara Selmei Lagerlof.

Sau farmecul isvorăşte din tinereţea simţirii?

Ca mulţi Nordici, e atras puternic de frumuseţea peisagiilor mediteraneene însorite. E un neînchipuit avânt, o neînfrânată dragoste de viaţă şi de frumos în debutul cărţii, paginile în care se arată pe el însuşi, tânăr de 18 ani, ajungând în insula Capri, îmbătat din prima clipă de frumuseţea locului, aer, flori, de limba sonoră şi plastică cu care împestriţează frazele sale, obţinând efecte de un umor delicios.

Ţi se pare imposibil ca aceste pagini atât de juvenile să fie scrise, mult mai târziu, ca să-şi umple lungile ore de insomnie, de un om de 70 de ani, lovit de o cumplită boală — acest amant al frumosului şi al luminei a orbit.

Viaţa lui e luminată de realizarea unei opere care ar fi părut ori cărui om „rezonabil" o întreprindere himerică: Clădeşte o vilă pe ruinele palatului împăratului Tiberiu, ridică cu propriile sale mâni coloanele năruite de secole şi profanate prin neglijenţa şi ignoranţa oamenilor, restaurează capela părăsită şi pe jumătate dărîmată a Sfântului Mihai, San Michele, care-i dă titlul operei sale. Trecerea de la vis la realitate e mai mult de cât o lecţie de voinţă şi de perseverenţă: are valoarea unui simbol.

Printre paginile cele mai frumoase, cred că trebue numărate cele în care vorbeşte de animale. Nu ştiu pe nimeni care să fi privit pe „fraţii noştri inferiori" cu aşa deplină înţelegere. Când citeşti pe Munthe, ai impresia unei adânci sincerităţi de simţire şi că tot ce au scris alţii nu e decât literatură. Agonia „prietenului" său Jacques, babuinul dela Jardin des Plantes, conversaţiile cu ursul polar cu care se înţelegea în „limba lor comună", toate povestirile în care cânii sau urşii joacă roluri de căpetenie, sunt pagini care nu se pot uita.

O manifestaţie a milei sale pentru cei fără apărare, o vedem în lupta înverşunată, perseverentă — uneori diabolică — pe care o duce în contra călăilor unor fiinţe încântătoare şi nevinovate. In lungul lor sbor între Europa şi Africa, zeci de mii de păsărele se odihnesc pe înălţimile dela Anacapri. Locuitorii întind plase, le prind fără milă. Ba unii nu se sfiesc să recurgă la un act barbar: orbesc păsărele cu un ac înroşit în foc, ca prin ţipetele lor să atragă pe călătoare... Cu ce satisfacţie afli epilogul luptei dusă de Axel Munthe: Ca un omagiu pentru opera şi energia lui, Mussolini a interzis vânatul păsărilor în toată întinderea insulei Capri.

Spre deosebire de alţii, acest iubitor de animale are dragoste şi de oameni, mai ales cei slabi, săraci, umili; în acest sentiment nu intră nici un fel de iluzie sau de orbire: e o adâncă pricepere a tot ce e omenesc.

Toată cartea se împleteşte în jurul frazei pusă ca motto: „Ce n'est rien donner aux hommes que de ne pas se donner soi-même".

Acest om, care a ştiut să se scuture de orice fel de vanitate, pare a se cunoaşte bine şi pe el însuşi. Nu caută să se arate sub culori frumoase. Se aşează în faţa propriei sale fiinţe, o disecă, o judecă fără părtinire, fără indulgenţă — cu cea mai spirituală ironie.

A ştiut să-şi făurească o viaţă independentă, liberă în sensul cel mai frumos al cuvântului, o viaţă liberă de servitudinea pe care ţi-o dă ambiţia, intriga, dorinţa de a parveni sau de a te îmbogăţi.

Fostul student sărac care-şi petrecea nopţile de veghe studioasă într'o cameră mucigăită din Quartier Latin, scrie — cu un accent de sinceritate care nu înşeală: „Urăsc banii". Şi mai poate rămâne o îndoială în sufletul vreunui cititor când îl vedem, în 1932, la Crăciun, făcând, din produsul cărţii sale, o donaţie de 100.000 de coroane suedeze pentru „orbi, săraci şi animale", — donaţie pe care o va mai spori dacă succesul „schimbător ca vântul" va dura.

Va dura, de sigur, succesul unei cărţi în care cititori de vârste, formaţiuni şi mentalităţi diferite găsesc o încântare, iar educatorii de mâne vor spicui numeroase pagini de antologie.

E cartea unui om de eri, dar epoca noastră viciată de azi respiră într'însa un aer sănătos, pur, aerul marilor înălţimi sufleteşti.

Din noianul întâmplărilor trăite, triste, supărătoare, groaznice chiar (cutremurul dela Mesina, holera dela Neapole), din împletirea neîncetată a realităţii cu fantezia, isvorăşte o intensă poezie. E o carte a vieţii, viaţa, acel dar dumnezeesc pe care oamenii nu ştiu să-l preţuiască, e cartea morţii, moartea privită calm, tovarăşa de fiecare zi, adversara familiară pe care doctorul uneori o învinge; moartea nu e o sperietoare, e un îndemn pentru o mai bună pricepere şi preţuire a vieţii.

Şi un lucru care nu trebue trecut cu vederea: In vasta operă de aproape 500 de pagini, nu găseşti un singur pasagiu declamatoriu, o singură frază în care să dea sfaturi sau lecţiuni altora. El ştie — nu o spune — că educaţia oamenilor nu se face prin „cuvinte". El le dă comoara experienţelor sale, pilda vie a unei personalităţi puternice, bloc pe care nimeni nu-l poate urni, statue pe care nimic nu o poate zgâria.

V. GHIACIOIU

Cronica literară

Damian Stănoiu, Parada Norocului, Roman (Ed. Alcalay)

„Parada Norocului" nu este propriu zis un roman, ci o *cronică* în sensul originar al cuvântului, adică expuneri de oameni şi evenimente în ordine cronologică. D. Liţă Soare, un Tândală biurocrat, este zugrăvit din prima zi a concediului până în ultima zi, când se reîntoarce la toc, la hârtie ministerială şi „Cameră mobilată". Aventurile acestui concediu funcţionăresc la Sinaia, în jurul ruletei şi a câtorva femei, sunt expuse minuţios şi pe îndelete după maniera cronicărească.

Din prodigioasa activitate literară a lui Damian Stănoiu amintim că a ajuns la al optulea roman, başca două volume de nuvele *(Călugări şi Ispite. Pocăinţa stareţului)*. Romanele se numesc:

1. *Necazurile părintelui Ghedeon*, 2. *Duhovnicul maicilor*, 3. *Demonul lui Codin*, 4. *Fete şi văduve*, 5. *Alegere de stareţă*, 6. *Camere mobilate*, 7. *Ucenicii Sfântului Antonie* şi 8. *Parada Norocului.*

Volumul prim de nuvele a fost cel mai realizat din punct de vedere artistic. De-altminteri Damian Stănoiu a rămas mereu nuvelist. Ştiinţa şi arta construcţiei unui roman, cu toată impozanta avalanşă aruncată în câţiva ani, nu-i convin temperamental. Fostul călugăr lucrează mozaicuri, evident cu aceiaş tonalitate de colori, le aşează unul lângă altul, încercând să înlocuiască respiraţia *de longue haleine* a epicei cu aceste tablouri pitoresc colorate de cronică. Diferenţa este aceia dintre mozaicurile depe lespezile Sfintei Sofia din Constantinopole sau dintre vitraliurile catedralelor medievale cu *„Cina cea de taină"* a lui Leonardo da Vinci. Mozaicul şi vitraliul poate fi hieratic, somptuos şi *static*. Nu exprimă, însă, fluidul vital şi *dinamica* Existenţii.

Echilibrarea planurilor, construcţia volumelor, evoluţia unei intrigi sau a unor caractere sunt probleme ale romanului, care nu apar în cronică.

Acumularea de miniaturi naturaliste, desfăşurate caleidoscopic, este tehnica specifică a *cronicei*, care îşi are valoarea şi valabilitatea ei, convenind mai presus de toate temperamentului şi structurii intelectuale neaoş româneşti a lui Damian Stănoiu.

Avem impresia că tehnica cronicei exprimă maniera autohtonă a romanului. Temperamentul naţional se oglindeşte mai limpede într'un instantaneu aprig sau într'o serie de instantanee.

Mulţi autori, din cei mai autentic legaţi de specificitatea şi autohtonia naţională, când depăşesc *nuvela*, ancorează de predilecţie în *cronică*. Şi n'a fost oare simptomatic faptul, producţia exclusiv nuvelistică a literaturii româneşti până mai acum câţiva ani?

De ce ne convine mai mult cronica, nuvela şi comedia decât romanul, tragedia sau drama e o problemă de analiză spectrală dintre cele mai grave, care rămâne a fi cercetată.

Până la Damian Stănoiu, viaţa monahală nu fusese transcrisă sau prelucrată literar. Din când în când apărea la Calistrat Hogaş câte-o rassă călugărească, ca un greieruş, debitându-şi cântecul monocord şi monoton, aşa cum a fost Ghermănuţă. Călugărul era în arta literară o insulă de culoare întunecată într'o baltă de lumină erotică, de descripţie a naturii sau un comic felinar roşu aprins într'un apendice al feţii pentru a da de ştirea unui incendiu alcoolic de nestins. Aşa a rămas şi la Damian Stănoiu.

Numai cu Sancho Pansa beţiv putea fi Don Quijote romanul Tristei Figuri, debutul glorios al romanului modern?

Lipsa donchişotismului, a Stareţului Zosima şi a suavului Alioşa din „Fraţii Karamazoff" în poveştile călugăreşti ale lui Damian Stănoiu, ca şi în peisajul românesc, în genere, ne dau explicaţia pentruce, conflictele *de longue haleine*, drama, tragedia şi romanul nu pot încă înflori în Valahia. Poate mai târziu, când mentalitatea naţională de tranziţie între două stiluri de viaţă (din care iese numai caricatura) se va transforma.

Ortodoxia autocefală română este lipsită de asceză şi apropiată de comandamentele biologiei. Fenomenul religios se reflectează clar în opera lui Damian Stănoiu prin senina, joviala şi liniara atitudine faţă de lume şi de viaţă, conştiinţa păcatului fiind pur periferică şi conţinând mai mult păgâne elemente animiste de frică şi plecare în faţa deslănţuirilor electrice ale Naturii. Stănoiu nu înregistrează niciun conflict dramatic sau stări de beatitudine celestă.

Damian Stănoiu a dovedit o vână puternică de talent în redarea realităţilor tipice româneşti.

Acest talent n'a fost utilizat în tot potenţialul său din cauză că în epoca călugăriei producţia literară era stânjenită de deferenţa şi anxietatea faţă de autorităţile eclezIastice. Satira se împiedeca de ipocrizia oficială şi de complexul de inferioritate fatal ivit în sufletul creiatorului. Plecarea din cinul călugăresc putea fi de mare folos artei literare, care are nevoie de libertatea exprimării şi de stadionul întins al inspiraţiei nestânjenite. Scandalul plecării silite s'a întâmplat, dar arta n'a câştigat, atât cât ar fi trebuit.

Dece?

Din nefericire, Damian Stănoiu a evadat şi artistic nu numai profesional din cercul experienţelor sale autentice pentru a sări şi a încerca descripţia literară în lumea mahalagiilor *(Camere mobilate)* şi a parveniţilor interlopi *(Parada Norocului)*. Acest material nu-l stăpâneşte suficient pentru un romancier naturalist.

Se repetă cazul lui I. C. Vissarion, magnificul talent din *„Nevestele lui Moş Dorogan"*, (tip subtil realizat de l'homme à femmes rural). care se mişca cu siguranţă în lumea sa ţărănească şi care a produs şi mai produce lucrări ilariante de erotică în lumea burgheză.

Damian Stănoiu a început să aibă comun cu Vissarion şi lipsa de sârguinţă în meşteşugul artistic, odată cu schimbarea perspectivelor în mânuirea materialului.

Se poate observa în România intimidarea unei serii de autentici artişti de către câţiva critici „fini şi civilizaţi", în fond nişte bieţi belferi clasicişti.

Dela înălţimea prezumţioasă a unei culturi didactice s'au dat îndrumări pentru o... literatură de idei. In acest fel s'au îndepărtat creatorii dela înrădăcinarea în realităţile clasei lor, în ogorul predestinat prin factură biologică şi structură de clasă pentru a-i „ridica" într'o lume de ficţiuni, de „spiritualitate" şi de „înaltă-cugetare". Dela valorile vieţii şi ale realităţilor sociale i-a expediat cu vagonetul criticei fals îndrumătoare pe linia moartă a unor „idei" lipsite de substanţă şi aderenţă.

Ceva mai mult: influenţa hotărîtoare în ultimele două decade pentru orientarea scriitorului bucureştean a pornit dela nu ştiu ce „sincronisme" pseudointelectualiste şi sfertodocte (cum spunea Vasile Pârvan) până când s'a ajuns la această apă stagnantă, care se cheamă literatura română contimporană, o literatură fără priză asupra evenimentelor, fără capacitatea normală de descifrare şi profetizare a cursului istoric, fără efecte în masse, aproape fără lectori, vagă, prezumţioasă şi insipidă ca apa distilată, palizi Homunculuşi ai unor Fauşti fără fior metafizic şi fără pasiuni.

Toţi aceşti scriitori sunt victimile unei critici zise îndrumătoare, care, în loc de a le netezi căile originare, i-a orientat cu o busolă a deziderатelor criticilor respectivi, o busolă stranie, care nu-i punea în legătură nici cu mediul înconjurător şi nici cu destinele omului, ci numai cu câteva mahalagisme psihologice, cu un stil în genul florilor artificiale şi cu un orizont de broască ţestoasă.

„Parada Norocului" are toate aceste caracteristice îndrumătoare inorganice datelor imediate şi fundamentale ale conştiinţei. Dela savuroasele nuvele cu călugări *„în căutarea unei parohii"* sau cu homerice *„anchete"*, inspiraţia lui Stănoiu s'a orientat greşit în sensul unei intelectualizări şi burgehzificări, intrând din curiozitate şi îndemn *comme il faut* pe fereastra cazinoului dela Sinaia. Acolo a zărit un domn cu monoclu, (firav schiţat în *Parada Norocului)*, două doamne din burghezie care locuiesc la Hotel Caraiman, (dintre care una face amor pe o bancă din parc), un profesor de matematici care nu trăieşte, deşi joacă mereu la ruletă după un sistem original, o poetesă, un funcţionar şi alte stupidităţi atât din punctul de vedere al unei psihologii de clasă cât şi al unei topografii juste, umane.

In *„Parada Norocului"* este vizibilă o lipsă de fineţe în pătrunderea psihologică, o incapacitate a celulei şi o lipsă de elevaţie care nu pot fi explicate decât prin dezorientarea totală a talentatului călugăr rătăcit la ruleta dela Sinaia printre snobi şi elegante toalete.

Dacă nuvelele călugăreşti au fost tipic româneşti prin atitudinea faţă de lume şi de viaţă, realizate artistic aproape integral, *Parada Norocului* reprezintă o încercare nereuşită de evadare, atât ca material cât şi ca tehnică, din partea artistului.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Galop sau... îmbunătăţirea rasei cavaline

Norei

O dată cu primele raze de soare, vestitoare calde ale primăverii, s'au deschis şi cursele de cai. De-acum încolo, vreme de luni de zile, ameliorarea rasei cavaline va înlocui, în grijile care stăpânesc clipa de faţă, ameliorarea sărmanei omeniri bolnave. Intre paranteze fie zis, de atâta vreme de când se ameliorează rasa cavalină, mă întreb cu adevărat de ce nu s'a ajuns ca cea mai nobilă cucerire a omului să atingă stadiul perfecţiunii.

In fiecare an, pe toate drumurile care duc spre Băneasa şi Floreasca, se întâlnesc maşini din ce în ce mai frumoase, mai rapide, mai puternice. Numai calul a rămas cu aceleaşi picioare fine, cu aceiaşi crupă lucitoare şi jockeul ei slab, îmbrăcat într'o haină de mătase ce flutură în bătaia vântului... Nimic nu s'a schimbat! Pe când azi te duci la curse într'o maşină de 40 CV sau în autobuz, tot aşa de natural cum odinioară, în Anglia, se mergea, la începuturile acestui sport nobil (n'am ştiut niciodată dece alergărilor de cai li se spune sport nobil; poate fiindcă se pierd mulţi bani), în Victorii sau trăsuri. Se poate găsi aci un admirabil subiect de meditaţie. (Nu vă fie teamă: n'am să-l tratez eu!).

De multă vreme, mă gândeam:

— Va trebui să mă duc şi eu să studiez mai deaproape alergările de cai. Şi aşa se făcu că într'o Duminică însorită mă găseam pe o banchetă confortabilă a unui autobuz ce se îndrepta spre Heliopolis. Nu mă ocupam de tovarăşii mei, legănaţi în mod plăcut de trepidaţiile maşinei, fiind cu totul ocupat să privesc frumosul peisaj care se desfăşura dinaintea ochilor mei încântaţi.

Deodată mă gândii să examinez puţin pe ceilalţi călători.

Observai că toţi, fără excepţie, nu priveau deloc peisajul, ci citeau, cu atenţie unele ziare, cu figuri îngrijate, cu fruntea încruntată.

Imi dădui bine seama de ridicolul în care mă găseam.

Examinând peisagiul, mă purtam cu adevărat ca cel mai prost dintre neofiţii Turfului.

Jenat, scoborîi capul şi avui fericirea să descopăr, la picioarele mele, un jurnal cu totul identic cu cele pe care le citeau domnii care aveau mina serioasă şi fruntea încruntată. Mă sforţai să nu scot vreun strigăt de triumf.

Dar aceasta fu ultima mea manifestaţie de bucurie căci imediat începui să citesc cu toată atenţia ziarul pe care Providenţa îl făcuse să-mi cadă în mâni.

Oh! era un ziar grozav de serios.

Vorbind drept, nu înţelegeam mare lucru, dar era teribil de pasionant.

Faţa mea deveni deodată grozav de îngrijată şi trecându-mi mâna pe frunte constatai — o bucurie !— că avea şi ea cutele neliniştei.

Deodată mă simţii atins pe umăr de cineva:

— Hei, d-le, ce vrei să te culci aici. Sunt zece minute de când am ajuns şi d-ta tot aici stai....

Conductorul autobuzului sta în faţa mea şi întorcându-mă văzui că într'adevăr rămăsesem singurel. Ceilalţi călători dispăruseră ca prin farmec.

— Grăbeşte-te, continuă şoferul, altfel o să pierzi prima!

Această destăinuire teribilă mă galvaniză şi începui să fug din toate puterile. Eram să pierd prima!....

Asta nu, niciodată! căci Dunica trecută aveam un partu sigur la Băneasa.

Nu fiindcă iubesc acest hipodrom care este foarte prost plasat. Mii de pietoni sunt puşi să vie până la capătul şoselei Kiseleff ca să vadă alergând caii; ar fi fost mult mai bine de a face să vie caii care — orice s'ar spune — sosesc mult mai repede, până la Cişmigiu, unde ar trebui să fie situat câmpul de curse.

Băneasa e din contra, foarte departe; e adevărat că lungimea şoselii dă frâu liber meditaţiei, mama tuturor pariurilor fericite.

Aveam deci un cal bun de tot pe care toate sistemele se acordă să-l dea drept câştigător: vârsta, greutatea, antrenorul, monta, terenul, proprietarul, temperatura şi douăsprezece alte combinaţii complicate.

Trebuia să alerge în prima cursă şi după aceia să figureze pe tablou alături de un câştig de 500 lei. Inţelegeţi deci dece eram atât de zorit să nu pierd această cursă. Dar, cum foarte bine puteţi s'o verificaţi şi dv., Marchiz n'a sosit primul. El a alergat în cursa a treia, atunci când nimeni nu-l mai aştepta, s'a înşelat asupra distanţei şi a dat impresia că-i făcut mai mult pentru cavalcade sau tablouri cu lupte.

Căci un timp groaznic, soare jilav tăiat de un vânt violent, a stricat totul, şi a împiedicat o treime din spectatori să vină şi să îngheţe de frig, sacrificându-se pe altarul Turfului, aşa cum au făcut toţi aceia care erau acolo.

Un teren de pe acum greoiu în care copitele cailor se înfundau ca într'un asfalt moale, a cauzat, în afară de a mea, o mulţime de decepţii şi am asistat, dela un capăt la altul a zilei, la înfrângerea aproape a tuturor favoriţilor.

Şi toate acestea sub un cer cenuşiu şi alb, pudrat cu nori Louis al XV-lea, cu primii muguri ai copacilor de un verde prea deschis pe un fond prea închis, ca un desen de Ghiaţă.

*

Toate acestea mi-amintesc de debutul meu ca parior; nu fusesem nici odată la curse.

Norocul mi-l scoase însă în cale într'una din zile pe amicul meu Joe Steet. Când il cunoscui, nu era încă jockei, ci funcţionar. Dar din cauza unei femei fu nevoit să-şi părăsească serviciul. Slăbise atât de tare, încât era de nerecunoscut.

— Bonjour! Nu mă mai recunoşti de loc? îmi spune el.

— Ah! Nemaipomenit!

Era Joe Steel.

Ne duserăm să bem un sprit într'o cârciumă şi el îmi spuse că devenise jockei.

— Da, domnule, îmi spuse el nimic nu poate să-ţi dea o ideie de satisfacţie ca aceea pe care o încerci, încălecând pe un cal englez, afară de faptul că poţi câştiga şi bani buni!

— Atunci crezi, spusei eu interesat, că poţi să câştigi bani la curse?

— Da, îmi răspunse Steel, cu condiţia să nu cunoşti nici pe jockei, nici pe antrenor.

Ascultă, vrei un pronostic bun? Vrei să câştigi? Da... eşti şi d-ta ca toată lumea. Ei bine du-te mâne la curse, u şi joacă primul cal ce-ţi trece prin cap, şi bafta, bafta neruşinată, care favorizează debuturile oricărui jucător şi care-i antrenează astfel pierderea, o să te favorizeze.

Mă despărţii de Joe Steel. A doua zi fui primul la curse.

Nu era încă nimeni .Aşteptai patru ore deschiderea acelor mici toalete, care aflai acum că se chiamă paddok, apoi zărind un cal, luai 1000 de lei din portmoneu şi pariai. Imi venea să sar în sus de nerăbdare, nimic nu mă mai interesa în viaţă ca şansa acestui cal.

Aşteptai până la sfârşitul ultimei curse şi nu câştigai nimic, pierdui chiar şi cel 1000 de lei, căci calul pe care îl jucai era un cal dela Serviciul municipiului....

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Din bucătăria rusească: Blini

Ruşii pravoslavnici mănâncă blini în săptămâna albă a postului mare; nepravoslavnicii, oridecâteori au prilejul. Dacă nu s'ar deosebi prin umplutură şi prin aceia că se fac cu drojdie şi cu două soiuri de făină, ai jura că sunt clătite.

Dar, vezi că nu-s!

Acum, cată cititorule de fii atent şi nu te ispiti să încredinţezi executarea acestei reţete unui Iulişte oarecare, dacă soţia domniei tale pe care o bănuesc plină de aptitudini culinar, nu consimte s'o supravegheze îndeaproape. Vei spune că iar eu sunt de vină şi martore mi-s toate Rusiile (plus refugiaţii de pe tot globul), că bliniile se fac aşa:

Se pun într'o oală şase pahare lapte fiert, călduţ. Se adaugă 100 gr. drojdie, frecată în prealabil cu puţin zahăr; apoi, 4 ouă, două linguri de zahăr, două linguri de unt, o linguriţă sare, o linguriţă bicarbonat (disolvat dinainte într'un păhăruţ cu apă), jumătate linguriţă sare de lămâe. Se adaugă, mestecând bine 2 pahare făină de hrişcă şi 2 pahare făină de grâu. Când s'au încorporat bine toate, se mai adaugă spuma celor patru ouă (omăt), şi, acoperind vasul cu un şervet, se pune la loc călduţ, să crească. După 15—20 minute, baţi bine şi iar pui la crescut. In timpul cât creşte, pregăteşti:

1) O tigae rotundă bine unsă cu unt (poporul o unge cu slănină), în care se vor prăji bliniurile şi

2) Vasul în care se vor servi la masă, aşezat într'un recipient cu apă fierbinte, căci rostul bliniurilor e să fie servite fierbinţi „*blini goriacie*".

Când a crescut aluatul a doua oară, iei cu lingura sau polonicul (aluatul e de consistenţa unei smântâni subţiri) şi torni peste untul clocotit din tigae; rumeneşti pe ambele părţi, îl răstorni în vasul ce aşteaptă şi pregăteşti mereu, în timp ce la masă convivii mănâncă într'una.

Pe masa la care se servesc *blini goriacie* trebue să se alinieze în front: parmezan ras, icre moi, unt extra topit à la minute, sardele, batog şi altele din aceiaşi familie, smântână bună şi chiar zahăr pisat vanilat şi dulceaţă. Comesenii îşi aleg unul din aceste alimente, îl întind pe o foaie de blini, acopăr cu alta.... şi consumă.

Alţii, cu cerul gurii de gutapercă şi stomac de struţ, iau o foaie de blini, o acopăr cu icre, mai iau una, o acopăr cu batog şi încă una peste care varsă unt topit, şi mai una, unsă cu smântână ş. a. m. d. până ce-şi fac în farfurie un morman de foi de blini suprapuse, cu tot ce este pe masă între ele. Ca să reziste la această grea încercare, teribilii consumatori arozează fiecare înghiţitură cu o *riumocica* de votcă. E clar că sistemul nu e aplicabil de iastă parte a Nistrului. Mâncate cu parmezan însă şi puţin unt topit ad-hoc, sau numai cu smântână, sau numai cu zahăr, sunt delicioase.

Incercaţi, Doamnă...

PASTOREL

— Domnule, a sosit ceasul să luaţi doctoria pentru somn.
— Cât pe ce era să uit. Bine că m'ai trezit...

— Citeşti ceva de amor?
— Nu... cu oameni insuraţi.

Insemnări

O lămurire

O cronică a d-lui N. Roşu despre recenta mea lucrare (Opera lui Eminescu), (Curentul 29 Aprilie 1934) mă obligă să dau cronicarului şi cititorului nişte explicaţiuni fără de care situaţiunea mea este oarecum penibilă. Observării că lucrării mele îi lipsesc partea de erudiţie şi conexarea cu mediul istoric îi sunt dator această lămurire.

N'am avut nicicând intenţiunea de a publica vol. I în forma aceasta şi nici măcar separat de cel de al II-lea, care dă sens şi rezolvare celui dintâiu. Atât cât se cuprinde în acest volum constitue două capitole de mijloc dintr'o lucrare mai largă din care lipsesc tocmai acelea de determinaţie istorică. Ele erau aproape terminate când condiţiile de sănătate mi-au interzis orice muncă. Editorul tipărise însă cele două capitole şi prin urmare era îndreptăţit să se folosească de ele. N'am avut ştiinţă de aceasta, dar nu puteam să nu aprob lucrul fără a aduce prejudicii. Cred că şi aşa cele două capitole nu vor fi inutile. Făptueşte o nedreptate oricine nu ţine seamă de această împrejurare străină de voinţa mea, după cum pe nedrept mi s'ar pune în socoteală erorile de tipar şi de corectură ale unei cărţi pe care n'am corectat-o şi n'am văzut-o decât după apariţie.

G. CĂLINESCU

Naziştii aclamă pe Bernard Shaw.

A trecut vremea când hitleriştii plini de zel strigau „Jos Shaw, jidanul". Astăzi Berlinul entuziast ovaţionează pe Shaw în ultima sa piesă „Pe stâncă". Pe programul teatral ea este recomandată ca o profesiune de credinţă pentru principiul autorităţii. Apoi este sămănată cu o puzderie de „eşiri" ironice pe seama democraţiei şi a parlamentarismului, care stârnesc în sală ropote de aplause, cu strigăte grave de „hoch" sau cu lungi hohote de râs clocotitoare.

Ce poate fi însă mai puţin compatibil de cât ironia lui Shaw şi spiritul nazist? Probabil însă că publicul berlinez nu sezisează toată fineţa ironiei şi întreagă gândirea lui Bernard Shaw, luând mult mai serios de cât autorul, cuvintele sale de spirit.

Mama unui om mare

A murit Zulnia Iorga, mama ilustrului profesor Nicolae Iorga, ce nu s'a despărţit niciodată de fiul său în decursul lungii sale existenţe, căci a murit la nouăzeci de ani.

Până la această vârstă înaintată şi-a păstrat gingăşia unei feminităţi plină de graţie şi cochetărie. Işi pierduse auzul de mulţi ani şi totuşi avea un gest de perfectă amenitate şi un surâs plin de fineţă în raporturile cu cei din jurul său. La masă, la recepţiile marelui Profesor se strecura uşor, fără a se impune sau importuna pe cineva, totuşi participând, culegând de pe feţele tuturor, gândirea pe care n'o putea prinde auzul său şi ochii săi, care nu au devenit niciodată ochi de bătrână, scânteiau de o vie lumină lăuntrică urmărind pe faţa şi în gesturile Profesorului humorul sau profunzimea convorbirilor sale.

Nimic mai simpatic de cât gestul duios şi plin de desăvârşită dragoste admirativă, cu care mama, mărunţică şi iute în mişcări, îşi înălţa faţa spre fiul său, şi aplecarea afectuoasă a staturei înalte şi impozante a fiului spre ea.

In felul de a se pieptăna îngrijit şi a se prezinta nobil, cu şalul frumos drapat pe umeri, răspândind uşorul parfum de roză veştejită al unei femei ce a trăit toată viaţa ca o femee simţită, în felul său de a vorbi cu accentul dulceag şi vorba sămănată de „mata" al Moldovenilor din nordul Moldovei, era portretul autentic al vechilor „cucoane" de la Botoşani cu chipul puţin cam şters de vremuri, dar fără nici unul din urâtele stigmate ale bătrâneţii. Figura în casa marelui Profesor ca simbolul poeziei lucrurilor vechi cu care îi place atât să se ocupe Istoricului.

Odaia ei, în care-şi petrecea cea mai mare parte din vreme, avea aceiaşi înăţişare antică a unui cadru moldovenesc de altă dată. Rânduiala, curăţenia, estetica plină de măsură şi armonia în care erau aşezate lucrurile din viaţa sa de altă dată, respirau pietatea pentru trecutul ei de cuvioasă boeroaică din Moldova, culminând în iconostasul minunat, în faţa căruia candela nu se stingea niciodată şi florile stăteau în ofrandă.

Când intra cineva în vorbă cu ea, rămânea surprins de vioiciunea gândului, de agerimea cu care se ţinea în curent cu toate întâmplările din lume, cu progresele şi producţiile de artă şi literatură românească, cu lucrările fiului său şi răsunetul lor în opinia publică. Nici nu bănuiai cât şi cum ştie să prindă lumea din jurul său dulcea, gingaşa, surâzătoarea bătrână. Poate până după moartea ei nici cei din casă nu şi-au dat seamă ce loc ţinea mărunta Grand'maman, între tineretul din casa Profesorului, ca şi în viaţa din fiecare clipă, dar mai ales în sufletul Profesorului, de al cărui fond de duioşie pentru „mama" şi toţi ai săi, nu îndrăznim să ne atingem mai ales în clipele aceste în care de sigur inima lui sângeră.

Mângâerea pentru toţi cei ce au iubit-o trebuie să fie credinţa că a fost o mamă şi o bunică fericită şi în stare de a-şi înţelege şi preţui fericirea şi a se bucura complect şi desăvârşit de ea.

Amintirea ei va trebui să rămână ca o preţioasă miniatură din alte vremuri, în care s'a păstrat vie până la sfârşit „scânteia", din care s'a aprins făclia celui ce a fost menit să scoată din întunerec multe din clipele trecutului nostru românesc şi din sufletul frământat al neamului.

Un geniu practic

In Martie trecut s'a celebrat la Londra centenarul naşterii lui William Morris cu mare căldură, nu numai de generaţiile care erau destul de răsărite la moartea acestui mare Victorian, în 1886, dar şi de generaţiile care erau atunci în leagăn. Englezii din generaţiile mai tinere chiar dacă nu se mai entuziasmează pentru lucrurile create de el şi pentru stilul său, simt însă în viaţa şi opera lui William Morris suflul unui idealism, ce lipseşte complect vremurilor noastre. Consiliul comunal din oraşul în care s'a născut sărbătoritul, a scos o broşură în care pune în evidenţă acest idealism prin aprecierile a vreo treizeci dintre personalităţile cele mai marcante dintre profesori, poeţi, politiciani, studenţi şi critici, dar lipsind, lucru foarte semnificativ, contribuţia artiştilor.

Era copil de familie bogată şi şi-a făcut studiile la Morlborough şi Oxford. Pe când era student la Oxford şi-a publicat Ruskin „Pietrele din Veneţia" şi acest eveniment a avut răsunet asupra întregii vieţi a lui W. Morris. Diferenţa între el şi Ruskin a fost în temperament şi nu în intelect. Cu toată incapacitatea sa financiară, el a căutat să realizeze în practică teoriile marelui maestru şi s'a silit să facă să treacă frumosul în lucrurile din uzul zilnic şi încercând să organizeze opinia publică în această direcţie.

El este o mărturie a felului în care arta face să reacţioneze o fire normală pătrunzând în viaţa sa. Pentru el cea mai mare bucurie era să creeze lucruri despre care să fie convins că sunt bune. Casa, uneltele, mobilierul, tapetele şi zugrăveala, ca şi muzica şi cântul, în toate să se răsfrângă arta şi frumosul, dar mai ales dorinţa de a dovedi că toate facultăţile necesare există în orice fiinţă omenească. Nu e nevoe decât de o bună rânduială socială pentru a le scoate la lumină printr'o educaţie potrivită.

Cu un asemenea ideal el nu putea fi decât împotriva maşinismului, a uriţeniei sociale şi a decăderii societăţii sub influenţa lui nefastă.

Dar lupta între el şi maşinism era prea neegală ca să nu fie învins.

Totuşi influenţa sa asupra produselor maşinei este de netăgăduit în desemnele fabricelor, tapetelor, şi mai ales în tipografia şi confecţiunea cărţii, deşi numai superficial în formă şi decoraţie, fără să atingă problemele fundamentale ale formei.

Dar către sfârşitul vieţii, fiind pus în contact mai direct cu maşinismul prin activitatea sa socialistă, şi-a mai schimbat atitudinea faţă de maşini. Iată ce scrie în opera sa „Art and Socialism".

„Aceste aproape miraculoase maşini chiar dacă au dat rezultate cantitative neaşteptate şi au luat locul oricărei munci obositoare şi neinteligente, au dat în felul acesta numai libertatea de a ridica standardul abilităţii mânii şi energiei minţii în munca lucrătorului, ca să producă din nou acel ceva neîntrecut ce nu poate fi creat decât de mâna omului sub călăuza directă a sufletului său".

Artiştii moderni însă au credinţa că maşinile sunt instrumente de o preciziune şi o putere nebănuită de cei ce n'au apucat decât vremea lucrului cu mâna, care este unealta cea mai lipsită de putere. Intrebuinţată în mod inteligent, maşina poate produce lucruri de o neîntrecută frumuseţe. De aceea poate nici un artist n'a vrut să aducă omagii lui William Morris în broşura ce i-a fost închinată.

Marele său merit este însă şi în altceva. El a rezumat idealurile sale într'o lege de aur: „Să nu aveţi nimic în casa voastră care să nu fie sau să nu credeţi că este util şi frumos.

Ceeace criticăm noi azi în doctrina lui W. Morris poate fi deosebirea pe care a făcut-o el între util şi credinţa în frumos, lăsând loc pentru o alternativă din care s'a născut o concepţie falsă în concepţia artei decorative. Ea a fost privită ca decorativă-ornament şi nu ca decorativă în formă, din care apoi s'au născut erorile care au stăpânit în epoca sa şi au creat atâtea lucruri oribile în domeniul acesta.

Ceeace e fundamental însă în personalitatea sa este concepţia vieţii ca un întreg estetic. Acesta este un ideal pe care-l putem avea şi noi şi pe care realizându-l în munca noastră putem găsi calea spre o epocă nouă cu stilul ei adevărat.

Intelectualii şi proletariatul

Ramon Fernandez, esseist de talent şi distins romancier, critic la Marianne, laureat al premiului Femina 1933, publică o scrisoare deschisă către André Gide, în „Nouvelle Revue Française", din 1 April, în care-şi explică situaţia faţă de comunism, de care-l îl mai despart, încă, mici scrupule de conştiinţă şi neînsemnate puncte nelămurite.

Iată pasagiul în care el motivează legătura între intelectuali şi proletariat, preconizată de dânsul.

„Robirea care ne ameninţă nu va fi numai economică. Vor să ne încadreze şi să ne subordoneze: să ne încadreze în instituţii osândite de inteligenţă: să ne subordoneze vreunui principiu transcedent, Dumnezeu sau Naţiunea, care ne vor orândui gândirea, impunându-ne cuvântul lor de ordine până şi în inspiraţia poetică. Odinioară aceasta era ocrotită în potriva presiunei sociale prin liberalism, care era un fel de elasticitate politică.

„Liberalismul a murit, el a devenit azi un cek fără proviziune de care nu ne putem servi de cât în imaginaţie, cu condiţia de a nu trece cu el pe la casă. Groaznica eroare a intelectualilor italieni şi germani a fost mizarea pe liberalism. Or, mişcarea proletariatului spre liberarea sa e analoagă cu mişcarea spiritului spre adevăr. Sincronismul devine inevitabil din clipa trecerii la acţiune. Părinţii noştri au făcut o încercare sinceră, mi se pare, de a cuceri massele pentru liberalism. Acum e vorba tocmai de contrariu. E vorba de câştigat intelectualii pentru clasa uvrieră, făcându-i să ia conştiinţă de identitatea demersurilor lor spirituale şi de condiţia lor de producători. Aceasta e pentru mine punctul esenţial, încheie Fernandez. Intelectualul are nevoie de clasa uvrieră spre a se cunoaşte pe el însuşi cât se poate de complect. Iar fiind că uvrierul are şi el nevoie de intelectual, pentru a se gândi el însuşi, există între unul şi altul un riguros raport de reciprocitate".

Concerte

Ultimul cocert simfonic al Filarmonicei, în stagiunea aceasta, va avea loc Vineri 11 Mai ora 9 seara şi va fi dirijat de d. Matei Socor.

MATEI SOCOR

In program:
Corelli: Concerto grosso Mozart: Simfonia în mi bemol; Strauss: Moarte şi transfiguraţie; Borodin; Dansurile polovetiene *din opera Prinţul Igor. Biletele la Feder.*

DEMOCRAŢIE PANĂ LA MOARTE

— Pardon, domnilor, dar mă mâncaţi cu majoritate de voturi?

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 701
DUMINICA 13 MAI 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

IN MEMORIA LUI PAUL ZARIFOPOL

Alături de buchetele așezate pe cenușa, încă nedeslipită de pământ, a lui Paul Zarifopol, aduc din partea redactorilor și colegilor lui dela „Adevărul literar", o floare de hârtie...

Este poate că omagiul cel mai adecuat cu o intelectualitate de substanța fostului aristocratic camarad, împrumutată — pe din două — din rafinamentul ideii și din puritatea hârtiei.

Paul Zarifopol nu are antecedent actual în literatură și unicitatea lui, în orice fel de serie literară ar fi orânduită, a consacrat expresia superlativă de individualitate și de manifestare, la care poate să ambiționeze corectitudinea artistică a unui literat.

El a murit cu discreția elegantă și cu spiritul de distanță, cu care a trăit și a gândit, rebarbativ la contactul direct cu epoca și figuranții ei și realizându-și satisfacțiile excluziv în Paradisul cărților singuratice și în timpurile isprăvite.

Familiarizat de preferință cu trecuturile și cu depărtarea, Paul Zarifopol a fost cerut alaltăeri de trecuturi și depărtări — și el a răspuns chemărilor numaidecât. La 2 Mai, el și fusese și nici nu mai era; într'o singură zi. Acest pustnic adânc și aspru avu moartea îngerilor din nori, topiți în văzduh. Intre două pagini de lectură întreruptă, a căzut, ca un semn, aripa lui.

Nu-i putem dori să-i fie țărâna ușoară unui om care se ferește și acum de țărână — și nu putem ura scrumului și spuzei și sufletului de nuanțe al acestui filozof nimic. Și nu putem nici plânge: ne oprește el! Paul Zarifopol a vroit ca ochii oamenilor să fie reci și lacrima lor înghețată, ca în privirile de marmoră ale statuilor. Și el se realizează și în ceasul suprem după doctrina lui, plutind în aer și risipit de vânturi.

T. ARGHEZI

Cuvânt care trebuia rostit la incinerarea lui Paul Zarifopol — dacă s'ar fi ținut discursuri.

Lucruri din trecut

Pe Paul Zarifopol l-am cunoscut în timpul în care-mi pregăteam licența la Iași. Eram de o seamă; tineri, firește, adecă optimiști, entuziaști, visători. Disciplinele noastre erau diferite; eu făceam dreptul, el literele. N'ași putea deci invoca între noi acele relațiuni dela suflet la suflet pe care le stabilește camaraderia de studii și care de multe ori sunt începuturi de prietenie durabilă, dacă nu indestructibilă. Dar o împrejurare ne-a apropiat pentru un timp și ne-a făcut prieteni.

De mulți ani exista la Iași o societate studențească „Solidaritatea". Ca toate asociațiile de tineri și mai cu seamă de tineri răsfățați, cum sunt (mai exact „cum au fost odată") studenții noștri, „Solidaritatea" aceasta se afirma cu oarecare turbulență (deși, față de „Centrele" și „Subcentrele" de azi, vechea asociație de la Iași ar putea fi socotită azi, ca o reuniune de îngeri). *Felul de a fi al Solidarității nu convenea totuși întregii studențimi din seria noastră. Și astfel din dezaprobarea unora și din desolidarizarea lor de cei dela „Solidaritatea", s'a născut ca o reacțiune, pentru o altă profesiune de credință, societatea „Carmen Sylva" care n'a purtat numai numele Suveranei-poete, dar care s'a bucurat în același timp și de înalta ei protecție.*

Acolo m'am întâlnit cu Paul Zarifopol; fundatori ai „Carmen Sylvei" și el și eu cu atâția alții. Din nefericire nu pentru prea mult timp, căci — născută aproape odată cu intrarea noastră în universitate, — „Carmen Sylva" a încetat odată cu terminarea activității noastre de studenți.

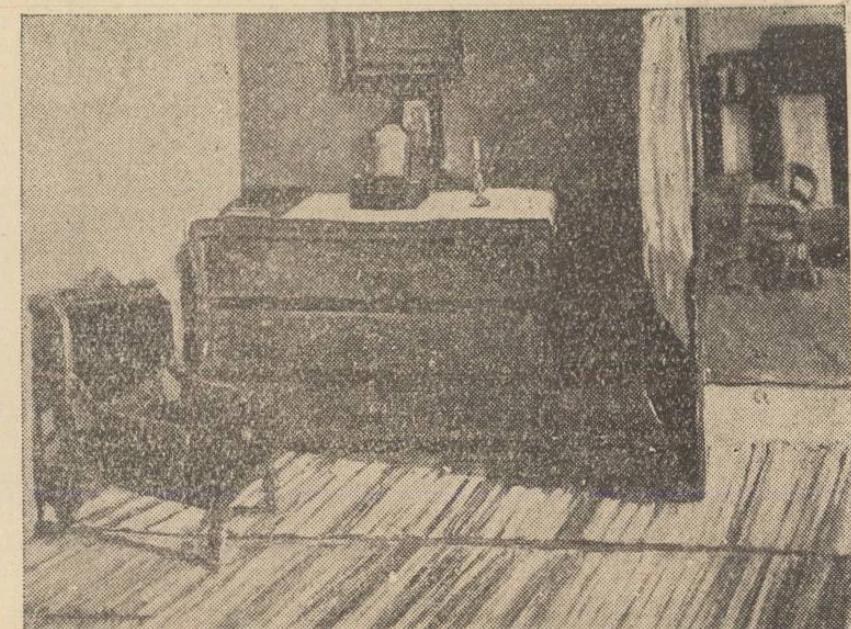
E curios. Am reprezentat noi oare un spirit și o structură sufletească diferite de ale generațiilor care s'au succedat înainte și după noi? De bună seamă, — nu. Totuși, în ce mă privește, pot afirma că toată viața mea m'am simțit un desrădăcinat și un inadaptabil. Și nu cred că mă înșel, dar am impresia că mulți dintre prietenii mei din epoca pe care am evocat-o, au prezintat, și unii prezintă încă, aceiași psihologie și aceiași dispoziție morală.

Apoi Zarifopol a plecat în Germania; eu am luat altă cale. Viața ne-a despărțit; și împrejurările nu ne-au făcut să reluăm legăturile noastre, decât târziu de tot, acum câtva timp în urmă, într'o întâlnire întâmplătoare la Fundația Carol.

Cordial și afectuos ca întotdeauna Zarifopol mi-a vorbit cu înduioșare de lucrurile trecute, de „Carmen Sylva", de șezătorile noastre artistice, de activitatea și de planurile noastre.

Apoi, din nou firul s'a rupt. De astădată pentru totdeauna. Sau, — cine știe, — poate pentru a fi reînoit aiurea....

EUG. HEROVANU



Mina Byck-Wepper — Interior

A fost...

de IZABELA SADOVEANU



Iată un cuvânt pe care-l rostesc fără să-l înțeleagă toți acei ce l-au cunoscut pe Paul Zarifopol. A fost... iar cei ce l-au avut în mijlocul lor vor simți multă vreme amara părere de rău că n'au știut în destul să se bucure de favoarea prezenței sale.

Despre seducțiunea omului a vorbit foarte adevărat d-l Păstorel Teodoreanu într'un frumos și mișcat foileton.

Ani de-arândul Sinaia a însemnat, pentru mulți din noi, posibilitatea de a-l întâlni pe Păvălucă Zarifopol, de a-l vizita și a-l provoca să ne vorbească. O conversație cu el era o delectare rară, unică. Chipul său stilizat în linii și planuri, cu înfățișarea de mască antică, era de o mobilitate neînchipuită: un joc de transformări, care se alungau unele pe altele ca imaginile căzute într'un râu cu curgere iute, oglinzi care se frângeau pentru a se reconstitui sub alte și alte forme diverse și neașteptate. Inteligența iute și pătrunzătoare ilumina probleme fugare prinzându-le o clipă în ecranul său, un dar surprinzător de a prinde imponderabilul care dădea personalităților executate de el, în unele atitudini șarjate, o tușă de bufonerie, când nu era o trăsătură de ironie ascuțită până la sarcasm. Pe când în ochii vii ardea flacăra care l-a consumat și a întreținut în el fervoarea excepțională pentru frumos și măreț, hărăzită de soartă numai unor puține suflete alese.

Antagonist din naștere, el a gândit întotdeauna în reacțiune cu timpul său. Din această cauză nu cunoaștem personalitate mai divers și contrazicător apreciată de contimporanii săi.

Deși I. Gherea îl socotea printre „băeții buni" din străinătate pe care conta pentru izbânda cauzei, niciodată nu a fost considerat de generația sa ca un luptător posibil. Nu era element de grup, om de acțiune, nici prin firea, nici prin formarea sa. In familie, ca și în pătura de lume bună din care făcea parte, nu s'a putut nici odată acomoda, a fost întotdeauna în divergență.

In literatura și cultura noastră a trecut întotdeauna ca un vârtej amenințător, deși a păstrat mereu o orientare constantă, în impetuozitatea unei veșnice transformări.

Paul Zarifopol a fost, pentru cine l'a înțeles, simbolul ascensiunii libere de ori ce formulă, descătușată de orice limitare în tendința personalității de a se întrece pe sine.

El a căutat a depăși viața și a stăpâni vremea, nu prin știință sau prin voință, ci prin *înțelegere*, pentru a răspunde la orice îmbogățire a lumii prin schimbare, printr'o îmbogățire a conștiinții umane.

Urmărea idealul culturii apusene și mai ales al culturii germane de după Nietzsche, intrând pe calea tăiată de Goethe și apropiindu-se de Stefan George și de Scheler, cei mai autorizați reprezentanți ai epocei.

Ca toți cei ce au trăit în Germania din acele vremuri, Paul Zarifopol a fost străbătut de toate curentele contradictorii ale timpului: cultul științei, darvinismul, materialismul istoric, socialismul. Dar nu le accepta în mod pasiv, nu se lăsă a fi prizonierul vreunei formule, deși le recunoștea puterea. In el se afirmă voința aristocratică a gânditorului de elită ca, eliberându-se de relații fixe cu lumea, să caute a-și realiza, pe căile proprii, viziunea unui *„Gesammt Mensch"*, așa cum au avut-o toți predecesorii săi, creatori de valori.

Aceasta însă presupune o exploatare în timp, o muncă de cercetare urmată de o fină și sigură selectare de puteri creatoare, într'o bogăție imensă de informațiuni. Nu poate un om pătruns de conștiința superioară a unui intelectual de elită să aibă pretenții de a păși la creații noi, de cât dacă a ajuns la posesiunea unui mare număr de valori din patrimoniul cultural al omenirii, din care să degajeze valoarea ascunsă acolo.

In senzul acesta Paul Zarifopol a fost un un om de o putere de muncă prodigioasă. Zeci de ani de zile și-a urmat cercetările, în casa liniștită din mijlocul brazilor, la Sinaia, în tovărășia soției ideale ce a fost pentru el Fanny Dobrogeanu Gherea. Ea l-a înconjurat toată viața cu duioșie iubitoare și plină de înțelegere, îndepărtând de el pe cât i-a fost cu putință grijile materiale atât de împovărătoare dela războiu încoace, cruțându-i timpul, organizându-i economia energiei și ocrotindu-i mai ales sănătatea, întotdeauna gingașă.

Adesea am poposit în casa lor dela Sinaia, în care cercetătorul cu *inteligență pasionată* care a fost Paul Zarifopol, uita adeseori fuga orelor și numărul nopților consacrate muncii. Poate că munca solitară și viața izolată a acestui nobil cercetător l-a pregătit prea puțin pentru viața de luptă și zguduituri, de activitate cu totul pe alt teren de cât acela în care și-a petrecut anii dinainte de războiu, iar efortul ce i-a fost cerut a întrecut puterile ființii sale fizice.

Pornit în căutarea altor valori noi, problemele pe care și le punea erau mult mai vaste și cu totul altele de cât acele ce se pun în bisericuțele mărunte ale vieții literare. Tinerii, care cred că lumea începe cu generația lor, nu au înțeles pe acest subtil creator de valori și l-au scos, cu o brutalitate lipsită de orice cruțare, în afară de gustul și cultura vremii actuale, considerându-l ca pe un *bătrân* învechit și neînțelegător al spiritului nou.

Ca și când pentru acest suflet saturat de cultura întregii omeniri, ar fi putut fi vorba de calități ce sunt în lucruri și în fapte și nu în el.

Ei nu au înțeles că acest antagonist prin fire căuta între tineri antagoniști de forță, pe măsura sa, antagoniști care să facă opoziția puternică, opoziția care obligă pe antagoniști ei înșiși să se ridice *sus,* deasupra mediocrului și a vulgarului.

Cele mai violente izbucniri de detestare ale sale erau în realitate semnul unui interes plin de solicitudine și așteptare pentru tineret.

După lunga, minuțioasa și răbdătoarea sa muncă de o viață, căreia Paul Zarifopol s'a consacrat cu înfrigurare, venise clipa în care creatorul de valori trebuia să-și verifice efortul într'o sinteză a valorilor. Acea sinteză trebuia să fie fuziunea tuturor valorilor noi ale moralei și esteticei într'o concepție care să permită întrevederea unui viitor mai nobil și superior pentru generațiile noi.

Marea durere a lui Paul Zarifopol, care izbucnea uneori în sarcasme și violențe, era conștiința din ce în ce mai clară a scepticismului ușuratec al generației tinere și a relativității tuturor valorilor, care-și pierduseră absolutul de altă dată, fără nici un semn prevestitor al unor valori noi. Paul Zarifopol simțea prea bine că numai inteligența rece sau creația estetică nu sunt suficient spre a cimenta o sinteză între părerile divizate și împrăștiate ale momentului de față. El aștepta de

(Continuare în pag. II)

O figură discretă

N'am avut fericirea de a sta de vorbă două secunde cu Paul Zarifopol, deși în ultima vreme doream mult să fac cunoștință personală cu cea mai elegantă și expresivă figură contimporană.

N'am cunoscut pe Paul Zarifopol-omul, decât întâlnindu-l în adânc liniștita sală de lectură a Academiei Române, unde-l vedeam din când în când răsfoind harnic și nervos revistele vechi pentru a culege, probabil, note în legătură cu opera lui Caragiale, pe care ne-a dat-o în ediție magistral îngrijită. Și, odată, la o conferință pe care o consider ca fiind cea mai prețioasă și plină de desfătare demonstrație intelectuală la care am participat în ultima vreme. Omul îmi părea de o sprinteneală și vioiciune pe care o cunoșteam din scrisul său. Expresia feței era stăpânită de aceiași fină ironie, incisivă și distantă care se desprinde dintre rândurile subtil gândite ale scriitorului. Aceiași eleganță degajată.

Figura *morală* a lui Paul Zarifopol îmi este însă familiară din opera sa. Și după aceasta, cred a cunoaște și înțelege bine pe Paul Zarifopol.

Cine-ar fi crezut că subtilul și inegalabilul critic al valorilor literare, estetice și morale, avea 59 de ani?

Nu o putea ști nimenea!

Pentrucă Paul Zarifopol a însemnat *existența discretă* prin definiție. Omul acesta s'a strecurat prin viață discret, insesisabil aproape. Structura sa morală era cu totul alta decât cea de toate zilele. Nutrind disprețul cel mai profund pentru viețile încovoiate după curba succesului, păstrând o stoică și aristocratică distanță față de oameni, întâmplări și lucruri, Zarifopol a urmat un drum accesibil numai firilor foarte alese și impunător de rare.

Figura sa, îmi pare cea mai caracteristică și expresivă a vremii noastre.

Paul Zarifopol n'a fost un simplu critic literar și iubitor veritabil de idei.

El a *trăit* o filosofie care amintește deopotrivă de Socrates, de elegantul scepticism antic și de moraliștii francezi ai veacului XVII: *atitudinea ironică în fața vieții.*

Paul Zarifopol a fost un speculativ adâncit în contemplație, și iubind mai presus de toate, *frumosul.* Era singura supremă valoare și lege acceptată de inteligența lui extrem critică și trează. In toate nu căuta decât frumosul autentic, adevărat, nepieritor.

Atitudinea ironică în fața vieții cred că provenea din această contemplație estetică a lumii, care nu trebue confundată cu estetismul acela artificial al plângăreților francezi. Ea are un sens mult mai adânc, și nu e exclus să ascundă una din dramele sguduitoare ale omului. Intr'adevăr Zarifopol nu căuta acestei realități, nici vreo finalitate, nici vre-un înțeles moral oarecare. Poate din cauză că și-a dat seama până la urmă că lumea nu are vre-un sens, vre-o finalitate, sau că puterile de pătrundere și cunoaștere ale omului sunt neputincioase în fața enigmelor înconjurătoare.

De unde resemnarea și scepticismul său iremediabil, cu înțeles evident metafizic. Dacă nimicnicia omului apare evidentă, dece să ne umflăm ridicul în fața lumii?

Acest *ridicul* îl surprindea Paul Zarifopol în toate faptele și pozele omenești, denunțându-l cu necruțătoare ironie. Ridicolul omenesc întunecă *frumosul,* singurul bun pe care-l cunoaștem cu precizie. Ridicolul e urât și disarmonic, pentrucă provine din ignoranță, pseudo-cultură, semidoctism și prostie, atâtea metehne ale omului care trebuesc înfierate. Și lipsit de scrupule sentimentale, Zarifopol n'a iertat nimic din toate acestea.

Din acelaș sentiment al nimicniciei și incapacității noastre funciare, care poruncește resemnarea, cred că derivă și discreția acestui cugetător cu aristocratică ironie față de viață și oameni.

Toate acestea nu le-a spus, dar pot fi ghicite sub haina meditațiilor sale răzlețe. Asupra lor vom stărui cândva cu răgaz, pentrucă sunt vrednice de cunoscut, provenind dela o rară experiență de înțelepciune.

Nu regret omenește pierderea lui Paul Zarifopol, dușmanul sentimentalismului care pentru el înseamnă slăbiciune, deoarece m'aș simți victima ironiei sale necruțătoare.

Regret însă pierderea criticului de valori, și în deosebi a criticului literar. Intr'adevăr, abia învățasem din lecțiile lui ce'nseamnă frumosul, valoarea, talentul și gustul bun, abia începuse să-și aștearnă pe hârtie maturele-i reflecții despre artă și literatură, când dispare dintre noi. Și în ce momente!... Când se simțea mai tare ca totdeauna nevoia unei inteligențe pricepute, lucide, de o severitate a controlului aproape inumană, pentru a stăvili invazia tuturor lăcustelor în viața literară, și pentru a îneca în ridicol nonvalorile insinuate în primele planuri. O judecată critică de a lui Zarifopol era o sentință fără apel, pentrucă impecabilă și eminent gândită.

Nu mă pot obișnui cu gân-



dul că de-acum înainte prostia, mediocritatea, pseudovaloarea se vor populariza fără teamă în coloanele publicațiilor, lipsind omul care singur le-ar fi putut biciui cu toată verva, sarcasmul și superba lui ironie. Nu văd pe succesorul demn și de egală autoritate al acestui voltairian retras dintre noi tot așa de discret și fin precum viețuise.

O singură consolare ne rămâne: vom avea unele criterii sănătoase de încercare a valorilor și de alegere fără greș, pe care ni le dăruește acest cartezian al spiritului, orientat după o singură normă de gândire: *clara et distincta*

N. TATU

la tineret *inteligența pasiune*, care l-a stăpânit pe el, pentru ca aceasta să-și recompună o nouă viziune a lumii. El aștepta dela acest tineret elanul care să redea personalității umane identitatea și supremația ce fac valoarea unui individ ca și pe acea a unei generații.

Dar tineretul de azi a pierdut gustul ideilor, plăcerea disputelor de idei, gustul pentru personalitățile turburătoare, originale și vii. De aceia ei nu au putut aprecia amabilitatea ironică, tonul de fineță și simplicitatea humorului, subțirea și spiritualizata politeță a acțiunilor sale. Nu au înțeles nici rafinamentul gestului și al cuvântului său în polemică și în raporturile sale cu oamenii. Mai ales nu au putut pătrunde în complexitatea unei personalități formată în Europa apuseană după Nietzsche și înainte de războiu.

Pentru cei ce l-au înțeles și l-au urmărit s'a închis cu moartea lui o carte de mare valoare la pagina cea mai interesantă. S'a rupt firul unei aventuri intelectuale în momentul cel mai dramatic.

Paul Zarifopol avea să ne dea abia acum rodul copt și aromat al pregătirii sale de o viață. Efectul personalității și activității sale în ansamblul vieții noastre literare și artistice avea abia să se resimtă peste câtva timp.

Intr'o generație gălăgioasă în cuvinte dar docilă în acțiune, Paul Zarifopol era omul curagios al faptei, al cuvântului, acela care nu pregeta să încerce a crea el destinul și nu a-l suporta în mod pasiv. Cu el s'a stins nu numai un om de vastă cultură, o personalitate strălucitoare de spirit și civilizație, dar și un îndrumător serios și sigur al mișcării noastre literare, un om de autoritate în critică și în orice manifestare culturală. Un om cu care arivismul superficial trebuia să conteze...

IZABELA SADOVEANU

Foiletând pe La Rochefoucauld, distrugătorul de idoli

■ *Mila este adesea un sentiment al propriilor noastre rele în relele aproapelui. Este o abilă prevedere a nenorocirilor în care putem cădea. Dăm ajutoare altora pentru a-i face să ne dea și nouă în împrejurări identice; și aceste servicii care li-le aducem sunt, la drept vorbind, niște binefaceri pe care ni-le aducem nouă înșine, dinainte.*

■ *Simplicitatea prefăcută este o înșelăciune delicată.*

■ *Dacă am cerceta bine diferitele efecte ale plictiselei, am găsi că ne face să lipsim dela mai multe îndatoriri, decât interesul.*

■ *Foarte ușor ne consolăm pentru nenorocirile prietenilor noștri când servesc ca să semnaleze dragostea noastră pentru dânșii.*

■ *Fericirea și nenorocirea vin de obiceiu la cei care au cel mai mult dintr'una sau alta.*

■ *Inainte de a dori puternic un lucru, trebuie să examinezi care este fericirea celui ce-l are.*

■ *Ne muncim mai puțin pentru ca să devenim fericiți de cât pentru a face să se creadă că suntem.*

■ *Un om căruia nimeni nu-i place este mult mai nenorocit decât cel care nu place nimănuia.*

■ *Nici odată nu-i atât de greu să vorbești bine decât atunci când ți-i rușine să taci.*

■ *Greșalele totdeauna sunt de ertat când ai puterea să le mărturisești.*

■ *Ne este urât aproape totdeauna cu cei pe care-i plictisim.*

■ *Cea mai mare parte a oamenilor au, ca și plantele, niște însușiri pe care le descopere întâmplarea.*

Traduse și extrase de
AUREL GEORGE STINO.

PREMIILE „DELAFRAS"

PROCES VERBAL

Subsemnații, membri ai comisiunii alcătuită cu scopul de a cerceta lucrările prezentate la „Premiile Delafras" instituite de Editura „Cugetarea" și a alege trei romane destinate ca „lectură particulară pentru tineret în general (13—18 ani) și în special pentru elevii din școalele secundare", și având în vedere condițiunile cerute acestor lucrări: *să fie lipsite de aluziuni indecente, să cuprindă fapte importante din viață, să fie scrise vioi și atrăgător, să inspire cititorilor sentimente nobile și să ajute în deosebi la formarea de caractere sănătoase*", constatăm:

1) Au fost depuse pentru concurs 60 (șasezeci) de manuscrise;

2) Din acestea, numai opt au meritat să fie cercetate în amănunțime, restul de 52 fiind eliminate dela început, deoarece atât stilul cât și fondul lăsau de dorit și se îndepărtau dela condițiile concursului;

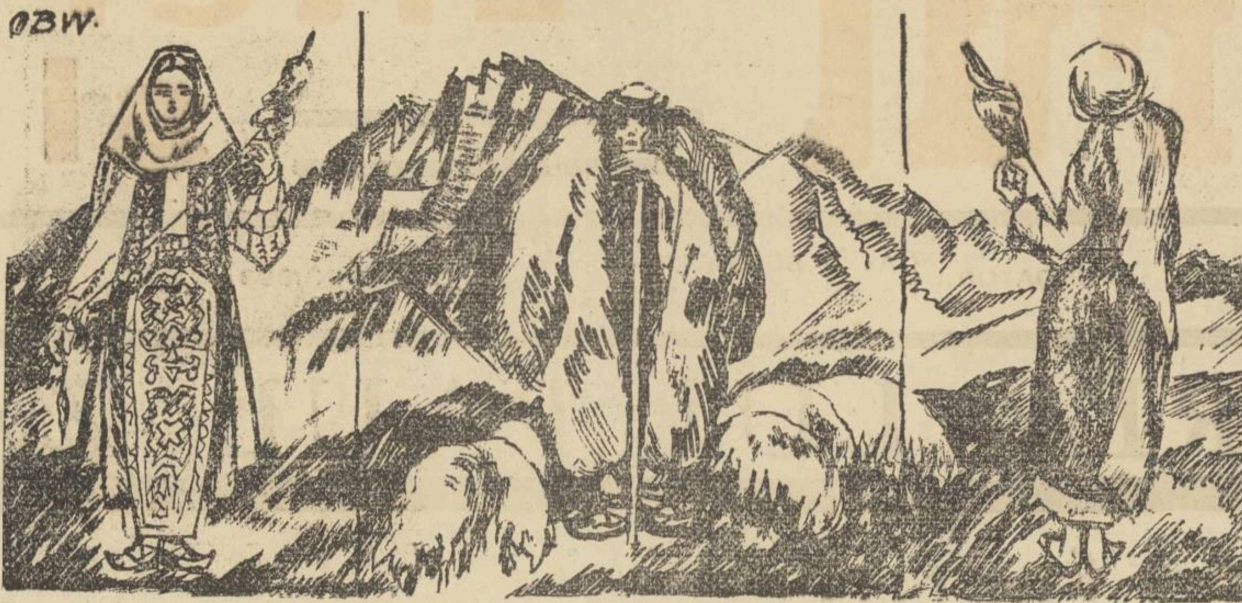
3) Din cele opt manuscrise reținute pentru cercetare amănunțită, niciunul nu realizează în întregime scopul urmărit, anume de a reda într'o formă ireproșabilă din punct de vedere literar o acțiune perfect închegată, în cadrul căreia să se manifeste tipuri și caractere de o înaltă valoare etică, demne de a servi ca exemplu, mai ales într'o epocă atât de tulbure ca cea de azi, tinerelor vlăstare între 13 și 18 ani.

Astfel fiind, în niciun caz nu poate fi vorba de a se acorda vreunul din premii. Cel mult, ar putea fi editate, în colecțiune separată, manuscrisele: „In umbra fericirii", „Bacalaureatul", „Casa cu minuni" și Intr'o gară mică".

Propunem instituirea unui nou concurs pentru 31 Octombrie 1934, și opinăm ca Editura „Cugetarea" să facă apel la scritorii noștri consacrați, să contribue fiecare în măsura talentului său la creare de luacrări de valoare, cari să corespundă în total scopului urmărit de d-l Georgescu-Delafras, inițiatorul acestor premii.

(ss) Cezar Petrescu
Tudor Teodorescu-Braniște
Gala Galaction
Ion Roman
Raul Teodorescu
P. C. Georgescu-Delafras

INTREBUINȚAȚI ÎNTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ



Actualități științifice

Cel mai mare bec electric.

O uzină germană a reușit de curând să realizeze cea mai mare lampă incandescentă existentă.

Această lampă radiază o lumină echivalentă cu aceea produsă de 2750 becuri obicinuite de 40 de wați.

O asemenea lumină e deci suficientă pentru a lumina simultan și în perfecte condiții 125 apartamente cu câte trei odăi.

Inălțimea acestei lămpi este de 90 cm, iar diametrul ei 33 de cm.

Becurile uriașe de felul celui descris, sunt destinate pentru luminarea marilor piețe publice.

Aer de mere.

Un savant englez, care s'a ocupat în timpul din urmă cu studiul aprofundat al mijloacelor de nutriție, a ajuns în urma unor îndelungate cercetări, la concluzia că merele, chiar după ce sunt culese din pom, continuă să rămâie organisme viețuitoare, care degajă bioxid de carbon și influențează sensibil unele fructe din vecinătatea lor.

Astfel, merele pot întârzia încolțirea cartofilor din preajma lor și îngreuia desvoltarea germenilor de mazăre.

In schimb, merele tinere, ca și bananele verzi, exercită o înrâurire opusă asupra vegetației vecine, accelerându-i și stimulându-i creșterea.

Pentru a explica acest curios fenomen, savantul englez a emis ipoteza că merele degajează etil sau o substanță analoagă, care provoacă efectele menționate.

Intoxicare prin vitamine.

Se cunoaște în general, acțiunea binefăcătoare a vitaminelor asupra organismelor viețuitoare.

Această acțiune devine însă primejdioasă pentru sănătate, în cazul când proporția vitaminelor depășește anumite limite.

Intr'adevăr, e necesar ca vitaminele să se găsească într'un anumit raport bine determinat față de alte substanțe alimentare ca albumina, grăsimile și hidrații de carbon, pentru a obține un efect fiziologic util.

Dacă însă furnizăm corpului un exces de vitamine, provocăm dimpotrivă efecte vătămătoare, care se traduc printr'o așa numită „intoxicație vitaminoasă".

Acest fapt, ignorat în general, a fost pus de curând în evidență de un medic englez, care a avut prilejul să constate un caz caracteristic într'un sanatoriu din Edinburg. In acest sanatoriu a fost tratat un copil de un an și jumătate, extrem de debil, rachitic și cu o greutate subnormală a corpului.

Administrarea prelungită a unui tratament cu substanțe bogate în vitamina T — vitamină antirachitică — a avut ca efect o calcificare excesivă, nu numai a scheletului, ci și a rinichilor, ceeace a provocat moartea bolnavului.

Apa, conductă telefonică

Până în prezent apa slujea exclusiv ca mediu pentru semnalele acustice.

Iată însă că de curând s'a pus la punct un procedeu, grație căruia graiul poate fi deasemenea transmis prin intermediul apei.

Procedeul folosit e următorul: un disc de quarz produce și recepționează unde sonore, cu o frecvență de 40.000 de vibrațiuni pe secundă.

In chipul acesta, s'a ajuns să se realizeze convorbiri telefonice prin apă, până la o distanță de 5 kilometri.

Boale de dinți dependente de boale de ochi.

Profesorul ceh Vulkov a constatat că boalele de dinți sunt adesea în strânsă legătură cu cele de ochi.

Astfel, s'a remarcat că înlăturarea unei carii dentare sau a unor maladii a rădăcinii dinților, provocau imediat o ameliorare și uneori chiar o complectă însăhătoșire a unor afecțiuni ale ochiului.

De aceia e recomandabil ca suferinzii de ochi, cărora medicii nu le-au putut diagnostica precis natura boalei, să se supuie, pentru orice eventualitate, și unui examen al dinților.

Balanța timpului.

In industria orlogeriei reglarea exactă a mersului unui ceasornic răpeste o mare parte din durata fabricației.

Din această cauză s'a căutat de multă vreme să se construiască un instrument, care să permită technicienilor să știe în mod rapid cu cât merge înainte sau în urmă un ceasornic în curs de fabricație.

Acest instrument a fost de curând pus la punct și este denumit „balanța timpului".

Pentru a etalona precis mersul unui ceasornic, în curs de fabricație, e suficient să transformăm vibrațiile acestui ceasornic în impulsuri de curent electric, care sunt comparate cu impulsuri analoage ale unui ceasornic sau pendule etalon.

Curiozități din câmpul științei.

Eschimoșii, nu numai că au darul să vadă lumina boreală, ci pot s'o și audă în acelaș timp, pe când majoritatea persoanelor din expedițiile polare nu reușesc să primească decât impresiunile pur vizuale ale acestui fenomen.

Cu ajutorul undelor hertziene se poate stabili înălțimea limitei superioare a nourilor și negurei în atmosferă.

Acest procedeu are o deosebită importanță pentru navigația aeriană.

❋

Albinele pot să deosebească zahărul de zaharină.

Cărbunele transformat în îngrășământ.

Există mai multe procedee pentru a fabrica îngrășămintele organice bogate în azot din resturi vegetale, recente sau fosile.

In general, se obișnuește să se fixeze molecule de amoniac, asupra acestor materii organice, realizând în acelaș timp o oxidație sub presiune.

Un nou procedeu face apel, nu la oxigen, care poate provoca accidente în contactul cu materiile pulverulente, ci la acidul carbonic.

Procedeul se aplică tot atât de bine la vegetalele fosile, ca și la turbă, lignit și huilă.

Stelele căzătoare și mișcarea pământului.

Ploile de stele căzătoare, pe care le putem observa în anumite epoci ale anului, nu reprezintă decât o mică parte din enorma cantitate de asteroizi, care străbate atmosfera pământului.

Fără a ține seamă de aceste aporturi neregulate, putem evalua la aproape 100.000 de tone pe an, creșterea massei globului pământesc realizată prin căderea regulată pe suprafața pământului a acestor meteori, care individual au o massă numai de câteva decigrame.

Cu toate că un observator, care s'ar găsi într'un loc determinat, nu poate să observe stelele căzătoare decât într'o rază de 100 de kilometri, el are totuș prilejul să înregistreze în mijlociu zece asemenea stele pe oră.

Dacă ar socoti numărul stelelor căzătoare, care vin din cele patru puncte cardinale, va găsi că dintr'o mie de asteroizi, vre-o 373 vin dela răsărit, 118 dela apus, 263 dela nord și 247 dela sud.

Deosebirea importantă între răsărit și apus se explică prin rotația pământului dela vest spre est, întrucât putem presupune apriori că stelele căzătoare nu se deplasează uniform în toate direcțiile posibile.

Deasemenea e interesant faptul că aparițiile stelelor căzătoare sunt mai frecvente dimineața, între orele 3 și 6, decât seara.

Fenomenul se explică prin faptul că în momentul răsăritului soarelui, observatorul se găsește așezat înaintea pământului, într'o mișcare în jurul soarelui.

El observă astfel particulele, care merg într'un sens contrariu mișcării pământului și în plus pe acelea pe care pământul le ajunge.

Seara, dimpotrivă, el se găsește așezat înapoia mișcării pământului și nu observă decât asteroizii care ajung, firește, mult mai puțin numeroși.

Un automat interesant.

Intr'o comunicare recentă, făcută la Academia de științe din Paris, tehnicianul francez, d. François Dussaud, prezintă o invențiune a sa din cele mai interesante.

E vorba de un vehicul, care se poate dirija singur, fiind capabil să acționeze după niște ordine determinate în prealabil.

Acest vehicul, cu o funcționare automată, nu e condus prin unde electrice, cum e cazul procedeelor telemecanice, ci se bazează pe principiul entomecanicei, adică o mecanică exterioară în care ordinele sunt înregistrate și depuse în mașină împreună cu aparatele motoare și sursa de energie.

Noul automat va putea avea aplicațiuni interesante, în special în domeniul militar. Numeroase însărcinări primejdioase pentru om vor putea fi îndeplinite de acest robot ingenios. Așa, de exemplu, un avion automat va putea sbura deasupra unui teritoriu inamic, ridicând fotografii și lansând proectile. De asemenea carele de asalt, fără echipaj, vor fi în măsură să înainteze în transeele inamice, distrugând totul prin ordine dinainte stabilite.

I. S.

Barbu Nemțeanu

Comemorări

Amintiri

La Barașeum a fost comemorat poetul „vieții familiale". A vorbit d. H. Fischer-Galați, prieten bun al lui Nemțeanu, despre viața acestuia.

Pe Nemțeanu, conferențiarul l-a cunoscut la Galați într'o școală de adulți înființată de d. Gr. Trancu-Iași. Palid și scheletic, tânărul care stătea în bancă ca un plutonier major era pe vremea aceia funcționar cu 20 lei pe lună. Dela tatăl său, învățător, Nemțeanu n'a moștenit numai dragostea de carte ci și o tuberculoză care l-a condus de timpuriu în mormânt. Toată viața poetul a fost obsedat de bacilii care îl distrugeau... Dar n'a fost pesimist nici un moment.

A crezut întotdeauna că se va vindeca... chiar atunci când citea calificându-se boala lui: „boala care nu iartă". Purtând bacili în leziunile plămânilor, Nemțeanu, care n'a încetat o singură dată să fie convins de tămăduire, în loc să se cruțe muncea să dea în particular cele câteva clase de liceu care-i mai lipseau pentru trecerea bacalaureatului.

A început să publice pe la 1905 la o revistă al cărei director era și care număra opt cititori.

Nemulțumit de Galați, Nemțeanu a dispărut plecând la București. A revenit însă în scurtă vreme pentru a organiza un festival. Plasând bilete din casă în casă s'a întâmplat să se izbească de zgârcenia unui mare industriaș, căruia i s'a părut colosală suma de cinci lei pentru bilet. Nemțeanu i-a ripostat: „Dacă nu dai astăzi cinci lei pentru festival, vei da douăzeci de lei peste doi ani pentru monumentul meu".

In București conferențiarul l-a găsit pe Nemțeanu într'o odăiță din strada Belvedere. Era frig, iar zăpada cucerise jumătate din cameră. In fund stătea ghemuit poetul. Zărindu-l pe conferențiar, i-a spus: „Dacă știam că vii, te anunțam să-ți pui patine".

Trimis la un sanatoriu din Leysin, de un grup de prieteni din jurul „Adevărului", Nemțeanu scrie prietenului său: „nu vreau să mor... cu nici un preț. Nu găsești că e un caraghioslâc să mor la 31 de ani?"

In țară Nemțeanu își poartă boala dela Poiana Țapului la Moinești și Câmpulung. In vremea aceasta scrie poezii apreciate de cercurile literare și de critică. Insuși N. Iorga îl prețuește mult.

Nemțeanu a avut la București împreună cu soția sa un salon de mode. Dar salonul de mode al unui poet nu se putea termina decât prin faliment. Numai grație unui procuror integător și care îi aprecia versurile, Nemțeanu a fost scutit de a fi declarat, juridicește, în stare de faliment.

In ultima vreme, Nemțeanu era internat în sanatoriul „Filaret". Ingrijit bine Nemțeanu se întremase. Primea vizite și flori dela admiratoare, scria poezii, dar mai ales spera în vindecare. Intr'o după amiază Barbu Nemțeanu și-a pus un costum nou. Anunțase pe toți că a doua zi va ieși în oraș la plimbare.

Un nor din fața soarelui a făcut să se 'ntunece camera. Supărat că vremea o să-i strice planul s'a aplecat spre fereastră ca să se convingă de starea cerului... Un val bogat de sânge a urcat pe trahee până în gură și-apoi s'a întins pe haine și pe iarba verde dela marginea zidului.

Chemat în grabă, doctorul Irimescu nu i-a mai putut ajuta...

In cimitirul „Filantropia", pe mormîntul lui Nemțeanu, care nu poartă nici o inscripție, trecătorul va găsi întotdeauna, ca și pe mormântul lui Heine, câteva flori. Poetul care și pe catafalc părea că spune prietenului său „nu vreau să mor, mă înțelegi, nu vreau"... și care înseamnă un *nume* în lirica românească — n'a fost uitat. Simpatiile vechi i-au rămas constante... altele noui s'au adăugat acestora.

Emoționanta și sincera evocare a lui Barbu Nemțeanu a fost însoțită de citirea câtorva manuscrise inedite aflate în posesia conferențiarului.

L. FL.

Citiți noul volum din colecția de 12 LEI „ROMANELE CAPTIVANTE": AVOCAT DE DIVORȚURI de Alfred Schirokauer
Romanul confidențelor conjugale, pasionant prin realitățile ce desvăluie ochilor noștri uimiți.
12 LEI 280 pagini
— La chioșcari și librari —

IN SĂPTĂMÂNA CĂRȚII
12 — 20 Mai
cereți la toate librăriile
20% rabat
la ultimele noutăți literare

Damian Stănoiu
„Parada Norocului" . . . . Lei 80.—
N. D. Cocea
„Pentr'un petec de negreață" „ *100.*—
H. St. Streitmann
„Mi se pare că..." . . . . . „ 60.—
Ury Benador
„Ghetto Veac XX" . . . . . „ 60.—
T. Râșcanu
„Ileana Lupului" . . . . . . „ 75.—
Luca Ghiorghiade
„A doua viață ă lui Serban Varu" „ 60.—
D. H Lawrence
„Amantul D-nei Chatterley" . „ 60.—
„ „Femei în dragoste" . . . . „ 80.—
„ „Armăsarul D-nei Lou" . . . „ 60.—
V. Margueritte
„Camiradele" . . . . „ 50.—

EDITURA LIBRĂRIEI „UNIVERSALA"
ALCALAY & Co.

IN SAPTAMANA CARȚII
cereți ultimele exemplare din
TESTAMENTUL DOMNIȘOAREI BREBU
roman de
VIRGILIU MONDA
Interesul acțiunii se menține tot timpul încordat. Scene impresionante.... Stil de o rară elevație artistică...
Adevĕrul din 3.1.934
„O carte fermecătoare. Un scriitor de esență nobilă".
Epoca din 10.1.934
CEL MAI MARE SUCCES AL ROMANULUI ROMÂNESC
Editura Națională — Ciornei — lei 40.

Adevĕrul Literar și Artistic
Redacția și Ad-ția București, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30
Apare săptămânal
5 lei exemplarul
Prețul abonamentului:
1 an . . . . . Lei 200
6 luni . . . . Lei 100
3 luni . . . . Lei 50



PLASTICA

Salonul Oficial (I)

In comparaţie cu colectivele oficiale ale anilor precedenţi, Salonul de anul acesta nu e nici mai rău, nici mai bun, sub raportul nivelului artistic.

Aceiaşi avalanşă de opere, în care producţia feminină predomină şi în care lipsa de vocaţie se recunoaşte cu îngrijorătoare stăruinţă.

Numărul artiştilor expozanţi, numele noi pe care Salonul le aduce în fiecare an, dovedesc



P. Iorgulescu-Yor Ţărăncuţă

fără îndoială energia poporului român, sursa inepuizabilă de talente ce se pun în slujba frumosului.

Dar cei proaspăt veniţi în câmpul artei nu au totdeauna justificarea talentului. Insuşirile lor, de cele mai multe ori de diletanţi, nu lasă posibilitatea unei afirmări viitoare.

Iar mulţi dintre tinerii care în trecutele Saloane au fost încurajaţi de presă şi de public, anul acesta se prezintă deplorabil.

Principala cauză este, nu atât incapacitatea de creaţie a ace-



Vasile Popescu I. M.

lor elemente, cât mai ales indiferenţa oficialităţii, care, prin aşa zisa tactică a lipsei de fonduri, nu mai stimulează şi nu mai întreţine deloc entuziasmul tinerilor.

Iată de ce saloanele expoziţiei sunt în mare parte mobilate cu lucrări lipsite de orice efort spiritual, sau cu tablouri care figurează neschimbate de ani de zile pe panourile tuturor colectivelor.

Statul e dator să-şi respecte obligaţiunile, intervenind cât mai e timp pentru stimularea şi îmbogăţirea patrimoniului artistic al acestui neam.

Câteva zeci de mii de lei acordate ca premii nu vor dezechilibra bugetul. In schimb, ele vor da prilej de afirmare tinerilor de talent, ajutându-le efectiv începuturile.

Pictura

C. Bacalu expune două peisaje de pe Sena, hibrid construite şi lipsite de atmosfera specifică Parisului. Casele din ultimele planuri nu trăesc în aer şi par nişte simple cutii de chibrituri. Cerul, apa, pământul sunt otova. Coloritul e totuşi pe alocuri agreabil.

I. Liegaux Bereilh expune un peisaj de atmosferă în gri şi verde.

Octav Roguski, un peisaj în confetti parfumate, lipsit de orice consistenţă. Autorul ar vrea parcă să imite pe Sisley, care a ridicat însă technica pointilistă la treapta de mare artă.

A. Vulpe, în Natura moartă, uzează de griuri opace şi monotone. Tinerii ar trebui să evite în plastică reţetele calculate şi să fie mai sinceri cu ei înşişi.

Tantzi Mihăescu Burnea are calităţi de desen; culoarea însă este convenţională (portretul actorului Stăncescu).

Martha Chihaia — o pictură de culoare caldă — care cere mai puţin academism.

Aurel Vasilescu — atât în „Reverie" cât şi în „Natura moartă" realizează frumoase armonii de griuri.

Mircea Olarian — un portret şi o „privelişte" lipsite de orice interpretare artistică.

Sorin Ionescu — în lucrarea intitulată „Jenny" şi în „Natura moartă" arată vădite preocupări cromatice; desenul însă este confuz.

Zoe Vermont — un colţ de hambar care nu spune nimic.

A. Jiquidi prezintă trei compoziţii care trăesc mai mult prin elementul anecdotic decât prin cel plastic propriu zis.

Arta d-lui Jiquidi coboară direct din Forain şi Daumier. având mult din spiritualitatea amândurora.



Michaela Eleutheriade Balcic

T. Papatriandafil aduce un autoportret în progres simţitor faţă de tot ce a expus artistul în ultimii ani.

Stephanie Bereilh — caldă armonie în Natura moartă, cu vagi ecouri Luchian.

S. Triester arată în Natura moartă o incomplectă adâncire a materiei.

Zoica M. Lăzărescu — Natură moartă...

Mina Byck Wepper — un interior frumos colorat.

Michaela Eleutheriade are o reţetă simpatică tocmai prin simplicitatea ei, (în gri, brun şi verde, cu lumini văroase) pe care o aplică cu multă perseverenţă. Nici o deosebire de atmosferă între Balcic, Stradă din provincie ori Natură moartă. Peste tot cade aceiaşi lumină. Prea multă formulă. In Natura moartă, supără ordinea cazonă în care sunt aşezate scrumbiile pe farfurie.

Elena Vavylina — în cele două portrete dovedeşte o atentă preocupare de pastă.



Dem. Berea D-ra L. Ş.

A. Bălţatu expune două peisaje şi un portret, care, deşi bat prea mult în galben, sunt bine susţinute ca materie. Aceste trei lucrări sunt mult mai personale decât tot ce a expus artistul în trecut.

N. Stoica are frumoase calităţi de desen. Culoarea însă e opacă şi peste tot văroasă.

G. Zlotescu, în Studiu de portret reeditează una din etapele plastice ale lui Renoir, iar în Compoziţie, uzând de aceleaşi procedee tehnice, face imitaţie de gobelin. Şi totuşi artistul nu e lipsit de talent.

G. Pătraşcu, păstos şi sobru, uzează însă în natura moartă de prea mult negru. Interioarele — în serie. Lucrările acestea sunt totuşi centrul de gravitate al panoului.

P. Iorgulescu-Yor — prezintă un cap de ţărăncuţă puţin desenat, având totuşi bune calităţi de culoare.

Vasile Popescu — în portretul expus, nu urmăreşte desenul; iar culoarea este rece, opacă şi uscată.

Peisajul din sala din stânga este mult mai fericit realizat.

Lucreţia Mihail-Silion — decorativă.

Măndia Ullea expune un peisaj şi un interior cu străluciri de materie, dar cu planuri nediferenţiate.

Răstignirea e o lucrare de stil. impunătoare prin ritmul liniilor, prin construcţia formală şi preţiozitatea materiei.

O excepţională realizare de mari dimensiuni, în tehnica ingrată a frescei..

G. Vânătoru vrea să prezinte în Peisaj o problemă cezanneiană perimată.

C. Iliescu — un peisaj de un lirism mediocru.

Corina Lecca — un portret litografic, fără deosebită valoare artistică.

Barbieri — promiţător în peisaj.

P. Gavrilă are preocupări strict decorative.

Elena Zănescu — un peisaj mic şi confuz.

Ion Mândru — un tablou banal cu flori.

Anton Fülop expune o natură moartă lemnoasă, lipsită de sensibilitate.

Laura Cocea — un peisaj decorativ, cu dealuri de carton.

Ana Ursovici — un Balcic fad şi fără consistenţă.

C. Mihalcea — un auto-portret cu eftine efecte de academie.

Valentin Höflich — sensibil pe alocurea în peisaj, e totuşi lipsit de concentrare.

Tresinne Helinn prezintă un peisaj care aminteşte mult pe Sabin Pop.

Adina Paula Moscu — un autoportret corect desenat, dar rece.

Nina Delavrancea-Dona — un bun peisaj bucureştean de iarnă.

Al. Basarab — o Natură moartă stearsă, lipsită de materie.

P. Vartarian aduce un peisaj străin de cele mai elementare reguli de desen şi perspectivă.

M. Mitache — un peisaj armonios şi interesant ca manleră. Linia care marchează orizontul mării e prea tranşantă.

G. Popescu — un quasi-peisaj confuz, lipsit de lumină.

Dem. Berea realizează oarecare armonie în Natura moartă şi în Portret.

Elena Istrati prezintă un cap de copil, tratat cu nervozitate.

Oct. Ionescu — o natură moartă simetrică, banală.

Nicolae Popovici înfăţişează două naturi moarte, interesante ca interpretare.

Mihail Poiană-Mihalcea —un peisaj în tonuri armonioase.

G. D. Năsturel aduce două peisaje din Balcic, cu violente spărturi de alb, care mai mult supără decât încântă ochiul. Este însă un tânăr de real talent, pe care îl aşteptăm să se realizeze deplin .

Constance Dolor — o natură moartă cu o cană românească proectată pe un ştergar alb, în tonuri care amintesc mult pe Biju.

R. Iosif — naturi moarte, frumos compuse.



Măndia Ullea Răstignire (frescă)

T. Papatriandafil Autoportret

Dudu Alexandrescu — un mic peisaj multicolor, în tuş şi ulei, care nu prezintă nici un fel de interes.

T. Soroceanu e reprezentat cu un expresiv portret feminin în pastel.

Al Moscu reuşeşte în peisaj să evadeze din vechia sa formulă academică.

Const. Săndulescu — un peisaj inexpresiv.

Coca Rădulescu expune un portret. Modelul e foarte interesant, dar interpretarea — fotografică.

Apostol Mănciulescu — natură moartă cu lalele.

Marcela Cordescu — un portret de-o sensibilitate remarcabilă şi de frumoasă ţinută artistică.

T. Soroceanu Olenka

Getta Holban-Peters — două peisaje de iarnă, decorative, amintind în ceiace priveşte culoarea pe Ştefan Dimitrescu.

Vl. Frimu — naturi moarte...

Marius Bunescu — în Portret şi în Natura statică desvălue viguroasele posibilităţi de expresie care-i caracterizează atât de bine opera.

Miess Frideric prezintă un peisaj litografic cu desăvârşire străin de artă.

Ştefan Dimitrescu, care a lăsat în urma sa atâtea opere de valoare, e insuficient reprezentat.

H. BLAZIAN

Călăreţul colorat*

E prima Duminecă din începutul lui Aprilie, dar pare o zi din sfârşitul lui Noembrie.

In săptămâna care se închee, au căzut ploi nesuferite de toamnă şi a bătut vânt neîmpăcat. Eri părea că vremea se îmblânzeşte, însă spre seară s'a asprit. Peste noapte a nins. Dimineaţa, când au eşit caii la antrenament, câmpul era alb. Apoi s'a pornit o burniţă rece, care a durat până adineauri. Infrigurat, vântul împinge dela Nord, nori mohorâţi.

Hipodromul dela Floreasca şi-a deschis astăzi porţile. E întâia zi de galop din primăvara asta, din primăvara asta pe care până acum numai calendarul o arată.

Tribuna regală, cu înfăţişare de culă, pare coborâtă din munţii Olteniei, să privească alergările de cai, şi vrăjită de ce i-a fost dat să vadă, a rămas aici să nu se mai întoarcă nici odată în munţi.

Spre stânga, se înalţă şi se întinde tribuna tuturor, cu bolţi şi stâlpi năpădiţi de acăţătoare, ce tind spre acoperişul de ţiglă.

Alături, paddockul stă închis într'un loc patrat. Caii au fost încălecaţi şi au pornit spre start, lăsând în urma lor paddockul gol.

Eşind din camera jocheilor, Ene se opreşte în dreptul uşii, de parcă şi-a adus aminte de ceva, şi coboară, rezemându-se de grilajul dela incinta cântarului. Işi înclină pălăria pe partea dreaptă şi ridică gulerul paltonului. Poartă cisme noui, cu tureatcă suflecată, roşie, pantaloni albi, subţiri, iar la gât, gulerul ridicat, abia lasă să se vadă cazaca rose.

Incalecă pe Aluniş în cursa doua. Armăsarul a mers frumos la antrenamentul de Vineri dimineaţă. S'ar putea să câştige, deşi e sever handicapat şi sunt şapte partanţi în cursă. Cu monta lui Ene se împacă de minune.

Pe poarta din dos, aduşi la mână de băeţi de grajd, sosesc caii pentru celelalte curse. Au pături pe spinare şi privesc cercetători în toate părţile. Lângă paddock sunt plimbaţi în cerc, pe sub castanii tineri, goi şi înegriţi de burniţa căzută până adineauri.

Aluniş se sperie din nimic, se ridică în două picioare şi sare în lături, târând după el băiatul care-şi încleştează amândouă mânile pe dârlogi, abia stăpânindu-l. Apoi este dus într'una din boxele care stau aliniate dincolo de paddock, unde mai sunt câţiva cai care aşteaptă să fie înşeuaţi pentru cursa ce vine.

Ene îşi învârteşte pe degetul mijlociu dela mâna dreaptă, un inel rar, cu piatră violet, care-i colorează privirea ochilor lui mari şi negri. In piatră e săpat un animal ciudat, cu cap de om şi aripi. Aburind-o cu gura, Ene trece piatra, cu mişcări repezi de mână, peste postavul paltonului. O priveşte iar şi pe chipul lui brun, simpatic, se schiţează un zâmbet.

Surprins parcă asupra gândului ce l-a făcut să zâmbească, înalţă capul, trimiţându-şi privirea departe, mai departe, plimbând-o pe întreg hipodromul.

Din buzunarul paltonului scoate o ţigară şi o aprinde cu o brichetă de argint, în formă de potcoavă.

Lumea se ţese între ghişeurile de joc şi tribună. Mulţi turfişti îmbătrânesc numai pe hipodrom, pentrucă nu se văd nicăeri în alt loc. Nu ştie unul de altul cu ce se ocupă, unde stă, şi aproape nici ce nume poartă. Şi totuşi îşi strâng mânile unul altuia, întrebându-se despre ce cai se svoneşte de bine. Când un turfist dispare de pe câmp, e mort pentru ceilalţi. Vremea rea, necazurile, boala, nu-i împiedică să vină pe hipodrom, unde îşi află mulţumirea sufletească, uitarea.

Cei care au jucat, urcă repede scările tribunei, să poată vedea plecarea cailor; alţii aflând în ultimul moment încă un zvon coboară repede scările spre ghişeuri.

Fiind prima zi de alergări din anul acesta, e greu de găsit calul care are cele mai multe şanse de câştig. Dela cursele din sfârşitul toamnei trecute şi până acum, în răstimpul a patru luni, caii nu mai arată valoarea de atunci. Cei mai mulţi au încă păr de iarnă. Unii sunt pregătiţi sumar, începând târziu antrenamentul, din cauza timpului rău. Alţii sunt lucraţi încet, în vederea curselor clasice, care se aleargă mai târziu. Alţii au fost zoriţi, să poată câştiga din primele zile.

Parte din jockei care nu încalecă în cursa asta, s'au dus în tribună să privească alergarea, din colţul stâng, ce le este rezervat. Ceilalţi au rămas în camera lor.

Ene stă însă acolo, rezemat de grilajul dela incinta cântarului. Nu-i mai face plăcere să privească decât cursele clasice. Celelalte curse şi mai ales una de vânzare ca asta, fie chiar la început de meeting, n'o mai poate privi.

Lângă intrarea în paddock, sgribulit, într'un palton vechi, Troy nu-şi află loc. Porneşte încet spre boxe, dar se întoarce după câţiva paşi, neştiind încotro să se ducă. Nu mai are nici un rost pe hipodrom, deşi cu câţiva ani în urmă era jocheul cel mai sărbătorit.

Vorbeşte mereu, să i se pară că nu e singur. Se întreabă şi îşi răspunde, răspunsuri dureroase, desigur, nu însă atât de dureroase cum ar trebui să fie, pentrucă e totdeauna turburat de alcool. Se apropie de tribună să se întoarcă iar, căutând în toate părţile, căutând zadarnic, pe cineva să-i înlesnească răsturnarea unui pahar plin, care să-l ardă pe gât, să-i turbure mai mult tot ce vede, tot ce-şi aduce aminte....

Şi îşi aminteşte câmpul de curse dela Epsom.... apoi dela Maisons Laffitte şi dela Longchamp... apoi dela Băneasa, cu ziua aceea când a câştigat Derbyul....

Oprit sub un castan, Troy priveşte spre Ene.... Şi i se pare că-şi vede băiatul... Tot atât de mare trebue să fie acum... Sunt mulţi ani de atunci... Soţia a luat băiatul şi s'a întors la familia ei, în Franţa... L-au lăsat aici şi s'au dus să nu mai revie... Din cauza lui au plecat... Se întorcea beat acasă şi-i lua la bătae... Işi bătea băiatul.... Dacă ar fi să-l vadă acum, l-ar cuprinde în braţe, l-ar săruta... Băiatul lui trebue să fie aşa ca Ene.... Ar încăleca, i-ar duce numele mai departe.

Şi cum priveşte spre Ene, face câţiva paşi, să-l îmbrăţişeze, să-l sărute; dar picioarele îi tremură şi se opreşte sub alt castan. Ene l-ar respinge, aşa cum ar face şi băiatul lui... Işi strânge pumnii, apăsându-şi unghiile în palme, până la durere, şi scrâşneşte din dinţi, parcă să sfarme ceva.

Alergătorii primei curse au ajuns la start, dincolo de groapa dela peluză, şi aşteaptă acolo, nervoşi, sosirea starterului, să le dea drumul să plece.

Din groapă, se ivesc firavi, câţiva plopi tineri, pe care vântul îi scutură, de parcă vrea să le culeagă roadele.

In groapa asta largă şi adâncă, a fost înmormântat trecutul acestor meleaguri, dar pentrucă groapa nu este astupată, trecutul iese cu paşi de strigoi, spunând că în hotarele hipodromului de aici se întindea, nu de mult, o vie împlinită cu toate rosturile.

Ce vin straşnic trebue să fi ţâşnit din teascuri, de s'a rătăcit mintea aceluia care din vie a făcut hipodrom, ridicând tribună pe locul unde a fost cramă şi dând drumul cailor să alerge, acolo unde flăcăii purtau pe umeri ciuberele pline; care din haturile drepte, liniştite, a învârtit un drum de goană, înodându-i capetele ,iar în locul aracilor a înfipt stâlpi nalţi de fier, să-şi afle spânzurătoare sperietorile din vie, stâlpi în vârful cărora noaptea să aprindă lumini, părând candele pentru trecutul înmormântat aici.

Dincolo de câmpul hipodromului, printre plopii mărginaşi, aşa ca printre degete, se vede o clădire mare, albă, pe creştetul căreia linia acoperi-

(Continuare în pag. IV-a)

* Fragment de roman. Primul capitol.

şului se frânge în zig-zag... coşuri de fabrici... şi turle de biserici...

In fund, închide zarea, clopotniţa cimitirului Reînvierea.

Şi vântul îndoaie plopii, de parcă vrea să-i frângă.

Scurt, un clopot vesteşte plecarea cailor.

Jucătorii întârziaţi pela ghişeuri, aleargă spre tribună, unii urcând treptele de piatră, alţii trecând în faţă, prin ganguri, să urmărească alergarea.

In fund, dincolo de groapă, pe lângă şirul de plopi, caii gonesc în galop, spre turnant. Cinci cazace, de culori diferite, se apropie, se întrec, se depărtează şi iar se apropie.

Tribuna freamătă. Fiecare îşi caută drum privirii printre capetele celor din faţă, sau peste capetele lor, ridicându-se în picioare pe bănci, dând din mâni, strigându-şi calul jucat.

Ene priveşte spre cerul mohorît, ce-şi cerne cenuşiul pe ochii lui mari, negri, strălucitori, arşi parcă de friguri.

Vede un cocor şi se gândeşte că aceeaşi soartă au şi cursele de galop, pleacă odată cu cocorii toamna, şi se întorc primăvara, odată cu cocorii.

Deasupra lui, cocorul rebegit, se luptă cu vântul neîmpăcat, se coboară, vrea să se înalţe şi iar se coboară... Işi caută un pripor şi nu-l vede... Vrea să sboare mai departe dar se răstoarnă în aer, gata să cadă... Se întoarce pe o aripă, se înalţă şi se opreşte o clipă în loc, cu penele răsvrătite de vânt, gata să se răstoarne iar... Ostenit, ţipă sfâşietor, a moarte, căutând zadarnic să-şi găsească acolo, sus, între pământ şi cer, o nădejde, o scăpare...

Cele cinci culori au eşit din turnant, apropiindu-se în goana cailor.

Pista de iarbă, de un verde crud, mărginită de bariere albe, poartă din loc în loc, pete de iarbă uscată.

Freamătul din tribună creşte, mai mult, tot mai mult.

Şi caii trec potoul, cravaşaţi, împinşi la desperare.

Sgomotoasă, lumea coboară treptele tribunei. Unii ţin biletele strâns între degete, alţii le rup, aruncându-le pe jos.

Trebuind să se căutărească pentru cursa următoare, Ene intră repede în camera jocheilor, scuturându-se ca de o arătare.

Pe ferestrele ochilor lui mari, a intrat spaima cocorului din voia vântului.

D. N. TEODORESCU



EMIL LUDWIG

Impresii din America

Dac'aş fi Roosevelt

Dacă aşi fi Roosevelt, aşi guverna zilnic până la ora opt, iar seara aş sta puţin singur pentru a reflecta asupra slăbiciunilor poporului meu. Cum m'aşi bucura desigur de o autoritate şi de-o încredere mai mare decât a multor prezidenţi anteriori, aşi încerca sub egida vulturului albastru, lucruri, care n'ar fi totdeauna plăcute poporului american, dar care n'ar fi — cred! — inutile. Mi-aşi transforma gândurile în ordine; ceiace cu siguranţă mi-ar micşora popularitatea. Dar nu e oare asta misiunea unui medic: să opereze imediat răul? Iar şeful unui stat e totdeauna un medic.

Odată pe lună, să zicem în prima Duminică, nimeni n'ar avea drept la publicitate; în acea zi nu s'ar face şi nici nu s'ar publica nici o fotografie; nici o doamnă din „societate" nu va putea comunica în acea zi numele persoanei de care doreşte să divorţeze şi nici un actor nu-şi va putea publica vre-un răspuns la orice fel de anchetă.

In acea zi nimeni n'ar putea întreprinde o acţiune cu ştiinţa altei persoane, jurnalele nu vor anunţa nici crime, nici accidente, nici noi descoperiri sau veşti politice.

In a doua Duminică a lunii aşi interzice întrebuinţarea aparatelor de radio tuturor acelora care nu vor să asculte un discurs sau o bucată până la capăt.

In a treia Duminică aşi interzice orice joc de noroc şi orice pariu; iar Bursa aşi ţine-o închisă Lunea următoare.

Nici un tripou, în care am văzut mii de oameni îngrămădiţi, n'ar avea permisiunea să-şi deschidă uşile.

In acea zi nimeni n'ar putea urmări acea idee fantomă că banii se pot câştiga şi pierde atât de uşor.

Ultima Duminică din lună, aşi interzice întrebuinţarea expresiunilor: „one of the bigest, the strongest, the highest", etc.... cu alte cuvinte, fiecare să fie nevoit să-şi măsoare fiecare acţiune cu propria-i valoare (fără a o compara cu altele şi a o considera mai presus de celelalte).

Dacă fiecare obişnuinţă n'ar fi permisă decât douăzeci şi nouă de zile din treizeci ale lunii, viaţa liniştită a Americanilor n'ar fi nici decum ameninţată; ar fi ca o zi de post pe lună.

Douăzeci şi nouă de zile orice American ar avea latitudinea să se arunce trup şi suflet în vâltoarea focului, punându-şi banii şi toate facultăţile în acelaş scop: de a face avere dintr'o singură lovitură.

Fiecare îşi va putea spune: „Mizând pe calul cutare, sau boxeurul cutare, sau pe cutare număr, ce bucurie ar avea Mary dacă aşi putea cumpăra un automobil nou! Şi douăzeci şi nouă de zile pe lună fiecare-şi va putea mări bucuria de-a trăi prin senzaţia, de-a poseda cel mai frumos automobil, de-a auzi cel mai bun orator, şi de-a vedea cele mai reuşite frumuseţi.

In lunile cu treizeci şi una de zile, toate acestea i-ar fi permise de treizeci de ori pe lună.

Poate în acea zi de repaus, câteva mii de oameni s'ar gândi la tot ce e exagerat în aceste obiceiuri şi s'ar întreba dacă n'ar fi mai bine, din consideraţii de ordin moral şi filozofic, să se avânte cu mai puţină indulgenţă. Aceste obiceiuri decurg din optimism şi oricât de fecundă ar fi virtutea, e îndoelnic ca ea să fie în stare să rezolve marile probleme sau crizele actuale.

Insfârşit, dacă aşi fi Roosevelt, aşi interzice tuturor străinilor de-a scrie articole în genul celui de faţă.

Adio, New - York

Plecarea e întotdeauna mai duioasă decât sosirea.

Nerăbdarea de-a vedea ce se va întâmpla, teama de-a nu realiza toate speranţele, ascunde o sumă de lucruri noului venit. Dealtfel, e bine ca totdeauna să revezi peisagiile, oraşele şi oamenii, fiindcă numai la al doilea contact se creiază cu adevărat un raport intim.

Plecarea însă face sinteza tuturor întâmplărilor văzute şi întrebarea: „voi mai revedea oare aceste locuri?" e plină de farmec romantic.

Când m'am apropiat pentru prima dată de New-York, într'o după amiază de Ianuarie, spectacolul turnurilor iluminate a fost aşa de puternic, încât am înţeles numaidecât că această impresiune va fi cea mai puternică dintre cele ce mă aşteptau în ţara unde păşeam pentru prima dată. In adevăr, n'am mai simţit nimic asemănător tot timpul cât am stat în America.

Plecarea în plin soare de amiază oferă un tablou cu totul aparte.

Astăzi, Manhattan apare ca o cetate antică petrificată.

Peste tot e numai piatră, nici urmă de vegetaţie, nici urmă de fiinţe omeneşti, căci geamurile nu sunt luminate.

In scurt, e un oraş mort.

Pe măsură ce se depărtează vaporul, iar sgârâie-norii apar sub formă de massă impozantă şi neclară, îmi răsare în minte un gând: cu mii de ani în urmă, trăia aci un popor, stins astăzi, care a ridicat aceste turnuri imense, fără ca nimeni să ştie de ce. Ele au fost lăsate intacte ca amintire. Astăzi încă mai strălucesc în soare, dar nu mai adăpostesc nici o vietate. Nimic nu se mişcă, totul e rigid şi tăcut, strâns în jurul celui mai înalt turn. Inegalitatea turnurilor însă, arată că civilizaţia antică făcea o distincţie între lucruri înalte şi mai puţin înalte şi nu urmărea un ideal de egalitate.

In depărtare, se desemnează, printre grupuri mai mult sau mai puţin neclare, un turn unic, care răsare dintr'o ceaţă de argint albăstrue.

Acesta e „Empire Building" care dela distanţă te face să-ţi aminteşti de turnul San Marc din Veneţia.

Pe măsură ce vaporul se îndepărtează, turnul pare că-şi măreşte proporţiile, aşa cum şi marile caractere se ridică deasupra celorlalte cu cât trece timpul.

O pereche de păsări albe sboară spre edificiu. Ce caută oare acolo? Desigur că nu vor găsi hrana dorită.

Deodată se produce un efect de teatru.

Dintr'un turn se ridică spre cer o coloană de fum. Desigur, sacrificiul oferit zeilor necunoscuţi, pentru a implora mila lor.

Fumul e plin de mister...

Dintr'o dată peisajul se însufleţeşte din nou. Nici un cap nu se arată la ferestre şi nu se aude nici un sgomot, dar se simte vibrarea cetăţii, acel murmur vag de care vibrează toate oraşele. Trei ferestre în care se reflectă soarele de amiază, lucesc cu mai multă intensitate.

Ascund oare un rege sau adăpostesc o întreagă feerie? Orice îţi poate trece prin minte înainte de-a te convinge că Manhattan, care pare mort, adăposteşte în turnurile sale milioane de oameni, care lucrează.

In toată lumea n'am văzut un loc unde aparenţa să fie aşa de contrară realităţii ca 'n acest colţ din cel mai mare oraş din Univers.

Lipsa de siluete omeneşti, lipsa de sgomot, de arbori, de animale şi de copii e aşa de covârşitoare, atât de înspăimântătoare chiar, încât ai impresia că tehnica imobilizează pe oameni.

Aceste câteva turnuri, cred că cincizeci — în locul a trei mii de case răzleţe din oricare alt fort, n'au fost posibile decât datorită tehnicei, care a transformat lucrul şi care a făcut invizibil pe om. Străzile sunt aşa de înguste şi de întunecate, încât de departe, nu se poate vedea nimic, nici măcar o trăsură, ceiace duce la acel paradox de necrezut că oraşul cel mai zgomotos şi mai nebun din lume, la o distanţă de câţiva kilometri, apare ca o massă de piatră fără viaţă, turburată cel mult de spirite.

Adio, New-York! Tu nu eşti — fără îndoială — cel mai frumos oraş din lume, dar eşti cu siguranţă unic în felul tău.

SFARŞIT

P o e m

Grădină,
Nu te speria!
Mâna care te trezeşte-acum, din vis —
E mâna mea,
Mâna care'n fiecare zi
Deschis'a poarta alteia,
Să cate'n cioburile dimineţilor uitate,
Reflexe de singurătate.

Ţi-o aminteşti?
Ea a svârlit de-atâtea ori,
In tine,
Cu topoare şi cu sboruri de albine
Şi ţi-a cărat de-atâtea ori,
Pe-alee —
Ciripiri şi foc de curcubee.

Grădină
Nu te speria!
Mâna care te trezeşte-acum din vis
E mâna mea...
Vine să te scoale,
Şi să-ţi dea
Să vezi otrava care azi o bea.

TEODOR SCARLAT

IN SĂPTĂMÂNA CĂRŢII

cumpăraţi la

toate librăriile

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

cu

20% rabat

Bibliografie

Primim:

CĂRŢI :

Universitatea din Iaşi: *Institutul de Filologie Română, Comemorarea lui Alex. I. Philippide, (1859-1933. Atel.: Adevĕrul" Bucureşti, 1934.*

BIBLIOTECA TEATRULUI NAŢIONAL DIN BUCUREŞTI

William Shakespeare: *Regele Richard al III-lea, în româneşte de Ion Marin Sadoveanu. Imp. Fundaţiilor Culturale Regale Bucureşti, 1934.*

T. Cristureanu: *Caleidoscop Internaţional (Evenimente, Probleme, Aspecte). Ed. „Adevĕrul", Bucureşti, 1934. Preţul 50 lei.*

Al. T. Stamatiad. *Pagini din Baudelaire. (Desenuri — Manuscrise — Autografe). Ed. „Adevĕrul", Bucureşti. Preţul 60 lei.*

Constantin Kiriţescu: *Cenzura filmelor cinematografice. Ed. „Cartea Românească". Bucureşti. 1934.* **Preţul 12 lei.**

Mărunte

■ *A apărut* „Transiberiana", *roman de d.* Ioan Timuş, *în care autorul celor două volume asupra Japoniei descrie peripeţiile şi aventurile de călătorie prin Siberia, spre Japonia.*

■ „Tămâie şi Otravă" *e titlul noului volum pe care d. Al. O. Teodoreanu îl prezintă publicului românesc cu prilejul* Săptămânii cărţii, *adică Duminică 12 Mai. Volumul conţine 370 de pagini şi cuprinde impresii sincere şi aprecieri caustice asupra vieţii contimporane.*

■ *A apărut romanul* „Statuia care arde", *de Maura Prigor.*

Este povestea unui reformator, animat de năzuinţe înalte. Codrea, eroul cărţii, în călătoriile lui prin ţară, întâlneşte pe fanatica Ijleal, turcoaica ciudată din Silistra.

Ijleal intră în sufletul lui Codrea, care şi-a luat o atitudine de statuie.

Dar focul lui interior isbucneşte; şi tragedia îl distruge şi pe el cât şi pe cei care-l înconjoară.

Turcii autohtoni omoară pe Ijleal şi drama se termină cu sbuciumul lui Codrea care prin, falşificarea eului lui, a târât la peire şi pe Ijleal.

— *A apărut în Editura „Cugetarea" şi se află de vânzare la toate librăriile din ţară:* „Transiberiana", *de Ioan Timuş.*

E o carte care redă tribulaţiile unui călător român hotărât să viziteze Japonia şi care străbate în acest scop Rusia şi Siberia.

Momentele acestui voiaj coincid cu isbucnirea revoluţiei bolşevice.

Autorul descrie uriaşul războl, pe care împrejurările îl silesc să-l poarte cu viaţa, fără lamentări, ci dimpotrivă cu un surprinzător optimism, încărcat cu un savuros humor în contrast cu tragedia narată.

P R I M I I   P A Ş I

Aceiaşi

După o răsmeriţă

Aceleaşi trupuri frânte la cosit,
Aceiaşi glie nesecată,
Ogoarele cu spicul plin ca altă dată,
Eu te revăd, pământ iubit.

Şi apele cu-acelaş ropot cad
Şi codrii spun: Mărire ţie,
Pământ! Se umflă firea de trufie...
Aceiaşi oameni şi acelaşi vad...

Şi-atâta voe bună am aflat,
O fi şi vatră'ndestulată...
Doar Doina pare mai îndurerată
Şi macul mai însângerat....

Baden-Neapole, 1933.

S. C.-MANDRILĂ

O prelegere interesantă

Intr'o atmosferă greoaie, încât îţi face impresia că din minut în minut ai să te'năbuşi, în amfiteatrul ticsit de studenţi, paltoane atârnate la ferestre şi uşi, serviete, cărţi şi caete aruncate prin toate colţurile într'o dezordine demnă de admirat, conferenţiarul cu fruntea brobonată de transpiraţie („In sudoarea frunţii să-ţi câştigi pânea" a spus Domnul isgonind pe Adam din rai) îşi expune părerile cu toată tăria.

Din pervazul unei ferestre unde sta ghemuit între paltoane, uimit de atâta ştiinţă, răsare capul unui student care a uitat să-şi închidă gura, admiraţia nemaidându-i răgaz, pe când altul copleşit de căldură, stând într'un picior — deoarece nimeni nu se gândise să-i menajeze bătăturile celuilalt— îţi face impresia că face recensământul tuturor morţilor din familie, socotindu-se deja printre ei şi ştergându-şi nasul cu înduioşare.

In banca întâia, o domnişoară cu părul vâlvoi încă, după lupta crâncenă pe care o dăduse pentru cucerirea locului, ia notiţe cu înfrigurare, deoarece trebue să arate „lu mamiţa şi tataia, tanti Frosa şi întreaga familie" ce lucruri savante învaţă ea. Mai încolo o domnişoară proaspăt ondulată (seara e bal la Cazino) numără pe degete şi memorează cu o uimitoare repeziciune expresiile d-lui conferenţiar de care ea ca o „fată cultă", trebue să facă uz în societate. Alături un „domn student", ras, tuns şi frizat, cu ochii ficşi la conferenţiar, se gândeşte, desigur, cum i-ar sta în locul lui pe catedră; şi cu o mişcare a buzelor, rezultată din comparaţia făcută îşi arată dispreţul pe care-l resimte faţă de acel om scund, cu câteva fire de păr pe cap, resfirate în toate direcţiile şi cu ochelari cu rame de celuloid pe vârful nasului noduros. (Desigur că ştiinţa a fost cu totul inexistentă în momentul comparaţiei, pentrucă atunci...)

Incetul cu încetul, liniştea începe să scadă, se ridică svonuri de glasuri, râsete înfundate stârnite fie de gesturile însoţite de mişcările în sus şi în jos ale ochelarilor conferenţiarului, fie de figura vre-unui coleg înfometat şi disperat că au trecut zece minute peste oră şi ajunge târziu la cantină, de părul domnişoarei din banca întâia care neobosită, ia notiţe — de data aceasta cu cotul pe pupitrul colegei din dreapta pe care nu mai are mult până să o scoată din bancă, iar cu caetul şi cu capul pe pupitrul colegei din stânga... sau de vreun coleg care-şi ascunde cu dosul palmei un căscat nepoftit şi grozav de semnificativ.

Uşa începe să se deschidă şi să se închidă din două în două minute după câte unul sau mai mulţi studenţi nerăbdători sau somnoroşi, care în zadar au întors de zeci de ori capul spre cadranul ceasului care de obicei la ora aceasta anunţă eliberarea, (deoarece domnul conferenţiar, transportat pe alte tărâmuri decât ei, nu a observat nimic, sau s'a făcut numai?).

In fine „simpaticul" conferenţiar se uită la ceas şi se îndură să-şi adune foile şi cărţile; studenţii voioşi încep să-şi destindă membrele amorţite prin bănci şi mai ales limbile furioase de atâta timp de neactivitate, dar... deziluzie: „Incă două cuvinte să vă mai spun în legătură cu subiectul nostru"... şi conferinţa se mai prelungeşte cu încă un sfert de oră, în mijlocul unui sgomot crescând şi a jurămintelor studenţilor:

— Nu mai calc, bă, la ora ăstuia, să mă tai!

. . . .

In cele din urmă sfârşind, conferenţiarul coboară de pe catedră cu servieta sub braţ, încântat şi zâmbitor, atribuind gălăgia studenţilor entuziasmului stârnit de conferinţa sa.

FILOMENA GHIMUŞEANU

Un poet uitat: Artur Stavri

Sunt numai cinci ani dela moartea sa — şi pare că ar fi un veac, atât de mult e dat uitării unul dintre cei mai delicaţi cântăreţi ai satelor, plaiurilor, grădinilor, florilor şi priveliştilor noastre câmpeneşti. Căci în poesiile sale, el este un neîntrecut peisagist, deşi nu a scris propriu-zis pasteluri.

Artur Stavri a fost un temperament artistic, un melancolic şi un solitar. El aparţine acelei nobile generaţii de intelectuali care în poesia românească au aşezat, ca într'o seră deosebită, pe *D. Anghel, I. Păun-Pincio şi Traian Demetrescu,* cu toţii poeţi şi artişti care au ilustrat epoca *„Contemporanului"*, deci epoca de glorie culturală şi socială a lui Gherea.



ARTUR STAVRI

Modest, tăcut, timid, poate prea timid, Artur Stavri a trăit în anii din urmă ca un sihastru pe moşia sa din ţinutul Botoşanilor, unde a şi închis ochii şi unde se află înmormântat. Cu toate că nu sunt decât cinci ani dela adormirea sa pe veci, el pare uitat de decenii, fiindcă niciodată el n'a făcut zgomot în jurul său şi nici alţii n'au făcut... fiindcă criticii literari de eri şi de azi nu şi-au spus cuvântul asupra operei sale poetice.

Dela volumele sale de versuri *„De demult"* şi *„Pe acelaş drum"*, admiratorii care au alcătuit selectul grup al revistei şi editurii „Viaţa Românească" din Iaşi, i-au editat volumul *„Luminişuri"*, apărut la 1910, şi în care se cuprind cele mai reuşite şi mai frumoase inspiraţiuni ale sale.

Intelectual rafinat, având o bogată cultură, cetitor pasionat de cărţi frumoase (la Ministerul de Interne, pe când era membru în consiliul superior administrativ, l-am văzut cetind cu nesaţiu opera „Om şi supraom" a lui *Bernard Shaw),* având relaţiuni intinse în lumea politică şi culturală, a dispreţuit haosul şi val-vârtejul oraşelor şi, citadin subţire, a preferat viaţa rurală, fiindcă — oricât l'a stilizat cultura — el a păstrat în suflet ceva rural.

Imi spunea cândva marele prozator *Mihai Sadoveanu,* că poezia lui Artur Stavri nu este gustată de masa cititoare şi chiar de cărturari, fiindcă poetul în versurile sale a cântat locuri pitoreşti cărora le-a dat farmec şi melancolie. O melancolie uneori eminesciană, iar dacă observăm forma poesiilor, ele amintesc uneori versul lui *Coşbuc:* în ce priveşte forma şi numai forma.

Artur Stavri a publicat câteva inspiraţii generoase dintre care una memorabilă:

La geamul care dă 'n grădină
Se veştejeşte'ncet în glastră
Şi moare arsă de lumină
O drăgălaşe floare-albastră

El a fost însetat de lumină, de cât mai multă lumină. A iubit cu deosebire florile şi locurile în care a copilărit şi trăit.

Aproape nu e vers în care să nu găsim plastice peisagii, colţuri de rai, flori şi lumină — *lumină mai cu seamă acolo unde e adânc întuneric.*

Poezia sa *„Pe-acelaş drum"*, apărută mai întâi în volumul „Literatură şi Ştiinţă" a lui *Gherea* şi reprodusă în volumul *„Luminişuri"*, caracterizează nu numai temperamentul său delicat, dar şi preferinţa sa pentru... aceleaşi locuri, „mereu aceleaşi locuri" fiindcă el singur ne-o spune:

Vezi, nu ştiu cum îs alţii, — dar un apus de soare,
Un colţ uitat de-o-parte în umbră şi răcoare,
Acelaş cer aproape, aceleaşi şesuri line,
Tot alte înţelesuri îmbracă pentru mine:
Că după cum mi-i lumea, — când tristă, când senină, —
Priveliştea se vede în umbră ori lumină.
Nu-i caut adevărul — de-i vis, ori întrupare —
Ci o răsfrâng în suflet şi astfel cum îmi pare...,
Să nu te miri de-aceia că-mi plac aceleaşi locuri
Să le petrec cu ochii în toate acele jocuri
De umbră şi lumină. In codri, lumi albastre,
Ard gânduri, arde-o parte din sufletele noastre

Se cuvine ca măcar în ziua morţii sale, acei care ne-am încălzit sufletul la versul său, să ne aducem aminte de poetul *Artur Stavri,* nedreptul uitat.

C. SĂTEANU

Adevĕrul Literar şi Artistic

SUPLIMENT PENTRU „SAPTAMANA CARŢII“

Cartea cu visuri

Era pe vremea cărţilor cu poze, când şi textul tot o poză era...

Numai eu ştiam, în toată lumea asta, ce poveşti minunate pot spune literele care încă n'au nume, gângăniile misterioase care-s cuminţi numai cu oamenii mari ,— de frică, pe semne. E destul să fii singură şi să te uiţi la ele cu ochii strânşi până se împletesc genele de deasupra cu cele de dedesubt, — că îndată literele sar dela locul lor şi'ncep să umble în toate părţile ca furnicile, rândurile se strâmbă, se frâng şi fug — şi poveştile ies la iveală singure, fără cuvinte, în umbre nestatornice şi vii.

Dar poveştile „citite" de mine pe furiş, în întunericul cămării liniat, printre scânduri, cu dungi subţiri de aur colbăit, nu le ştia nimeni.

*

Stăm la soare, Margareta şi cu mine, pe scara dela bucătărie. Pe prag, cinchită pe-un scăueş, Tasia curăţă morcovi şi povesteşte o întâmplare cam încâlcită. Ascult, din bucăţi. Margareta scociorăşte c'un beţişor între scânduri: colb, furnici, scamă, o mărgică roşie...

— ... şi'n sara ceia o chicat o stè... Aista o fost sămn dela Dumnezeu c'a să moară fata...

Tresar. Eu nu vreau să moară fata. Se vede că nici Margareta nu vrea. Aruncă beţişorul şi ridică spre femee obrajii pârliţi şi ochii albaştri, dintr'odată răi:

— Prostii! Parcă de câte ori cade câte-o stea, moare cineva?

Tasia s'a supărat. Şi-a tras pe ochi, cu cotul, broboada galbenă, lipovenească. Morcovul, azvârlit de sus în castronul cu apă, ne stropeşte mărunţel şi rece.

— Apoi, dacă ştiţi mata mai bine decât mine, — iaca, eu tac.

Şi tace.

E soare, e cald... Cuţitul râcâie umed carnea dulce şi parfumată a morcovului. O viespe bâzâie subţirel şi susţinut sus, subt streşină. O fi având acolo cuib, cu faguri cenuşii şi cu miere amară?.. Tasia tace. Dacă tac şi eu, adorm. Şi nu vreau să moară fata... Mă aud vorbind, somnoroasă:

— Nu moare nimeni când pică stelele... Eu ştiu... Că fiecare stea e legată de tavanul cerului cu câte-o aţă de painjen... şi când trece noaptea câte-un liliac, rupe câte-un fir şi cade cate-o stea. Asta-i.

Margareta zvâcneşte în picioare:

— Altă prostie! De unde dracu ai scos-o?

— Am citit... undeva.

— Ai citit, — tu?

Intrebarea mă izbeşte în obraz, fierbinte. Incep să văd lucrurile cu lustru. Dacă nu mă sfădesc, plâng.

— Să ştii c'am citit.

— Parcă tu ştii să citeşti!...

Socotesc, la repezcală: azi e Marţi. Icuţă e la Internat de Duminică şi nu mai iese până Duminica ceilaltă. Până atunci, are vreme Margareta să uite.

— Desigur că ştiu să citesc. Intreabă-l pe Icuţă. El m'a învaţat.

Ochii fetiţei mă iscodesc cu neîncredere.

— Aşa?... Şi unde-ai citit tu minciunile cele cu stele şi cu lilieci? In Iencuşor-Ochişori?

Iencuşor-Ochişori *e cartea mea cu poze, — cartea mea oficială. Nu mi-e drag Iencuşor-Ochişori. Ba chiar nu pot să-l sufăr. E un băeţel din cale afară de cuminte şi de bun. Nu scapă o vorbă nepoliticoasă, nu face nici o pozně şi nu-şi pătează măcar odată hăinuţele de catifea cu guleraş alb, drotat. I le-am murdărit eu, de ciudă, cu creionul chimic şi cu flori de stânjenel. Dar el s'a uitat la mine cu aceiaşi privire bună în ochii lui prea mari şi a zâmbit dulce, parcă vroia să-mi spuie: mersi... „E un băeţel tare drăguţ şi bine crescut", spune mama cu o admiraţie, e drept, cam plictisită. Parcă Icuţă nu-i drăguţ şi bine crescut? Dece l-a urechiat domnul Lascar, directorul, de era să rămâe cu urechea lui în mână?... Să fi mâncat şi Iencuşor o bătaie, măcar odată, ca omul: am mâncat eu, că-s fată...*

Nu pot să-l sufăr pe Iencuşor-Ochişori. Dar de ce să se lege Margareta de el? Ce i-a făcut?

Mă ridic, cu bărbia'n piept, uitând să-mi scutur de colb rochiţa la spate. Tasia pune cuţitul în poală, gata să intervie. Dar nu-i nevoie.

— Nu-s minciuni... şi nu le-am citit în Iencuşor-Ochişori. *Am eu o carte adevărată... O carte groasă cât toate cărţile tale, şi legată în piele, şi scrisă cu aur!*

Margareta mă priveşte a bătaie:

— Şi unde-i, mă rog, cartea asta a dumitale?

Când îmi spune Margareta „dumneata", e primejdie. Răspund repede:

— In camara cea veche, după sticlele cu bulion.

Mă sprijin, moale, de stâlpul cerdacului. Mi-am trădat secretul. De-acum, s'a isprăvit cu lecturile mele cu miros de piele scorojită, de mucegai şi de mere oţetite...

Sandalele Margaretei tropăesc grăbit spre camară. Tasia se ia pe urma ei, c'un ţipăt:

— Ai să răstorni bulionu', pacatele mele!...

A ieşit la geam şi mama, care, când pune ochelari, parcă se joacă de-a cucoanele; a ieşit şi tata, cu o sprinceană zburlită de somnul neîmplinit al după amiezii.

— Ce s'a întâmplat?

Ii văd prin pânza umedă şi clătinată a desnădejdii, şi nu ştiu ce să le spun. Plânsul mi se rupe deodată, uscat, în suspine.

Cartea mea, adusă pe sus şi tr[illegible] pe cerdac, se risipeşte într'un nour de colb vechiu din care se desprinde'n soare, delicată, sclipirea obscură şi năucită a unei molii...

Cartea mea cu visuri, cu stele şi cu lilieci, era un dicţionar greco-german, uitat nu se mai ştie nici de cine, nici de când, în bezna cămării părăsite.

OTILIA CAZIMIR

Ziua cărţii, săptămâna cărţii, luna şi anul şi toate zilele, ale cărţii.

S'ar putea să aibă protivnici cartea care deschide ochii şi sporeşte mintea şi ţine zi de zi mai mult locul leacurilor sufleteşti trezite? Dacă nu-l învaţă pe om să citească, ziua cărţii îl deprinde să cumpere cartea, să consimtă la jertfă.

Noul primar, d. Donescu, şi-a pus de gând să utilizeze mai efectiv fondurile municipiului şi să organizeze o propagandă serioasă a ideilor şi sentimentelor, condusă de intelectuali calificaţi de un nume şi de o activitate concretă. E locul să-i atragem atenţia binevoitoare, de Ziua Cărţii, că Primăriile de sectoare au suprimat autorizaţiile vânzătorilor de cărţi ambulanţi, ale cărora biblioteci de trotuar începuseră să dea Capitalei o frumuseţe nouă şi scoteau cartea pe neaşteptate înaintea trecătorului neobicinuit cu librăria.

Ce fel de cărturari edilitari au hotărât să paralizeze o iniţiativă a bunelor împrejurări gratuite, într'un timp când străduinţele scriitorului şi ale tiparului asociate, le prezidează însuş Regele direct?

T. ARGHEZI



Editura „Adeverul“ în „Săptămâna C ărţii“

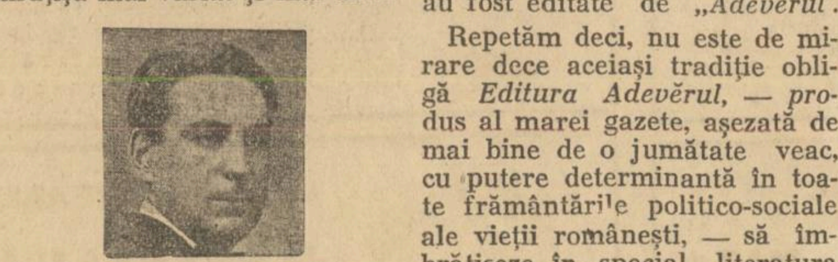
„Săptămâna Cărţii" îşi trăieşte acuma a doua ei aniversare. Experienţa încercată anul trecut, de a se sili apropierea între massa cititoare şi carte, şi-a vădit importanţa dintr'un triplu punct de vedere: al cititorilor, al autorilor şi al editorilor.

Ritmul zilnic al vieţii sociale îndepărtează preocupările cetăţeanului dela interesul „abstract" al lecturii înspre necesităţile grele ale existenţii cu evadări obligatorii, din pricina surprizelor, în problemele de ordin politic. „Săptămâna Cărţii" constitue prin urmare, pentru cititorii români — de toate vârstele şi de toate sexele — o chemare stăruitoare, perseverentă, cu rezultate extrem de făgăduitoare. Cel puţin în anul trecut, deşi se



fixase o singură zi a cărţii, cititorii au fost în aşa măsură interesaţi, încât ziua cărţii a trebuit să fie transformată în zile, iar în acest an suntem în faţa unei Săptămâni a cărţii.

Autorii, deasemeni, au aflat în această hotărâre luată de acord cu organele de stat şi din iniţiativa Regelui, un îndemn mai mult pentru a se înfăţişa mai variat şi mai abun-



dent, în faţa unui public cititor cu o vădită înţelegere pentru noile producţii literare.

E dela sine înţeles, prin urmare, dece editurile literare au trebuit să corespundă acestei duble întâlniri dintre cititori şi autori, împlinind în cursul acestui an — cu o largă pricepere şi cu o stăruitoare facilitate — necesităţile deajuns de reliefate ale cărţii literare.

De mai bine de cinci ani literatura românească se îmbogăţeşte zi de zi cu un mare număr de romane. Concurenţa între edituri se rezumă în sforţările fiecăreia de a înfăţişa — cu mijloacele tehnice cele mai perfecte şi rapide şi în limitele unui preţ de vânzare elementar, — pe cei mai buni romancieri pe care gestul publicului şi critica literară îi subliniază în deosebi. Nu-i nici o mirare că în direcţia acestor eforturi editoriale, *„Adevărul"* ocupă un prim loc. Poziţiunea lui e hotărâtă, nu numai de perfecţiunea mijloacelor lui tehnico-grafice, dar şi de o tradiţie care-l obligă întru aceasta de o jumătate de veac. Nu trebue uitat că, mare parte din scriitorii îndeobşte cunoscuţi ai literelor române: Coşbuc, St. O. Iosif, Artur Stavri, N. Iorga, Jean Bart, Gala Galaction, etc., au fost în parte relevaţi, iar alţii adăpostiţi încă dela 1892, în coloanele *„Adevĕrului literar", „Adevĕrului ilustrat", „Adevĕrului de Joi"* şi *„Adevĕrului politic"*.

Nu trebue uitat că cea mai mare parte din Momente a apărut întâi în „Adevĕrul". *Schiţe nouă*, ale aceluiaş Cara*geale*, precum şi *Amintirile de la Junimea* ale lui Gh. Panu, au fost editate de *„Adevĕrul"*.

Repetăm deci, nu este de mirare dece aceiaşi tradiţie obligă *Editura Adevĕrul, — produs* al marei gazete, aşezată de mai bine de o jumătate veac, cu putere determinantă în toate frământările politico-sociale ale vieţii româneşti, — să îmbrăţişeze în special literatura socială, fără a neglija celelalte varietăţi.

Astfel *Editura Adevĕrul* a tipărit romanele lui Const. Stere, Liviu Rebreanu, Gala Galaction, Sadoveanu, T. Teodorescu-Branişte, M. Sevastos, Minulescu, C. Ardeleanu, I. St. Ioachimescu, operele Reginei Maria, ale lui Sanielevici şi Demostene Botez, poemele lui Stamatiad, versurile lui I. Pillat şi lucrările scriitorilor tineri: M. Celarianu, P. Comarnescu, etc., etc. Mai presus de toate o libertate — deasemeni tradiţională — în editarea scriitorilor, fără graniţa vârstei lor literare şi fără calculul reuşitei lor comerciale. Selecţiunea o impune talentul. Făgaşul acestuia nu e ţărmurit de varietatea literară cu precădere pe piaţa literară. De aceia alături de romane originale, traduceri, iar deopotrivă cu ele studii, teatru, versuri, literatură pentru copii, biblioteca „Dimineaţa", etc.

In „Săptămâna Cărţii" a acestui an *Editura Adevĕrul* impune, atât prin diversitatea produselor literare, cât şi greutatea autorilor lor.

Desigur suntem încă la început. Piaţa literară îşi etalează în Capitala ţării noastre, pentru a doua oară un caleidoscop editorial al produselor literare româneşti. In Occident obiceiul a ajuns tradiţional. Nu numai produsele industriale, ca şi cele comerciale, concentrează odată pe an, în vestitele lor „târguri", atenţiunea massei interesate; dar şi cele literare contribue de multă vreme să constitue un factor regulat al educaţiunii publice.

Perfectibilitatea tehnicii grafice a ajuns şi din această pricină aiurea la un grad de ascensiune vădită. Este deci foarte natural ca, după felul cum va reuşi, *„Săptămâna Cărţii"* proectată la noi să constitue un îndemn pentru o şi mai accentuată desvoltare tehnică a editurii româneşti, cu sorţi de progres din an în an.

Viaţa lui Ştefan cel Mare

de Mihail Sadoveanu

Urmând programului său de integrală valorificare a bunurilor sufleteşti ale neamului, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II" *a pus sub tipar o carte care este menită să însemne un adevărat eveniment cultural românesc:*

„Viaţa lui Ştefan cel Mare", *de d.* Mihail Sadoveanu.

E în acelaş timp o operă de transfigurată cunoaştere istorică şi de înaltă artă scriitoricească.

Povestea aceasta a „Zimbrului sobru şi regal" — scrisă de maestrul literaturii noastre, d. Mihail Sadoveanu — realizează armonios statura proectată în timp a eroicului voevod, pildă luminoasă pentru ziua de azi şi aceea ce va să vie.

„Viaţa lui Ştefan cel Mare" *va apărea în Biblioteca* „Energia" *a editurii* Fundaţiei pentru Literatură şi Artă Regele Carol al II-lea", inaugurând seria de vieţi energice româneşti a acestei colecţii.

Despre cetitor şi carte

Cartea este în stare să inspire o dragoste sau o paisune. Ea are de multe ori acea parte de necunoscut şi de mister fără de care nici dragostea pentru o femeie nu este cu putinţă.

Fernand Vandérem în volumaşul lui de note şi maxime asupra literaturii, dă chiar o definiţie şi fixează caracterizarea esenţială a dragostei de cărţi: de singurul amor pe care-l poţi avea cu pasiune, fără ca să pierzi faţă de obiectul adorat, nici libertatea de spirit, nici vederea clară".

O carte te poate cuceri fără a te subjuga; şi o poţi iubi fără necesitatea unui extaz necondiţionat, — a unei acaparări sau renunţări totale.

Dragostea de carte nu-ţi alterează nici personalitatea, nici spiritul, nici simţul de libertate. Rămâi cu impresia netă de independenţă de totdeauna, având în acelaş timp crescut, elanul sufletesc şi vital pe care-l excită orice pasiune.

Ca şi în dragostea cea adevărată unde însă lucrează imperative mai categorice, şi în pasiunea pentru carte, oamenii se împart în neutri, amatori şi pasionaţi. Atunci când o populaţie de 18 milioane de oameni poate îngădui şi consuma în medie o ediţie numai de 5000 de volume dintr'o carte care se poate considera de succes, însamnă că „neutrii" compun marea massă a oamenilor.

Proporţia se menţine destul de demoralizant chiar pentru omenire, atunci când cel mai victorios roman nu poate întrece, în toate limbile, un tiraj de 2 milioane.

Numărul neutrilor este considerabil şi în dragostea lăsată de Dumnezeu, acolo unde însă glasul speciei face o propagandă nepermisă şi prin toate mijloacele. Nu este deci de mirare că în dragostea pentru cărţi numărul „neutrilor" este aşa de important.

Pentru copleşitoarea parte a omenirii scrisul este o invenţiune pentru regulat dela distanţă sau pentru consemnat ca să rămâe, raporturi umane pozitive, care oscilează dela „Factura" propriu zisă la tratatul de pace sau declaraţia de război. Se uită desigur, printr'o josnică pervertire că prima exclamaţie de unde se trage vorba şi scrisul, a fost o expresie de durere sau de bucurie.

Vorba şi scrisul au fost inventate din necesităţi presante din noi, din acea nevoe a misterului din interior din acel prea plin al vieţii contemplative şi al lumii interioare. Ele n'au fost creiate din nevoi materiale ci din nevoi sufleteşti.

Numai cartea literară vine din vâna cea bună, dela începuturi, a tragicului comandament de a scrie şi a vorbi.

Sunt apoi cetitori „amatori". Aceştia exercită cetitul cu temperamente higienice, pentru a deveni în chip artificial, pe cât se poate, oameni europeni. Echilibrul facultăţilor este perfect conservat, şi citesc o carte deobicei la ordinea zilei, . cu aceiaşi punctualitate de program cu care îşi fac baia în fiecare dimineaţă. Cartea este pentru aceştia, dacă nu o chestiune de snobism sau de modă, cel puţin o chestiune de toaletă sau de etichetă şi decenţă socială. Dintre aceştia se recrutează de obicei, ca o rasă superioară a speţei, bibliofilii. Ei sunt specimenul manierat şi pretenţios al grupului. Sunt amatorii literaturii dar pasionaţii artei grafice, a cărţii în sine ca hârtie şi cerneală, a artei de a proporţiona careurile albe şi convulsiunile negre şi mici ale literei, într'o unitate estetică.

Dar, este clasa cetitorului pasionat, al îndrăgostitului de lectură, a acestor nebuni care caută mereu prin foi o evadare şi o ieşire din sine, un prieten sau un om, una sau mai multe vieţi pe care nu le-a trăit, pe care nu le mai poate trăi dar pe care ar voi să le trăiască. Omul pentru care visul şi imaginaţia se amestecă total cu realitatea, care are prin rafturi prieteni veritabili morţi acum 400 ani, şi care-i înconjurat de tipuri din romane ca de-o lume pe care o întâlneşte şi o frecventează.

Sunt oameni pentru care realitatea nu are nimic mai real decât ficţiunea şi pentru care amândouă sunt îndoeli şi amăgiri delaolaltă. Oameni pentru care realitatea este o perpetuă jignire ostilă şi o continuă durere, şi pentru care iluzia şi oamenii cu starea civilă în cărţi şi nu la primărie, sunt singura fericire şi mulţumire.

Ficţiunea este la început un refugiu temporar şi apoi un azil primitiv şi perpetuu. Insăşi factura vieţii reale capătă apoi prin împrumut din imaginaţie şi desiderat, un alt colorit şi un alt climat mai suportabil.

Săptămâna cărţii!?!

Pentru cei neutri nu va putea egala nici odată în importanţă săptămâna laptelui sau a ouălor. Ea este chiar o pretenţioasă şi arogantă ofensă.

Pentru amatori, ea poate fi prilej de ostentaţie, şi, cine ştie, poate o cursă şi o tentaţie pentru o neaşteptată pasiune, cum poate fi o tentaţie o galantă societate şi tovărăşie de femei.

Pentru pătimaşi, săptămâna cărţii e o nădejde, la fel cu viziunea realizării unei vieţi viitoare. Şi ei vor o săptămână de 365 de zile pe an.

DEMOSTENE BOTEZ

O adevărată ofensivă a cărţii

Intr'un foarte scurt timp dela inaugurarea activităţii sale, editura „Fundaţiei pentru Literatură şi Artă Regele Carol II" *a tipărit şi lansat şapte cărţi: trei în Biblioteca „Energia"* (Cavelier dela Salle *de C. M. Weyer,* In căutarea Fericirii, *de Louis Rouquette şi* Singur, străbătând Atlanticul, *de Alain Gerbault), trei în colecţia Scriitorii Români Contemporani* (Pentru arta Literară, *de Paul Zarifopol,* Cuvinte de dincolo, *de Demostene Botez,* Poezii, *de Bacovia) şi una în Biblioteca de Filosofie Românească* (Existenţa tragică, *de D. D. Roşca).*

Se află sub tipar alte 5:

Viaţa lui Ştefan cel Mare, *de M. Sadoveanu.* Insemnările lui Serafim, *de N. M. Condiescu.* Menţiuni critice, *de Perpessicius,* Cazania *Mi*tropolitului Varlaam *şi* Tragedia Omului, *de Madach, tradusă de d. Octavian Goga.*

Iar altele 10: Revolta în deşert, *de colonelul Lawrence,* Pustnicul din Sahara, *de René Bazin,* Antologia poeţilor tineri, *de Zaharia Stancu,* Poezii, *de Vladimir Cavarnali,* Inimi sub săbii, *de Eugen Jebeleanu,* Memnon, *de Horia Stamatu,* Cloşca cu puii de aur, *de Dragoş Vrânceanu,* Mathesis, *de Constantin Noica,* Pe culmile disperării, *de Emil Cioran, şi* La Poarta din urmă, *poezii de George Gregorian, — vor apărea unele în chiar cursul acestei săptămâni, iar altele în ajunul „Săptămânii Cărţii".*

De conţinut select, tipărite în condiţiuni technice superioare şi cu preţuri extrem de modice, — cărţile Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II" *sunt tot atâtea comori pentru suflet şi minte, mângâieri alese ale ochiului şi, în acelaş timp, la îndemâna celor mai modeste pungi.*

Este o adevărată şi mare ofensivă a cărţii, fericit prilej pentru starea de astăzi a scriitorilor şi gânditorilor noştri — de îndemn şi încredere în zile mai bune.

IN „SĂPTĂMÂNA CĂRŢII"

cumpăraţi şi citiţi volumele din

EDITURA ADEVERUL





REGINA MARIA

REGINE INCORONATE

2 volume *Roman* *Lei 160*

Lirism, duioşie, feminitate, naturaleţă, sunt calităţile cari fac valoarea şi atracţiunea acestui roman al Reginei-Scriitoare.



M. CELARIANU

POLCA PE FURATE

Roman *Lei 60*

«Un roman de satiră, alcătuit din o serie de epistole în care — cu un humor neîntâlnit decât în paginile lui Caragiale — ni se zugrăvesc în tonuri de mare efect, oameni, defecte şi calităţi».



OLGA MONTA

NADIA

Roman *Lei 40*

O carte în care suferinţa e descrisă sub forma cea mai adevărată. Ea ne desvălueşte un stoicism arzător născut din excesul suferinţei



M. SADOVEANU

Aventurile Şahului

Roman *Lei 50*

Locul unde nu s'a întâmplat nimic

Roman *Lei 60*

D-nul Sadoveanu găseşte în fiecare piesă din jocul subtil al şahului, un bob din viaţa socială o rază din traiul de fiecare zi.



C. ARDELEANU:

Viermii Pământului

Roman *Lei 80*

PESCARII

Roman *Lei 60*

«Viaţa pescarilor din preajma Vâlcovului la discreţia puhoaielor dunărene este descrisă cu realism şi deosebit talent».



P. COMARNESCU

America văzută de un tânăr de azi

Lei 80

«O carte scrisă cu meşteşugul scriitorului care chiamă la viaţa spiritului său şi pe lector... Ea ne descoperă o Americă, pe care nici Morand, nici Duhamel n'au văzut-o»

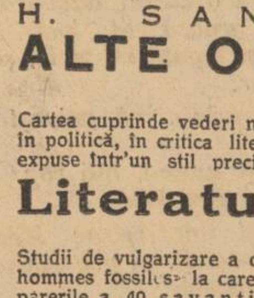


TUDOR MUŞATESCU

TITANIC VALS

Lei 50

O comedie savuroasă, plină de situaţiuni surprinzătoare, care marchează un punct în evoluţia teatrului româneseşi chiar a întregei societăţi contimporane.



H. SANIELEVICI

ALTE ORIZONTURI

Lei 60

Cartea cuprinde vederi noi, vaste, măreţe, originale şi adânci, în politică, în critica literară, în sociologie, în biologie, etc. expuse într'un stil precis, simplu, sobru şi elegant.

Literatură şi Ştiinţă

Lei 50

Studii de vulgarizare a operei «La vie de mammiféres et des hommes fossiles» la care autorul a lucrat 26 ani; precum şi parerile a 40 savanţi şi gânditori, străini şi români.

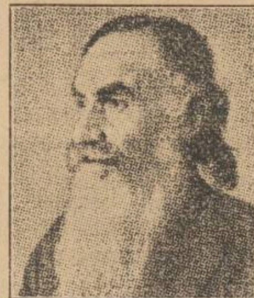


TUDOR ARGHEZI:

Cuvinte potrivite şi... încrucişate

Lei 40

Iată un volum care pe lângă valoarea sa intrinsecă, are darul de a ne familiariza cu «pamfletarul de cuvinte»



GALA GALACTION

PAPUCII LUI MAHMUD

Roman *Lei 50*

Clopotele din M-stirea Neamţu

Lei 50

Sunt în acest volum probleme sufleteşti, simbol ce sbuciumări interioare, pe care autorul le invie cu fraza sumară a melodiilor lăuntrice.



PETRE PANDREA

GERMANIA HITLERISTĂ

Lei 80

Iată o carte vie, care combină cu succes reportajul curat şi studiul ştiinţific. Portretele oamenilor de azi din fruntea Germaniei sunt lucrate cu o rară maestrie, cu un simţ de nuanţe, de subtilitate, de caracterizare, unice.



L. SEBASTIAN

OAMENI

Lei 60

Un mănunchi de portrete literare de o rară vigoare. In câteva pagini figura subiectului ales, e trasată cu precizie minuţioasă şi totodată cu pasiune lăuntrică impresionantă

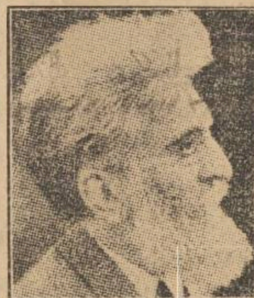


I. C. ATANASIU:

MIŞCAREA SOCIALISTĂ

Lei 80

O istorie — bazată pe documente — a epocei de frământări ideologice şi de intense realizări în domeniul social.



G. IBRĂILEANU

ADELA

Roman *Lei 80*

Romanul observaţiei psihologice amănunţite. Scrisă cursiv, cu fraze de o claritate şi o puritate rar întâlnită. Cartea aceasta şi-a câştigat pe drept locul între cele mai bune romane româneşti.



ION PILLAT

PASĂREA DE LUT

Versuri *Lei 60*

„Un poet de autentică esenţă şi adâncă sensibilitate. In acelaş timp, stăpânul necontestat al unei limbi minunate, pe care o struneşte cu dibăcie".

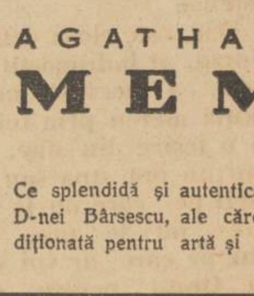


M. SEVASTOS

AVENTURILE DIN STR. GRĂDINILOR

Roman *Lei 60*

«O carte care cuprinde o admirabilă culegere de «documente omeneşti»; o frescă a viţiilor şi a micimilor omeneşti, învăluită într'o adâncă sensibilitate şi o profundă duioşie».



AGATHA BÂRSESCU

MEMORII

Lei 70

Ce splendidă şi autentică e credinţa în artă şi oameni a D-nei Bârsescu, ale cărei Memorii închid devotiune necondiţionată pentru artă şi încredere în iubirea oamenilor.



I. ŞT. IOACHIMESCU

Ţărani şi Târgoveţi

Roman *Lei 40*

PRISPA VRACIULUI

Roman *Lei 50*

«Un roman bogat în pictura vieţii de provincie, cu o atmosferă de mister, de sentimentalism şi sinceritate, care te fac să nu laşi cartea din mână până n'ai citit ultimul rând.



ION PRIBEAGU

UMORISTICE

Lei 40

„O carte spirituală, cu gluma spusă frumos şi adesea învăluită într'o atmosferă de lirism impresionant".

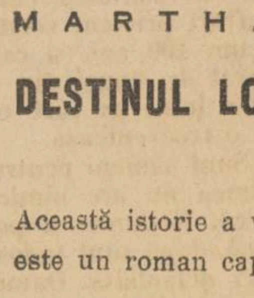


AL. T. STAMATIAD

Pagini din Baudelaire

Lei 60

„Minunatele poeme şi cugetări ale marelui poet, într'o traducere curgătoare, într'o frază clară şi de bogată armonie".

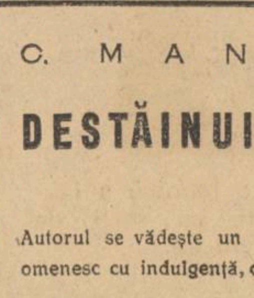


MARTHA BIBESCU

DESTINUL LORDULUI THOMSON

Lei 80

Această istorie a vieţii lordului Thomson este un roman captivant şi plin de emoţiune.



C. MANOLACHE

DESTĂINUIRILE COL. MIHU

Lei 40

Autorul se vădeşte un fin psiholog, care cercetează sufletul omenesc cu indulgenţă, cu oarecare ironie şi cu multă tristeţă.



LIVIU REBREANU

RĂSCOALA

2 volume *Roman* *Lei 160*

Pagini de o neegalată putere de evocare, redau în imagini dure, tăiate în granit, răscoala care a cuprins ţara în 1907.

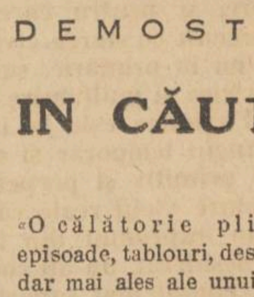


DAMIAN STĂNOIU

CAMERE MOBILATE

Roman *Lei 60*

Intr'un volum de aproape 300 pagini, defilează prin faţa cititorului, ca într'un film de moravuri, toată gama tragicomică a existenţei unei lumi, silită de vicisitudinile vieţii să introducă străini în casă şi la masă.



DEMOSTENE BOTEZ

IN CĂUTAREA MEA

Lei 50

«O călătorie plină de culoare locală cu episoade, tablouri, descripţii şi observaţii ale unui poet, dar mai ales ale unui om cu gusturi vii de călător».

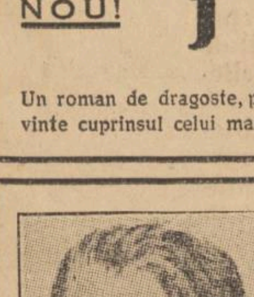


EUGEN BOTEZ (Jean Bart)

EUROPOLIS

Lei 80

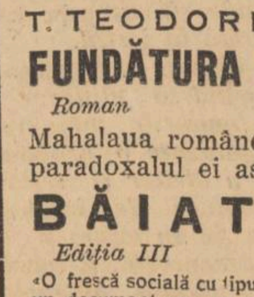
Viaţa romanţată a unui mic port cosmopolit dela gura Dunării. O vastă frescă de tipuri, atât de vii şi de originale încât te cucereşte şi te încântă dela prima până la ultima pagină.



NOU! **JAR** NOU!

ROMAN

Un roman de dragoste, puternică şi arzătoare, iată în câteva cuvinte cuprinsul celui mai nou roman al marelui nostru scriitor.



T. TEODORESCU-BRANIŞTE

FUNDĂTURA CIMITIRULUI No. 13

Roman *Lei 50*

Mahalaua românească redată sub indoitul şi paradoxalul ei aspect tragic şi comic.

BĂIATUL POPII

Ediţia III *Roman* *Lei 80*

«O frescă socială cu tipuri şi moravuri specifice lumii româneşti, un document care va servi pt. fixarea fizionomiei unei epoci».

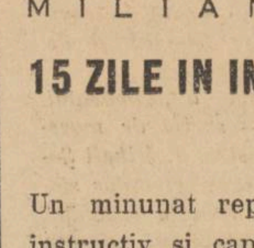


G. CĂLINESCU

CARTEA NUNŢII

Roman *Lei 80*

Uu minunat roman al dragostei sănătoase şi morale scrisă de un romancier viguros şi un artist al cuvântului românesc.

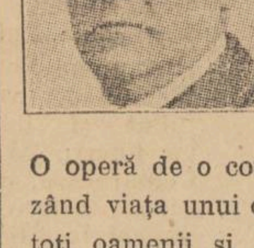


MILIAN MAXIMIN

15 ZILE IN IMPERIUL LUI HITLER

Lei 50

Un minunat reportaj, scris admirabil, instructiv şi captivant bogat în Observaţii.



C. STERE

IN PREAJMA REVOLUŢIEI

Vol. I: SMARAGDA THEODOROVNA
Vol. II: VANIA RĂUTU
Vol. III: LUTUL
Vol. IV: HOTARUL

O operă de o covârşitoare masivitate, cuprinzând viaţa unui om, care s'a frământat pentru toţi oamenii şi toate problemele ţării sale.



DR. YGREC

MEDICUL NOSTRU

Lei 150

O adevărată enciclopedie medicală necesară în orice casă; un ghid indispensabil oricui pentru apărarea sănătăţii.

Dumnezeu să-ţi dăruiască, iubite şi cinstite cetitorule, după aceste cumplite vremi ale anilor noştri, cândva şi mai slobode veacuri, întru care şi cu cetitul cărţilor să-ţi poţi face iscusită zăbavă. Căci nu este alta nici mai frumoasă, nici mai de folos în viaţa omului zăbavă, decât cetitul cărţilor.

Căci din cetitul cărţilor învăţăm a cunoaşte pe Ziditorul nostru Dumnezeu, din cetitul cărţilor învăţăm laudă a-i aduce pentru toate ale lui către noi bunătăţi.

MIRON COSTIN

Deşteptarea

In fiecare dimineaţă, Nadeja se aşeza în faţa ferestrei din spre grădină şi, până la ora prânzului, scria sau cetea. Nu se întrerupea decât pentru masă, când servitoarea îi împingea scaunul spre sufragerie, unde o aşteptau ceilalţi. Mânca puţin, cu gândul aiurea, pe când fraţii şi surorile vorbeau veseli, în juru-i. Abea termina şi revenea între cărţi. Viaţa aceasta, fără variaţii, continua de cinci ani, de când, într'un accident de tren, pierduse ambele picioare.

La început, căutase în cărţi uitarea. Dar pe urmă găsise acolo plăceri noui şi bucurii senine. După durerea primelor clipe, când corpul tânăr, — ciuntit şi umilit, — se revoltase neputincios, venise încetul cu încetul, resemnarea... Apoi, an de an, fiinţa-i fizică şi morală se transformase. Din fata cu forme rotunde şi tari, cu obraji bucălaţi şi ochi zâmbitori, nu mai rămăsese nimic în femeia cu privirea tristă şi încărcată de gânduri, palidă şi aproape imaterială, — de azi. Din scaunu-i de infirmă, privea lumea cu un zâmbet de dispreţuitoare milă. Se ridicase peste toate ambiţiile şi năzuinţele obişnuite. De altfel, pentru ea lumea devenise ireală. Realitatea o găsea între filele îngălbenite, care închideau ideile marilor cugetători ai timpurilor. Se simţea mândră la gândul că trecuse peste nivelul cultural al femeilor din preajma ei. Pătrunsese în cele mai dificile cercuri literare, prin numele ei care era mereu întâlnit în cele mai distinse reviste. Ce drum frumos parcursese de cinci ani, de când o întâmplare stupidă o lipsise de cele două apendice pe care, —fetiţa neştiutoare şi sglobie,— alerga, dornică de viaţă.

In dimineaţa aceia de primăvară, Nadeja scria ca de obicei, lângă fereastra deschisă. Deodată, chemată par'că de cineva, îşi ridică ochii de pe rânduri. Da, o chemaseră doi ochi veseli şi râzători. La geamul casei vecine, sta un tânăr cu un păr bălai şi zburlit. Curios, — privirea aceasta insistentă, n'o supăra. Era, în ochii lui, aceiaşi admiraţie şi inconştientă mulţumire, cu care privea şi cerul senin şi trandafirii împovăraţi de flori, de sub ferestre. Dealtfel, figura aceasta îi amintea un chip pe vremuri drag... Tânărul plecase, dar Nadeja nu-şi întoarse privirile în carte. Işi rezemă obrazul de pervazul ferestrei şi rămase cu ochii pierduţi în albastrul îndepărtat. Doi fluturi albi, în faţa ei, se urmăreau în zbor. Din tufişul de trandafiri se ridica un miros tare.

O amintire veche îi răsărise în minte: acum şase ani, la Sinaia. Soarele apunea după munţi. Pe cărăruia albă din pădure, o fetiţă alerga veselă cu părul în vânt, urmată de un tânăr înalt şi elegant. Din întunericul brazilor mândri, se strecura seara parfumată de vară. Ea s'a lovit. El plin de grije o sprijină cu braţul, întrebând-o speriat... De când nu s'a mai gândit la el... S'o fi însurat de mult, desigur... Oftă şi-şi plecă fruntea pe carte.

In zilele următoare, Nadeja căuta cu nerăbdare spre fereastra, de unde, la aceiaşi oră, porneau privirile pline de tinereţe şi mulţumire. Zâmbetul lui îi inspiră o teamă plină de farmec. Ii se părea că cineva o îndeamnă să umble şi ea, speriată, făcea primii paşi, pe ciuturile-i ridicole. Ii tremura în suflet o flacără, gata să se stingă, ca făclia pe care, — în copilărie, — se încăpăţâna s'o aducă aprinsă, în drum spre casă, când eşea,—la miezul nopţii,— din biserică, la Inviere. In suflet începea să i se mişte ceva, — ceva care amorţise de mult, de când fierul ascuţit îi retezase oasele tinere.

— „Să ştiţi că Nadeja n'a rămas întreagă la cap din nenorocirea aia, — spunea sora ei celorlalţi, — mă uitam la ea ce mulţumită zâmbea, privind afară, — alta în locu-i, murea de mult !"

Intr'o dimineaţă, dela fereastra lui porni spre ea un mic ghem alb de hârtie, care, obraznic, căzu în poala Nadejei. Ea a privit cu teamă micul bileţel. Deşi îi bănuise cuprinsul, l-a cetit de nenumărate ori, — până când cuvintele s'au transformat într'un şirag cenuşiu. El o ruga să coboare în grădină, — îi cerea o întâlnire.

A doua zi, Nadeja nu s'a mai apropiat de fereastra deschisă, ca de obiceiu. A rămas în umbra perdelei. Afară era aceiaşi zi luminoasă de primăvară, iar la fereastra vecină, capul blond şi sburlit o căuta cu nerăbdare. Ea l-a privit pe ascuns, şoptind încet, tot ce ar fi vroit să-i spună aevea. Era sigură că gândurile ei îl vor ajunge, că el o va înţelege. Şi aşa, din umbră, l-a urmărit câteva zile cum o căuta cu privirea tristă şi mirată, din fereastră. Apoi, mai multe zile, fereastra dragă a rămas închisă. Dar Nadeja ştia că el va reveni, deoarece ea îl chema cu toată puterea dorului fără de nădejde.

Şi, în adevăr, — el a revenit. Intr'o dimineaţă, pe când ea scria ca de obiceiu, la locul obişnuit, din nou şi-a ridicat inconştient ochii, chemată par'că de cineva. Afară era senin, soare mult, şi florile crescuseră mai înalte, sub ferestre. In faţă, la geamul larg deschis, era acelaş bărbat cu păr bălai şi sburlit, rezemat cu drag de umărul unei fetiţe negricioase. Priveau amândoi cerul senin şi râdeau cu mulţumirea tinereţei nepăsătoare...

*

— Vă spuneam eu că Nadeja nu-i în toate minţile, — povestea, în seara aceia, la masă, sora ei, musafirilor. Adineauri, când m'am dus s'o aduc la masă, am găsit-o cu capul ascuns în mâni, plângând din inimă, — iar cărţile şi caetele ei, — de care nimeni nu are voe să se atingă, — sunt rupte şi svârlite în toate colţurile !

LUCREŢIA DASCALESCU

Popas

Lanurile, pânze 'ntinse — drum de valuri,
Dunărea svârle aur pe maluri.
Jocul stelelor e jocul banilor,
Noaptea s'a trezit în sgomotul ciocanilor...

Gem cumpenele la fântâni,
In podurile calde-a două mâni.
Şi luceafărul ce'n sbor adânc coboară,
Sărută părul apei dela moară...

Târziu câmpul se face rugină,
Luna-i ca un bulgăr de făină.
Sălciile dorm, dorm satele,
Dunărea-şi mână la vale păcatele..

Pe-aici pe uliţi, cu praf de soare 'n poală,
Mi-am jucat copilăria goală.
In nisipul spulberat pe prund,
Mi-am pierdut inelul inimii la fund.

CONSTANTIN SALCIA

Cu prilejul săptămânei cărţii

Nu vom vorbi despre organizarea săptămânăii cărţii şi bogatul său program, în care se dovedeşte ingeniozitatea, fantezia şi atâtea alte preţioase calităţi în prezentarea cărţii şi îndemnarea publicului la lectură.

Săptămâna cărţii este fără îndoială un important punct, dar *numai un punct*, dintr'un vast program. Atâta vreme însă cât efortul nostru se va mărgini aci, nu vom avea dreptul să zicem că am lucrat pentru promovarea cărţii. Săptămâna cărţii va rămânea un efort mare, dar un efort izolat, după care tot avântul va cădea. Interesul şi viaţa cărţii vor reintra fără tranziţie în liniştea moartă, care este starea obişnuită a comerţului cărţii la noi.

Deci nu numai săptămâna cărţii trebuie pregătită la noi în ţară, ci gustul pentru lectură şi posibilitatea de lectură pentru un public cât de numeros.

In primul rând pentru ca să avem un public cititor ar trebui să ne îngrijim *să ştie să citească*. Marea majoritate a publicului din ţara noastră nu este numai analfabetă, dar chiar dacă a trecut prin şcoală nu posedă *technica cititului*. Adică ies din şcoală şi trăiesc o viaţă fără să poată prinde înţelesul unei fraze dintr'o singură aruncătură de ochi, aşa cum se cere spre a se chema că ştie cineva să citească. Această technică însă trebuie căpătată în prima copilărie şi desăvâşită în tinereţe prin exerciţii. Deci trebuie să punem la îndemâna copilului o bibliotecă potrivită pentru fiecare vrâstă. Or, ce putem noi da să citească copiilor noştri?... Puţinele bucăţi clasice ce li se pot pune la îndemână le sunt cunoscute până la saţietate din literatura didactică a clasei. Literatura nouă este mai toată tradusă din alte limbi şi mai ales din cea franceză. Traducerile chiar când sunt editate de editurile mari sau de instituţii oficiale sau oficioase, arare ori sunt alese potrivit şi mai întotdeauna sunt făcute de amatori, într'o limbă imposibilă. Nu sunt nici norme în alegere, nu este nici control în executare. Nu mai vorbim de cărţile originale în care, afară de puţine fericite excepţii, prin literatură pentru copii se înţelege o înşirare de prostii goale, într'o limbă de mahala sau istorioare morale sarbede şi plicticoase. Şi apoi ne ridicăm în potriva gustului copiilor pentru publicaţii ca „Dox"! Am fi mult mai folosiţi dacă în loc de a face discursuri în potriva succesului acestei literaturi, am analiza care sunt calităţile prin care ea atrage sufletul copilului.

De ce, de pildă, ilustratul cel mai stupid, cel mai ridicol şi uneori cel mai pervers capătă atâţia cititori în publicul de toate vârstele, de la piciul de şcoală primară până la studentul universitar? Pentru că indiferent de conţinut este făcut să bată la ochi, colorat, plin de fapte şi mişcare, aşa cum cer instinctele copilului şi ale tinerilor.

Dar puţine şi nu toate bune cum sunt cărţile pentru copii şi tineret, ele nu sunt nici măcar la îndemâna lor. Biblioteca şcolară este o corvoadă pentru cea mai mare parte din dascăli şi aşa destul de împovăraţi de muncă şi de griji. Apoi fondul modic de care dispune nu le îngăduie preînoirea şi meritul bibliotecii şcolare nu stă în a avea cărţi citite ci ţinute „în bună stare" spre a se arăta la inspecţie. Biblioteci publice nu există. Premiile atât de dăunătoare prin ele înseşi şi prin modul în care se distribuesc, erau totuşi o ocazie să se dea cărţi în mâna elevilor, din când în când. Dar... ştim ce fel de cărţi ajunsese acum în urmă să se dea ca premii!

Numai pentru încurajarea şi formarea gustului cititului nu erau! Acum se face economie... nu se mai dau de loc... Pe când fascicola senzaţională se găseşte la fiece minut în calea copilului şi este pe măsura pungii lui şi a mijloacelor de care dispune.

Cei ce organizează odată pe an „*săptămâna cărţii*" ar trebui să-şi dea seama că efortul lor va rămânea zadarnic, dacă nu vor studia şi nu vor pune la punct condiţiile absolut necesare pentru formarea unui public cititor *numeros în mod statornic*. Iar acesta nu se poate improviza, nici nu se poate crea prin manifestări ocazionale, fie ele cât de răsunătoare.

Radio şi conferinţa, atât de răspândite la noi, influenţează cultura populară în dauna cititului, în loc să fie numai stimulente pentru citit ca în alte ţări. Pentrucă la noi lipseşte cu totul legătura între aceste mijloace de cultură şi carte. In alte ţări se găseşte în vitrina librăriilor tot materialul în legătură cu subiectele tratate la radio şi în conferinţe, în cărţi şi broşuri de tot felul. Bibliotecile circulante şi cele publice trimit ştiri informative la radio, dau anunţuri anume pentru a face cunoscut publicului cititor cărţile pe care le posedă în legătură cu subiectele tratate. Astfel gustul de a cunoaşte şi a se forma, *excitat* prin conferinţe orale sau transmise, se *formează* şi *se întăreşte* prin lecturi puse în atenţia şi la îndemâna publicului de toate categoriile. Deci toate mijloacele de cultură colaborează în formarea publicului şi cartea, care este mijlocul cel mai bun şi mai complect în această formare, îşi capătă locul ce i se cuvine. „Săptămâna cărţii" şi-ar avea şi ea rostul complect şi influenţa ei ar fi incalculabil mai mare dacă ar desfăşura tot programul în legătură cu activitatea sa.

In librărie

Prudot; Edit. Tarbut, Chişinău

Un mănunchi de scriitori ebraişti, în frunte cu d-nii I. Cucer şi Z. Rosenthal, a luat iniţiativa de a crea în capitala Basarabiei o tribună literară, editând un almanach periodic intitulat: *Prudot*, adică grăunte semănat.

Scopul acestui cenaclu literar e să comenteze forţele creatoare ebraiste, răspândite în toate unghiurile ţării, şi să le dea putinţa manifestării lor în domeniul spiritual.

Menţionăm că, pe lângă lucrări ştiinţifice, beletristice, critice, poetice şi esseiste, se încearcă pentru prima dată, într'o revistă cu caracter specific ebraic, să se evidenţieze fizionomia caracteristică şi specifică a literaţilor români clasici şi contimporani.

Sumarul, extrem de bogat şi de interesant, merită cu prisosinţă o atenţie deosebită.

Marie Madeleine: Klemtadt Babilon, Verlag Wilhelm Schaefer & Co.

Au trecut foarte mulţi ani de când Marie Madeleine n'a mai scris nici un roman. Cărţile ei relevau totdeauna fiinţe bizare, ciudate, care deveneau însă naturale îndată ce te adânceai mai profund în lectură sau te apropiai de desnodământul eroilor.

Subiectul acestui nou roman provocase odinioară mare senzaţie, fiind cunoscut sub numele de afacerea Schoenebeck-Allenstein. Era vorba despre o crimă şi un scandal cu răsunet, petrecute într'o mică garnizoană a marei Germanii wilhelmiene...

Acestui caz, Maximilian Harden îi consacrase un număr din vestita sa revistă „Die Zukunft". Psihologii şi tineretul desbăteau pe larg chestiunea. Lăudabil e materialul inedit, „urmarea" senzaţiei de odinioară.

In urma procesului, viaţa eroinei continuă să se desfăşoare în consecinţă, stăpânită de conflicte sufleteşti, de problema crimei şi a mustrărilor de cuget.

Războiul şi inflaţia, şomajul şi cel de al treilea imperiu brăzdează urme în sufletul eroinei şi al mediului înconjurător.

Marie Madeleine a scris o carte, care are incontestabilul merit de a-ţi ţine atenţia încordată până la sfârşitul lecturii.

Scrisă cu îndemânare şi tact, autoarea ni se înfăţişează ca o subtilă cunoscătoare a psihologiei moderne şi ca o admirabilă analistă a sufletului feminin cât şi masculin.

Se pune însă întrebarea: Mai există cetitori preocupaţi de conflicte sufleteşti ?

Când mergi la Opera Română

Trei prieteni coborau, într'o seară, din Montmartre spre cheiurile Senei. Unul dintre ei, proaspăt sosit, întreba la fiecare pas: asta ce e? dar asta?

Când să traverseze B-dul Haussmann, unul dintre ei spuse:

— Aici sunt Les Galeries Laffayette.

Apoi, douăzeci de paşi mai departe adăugă arătând Opera Mare:

— Şi aci sunt Les Geuleries la faillite! operă a denumitului Garnier, unde s'a realizat minunea implorată de tata Lamartine: „ô temps suspends ton vol!" Căci în acest grandios mausoleu de capodopere moarte cu zile sau îngropate de vii, de vre-o patruzeci de ani timpul s'a oprit".

Doamne, ce ar fi spus oare, acelaş amic al meu dacă necuratul l-ar fi împins, ca pe subsemnatul, să se ducă Duminecă seara să vadă „*Liliacul*" la crematoriul muzical din piaţa Walter Mărăcineanu?

Trudisem din greu toată ziua să sfârşesc o lucrare pentru care nu puteam avea nici un fel de tragere de inimă dar care trebuia cu orice chip încheiată până seara. Ultima pagină odată revizuită, fiind sărbătoare şi neavând pe nimeni la îndemână, am luat un taxi şi am dus eu însumi voluminosul dosar la destinaţie.

Eram peste măsură de obosit şi în faţa ochilor îmi jucau încă cifrele şi rândurile încâlcite ce trebuiseră cercetate şi descurcate. Revenind spre casă, m'a tentat verdele proaspăt al Cişmigiului. Se însera.

Umbre vinete se întindeau, printre reflexe violete, peste lacul ce evoca Duminici de Maisons-Altort cu o Marnă liniştită curgând lin între maluri pletoase.

Aleile începeau să se golească de potopul slugilor reclamate de ora mesei. Grădina începea să reînvie şi să respire. Perechile se făceau mai rare şi mai simpatice şi muzica militară povestea încetişor şi nostalgic despre zilele vesele ale Grinzig-ului.

O jumătate de oră pe o bancă la marginea apei, în răcoarea tot mai înviorătoare a înoptării mi-a limpezit gândurile picurând în ele nu ştiu ce voe bună nejustificată şi puţin înduioşată. Privirea se odihnea pe un decor de operă romantică, dulceag dar liniştitor din care printre sălcii eplorate nu lipsea nici o lună mare, rotundă ce ridicându-se peste silueta întunecată a Senatului părea să surâdă amar.

Muzica militară continua să împrăştie melodii dezuet şi fermecător inconsistente. Mi-am reamintit de valsurile dirijate la Ateneu de Klemens Krauss şi — nefiind liber în seara aceia — ascultate pe furate la radio în timpul unui dineu quasi-oficial.

In timp ce încercam să prind firul jucăuş al motivelor din *Liliacul*, am pornit spre casă. In piaţa Walter Mărăcineanu, lumini, lume împopoţonată, maşini virând furtunos. Şi afişul galben, promiţător de desfătări felurite: *Liliacul* cu d-na Nya Roma (agreabilă de văzut şi ceva, dar numai un pic, mai puţin de auzit) şi la pupitru cu d. Alfred Alessandrescu (pentru fineţea baghetei căruia am o deosebită consideraţie).

Dacă aş intra şi eu?

Nu am mai fost la Operă de vre-o cinci, şase ani. Aceasta nu din pricină că aş fi certat fonciarmente cu acest gen de spectacol. Este adevărat că nu prea înebunesc după nici un fel de ghiveciu — fie el călugăresc sau nu. Dar recunosc că preparat ireproşabil şi servit în chip civilizat, poate constitui o mâncare suportabilă şi uneori chiar foarte gustoasă. O Traviată, însă, catastrofică, cu o tristă cantatrice pe care prefer să nu o mai numesc, Traviată la care m'a obligat să asist un coleg de redacţie ce m'a rugat să-l înlocuesc şi un Faust văzut, din curiozitate, la Paris, mi-au luat pentru multă vreme curajul de a mai recidiva.

In faţa afişului *Liliacului* mi-am adus aminte că persoane demne de încredere mi-au afirmat în repetate rânduri că *Opera Română* a întinerit, că d. Ion Marin Sadoveanu i-a dat un ritm nou şi că, mai ales, a venit dela Viena, un domn Markovski care face minuni.

Dar, în deosebi, m'a hotărât să intru, nevoia pe care am simţit-o, dintr'o dată, de destinderea pe care o poate procura un spectacol făcut — aşa cum se scuza Rostand cândva — din:

...costumes clairs
Des rimes legères
(în speţă: des rythmes legers)
L'amour dans un parc
Jouant du fluteau.

In acelaş fel în care, într'o seară asemănătoare şi în aceiaş dispoziţie, avusesem norocul cândva să cad peste aceea minunată jucărie care se chiamă: „*A quoi révent les jeunes* filles", în decoruri de Marie Laurencin, cu muzică de Debussy şi cu Madeleine Renaud şi Marie Bell — aceasta din urmă înainte de a fi ajuns hipopotamul cu cap de căţel frizat, care e acum.

Am cerut un fotoliu. Nu mai era nici un loc.

Jandarmul m'a sfătuit să aştept. Zadarnic.

In cele din urmă am luat un cucurigu oarecare cu care am pătruns în sală unde am găsit uşor un loc în loja unor prieteni.

Prima impresie a fost excelentă: sala frumos luminată, culoarele şi foyerul curat şi îngrijit întreţinute. Când luminile s'au stins, reverberaţia rampei pe draperiile de catifea roşie mi-a reamintit emoţia adolescenţei când veneam prima oară să „*văd*" opere pe care le descifrasem răbdător la piano, încercând să-mi închipui ansamblul.

Dar uvertura mi-a potolit repede entuziasmul. Am avut impresia că dirijorul trata sala ca pe un public de Duminecă seara care înghite orice i se serveşte şi, mai ales, ori cum i se serveşte. Ici şi colo şlefuiri fermecătoare ce revelau pe finul muzician care e d. Alfred Alessandrescu. Dar, în genere, orchestra tânjea cum de altfel — pe lângă altele — a tânjit tot spectacolul.

La ridicarea cortinei am rămas înmărmurit şi înmărmurirea nu a încetat să crească pe măsură ce se desfăşura reprezentaţia.

Un decor stupefiant, de un modernism acut şi de un prost gust şi mai acut. O suprafaţă nesfârşită de pereţi spoiţi cu un fel de înflorituri de culoarea florii numită ruşinea ţigăncii. Două uşi grele ce trebuiau să pară de „*fer forgé*" cu cristal portocaliu, uşi de intrare din care însă numai una da într'un soi de balcon invizibil.

Un mobilier de grădină sau de restaurant Răcaru, de oţel curbat — genul acela de mobilier, aşa zis „*cubist*".

In acest cadru — al cărui gen ar fi reclamat muzică de Honnegger nu de Strauss — apare o subretă într'un fel de bizară rochie oarecum de stil, care voia să copieze ţinuta subretelor din vremea primelor succese ale lui Offenbach.

După aceia îşi face apariţia d-na Nya Roma — apariţie foarte plăcută — cântând cu trupul şi toaletele şi acompaniându-se cu vocea şi orchestra, îmbrăcată într'o rochie, foarte frumoasă în sine, dar care nu era nici tocmai de după amiază, nici tocmai de seară şi de loc de casă.

Intrarea d-lui Maximillian mai salvează aparenţele şi de bine de rău, actul se termină.

Când cortina s'a ridicat pentru actul al doilea, mi-a venit pur şi simplu ameţeală, priveliştea scenei şi a celor ce se petreceau pe ea, fiind direct înfiorătoare.

Intru cât?

Pentru a face cât mai inteligibil lucrul acesta este, cred, nevoe să precizez câteva alte lucruri.

Nu voi discuta faptul că Opera Română reprezintă *Liliacul*! Desigur că are motive serioase de a o face şi, în fond, foarte bine face. Cu atât mai mult că ierarhia genurilor este de cele mai multe ori iluzorie, o operetă putând să fie în multe cazuri infinit mai bună decât o operă mediocră intrată totuşi de mult în repertoriul universal din pricini cu totul străine de valoarea intrinsecă.

Nu voi discuta nici caracte-

(Continuarea în pag. VI-a)

rul perimat al genului însuşi. S'a spus de atâtea ori — şi pe drept cuvânt — că opera este ceva [illegible], absurd, ridicul, ceva ce nu mai cadrează cu felul de a vedea şi simţi al epocii contimporane.

Poate tocmai pentrucă s'au spus toate acestea, trebue să ne dăm seama că opera este ceiace este. O moştenire a trecutului, o moştenire cu o întreagă strălucire, care trebueşte conservată ca atare. Ştim foarte bine că astăzi nu mai construeşte nimeni pentru locuinţă castele ca cel dela Versailles, depe Loire sau dela Peleş.

Aceasta nu este însă un motiv ca, situându-le în epoca lor, să nu îngrijim cum se cuvine aceste monumente de reală artă.

Astfel fiind, însă, prezentarea unei opere cere neapărat şi mai vârtos decât orice alt spectacol, să fie desăvârşit de îngrijită.

Intru aceasta, realizatorul, însă, trebue să aibă în vedere trei adevăruri esenţiale:

1) O operă nu este numai un prilej de muzică, nu este numai orchestră şi solişti şi bunul mers paralel al acestora. Ci este *un spectacol*, un tot perfect omogen ce trebue tratat ca atare. Cu alte cuvinte, trebue realizat un perfect echilibru între valoarea tuturor elementelor ce compun acest spectacol.

Un detaliu neglijat poate produce dezastrul ruperii unui fir într'o întreagă reţea: totul se destramă instantaneu.

2) Opera este, prin definiţie, fantezie. Dar fantezia nu este păpuşerie. Opera este în sine un joc, un joc cu posibilităţi imense.

Gide ar spune: *„un joc unde toată lumea trişează"*. Insă condiţia esenţială ca acest joc să se realizeze deplin este tocmai ca toată lumea să poată trişa.

Cu alte cuvinte, trebue ca spectatorul să trişeze cu tot ce ştie el despre realitate, despre verosimil, să accepte de bună voe totul, să se supue firului dramatico-muzical, pregătit fiind la această acceptare de penumbra sălii, de aşteptarea necunoscutului din spatele draperiilor roşii, de vraja uverturii, care este menită să-i uşureze trecerea ultimei trepte dintre real şi ireal.

Ceiace înseamnă că nimic nu trebue să rupă acest farmec, această atmosferă învăluitoare de totală acceptare apriorică; nimic să nu necesite un efort în plus.

Peste efortul spectatorului de a se uita pe sine şi tot ce îl înconjoară nu trebue să se suprapună efortul de a trece cu vederea neglijenţele direcţiei de scenă, de a-şi închipui *„cum ar fi"* dacă spectacolul ar fi perfect.

3) O piesă — fie operă, fie dramă sau comedie — nu se întinereşte prin costume şi decor.

Hamlet jucat în haine moderne poate părea şi mai îmbătrânit decât în costumele epocii.

Nu semnele exterioare întineresc, apropie de viaţă, ci concepţiile contimporane, ci suflul acela cald, viu, pe care un realizator ştie să-l facă să circule în interiorul unei piese, în economia ei intimă — dacă se poate spune astfel.

Or, nimic din toate acestea la Opera Română unde ai impresia că socoteala este următoarea:

— Opera în sine este idioată ca gen. Dar fiindcă atâţia compozitori de talent, şi uneori de geniu, au stricat orzul pe gâşte şi au scris opere bune, băgând brânză bună în burduf de câne, să ne ocupăm de partea muzicală, lăsând restul în plata Domnului.

Căci lăsând la o parte orchestra, soliştii şi chiar corul — care cu oarecare bună voinţă şi cu unele excepţii se pot califica drept corecte — spectacolul, într'atâta ca spectacol este de neînchipuit.

Imaginaţi-vă un interior — e vorba de actul doi din *Liliacul* — ce trebue să reprezinte sala de recepţie a fastuosului prinţ Orlofski. Un interior care aduce cu un fel de Roata Lumii — înainte de a fi modernizată. Nişte lampadare de bâlci cu garnituri de becuri în semilună, voind să facă *„modern stil"*. Un fundal cu profuzie de ghirlande de trandafiri de foiţă. Mobile aurite, iarăşi *„de stil"*, alături de taburete de bar american de periferie. Un amestec barbar de galben, de verde, de roşu şi de zorzoane de iarmaroc oriental.

Cât priveşte *„jocul"* soliştilor, se pare că la *Opera Română* s'a rămas la concepţia elevului care la serbarea de fine de an, îşi spune cuminte şi frumos poezia sau îşi *„zice"* cântecelul apoi trece la loc.

Cum vine o arie, un duet, etc., ansamblul ia loc în cerc convenţional şi îşi ascultă camarazii care după ce şi-au terminat numărul iau la rândul lor loc.

Un exemplu, citat în fugă, de grija cu care este pus în scenă un spectacol: Eisenstein vorbeşte tot timpul de „şoricei" şi aşteaptă cu nerăbdare momentul intrării lor în scenă. Or, la apariţia baletului, uită complect de această aşteptare. Ba la un moment dat, prins de cine ştie ce necesităţi, o şi şterge depe scenă.

Citez cu totul la întâmplare un lucru în aparenţă mărunt dar caracteristic.

Aceste lucruri mărunte, înlănţuite produc un efect de ansamblu catastrofal.

E greu de altfel în cuprinsul unui scurt articol de gazetă să urmăreşti pas cu pas toate erorile. Chipul acesta scandalos de a înţelege punerea în scenă era cu atât mai iritant cu cât toate enormităţile te făceau să vezi şi mai clar cât de fermecător, luminos, vesel ar fi putut să fie spectacolul.

Atât de puţin lucru ar fi trebuit: un pic, un pic de atenţie la studiarea textului şi a desfăşurării pe scenă.

Căci excepţie făcând de figuraţia care în majoritate este monstruoasă — personalul artistic al Operei este suficient de bine înzestrat şi chibzuit întrebuinţat s'ar putea obţine realizări interesante.

D-na Guţianu, cu mai multă muncă şi mai multă atenţie, la unele acrobaţii vocale, poate da excelente roluri de compoziţie. Din acest punct de vedere, d-na Eugenia Babad mi s'a părut un element foarte interesant. Deşi copleşită de restul ansamblului cu care jocul ei nuanţat contrasta vizibil, a dat dovezi de tact, intuiţie a situaţiilor, multă distincţie naturală şi o remarcabilă înţelegere a ceiace trebue să fie un artist de operă.

Desigur nu trebue să mai vorbesc de d. V. Maximilian care a fost exact ceiace trebuia.

Dar era penibil să-i vezi sbătându-se în grosolănia şi deslânarea generală a restului spectacolului.

De balet, despre sinistra parodie de balet nici nu se mai poate vorbi. „Şoriceii" sunt nişte gâsculiţe blegi care, complect dezorientate pe scenă, aşteaptă să le vie rândul să le ia maestrul de balet sau secundul lui la o serie de vagi învârtituri aşa cum aşteaptă, la balurile cercurilor militare din provincie, *„domnişoarele"* să fie poftite de tinerii sublocotenenţi ce dansează din ordin. La sfârşitul divertismentului, ieşirea din scenă este un poem. Păstrându-se proporţiile se poate afirma că, pentru ceiace este, baletul lui Tănase şi chiar cel dela Alhambra este mai bine pus la punct. Dacă de graţie sau de *dans* — nu poate fi vorba, cel puţin fetele acelea au sfârşit prin a dobândi de voe de nevoe, un simţ al ritmului, al evoluţiei în corpore pe scenă.

Dar figuraţia! Vai figuraţia! Parc'că au fost adunaţi prin concurs toţi milogii şi miloagele Bucureştiului.

Chelnerii dela Enescu şi fetele ce fac trotuarul pe cele mai multe străzi, ştiu să poarte mai bine un frac şi o rochie, să calce pe parchet sau să aibă aerul că „flanează". Nişte nepieptănaţi, nişte despletite, unele arborând pantofi trotteuri la rochii de seară, altele decolteuri respingătoare pe care nici nu le acoperă sub suficientă pudră, monumente de slănină sau sfrijituri desfigurate la braţul unor aiuriţi care când aduc o sticlă de vin calcă cu paşi de tragedie antică.

Iată ce este Opera Română. Adică ce am văzut Duminecă seara şi ceiace presupun că se petrece în mod obişnuit.

Şi ar trebui atât de puţin — o repet — pentru ca totul să se schimbe.

Omul de gust şi de teatru care este d. Ion Marin Sadoveanu, nu are nimic de spus despre toate astea?

Şi despre altele încă: de pildă, despre programul pe care îl plăteşti cât un sfert de fotoliu de orchestră şi care arată ca un program de circ de periferie; despre lipsa de urbanitate a plasatorilor dela balcoane, despre ţinuta desmăţată a garderobierelor de sus care ar putea să poarte barem un şorţ de uniformă şi despre lămpile care se sting înainte ca lumea să fi isprăvit de a-şi lua lucrurile dela vestiar şi a se îmbrăca?

I. IGIROŞIANU



Cronica cinematografică

Un film neluat în seamă

A rulat recent în Capitală un film remarcabil prin spirit şi fineţe. Titlul acestui film este „Patima blondă", iar ca vedetă era recomandată publicului Jean Harlow. Or, acest film nu era — din punct de vedere artistic — un film de „patimă" fie ea blondă, brună, roşcată, etc., etc., se vede însă că din punct de vedere comercial lipsa acestei „patimi" în locul căreia filmul e înzestrat cu alte însuşiri mai subtile — nu prea i-a fost de folos faţă de marele public, căci succesul de casă nu era astfel cum ar fi meritat filmul. Probabil că publicul care se aştepta să vadă un film cu exhibiţii de vedetă erotică — aşa cum promiteau titlul şi numele vedetei — a fost înşelat în aşteptările sale. Aşa dar, de multe ori nu e suficient ca publicul să fie ademenit printr'un titlu de reclamă vulgar; el e deştept şi nu se lasă amăgit de reclamă, ci cere ca vulgaritatea cu subînţelesuri, rafinamentul banal, erotismul de paradă să-i fie servite conform făgăduinţelor, altfel se retrage şi nimiceşte, prin indiferenţa lui o operă care ar merita o soartă mai bună.

Dar să revenim la filmul în chestie. Acesta se bucură înainte de toate de o regie remarcabilă. Numele regisorului, Frank Capra, trebue reţinut. Acţiunea filmului opune două lumi. Cea protocolară, îngâmfată, manierată şi ipocrită a unei familii cu avere şi tradiţii (acestea poate mai puţin controlabile, dar afirmate pretenţios) şi lumea de dezordine, dispreţ a tuturor formelor, de libertate boemă în care trăesc gazetarii americani. Din prima ciocnire a acestor lumi, o anchetă făcută de reporterul Stew Smith cu ocazia unui mic scandal familiar din familia Schuyler, în care e vorba de un fiu al distinsei case şi de o dansatoare, din această atingere a celor două lumi ia naştere o idilă între d-ra Schuyler şi reporterul Stew. D-ra Schuyler, împotriva familiei şi mai ales a mamei ei îngheţate în distincţie şi aroganţă, vrea să facă din boemul Stew un soţ, care să-i facă onoare în saloanele familiei şi pentru acest scop urmăreşte să-l prefacă într'un om monden, îngrijit în toaletă şi purtări.

Sălbatecul Stew nu prea se acomodează veleităţilor ei. Căsătoria abia înfiripată se năruie din complecta nepotrivire a soţilor. Tânăra Schuyler rămâne în lumea ei, iar reporterul se întoarce înapoi în mediul de boemi în care se simte mai ferit şi mai liber şi unde descoperă în persoana unei colege, pe care pân' atunci n'o luase în considerare sub raportul erotic, tovarăşa ce i se potriveşte.

Acest film e bogat în momente spirituale, ţesătura scenică e lucrată abil şi delicat, banalitatea e evitată, iar conflictul celor două lumi prilejueşte nu numai situaţiuni de efect, dar şi clipe cu caracter de satiră socială şi cu tresăriri de autentică umanitate.

Ţinerea pe afiş a unui film e un secret al zeilor. Nici cel mai dibaciu cinematografist nu va îndrăzni, în cele mai multe cazuri, să afirme cu siguranţă absolută că filmul pe care-l lansează va fi un succes definitiv. Capriciile publicului, gustul său şovăitor sunt factori faţă de care coeficientul de nesiguranţă din calculele de probabilitate ale succesului sau insuccesului e considerabil. Ar fi interesant de studiat ce anume însuşiri ar trebui să aibă sau să lipsească unui film pentru a întruni sufragiile aproape unanime ale publicului, care la noi e mai stratificat ca oriunde, la un popor tânăr deosebirile de cultură şi de rafinament al gustului ale diverselor pături fiind mai mare decât la popoare mai vechi.

Alături de o pătură subţire de oameni al căror rafinament cultural şi estetic e pe o treaptă foarte înaltă, sunt păturile largi al căror gust mai simplist n'a avut încă timp să evolueze şi care, deocamdată, e derutat de exhibiţii vulgare şi de efect. Sperăm însă că instinctul sănătos, umorul poporului care nu se lasă amăgit prea mult timp va birui aceste rătăciri inerente evoluţiei de formare a gustului în materie de artă cinematografică.

L. SEREANU



Cronica Şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Federaţiile Române de Şah

Şahul românesc a înregistrat anul acesta o perioadă de ascendenţă. Campionatul României pe anul 1934, organizat cu multe eforturi de cercul C. F. R.-Bucureşti, aducerea în ţară a marelui maestru R. Spielmann, mult susţinuta propagandă a cercului „Tura", prin conferinţe, simultane, etc., au făcut ca şahul românesc să pornească pe drumul cel bun, pentru prosperitatea lui şi pentru cunoaşterea lui în străinătate. Puterea de joc a maeştrilor noştri s'a dovedit desăvârşită prin munca ce-a depus-o Spielmann în match-urile susţinute în ţara noastră, cari au dovedit cu prisosinţă clasa şahistă a lui Erdely, Tyroler, dr. Balogh şi Wechsler.

Moartea subită a mult cunoscutului maestru W. Pauly, a îndoliat şahul românesc crud lovit de dispariţia celui mai mare problemist al lumii.

Pentru menţinerea legăturii între şahiştii români şi cei străini, presa şahistă a avut o maximă contribuţie. Revista Română de şah a procurat totdeauna o mare plăcere sufletească cititorilor săi din ţară şi străinătate. Concursurile naţionale şi internaţionale de probleme făcute de această revistă au arătat nivelul ridicat al compozitorilor noştri. In sfârşit, revista noastră, prin **„Cronica Şahului"** ce o menţine cu un succes desăvârşit de 7 ani, a format singura legătură a şahului românesc cu cel mondial, atunci când, din nenorocire, Revista Română de şah şi-a întrerupt apariţia pentru 2 ani. Concursul internaţional de probleme, organizat de curând de ziarul nostru a stârnit un interes formidabil în cercurile şahiste din ţară şi străinătate, prin vastitatea lui şi prin punerea pe acelaşi plan al şahiştilor români cu cei din ţările unde şahul a ajuns la o desvoltare remarcabilă. Prin urmare se părea că şahul românesc a înlăturat toate obstacolele pentru afirmarea lui pe tărâmul internaţional.

Totuşi — şi aici intervine din nefericire un nou obstacol — şahul românesc nu poate să înflorească mai departe...

Orice manifestare — artistică, literară sau ştiinţifică — are un centru conducător ce-i coordonează şi unifică acţiunile în vederea aceluiaş ţel: afirmarea importanţei acestei manifestări.

Şahul Românesc nu are conducător sau, mai precis, are doi!! Federaţia Română de Şah s'a constituit în 1926 sub preşedinţia d-lui M. Sadoveanu şi mai târziu a d-lui ing. L. Ciulley. A II-a Federaţie Română de şah a luat fiinţă anul trecut sub preşedinţia d-lui ing. A. Kery şi mai târziu a d-lui ing. Ştefan Ionescu. A treia Federaţie (!!) s'a format anul acesta sub preşedinţia d-lui Cristian Leu.

Primim zeci de scrisori dela cititori asupra disensiunlior grave între cele 2 Federaţii ale d-lor Cr. Leu şi ing. Şt. Ionescu:

Care este adevărata Federaţie? Care este Federaţia Română de Şah afiliată la Federaţia Internaţională? Care este situaţia cluburilor în mijlocul luptei între 2 Federaţii dintre cari numai UNA poate fi admisă ca justă? La ce Federaţie este Revista Română de Şah organ oficial? Care Federaţie va organiza în viitor activitatea şahistă română?

La aceste repetate întrebări ale cititorilor noştri, noi nu putem da răspunsul din simplul motiv că nici noi nu suntem deplin lămuriţi. Dar pentru a satisface curiozitatea avidă a cititorilor şi mai ales pentru a se stabili o conducere, una singură, **care să asigure prosperitatea constructivă a şahului românesc, cerem lămuriri precise dela cei în drept. Conducătorii celor 2 Federaţii să ne răspundă clar la întrebările de mai sus; aceasta este datoria lor, dacă doresc cât de puţin progresul şahului românesc. Noi aşteptăm răspunsul, care, dacă va întârzia vom repeta acest apel, până la complecta satisfacţie. Vom face tot ce ne va sta în putinţă pentru dispariţia acestei stări intolerabile de fapte, care trebuie să înceteze cu orice sacrificiu. Aici nu protestăm în numele nostru sau al câtorva şahişti, ci este în joc întreg prestigiul şahului românesc, care nu se va lăsa niciodată terfelit prin mici meschinării sau ambiţii personale.**

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Michai Sholokov

Lin curge Donul...

Romanul Cazacilor de Don

Romanul acesta a apărut în 1929. Până astăzi, s'au vândut în Rusia peste un milion de exemplare. In Aprilie a. c., o mare casă de editură din Londra, într'o traducere impecabilă l-a prezentat şi publicului anglo-saxon însuşindu-şi întru totul verdictul marelui scriitor rus Maxim Gorki, care ţine să compare acest roman numai cu „Războiu şi Pace" al lui Tolstoi.

Cu 755 pagini împărţite în patru părţi: Pace, Războiu, Revoluţie şi Războiu Civil, editura engleză s'a apropiat de o vânzare de 100.000 exemplare, în prima lună după apariţie. „Lin curge Donul..." este astăzi în Londra, o carte en vogue.

Paragraful 2 din Constituţia Rusiei sovietice prevede între altele că „puterea în sânul republicei sovietice aparţine sovietelor de muncitori, ţărani, *cazaci*, şi soldaţi".

Mai ştim încă, după date recente că din cele 12 republici autonome în cadrul Uniunii, una se numeşte *Kasakstan* cu o suprafaţă de aproape 3 milioane klm. pătraţi şi o populaţie de aproape 7 milioane.

Un stat deci de 10 ori mai mare decât al nostru, cu o populaţie ale cărei puteri sunt special prevăzute de constituţia Uniunii şi care prin lucrări de artă, prin cânt şi literatură ne este atât de bine cunoscută, merită cred, înainte de a trece la recenzarea romanului de mai sus, unele consideraţiuni de ordin informativ.

Ca rasă, Cazacii aşezaţi lângă Don şi Nipru sunt o amestecătură de Ruşi şi Tătari, organizaţi în propriile lor unităţi militare asemănătoare unor triburi sau mai bine zis, Ordine militare.

Originari, Cazacii de Don, se pare că sunt din Lituania şi Polonia, de unde mulţi ţărani şi păstori s'au refugiat în şesul rusesc scăpând astfel de sub opresiunea stăpânilor lor. Aceştia, care constituie ramura de vest a Cazacilor, sunt cunoscuţi şi sub numele de Zaporogi. Dominaţi de acelaş spirit de aventură şi nesupunere, abia după multe încercări statul moscovit a reuşit să-i supună, să-i „lege" de pământ sub forma iobăgiei şi să-i utilizeze astfel cu succes ca „grăniceri" în contra Tătarilor.

Se vede însă că nici puterea statului moscovit n'a fost în stare să şteargă cu desăvîrşire caracterul nestabil şi războinic al acestui popor. Căci nu trecuse mult până când numeroase triburi căzăceşti, sub conducerea a diverşi hatmani au luat din nou drumul pribegiei şi purtaţi de caii lor iuţi au străbătut cu uşurinţă stepa spre a se aşeza în pâlcuri pe Volga, pe Terek, pe râul Ural şi în Siberia. Cu aceste triburi estice, Ruşii au reuşit în fine să cotropească Asia de nord, inaugurând „descălicarea" cu hatmanul Jermak care, cu numai 6 mii de Cazaci, pornind dela Kama, şi întărit de noi unităţi venite din partea Cazacilor de Don, ocupase aproape Siberia întreagă.

In geneza imperiului rusesc, care pornind din zona forestieră Waldai se putea extinde numai încet şi în funcţie de puterea de penetraţiune a populaţiei, Cazacii ca avantgardă, ca aprigi şi vijelioşi grăniceri, în stepa aceea imensă, au fost o adevărată binefacere. Aşa se şi explică de ce Moscova n'a pregetat să le acorde privilegii şi beneficii, ridicând aceste triburi de ostaşi şi pioneri la rangul unei adevărate elite militare.

Se presupune că pe la sfârşitul secolului 18, armata Cazacilor se compunea din peste 90 mii călăreţi. La începutul secolului nostru, această forţă se ridicase la aproape 300 de mii de ostaşi.

In procesul de infiltrare şi penetraţiune rusească, în Siberia, tot Cazacii au fost aceia care sub forma compactă a organizaţiilor lor quasi militare numite Woiska, au format nucleele cele mai puternice de colonizare lângă Ural, Irtisch, Argun, Amur, Ussuri, Akmolinsk şi Semiretcil.

Astăzi, în Uniunea sovietică trăiesc aproximativ 4 milioane de Cazaci, din care cea mai mare parte în republica Kasakstan a cărei majoritate de 58.8 la sută e formată din acest popor, Ruşii fiind reprezentaţi acolo doar printr'un procentaj de 20.6 la sută.

Astăzi, cum am zis Cazacii, grupaţi în statul lor naţional flancat de lacurile Aral şi Balcaş, întinzându-se la nord până la Petropavlovsk pe Transsiberian şi la sud până la Marea Caspică şi aproape de Taşkent în Uzbek, par a fi pierdut cu desăvârşire din vechea lor poziţie romantică şi aventuroasă.

Incadraţi într'o viaţă proprie naţională care implică grija de administraţie şi autoguvernare şi mai mult decât atât, absorbiţi de noul sistem social şi politic, Cazacii de Don au fost cei dintâi care au fost „înghiţiţi" de noua maşină a Uniunii Sovietice, iar Cazacii orientali urmând şi ei cu paşi repezi „încadrarea generală".

Am fi crezut că acest popor, descris într'atâtea opere de artă literară ca perfect individualist, rebel şi nesupus, nu va accepta nicicând comunismul. In 1931 însă aflăm că partidul comunist din Kasakstan era mai mult decât jumătate compus din Cazaci.

Viaţa în timp de pace, agitaţia lor în timp de războiu, lupta lor aprigă în epoca revoluţionară şi participaţia lor activă în războiul civil împreună cu tot ce e armonios şi plăpând în ei, alături de tot ce e barbar, dur şi nemilos în sufletul fiecărui Cazac, bărbat sau femeie, copil sau bătrân, cât şi evoluţia lor din popor rebel şi nestatornic într'un factor dinamic şi constructiv în noul lor stat, formează subiectul romanului „Lin curge Donul".

Scris cu o simplicitate tolstoiană, cu o rară agerime şi în aşa fel încât din fiecare pagină respiri atmosfera vibrantă şi proaspătă a stepei şi a poporului de stepă melancolic, duios şi lasciv şi totuşi ager, neînfrânt şi iute, romanul, încadrându-se în ansamblul ideologic al romanului neorus, n'are eroi şi nu se sfârşeşte cu un erou: figura centrală şi eroul constant e vremea, moara eternă care macină.

Deşi romanul începe cu Gregor, un tânăr cazac care întreţine legături de dragoste clandestină cu Axenia, nevasta vecinului său, ambele figuri dispar aproape complect în partea doua spre a face loc evenimentelor care oricum îi interesează pe Cazaci mai mult decât această idilă personală.

Uluiţi de ravagiile războiului, nedeprinşi cu tranşeele, zăpăciţi de „albi" şi „roşii", de Denikin, Kornilov şi Lenin, pâlcurile şi triburile căzăceşti sunt într'o continuă frământare fără ca să-şi dea seama încotro s'o apuce, care li e destinul şi cărui grup urmează să se ataşeze definitiv.

Dacă partea întâia a romanului n'ar reda atât de plastic viaţa de toate zilele a Cazacului din tabăra grupului său, dacă autorul n'ar fi avut darul să schiţeze cu atâta maiestrie *sufletul* acestui rar, exotic şi original popor, romanul, desigur că ar fi purtat mai bine titlul unei istorii a căzăcimii din 1913—1929.

T. CRISTUREANU

— Sâmbătă 16 Maiu, ora 9 seara, are loc la conservatorul „Egizio Massini" din str. Negru-Vodă nr. 3, ultima audiţiune din ciclul „Evoluţiunii Sonatei". Programul consacrat muzicii romantice şi moderne: Fantezia-Sonată, *Op. 78 de Franz Schubert (d. George Mosco),* Sonata în mi minor *p. violoncel şi pian de Brahms (d. I. Boniş şi d-ra C. Rabinovici),* Sonata în la *de Cesar Frank (prof. I. Daillis şi prof. I. Bernfeld şi* Sonatina *de Maurice Ravel (prof. I. Bernfeld).*

D. M. Grindea va rosti un cuvânt introductiv.

Perle pescuite în fundul Dunării

Cine iubeşte filozofia să citească frumosul „Manual de înnot" al şampionului dunărean Spânu Teodor, nu numai strălucit teoretician, dar şi inventator de înoturi nouă, pe care le numeşte în cartea sa: „Spânu Teodor gradul I" şi „Spânu Teodor gradul II".

Vreţi o definiţie sintetică a înnotului? Iată:

„Pentru a inota trebue mişcare" (Cine ar fi bănuit-o?) „Nu trebue să te mişti cu ajutorul unor instrumente oarecare, ci natural, cu singurele resurse pe care le-a dat natura" (p. 6). Şi noi care ne închipuiam că înnotul se face cu pânze sau cu motor?

Mai departe:

„A nu şti să înnoţi este o erezie (!). Această insuşire pe care omul a pierdut-o prin evoluţie, trebue recâştigată individual prin voinţă". Interesantă această antiteză între evoluţie şi voinţă. Dar în conflictul dintre evolutiv şi individual, omul are un aliat. Căci, adaogă autorul, însuşirea în chestie „trebue recâştigată individual prin voinţă cu atât mai mult cu cât suntem ajutaţi în mare parte de intuiţie". Aşa dar Spânu Teodor este şi bergsonian.

Vreţi să cunoaşteţi o metodă sigură pentru a învăţa înnotul singuri? Foarte simplu. Citām: „Metoda pentru a învăţa înnotul singur: iei pe cineva care ştie să înnoate, intri cu el în apă până la piept, însoţitorul nu are altăceva de făcut decât să supravegheze mişcările" (p. 21).

Nişte foarte subtile lucruri ne învaţă d. Spânu Teodor cu privire la respiraţie. Astfel — scrie d-sa — „E foarte principală respiraţia, ţinând seama că crawl-ul este un înnot excesiv de alunecător". (p. 43). Dar dacă la crawl respiraţia e „foarte principală", la over-arm ea ca să zicem aşa, este principală de tot, căci — spune d. Spânu — „la over respiraţia este absolut necesară" (p. 31). Cu alte cuvinte, la alte înnoturi mai poţi s'o încurci; dar la over ţi s'a înfundat: trebue musai să respiri.

Şi fiindcă veni vorba de crawl, iată ce aflăm dela d. Spânu (p. 42—43):

„Se pretinde că crawl-ul este un înnot nou, inventat cum s'ar inventa orice înnot — de nu ştiu cine, şi practicat de sălbatecii cei mai cunoscuţi".

Cred că aci d. Spânu exagerează. Am cunoscut personal sălbateci foarte celebri care totuşi nu practicau crawl-ul.

Mai departe — spune autorul nostru: „crawl-ul nu poate fi întrebuinţat dincolo de 200 metrii, căci efortul pe care îl cere acest înnot este considerabil". In cazul acesta, miss Gertrud Ederley, care a străbătut Canalul Mânecii înnot, a comis o adevărată „erezie", aş putea chiar pentru ca să zic o erezie dintre cele mai principale.

Autorul remarcă, ce-i drept, că „câţiva înnotători îl înnoată totuşi pentru foarte lungi distanţe: 500—1000 m., şi chiar 5000 de metri. In acest caz însă — adaugă Spânu Teodor — crawl-ul devine trugeon-cro lat".

Şi este încă odată revoltător cum miss Ederley a trecut Mâneca numai în crawl, abţinându-se cu încăpăţânare să-l transforme în trugeon, iar mai dăunăzi o grupă numeroasă, cu Tarris în cap, au parcurs 8 km. pe Seina numai în crawl. Erezii din ce în ce mai principale.

La pag. 57, capitolul „Salvarea" se începe cu această prea frumoasă frază:

„Un înnotător sigur de el, câteva demonstraţii de salvare, poate deveni un strălucit salvator".

Vreţi o interesantă definiţie a cuvântului victimă? Citām: „Victima, adică persoana care nu ştie să înnoate:".

Aşa dar eu, tată de familie, care am un fiu care ştie să înnoate şi două fiice care nu ştiu încă, voiu putea spune: „am trei copii: un băiat şi două victime".

Dar fiindcă a venit vorba de salvatori şi victime, iată ce recomandă d. Spânu pentru a readuce la viaţă un înnecat: (p. 61).

„Inainte de a se începe respiraţia artificială, se încep frecţiunile (!) în regiunea inimei şi în părţile mai sensibile (!), unde sângele se răceşte mai repede cu un postav de lână îmbibat în apă caldă".

Aşa dar, luăm postavul de lână, îl muiem în apă călduţă, şi răcim repede părţile sensibile. Autorul nu precizează care-s aceste „părţi sensibile", dar asta o ştim cu toţii din experienţă, din evoluţie, voinţă şi intuiţie.

După ce am făcut chestia cu postavul — spune d. Spânu — „se trimite imediat după un medic". Ingenios.

Vreţi o definiţie a brassei — pe care d. Spânu o numeşte mult mai elegant: „Brasseul"? „Brasseul — spune d-sa — este pur şi simplu o gimnastică acvatică" (p. 15).

Inainte de a termina, trebue să mai notăm o fericită inovaţie a d-lui Spânu.

Există un plonjon care se numeşte „coup de pied à la lune". Ne trebuia o expresie românească pentru a-l dezigna. Ardelenii îi zic, nemţeşte „Auerbach". Dar era o ruşine să nu avem o apelaţiune naţională. Spânu Teodor a găsit-o.

Ii zice, foarte frumos: lovitura de picior „a la linie" *Este o problemă linguistică analoagă aceleia care a preocupat pe muzicanţii indo-europeni din veacul trecut care au înlocuit barbarismul „Embrassez-moi Ninette" prin românescul „In basma Nineto".*

Şi acum să trecem la lucruri mai serioase. Există tratate de înnot excelente. Cartea francezului Vilpion, cam învechită pentru partea ei tehnică, e plină de observaţii interesante în partea istorică şi anecdotică. Volumul lui Johny Weissmüller, acel care a făcut suta de metri în 57 de secunde, este plin de amănunte folositoare. Dar mai cu seamă profitabil este manualul italianului Barbacci, care este medic şi explică raţional fiecare mişcare. Federaţia noastră de nataţie intenţionează să publice un tratat, făcut din compilaţia inteligentă a cărţilor existente. Şi ar fi de dorit să se grăbească. Sezonul a început; basinul Lido e deschis de mai bine de o săptămână; peste câteva zile se vor deschide şi celelalte. Afară de asta se ventilează ideia de a se încuraja învăţarea înnotului în şcoli.

In Franţa există chiar o lege unde nataţia este obligatorie în şcolile din acele localităţi unde sunt basine, râuri, lacuri, sau unde comuna e la proximitatea ţărmului mării.

D. ministru de instrucţie, care a elaborat acum de curând o lege de centralizare şcolară creând un oficiu naţional de educaţie unde să fie adunate şi coordonate educaţia intelectuală cu cea fizică, — pare favorabil ideii de a se imita, măcar sub forma încurajării dacă nu chiar a obligativităţii — exemplul Franţei.

D. I. SUCHIANU



Cărţi şi reviste

Unnou volum de piese de Bernard Shaw

Una din piesele lui Bernard Shaw publicate în ultimul său volum „Village Wooing" este rezultatul croazierei întreprinsă de curând de marele scriitor în China, Japonia, Noua Zeelandă şi India. Ea a fost scrisă în strâmtoarea Sondelor şi exprimă grozava furie a autorului împotriva persoanelor cu care a călătorit. Se vede de acolo cât l-au plictisit nebunatecele „girls" care-i cereau autografe şi acele „îngrozitoare" doamne care voiau să aibă „conversaţii intelectuale" cu dânsul!...

„Village Wooing" este una din acele eşiri violente cu care-i place autorului să surprindă, din când în când, pe detractorii săi. Subiectul piesei este cazul unui bărbat persecutat de o femee, izbucnind deodată plin de mânie într'o imprecaţie de lirism, în genul obişnuit lui Bernard Shaw, împotriva satisfacţiilor senzuale şi nevoii femeilor de a deveni cu orice preţ mame, întocmai ca femela păianjenului, care după ce ademeneşte pe mascul, îl devorează. Piesa, scurtă după părerea lui Shaw, a fost găsită prea lungă spre a fi jucată în scenă. De obiceiu, de altfel, prefaţa de la piesele de teatru ale marelui scriitor, este mai întotdeauna mai bună şi mai interesantă de cât piesa. In acest ultim volum, în special, acea care precedă piesa *„The Rocks"* este o bucată de o strălucire, de un curaj, o vervă şi o vigoare ce o pune printre cele mai bune pagini ale lui Bernard Shaw.

Acum un an, în timpul călătoriei sale din America, mulţi tineri dintre acei ce nu se puteau lăuda de cât cu tinereţe, auzind că Shaw are aproape 80 de ani, îşi băteau joc de el: „bietul babalâc ar putea să treacă la dulapul cu vechituri". Fiind pus în curent, Shaw a ţinut o cuvântare de aproape două ore: *„The political Madehouse in America and Nearer home"* şi a fost, deşi familiar, plin de argumente şi de o calitate care a uimit pe toţi, iar după ce a terminat cuvântarea s'a întreţinut cu toţi plin de spirit de vioiciune şi de vigoare, de pare că ar fi fost în plină tinereţe. Se zice însă că nici această încercare nu a dezarmat pe reporterii ce-i puseseră gând rău. Dacă ar fi vorbit cu limba îngerilor din cer încă nu ar fi renunţat de a-l *„rade"*... dar până în cele din urmă tot nu au încercat, căci şi-au dat socoteala că, toţi la un loc, nu aveau nici cunoştinţele, nici curajul, nici vigoarea şi nici sinceritatea pasionată a genialului octogenar.

Cronica micului parizian

Georges Duhamel ca mulţi scriitori din generaţie a întreprins scrierea cronicei unei pături sociale din Parisul începutului secolului al XX-lea al erei noastre. *„la Chronique des Pasquier"*. După volumul *„Le Notaire"* apare acum volumul *„Le Jardin des Bêtes Sauvages"*.

Povestitorul este *Laurent Pasquier*, un băiat de 15 ani, izbitor prin puterea de adevăr cu care adolescentul trăeşte în opera romancierului.

Scena se petrece într'un apartament meschin şi strâmt, în care numai ingeniozitatea micilor burghezi săraci din oraşele mari, izbuteşte să îngrămădească pe membrii unei familii ca familia Pasquier: tata, mama, trei băeţi şi două fete. Apartamentul este lângă grădina zoologică şi nu ştim dacă G. Duhamel face aluzie la această vecinătate sau la patimile care clocotesc cu bestialitate, sub pătura subţire a civilizaţiei, în această familie de mici burghezi.

Pe când în primul volum mai erau urme de romantism şi oarecare alură tragică şi neobişnuită în întâmplările vieţii, aci nu se găseşte de cât evocarea vieţii celei mai plate şi mai banale, a realităţii celei mai prozaice. Laurent care-şi scrie „Memoriile Imaginare" este acum un om matur care povesteşte cele ce-şi aminteşte din viaţa sa dela 15 ani şi în special desgustul şi furia de care era stăpânit sufletul său la această vârstă, pentru starea de tranziţie în care se găsea. Sufletul familiei, cu toate infidelităţile tatălui şi deosebirile dintre copiii artişti şi copiii realişti, este tot strîns în jurul acestor copii, care alcătuesc viaţa interioară a casei, legătura indestructibilă între membrii săi.

Despre veşnicele legături de dragoste ale tatălui ştie mama, care nu se alarmează pentru că acestea sunt în exteriorul familiei şi nu pătrund în interior. Dar ştie şi Laurent care se vrea delegat al spiritului familial pentru apărarea lui, şi încearcă să dezbare pe tatăl său de ultima legătură contractată, negociând cu femeia, o vulgară femee de moravuri dubioase, preţul renunţării.

Prietenia, care este una din feţele cele mai simpatice ale adolescenţei, e descrisă şi aci ca şi în alte opere ale lui Duhamel în pagini admirabile, sub forma legăturii sufleteşti dintre Laurent şi Weill, colegul său de liceu, un evreu din timpul lui Henry IV, care e cel dintâi în clasă. El reprezintă o grupă de intelectuali israeliţi complect deosebită de grupa din care face parte Silbermann al lui Lacretelle.

Generaţia nouă se prezintă în multe din scrierile autorilor contimporani ca salvatoarea lumii noastre decadente. In „La Chronique des Pasquier" ea este prezentată prin Laurent, iar în romanul lui Jules Romains, *„Les hommes de bonne volonté"* prin Louis Bastide şi reprezintă nădejdile noastre de azi, iniţiativele unor adolescenţi, care vor fi *mâne* oameni maturi. Până mâne, multe se pot schimba şi generaţia viitoare va fi disponibilă, se 'nţelege, dar pentru ce anume?!... nu ştim...

Cât despre cronica lui Duhamel ni se pare că este o operă din prea puţine şi subţirele foi spre a fi privită ca reprezintând şi simbolizând realitatea în destul de densă a clasei mijlocii de burghezime săracă din Paris.

Evocarea lui Ion C. Brătianu *

Dintre toate epocile noastre istorice cea mai bogată în evenimente naţionale, covârşitoare prin importanţa lor, este fără îndoială aceea care se întinde dealungul unui secol întreg, de la anul celui dintâi semn de redeşteptare naţională — 1821 — şi până la fericita înfăptuire a unităţii integrale a neamului, statornicită în 1919—20 prin tratatele care au recunoscut dreptatea cauzei româneşti, apărată din partea noastră cu necurmate lupte şi cu grele sacrificii.

Intr'adevăr, toate realizările noastre naţionale, — libertatea de la 1848, unirea dela 1859, independenţa dela 1877, regatul dela 1881 şi, în sfârşit, unirea cea mare şi definitivă consfinţită în 1919—20, — toate acestea sunt roadele unor lupte purtate cu entuziasm şi cu încredere în victoria finală de către acei bărbaţi de Stat care au înţeles să-şi închine întreaga activitate a vieţii lor pentru ridicarea politică şi economică a neamului.

Din rândurile acestora, foarte mulţi la număr, unii mai mari, alţii mai mici, dar animaţi de aceeaşi ideologie naţională, răsare figura impunătoare a lui Ion C. Brătianu, omul predestinat să realizeze cele mai multe dintre aspiraţiile neamului şi să aşeze temelia solidă peste care avea să se ridice, tot de către un familiar al său, edificiul Statului nostru de azi.

Epoca aceasta, care se confundă cu însăşi viaţa familiei Ion C. Brătianu, trebue prin urmare cunoscută în toate variatele ei aspecte, apreciată şi luată ca punct de reazim pentru toate acţiunile noastre de viitor. Cu atât mai mult deci se impune studierea personalităţii aceluia care a fost cel mai de frunte îndrumător şi animator al ei.

In acest scop s'a şi creiat de vreo câţiva ani în Bucureşti un institut de studii şi cercetări asupra întreg secolului al nouăsprezecelea, intitulat „Aşezământul Ion C. Brătianu", a cărui activitate, în plină desfăşurare, pune în lumină cu fiecare nouă publicaţie serii de fapte menite să explice mersul evenimentelor istorice din acel secol şi să întregească personalitatea politică a tuturor bărbaţilor noştri de stat care, alături de Ion C. Brătianu, au contribuit cu competenţa lor autorizată la înfăptuirea progresului nostru cultural şi naţional.

Paralel cu lucrarea aceasta istorică a Aşezământului — bazată în întregimea ei mai mult pe acte şi documente publice, — unul din urmaşii lui Ion C. Brătianu, înţelegând că personalitatea acestuia n'ar putea fi înfăţişată complet fără studiul vieţii lui intime, de familie, a dăruit de curând pieţii noastre literare o carte care oglindeşte cu prisosinţă viaţa *de-acasă* a familiei I. C. Brătianu, isbutind în felul acesta să lumineze şi să completeze unele atitudini sau fapte pe care documentele oficiale nu le-ar fi putut descifra niciodată.

Este vorba de cartea Doamnei Sabina Cantacuzino, cel de-al doilea — după Florica, moartă în vârsta copilăriei — din cei opt copii ai lui Ion C. Brătianu, — carte intitulată *„Din viaţa familiei I. C. Brătianu, 1821—1891"* şi ajunsă acum la a doua ediţie.

Cartea Doamnei Sabina Cantacuzino este în primul rând o carte de sinceritate. Intemeiată pe o bogată corespondenţă de familie şi pe propriile-i aduceri aminte, autoarea a descris în culorile cele mai vii şi mai expresive întreaga viaţă a lui Ion C. Brătianu, înfăţişând în acelaş timp, tot atât de colorat şi veridic, toate personalităţile care au avut contact, fie familiar, fie public sau politic, cu Ion C. Brătianu. Calităţi sau defecte, ale celor mai apropiaţi, din familie, ca şi ale celora mai de departe, toate sunt arătate şi explicate în cartea Doamnei Sabina Cantacuzino, fără ca sentimentul general de pietate, datorit înaintaşilor sau contimporanilor, să fie vreodată întunecat din cauza acestor mărturisiri.

In felul acesta valoarea documentară a cărţii creşte, alcătuind o contribuţie dintre cele mai importante pentru analiza sufletului românesc din vremurile în care au strălucit faptele şi personalitatea lui Ion. C. Brătianu.

Fiu (al cincilea) al lui Dincă Brătianu, ispravnic de Argeş, şi al Anastasiei Tigveanu („din neamul Tigvenilor mărunţi de stat, negri de oacheşi ce erau şi răi până la nebunie"), Ion C. Brătianu a fost, de mic, un copil oropsit chiar în sânul familiei, ceeace l-a oţelit şi i-a deschis inima la nevoile şi suferinţele altora. Era încă din copilărie model de cinste înaltă, de bunătate, de abnegaţie şi de energie, — calităţi pe care avea să le pună mai târziu în slujba binelui obştesc. Conştient, dela început, că trebue să contribue cu toate puterile lui la înălţarea neamului din care făcea parte, Ion C. Brătianu şi-a legat viaţa lui de însăşi viaţa ţării. La Paris, între anii 1839-1842, la studii şi la propagandă naţională; la 1848; la 1866, când pentru aducerea Domnitorului în ţară îşi părăsise soţia în momentul naşterii şi cu un copil bolnav pe moarte; la 1877, când duse singur toată povara luptei interne şi externe, şi mai târziu, în toate momentele de sbucium ale neamului, Ion C. Brătianu a fost cel dintâi şi singurul care, cu intuiţia lui sigură şi cu energia-i recunoscută, a avut curajul să-şi asume răspunderea unor grele evenimente. Toate acestea pentru că avea încredere oarbă în viitorul şi puterile de desvoltare ale neamului său. Dar câte jertfe materiale, câte amărăciuni nu întâlnea pretutindeni, de care scăpa numai când se refugia la Florica, în sânul familiei, alături de copiii şi de soţia lui, Pia (născută Pleşoianu), tovarăşul ideal care a înţe-

(Continuare în pag. VIII)

* Cu prilejul cărţii Doamnei Sabina Cantacuzino, *Din viaţa familiei I. C. Brătianu 1821-1891*. Bucureşti.

Cronica literară

Puiu Gârcineanu: Lângă schitul lui Tărâţă, roman, edit. „Cugetarea"

Debutul acestui tânăr romancier a avut loc în condiţiuni misterioase şi senzaţionale. N'a publicat la nicio revistă. Nu aparţine niciunui cenaclu. N'a figurat în nicio gazetă, în afară de cele ieşene, care au remarcat acum câţiva ani debutul excepţional la bară al avocatului Puiu Gârcineanu. Confraţii de la barou trebuiau să se întoarne cu mulţi ani, pentru a scotoci în memoria lor, analogii.

Editura *„Cugetarea"* n'a pregetat să rişte un nume nou de romancier. Merită toate felicitările.

D. Puiu Gârcineanu a dat la iveală un fragment valoros de umanitate provincială dintre cele mai pitoreşti şi mai subtil formulate.

Romanul *„Lângă schitul lui Tărâţă"* (208 pagini, 50 lei) este mai mult decât un simplu debut şovăelnic.

Avem de-aface cu o promisiune strălucită a romanului românesc.

„Limbajul, semnul celor aleşi", cum spunea Titu Maiorescu, se dovedeşte în romanul d-lui Gârcineanu de-o puritate liniară. Este de-ajuns să citeşti două pagini la întâmplare din *„Schitul lui Tărâţă"* pentru a verifica limpezimea de cristal a expresiei, proprietatea termenilor. Sub pana lui Gârcineanu, limba românească devine aeriană şi de supleţă mediteraneană.

Autorul nu este influenţat nici de Ionel Teodoreanu, nici de Sadoveanu, nici de Cezar Petrescu, cum se întâmplă cu majoritatea debutanţilor, care ne sosesc în cohorte de pe plaiurile bătrânei, melancolicei Moldove. Nu se înglobează în acele duzini de debutanţi pe care îi identifici uşor, din limbă, teme, stil, preocupări, ca făcând parte dintr'o şcoală literară provincială bine precizată, măcinând greoiu seminţe împrumutate din hambarul unei rubedenii.

Descentralizarea culturală — un semn îmbucurător! — a făcut progrese rapide. Producătorii începători de literatură se grupează în jurul unui maestru care exprimă mai pregnant viaţa şi stilul spiritual al provinciei.

Se pot trasa de pe acum portretele culturii provinciale.

In acest moment istoric (1934) sunt trei centre înfloritoare locale. Bucovina şi-a rezervat poezia modernistă şi experienţa veacului nou. (Influenţe, probabil, în problemele, literare, din frământările culturii germane şi din eflorescenţa idişului). Clujul a rămas grav, academic, statal, moderat-naţional, istoricizant şi oficios. Grupul din jurul revistei d-lor Chinezu şi Olimpiu Boitoş („Gând românesc") rezumă o frumoasă performanţă. Oltenia şi Banatul gravitează în jurul centrelor tipografice occidentale dela Craiova. Personalitatea de amploare lipseşte sau nu este încă recunoscută. Influenţa nuvelistului viguros Ion Dongorozi se face din ce în ce mai vizibilă şi tot ce porneşte şi va porni în proză dela Craiova va purta această ştampilă. Cercetările arheologice şi etnografice ale d-lui Plopşor furnizează rezultate tot mai senzaţionale, iar *„Nopţile"* lui Ulmu vor verifica, probabil, anumite nădejdi, ca un cec emis acum 7—8 ani în lirica olteană aflat şi azi fără acoperire. Existenţa poetesei Farago în acest centru a însemnat şi înseamnă educaţia vlăstarelor tinere la lirica esoterică a lui Verhaeren şi la dramatismul ceţos al lui Maeterlinck. Biologia prea viguroasă a acestui colţ provincial nu are decât de câştigat din asemenea influenţe.

Asupra fizionomiei culturale a Moldovei nu mai insistăm. Prozatorii ei de ultima oră împletesc din acelaş ghem pentru confecţionarea nouilor covoraşe nuvelistice: sprinţara gravitate a lui Hogaş, melancolia lui Sadoveanu, euforia lui Ionel Teodoreanu — sunt tonalităţi fundamentale care scaldă întâmplări din lumi idilice apuse recent. D. Puiu Gârcineanu utilizează o tematică arhicunoscută: boierul Bodnărescu, plin de tabieturi şi fasoane îşi aminteşte de o iubire din tinereţe pentru nevasta prietenului. O iubire fără urmări, aşa cum se obişnuieşte în poveştile moldoveneşti; o romanţă fără cuvinte, consumată în priviri şăgalnice şi abulie delicată...

Intr'un esseu, acum câţiva ani, d. D. I. Suchianu încerca o definiţie a aventurii româneşti (scoasă din literatura lui Sadoveanu): destinele, în autohtonia noastră, se întâlnesc, dar nu se amestecă, alunecă unul pe lângă altul, dar nu fuzionează şi nici nu se ciocnesc. Impletire şi împleticire.

„Lângă schitul lui Tărâţă" este o carte cu aventuri tipic româneşti: nimic nu se înoadă; vieţile curg paralel cu încercări timide de apropieri sufleteşti; caracterele sunt ca unda; o deprimare vecină cu lâncezeala înviorată cu o măiastră dulceaţă şi cu un pahar de apă la gheaţă sau cu un vin cu buchet. Tablouri de interior fără peripeţii dramatice.

Concepţia asupra destinului autohton manifestată de romancier este cea tradiţională.

Noutatea autorului constă în atitudinea voit-distantă, evident comprehensivă, faţă de aceste destine. Nu vom găsi lirism elegiac aşa zis moldovenesc, nici pamflet, nici apologie oarbă.

Structura sufletească însăşi a acestui debutant de mare talent este o noutate pentru fauna şi flora literaturii române contimporane. Pentru iniţiaţi este suficient a spune că d. Puiu Gârcineanu are acel *cachet* indelebil al celor 7 ani dela *„Mânăstirea Dealului"* unde a asimilat perfect valorile şi atitudinile caracteristice ale acestui superior institut de educaţie. Aşa după cum învăţăceii dela „Şcoala normală superioară" din Paris, cei dela Eton, cei dela Potsdam, Komsomolii, Balila sau membrii *„Jugendbewegung"*-ului german poartă întipărit un stil specific, tot aşa şi membrii şcolii dela Dealu pot fi recunoscuţi în metodă, concepţii şi atitudini de restul camarazilor din generaţia lor. Stilul de viaţă fiind unitar, generaţiile se succed acolo la „mânăstire" fără hiatus-uri, fără transformări, tezaurul de tradiţii se transmite ca o faclă din mână în mână, formând o şcoală cu totul originală în peisajul românesc: realism în concepţie, cultul experienţei, europeism, cavalerism militar de factură britanică, dezaxare şi dispreţ faţă de mediu.

Facla a fost aprinsă de o primă echipă acum aproape 25 ani în Scandinavia şi în ţările germanice pentru a fi adusă în Valahia. La naştere a prezidat sportul şi construcţia armonică a personalităţii.

Dar aceasta este o altă poveste...

Când d. Puiu Gârcineanu va publica *„Omul care şi-a găsit umbra"* (roman în preparaţie) şi vor mai trece câteva duzini de ani şi va socoti în bilanţul său câteva romane de amploare, atunci sociologia literară va trebui să studieze capitolul „Mânăstirea Dealului" în formaţia personalităţii acestui romancier atât de nou, atât de personal şi de conturat la debut.

PETRE PANDREA



Carnet burlesc

România-Jugoslavia

Norei

Dupǎ amiază caldă de sfârșit de Aprilie, în sfârșit! Bucureștii au devenit București. Căci, până azi, în ciuda teatrelor lui, a cinematografelor, recepțiilor sale moderne și bineînțeles, a scandalurilor sale, lipsea ceva Bucureștilor: un match mare de foot-ball.

Din ziua de 29 Aprilie, iată că și această lacună a fost acoperită, căci România a primit echipa Jugoslaviei, ca să-și dispute întâietatea în cupa lumii.

Incă din ajun, organizatorii erau puțin neliniștiți.



— O să fie oare, frumos mâne? Și cum vor juca ai noștri?

Federația română de foot-ball e binecuvântată de zei — și de noroc: soarele a fost prezent la rendez-vous și România a învins.

Dar nu numai soarele era de față — din fericire pentru rețetă...

O azistența considerabilă venise la O. N. E. F. și mașinile așezate cu spatele spre intrare-strălucesc la soare ca o colecție de insecte; odată portalul trecut, faci la dreapta, ca să te oprești în fața controlului de zile mari.

— Ce cald! Ce cald!... Și echipele care nu mai vin!... In sfârșit, jugoslavii, adevărați atleți, cu piepturile pline de stema țării ce o reprezintă, năvălesc pe teren. Aplauzele țâșnesc de pretutindeni, ca un atac bine organizat de mitraliere.

Și Românii... Unii dela peluză profită de momentul solemn când alămurile fanfarei, ce strălucesc în soare, intonează imnurile regale, și trec nestingheriți în tribună printre soldații care, neputincioși, țin arma pentru onor. Căpitanul echipei române primește pe cel jugoslav, cu mânile și cuvintele încărcate de flori...

Ffiu! Ffiuu!...

Fluerul arbitrului a pus ca-



păt tuturor discuțiilor. Din această clipă, toți ochii, toate benoclurile n'au drept grijă decât un punct mișcător, și încă ce emoționant! In timpul celor 45 de minute, ar fi putut ploua cu aur, s'ar fi putut anunța că Eusebiu Popovici e viu și că bugetul nostru este în excedent, nimic n'ar putea detașa din „extazul său sportiv" această mulțime hipnotizată...

Momentul răfuelii a sosit... Jugoslavii deschid focul, se apropie de poartă și un shoot izbucnește deodată, ca un glonte tras de nu se știe unde, într'o noapte cu pâclă și mister cinematografic... Mingea trece cu puțin deasupra barei... Integii azistențe i s'a tăiat respirația.

Să știți că „ne-o scapă" Sârbii! șoptește unul cu un glas de dramă grand-guignol-escă.

— Taci, mă, din gură, nu mai fii atât de pesimist! Ori te-ai „dat" și tu cu Sârbii ?

Sârbii sunt stăpânii jocului, își impun tehnică și inundează atât de mult câmpul advers, încât frunțile spectatorilor s'au cutat, privirile se întreabă. Consternarea e generală. Este o clipă când pe stadion, o mică revoluție fomentează. Puellok e nevoit să se întrebuințeze serios și, la orice atac respins, aplauzele îl răsplătesc din plin, așa cum pe cățel, atunci când „face frumos sluj", bucățica de zahăr...

Jugoslavii continuă să bombardeze poarta, fără succes...

Stadionul e în fierbere. Ce o să se întâmple oare? Un lucru bun... România reacționează; atacul începe să fie organizat, timid, ca un funcționar nou într'o instituție.

— Haide Ro-mâ-ni-aaa!

Și România pornește din ce în ce mai impetuos la atac... Dacă urechea omenească ar fi un uriaș seismograf, ar putea auzi, în încordarea ce a cuprins stadionul, un uriaș Of! eșit din piepturile spectatorilor. Și deodată, ca un „deus ex machina" a pieselor antice, Schwartz trimite mingea în plasă... Portarul jugoslav o culege desnădăjduit, cu mina unui copil bosumflat. Toată lumea respiră... Figurile își recapătă culorile normale.

— Asta trebuia să se întâmple, declară opinia fott-ballistă unanimă.



Dar O. N. E. F.-ului îi e cald!

Ca să-l răcorească, iată, la reîncepere, că Sârbii s'au pus serios să ne preseze. O minge izbește bara de sus a porții și trece cu puțin deasupra, având sufletul spectatorilor legat de ea... Jucătorii români simt carnea moale, mușchii picioarelor sunt munciți de oboseală, obrajii li s'au alungit și brăzdat de încordarea jocului... Joacă să dispereze pe spectatori, lent, incapabili să reacționeze — nedând în orice caz impresia — sau să riposteze, în fața ardoarei adversarilor...

Dar norocul e — orice s'ar spune — cu noi... Căci după egalarea Sârbilor, Dobay marchează, pe cont personal, încă un punct, făcând ca tricolorul românesc să fâlfâie victorios în vânt...

Și acest frumos match luă sfârșit târziu, într'o atmosferă devenită aproape intimă și sub o umbră ce se mărea din ce în ce, cu ultimele raze ale acelut soare duminical...

PAUL B. MARIAN

ZIARE :

Scânteia *No. 4 (Aprilie).*
Coasa *No. 7 (Martie).*
Pământul *No. 62—63 (Martie).*
Viitorul Ciucului *No. 6 (Martie).*
Graiul Maramureșului *No. 30, 32-33 (Martie, Aprilie).*
Glasul Monahilor *No. 394 (Martie).*
Tractorul *No. 2 (Martie).*
Invățătorul Tulcean *No. 9 (Martie).*
Veacul Nostru No. 7 (Martie).
Acțiunea *No. 11 (Martie).*

ZIARE ȘI REVISTE STRAINE
Les Balkans *No. 13 (Aprilie).*
Balkan-Koresspondenz *No. 4 (Martie).*
Le Danubien *No. 22 (Martie).*

Evocarea lui Ion C. Brătianu

les că viața unui bărbat de stat e un lanț întreg de obligațiuni și de renunțări!

Viața lui I. C. Brătianu n'a fost — așa cum ne-am fi așteptat noi cei de azi, care ne-am învățat să judecăm lucrurile superficial, — o viață ușoară, lipsită de griji și plină de plăceri. Nu; a fost o viață de muncă aspră, de muncă intensă și ordonată, atât în trebile publice cât și în cele ale familiei, o viață plină de multe ori de privațiuni de tot soiul. Prim-ministru al țării în atâtea rânduri, Ion C. Brătianu ședea în București pe unde putea, n'avea o casă a lui ; deaceea familia — până în epoca de studii a copiilor — și-a ținut-o mai mult la Florica.

Despre dragostea și puterea lui de muncă vorbește următoarea pagină (153) din cartea Doamnei Sabina Cantacuzino :

„Sculat la 4, luând ceaiul la 5, lucrând în camera lui până la 8, tata ieșea atunci; se ducea la minister unde, de frica lui, soseau toți cu noaptea în cap, sau călca — cum zicea el — pe nevestite pe câte un diplomat care-l primea cum se nemerea și uneori în pat. Sir Frank Lascelles spunea că vizitele acestea matinale i-au servit mai târziu când, ambasador la Berlin, se pomenea la aceeași oră cu împăratul Wilhelm II. Tot astfel Contele Tornielli, la Paris, îmi spunea că la început se jena să primească pe tata în pat, dar după câteva recidive se obișnuise.

„Ca să nu piarză vreme prea multă, dejunul tatei se trimitea la ministerul de interne, unde era Președinția Consiliului, într'un coș care vecinic conținea: două ouă proaspete, o cotletă de berbec sau de căprioară, doi cartofi copți, un măr și o bucațică de lisă de chitră. Acolo, pe marginea biroului, mânca primind lume și dictând la secretari; pe urmă venia D. Radu Mihai, prefectul de poliție, ca să-l ducă la Cameră, unde la 2 începeau ședințele.

„Nu se întorcea acasă decât la 7 seara ,obosit, îngrijat uneori și adesea amărît. Dar, după ce trecea pragul și dădea de noi, închidea într'însul toate necazurile, ne săruta, ne mângâia, bătându-ne pe spate și pe obraji, sau scuturându-ne de umeri, glumea, înveselea pe toți, primea raportul individual al fiecărui copil și colectiv al mamei, despre tot ce se petrecuse, începând cu lecțiile"...

Este în aceste pagini un exemplu de înaltă virtute civică și de poezie familială, atitudine și atmosferă pe care Ion C. Brătianu le-a împărtășit până la moartea lui, în 1891.

Pe lângă multe alte asemenea pagini de evocare — cât de pitoresc și cât de depărtat, prin spiritul de abnegație și armonie desăvârșită, de vremurile noastre este înfățișată viața familiei Brătianu la Florica! — cartea Doamnei Sabina Cantacuzino mai are meritul de a încânta prin simplitatea unei povestiri al cărei farmec stă tocmai în sinceritatea pe care am mai relevat-o și pe care ținem să o subliniem încăodată.

Datorită acestei sincerități care isvorăște din fiecare pagină, cartea Doamnei Sabina Cantacuzino constitue documentul senzațional, chemat să ușureze înțelegerea întreg secolului care a pregătit și înfăptuit Statul nostru de azi.

GEORGE BAICULESCU

Cronica gastronomică

Către cetitori

Nu e patriot acela care nu are pe buze decât cuvintele patrie și neam, dar care nu-i în stare să aducă o contribuție, cât de modestă, la ridicarea prestigiului acestei patrii și la propășirea acestui neam. O amintire din anul pentru soarta noastră hotărâtor 1916, îmi furnizează exemplul cel mai edificator. In regimentul în care îmi făceam stagiul era un tânăr ofițer, intervenționist entusiast și adevărată spaimă a tinerilor cu termen redus, pe care ne numea pleziriști *(de la plaisir). Nu pierdea prilejul săși bată joc de-un camarad, comandant de baterie care nu ținea discursuri e drept, dar își instruia bine trupa. Tânărul intervenționist îl trata drept ofițer de operetă. De la prima lovitură de tun însă, vocea de argint a tânărului amuțise prin nu mai știu ce biurou de cartier și nu s'a mai auzit nimic de el. Camaradul ironizat s'a impus din prima zi a răsboiului ca unul din cei mai buni și mai vitezi comandanți de baterie. Era iubit de camarazi și subalterni și inspira trupei o încredere oarbă. Pentru a menține disciplina de fier pe care unitățile de artilerie o reclamă imperios, cerea ca în timpul luptelor chiar să i se dea onorul. Mi-l amintesc la Argeș, cu monoclul în ochi și cravașa sub braț, înaintând calm spre bateria, care, sub comanda locotenentului trăgea de zor, sub viu bombardament inamic. La apropierea lui locotenentul a comandat:*

— Drepți, tunari la stânga 'mprejur, ascultați pentru onor, capul la dreapta.

După care printre șucrături și explozii, i-a dat cu mâna la chipiu și călcâile lipite, raportul:

— Domnule căpitan, bateria se află în luptă și așteaptă ordinele dumneavoastră. Tragem la 3200, în infanteria din față.

Căpitanul, după ce-a ascultat cu mâna la chipiu raportul, a rostit liniștit și hotărât.

— Mulțumesc! Aceleași elemente, urmați!

După această bărbătească pildă de calm, își închipuie oricine că la comanda: tunari la posturi, marș! și din dreapta trage! cu câtă însuflețire s'a reluat bătălia, întreruptă un moment de acest supliment gratuit la regulamentele militare.

E inutil să mai spun care din acești doi ofițeri era patriotul.

Omul care își iubește țara trebue să nu piardă nici un prilej, pentru a contribui din toate puterile lui la remedierea relelor care o bântue.

Dar dacă la el acasă, e obligat să arate aceste rele și să le combată, în fața străinilor, această atitudine nu-i e îngăduită. Față de ei, o prudentă ipocrizie e de rigoare. Cu atât mai mult e vorba de neadevăruri, din care străinii ar putea trage concluzii eronate și defavorabile. Care e Românul care nu s'ar revolta, dacă la un teatru străin, ar trebui să asiste la o scenă în care sălbatice dansuri africane ar fi prezentate ca dansuri naționale românești? Tot astfel și cu bucătăria. Am cetit în mai multe publicații de specialitate străine, o seamă de fantezii ridicole, înfățișate ca mâncări românești. *Desmințirile sunt greu de făcut și nu servesc la nimic. Și m'am gândit atunci, că cea mai bună replică ar fi să redactez în limba franceză un volum intitulat* Plats roumains, *în care să prezint publicului francez cele mai bune mâncări ale noastre, după cele mai perfecționate rețete. Cum nu sunt nici gospodină, nici bucătar, desigur că nu pot fi nici deținătorul* tuturor *rețetelor și nici a* celor mai bune. *Multe din acele pe care le-am publicat în această rubrică sunt modificate de mine, e drept, dar multe își pot găsi, fără îndoială rivale norocoase. De aceia, fac un călduros apel către cititori, rugându-i să-mi comunice rețetele de mâncări românești, pe care le socot mai rari și mai originale. Acele bătrânești, transmise prin tradiție orală, mă interesează în primul loc.*

Le voi experimenta pe toate cu cei mai buni bucătari din Capitală, reținând pe cele mai bune. Cetitorii care au adus un aport personal într'o rețetă sunt liberi să boteze felul cu numele lor. Ceilalți îl vor numi cum le e voia și cu îl voi comunica așa.

Dată fiind ținta inițiativei mele, sunt sigur că apelul pe care îl fac, nu va rămâne fără ecou, lucru pentru care de pe acum, tuturor le mulțumesc.

AL. O. TEODOREANU

Insemnări

Să vedem...

Răspunsul din numărul precedent, al d-lui Grigore Tăușan, care își păstrează surâsul și nuanțele și în probleme, implică din partea autorului unui articol despre educația în internat un comentariu. E vorba de un articol, în care el nu și-a luat răspunderea, este drept, a informațiilor, date de un ofițer de marină, părintele unui elev intern, dar nici a greșelilor și cacofoniilor, intercalate la apariție, în text.

Informatorul cu pricina, e chiar un marinar și nu un... vânător. Adică — cine știe? — la drept vorbind, el ar putea să cumuleze, să fie și un bun marinar și un excelent vânător. Lucrul s'a mai văzut și cea mai impresionantă vânătoare, la care subsemnatul a participat la cinematograf a fost o vânătoare de balene din vapor. Informatorul este marinar incontestabil.

De ce ne-am mai codi? Pentru o confirmare precisă de care nu este permisă îndoiala, d. comandor Tonegaru are cuvântul.

Nu de alta, dar este de restabilit un fapt. D. Tăușan îl cerne printre rânduri. Și autorul nu vrea să rămâie de rușine. T. ARGHEZI

Moartea lui Lauzun

După ce a fost un curtezan din cei mai răsfățați la curțile lui Ludovic al XV-lea și al XVI-lea, a dus o viață de plăceri și s'a bucurat de succese nenumărate la femei, Lauzun se preschimbă deodată în patriot înflăcărat. Patriotismul său, constată Gaston Mougras, *în studiul ce i l-a consacrat, nu era sincer, era de oportunism.*

In timpul revoluției el a fost printre cei mai entuziaști deputați ai nobleței care și-au părăsit titlurile. Din 1792 îl vedem în toate armatele republicei, luând parte la toate luptele și mergând chiar împotriva insurgenților din Vendée. Dar oricât ar fi vrut și oricât a încercat să devină „sans culotte", a rămas tot aristocrat și, cu tot zelul pe care-l arăta, era privit tot ca suspect. In fruntea unor trupe ca vai de ele, cerea în zadar dela Convențiune merinde și efecte. Până la urmă pleacă la Paris unde este arestat și închis.

Mândru și cavaleresc, el se apără arătând serviciile pe care le-a adus republicei. Dar relațiile sale cu „Văduva Capet" și „ducele de Orléans" care au fost executați pe când se afla și el închis, îi aduc aceiași soartă.

La 47 de ani, frumosul Lauzun, iubitul atâtor drăguțe femei, omul care a cunoscut toate plăcerile vieții, acum îmbătrânit fără vreme și plin de podagră, primește condamnarea sa la moarte cu zâmbetul pe buze.

Execuția trebuia să urmeze după 24 ore. Intors la Conciergerie, comandă o sticlă de Bordeaux și o friptură de pasăre, se culcă și doarme liniștit pe salteaua sa de paie.

A doua zi dimineața în zorii zilei trimite să i se aducă o sticlă de vin alb și stridii. Pe când dejuna, sosește călăul:

— „Cetățene, îi zise Lauzun, dă-mi voie să termin, n'o să aștepți mult".

Apoi umplând un pahar îl întinse călăului Samson.

— „Bea vinul ăsta, trebuie să-ți prindă bine în meseria care o ai".

Apoi salută pe tovarășii din închisoare:

— „S'a isprăvit", le zise el cu simplitate, „acum plec în călătoria cea mare".

Apoi fără slăbiciune dar și fără fanfaronadă, se urcă în căruță...

De când cu sovietele și cu hitlerismul pare însă că ne impresionează mai puțin scenele din revoluția cea mare. Efectul concurenții!...

Cosima Richard Wagner

Wagnerismul este o religie care-și are preoții și misionarii săi, templele și pelerinii lor. Marea preoteasă însă care a instituit acest cult și a îngrijit cu pietate și statornicie până la moartea ei să se păstreze imaginea marelui muzicant așa cum l'a văzut ea și cum a dorit, este Cosima Wagner, a doua soție a lui Richard Wagner.

In librăria Stock a apărut o carte voluminoasă a lui Maurice Rémon, „Cosima Wagner, une vie et un caractère", *traducere din nemțește a unui studiu foarte complect de contele* Moulin Eckart.

Cosima Liszt ne e înfățișată ca o femee de caracter tare, *a cărui tărie virilă, însă, este nuanțată de o feminitate seducătoare plină de farmec și duioșie. Se cunoaște aventura :* Cosima *era măritată cu* Hans de Bülow, *discipolul și prietenul lui Wagner, el însuși însurat cu* Minna Planner, *deși trăia cu totul separat de ea de mai multă vreme.* Tristan *este sublima confidență a acestei dragoste.*

In 1861 Wagner merge cu Emile și Blandine Ollivier la Reichenhall să viziteze pe Cosima care era bolnavă și citește în ochii ei pentru întâia oară puternica sa pasiune pentru el. In anul următor soții Bülow petrec un timp în tovărășia lui Wagner; pasiunea Cosimei devine din ce în ce mai puternică.

In 1864 Cosima, cu cele două fiice ale sale Damela și Blandina, una de trei ani și alta de 18 luni, vine să se instaleze în casa lui Wagner în Starnberg. In 1865 se naște Isolde Ludovica. Prima soție a lui Wagner moare, recunoscând pe o fiică a sa, avută înainte de căsătoria sa cu Wagner și a cărei existență o tăinuise până atunci.

Doi autori englezi, Hurn *și* Root, *scot o carte în care arată pe Wagner ca pe un monstru și pe Cosima ca pe o intrigantă, care nu are altă grijă decât să ponegrească pe Minna chiar după moarte.*

Cartea contelui Moulin Eckart restabilește, din documente și nenumărate mărturii, figura adevărată a Cosimei Wagner. Când l-a cunoscut pe Wagner acesta era nenorocit și se gândea la sinucidere. Pasiunea ei pentru dânsul a crescut zi cu zi și ea a fost gata să calce totul în picioare și să se sacrifice pentru el.

N'a ținut socoteală nici de lume, nici de mânia tatălui său. Din 1864 până în 1883 l-a înconjurat pe Wagner cu toată dragostea ei duioasă și a căutat să îndepărteze toate grijile care l'ar fi turburat în activitatea sa genială. I-a fost absolut credincioasă și devotată până la moarte și dincolo de moarte.

Gloria lui Wagner pare să fi reintrat într'o nouă perioadă de strălucire. Oridecâteori un teatru sau o trupă de operă își vede casa de bani goală, montează o operă a lui Wagner și este salvat. Nimeni nu se poate făli că are atât de mulți admiratori și atât de fideli. Literații au reînceput să se ocupe de el și o serie de cărți noui au apărut despre el ca om și ca artist, între care admirabila carte a lui Pierre Lalo *(Flammarion) „Le Nibelung".*

Hitler despre lectură

In traducerea franceză a broșurii „Mein Kampf", care a fost confiscată la editor, citim următoarele reflexiuni ale Führer-ului.

„A citi nu este un scop ci un mijloc pentru fiecare de a-și umplea cadrele pe care i le desemnează aptitudinile. Fiecare primește astfel uneltele și materialul necesar meseriei sale, fie că îl ajută numai să-și câștige viața sau servesc la aspirații mai înalte. Al doilea scop al lecturii este de a câștiga o vedere de ansamblu a lumii în care trăim.

In ambele cazuri însă este necesar nu numai ca aceste lecturi să ia loc în seria capitolelor sau cărților pe care le conservă memoria, dar să se și insereze în locul lor ca pietricelele în mozaic și să contribuie astfel a constitui, în mintea cititorului, o imagine generală a lumii".

Vesta Tilley

Dacă se cunoaște la noi cea mai modestă dintre vedetele teatrelor și varieteurilor franceze, se ignorează aproape cu desăvârșire gloriile cele mai strălucite ale scenei engleze. Multe dintre ele însă sunt nu numai artiste de talent, ci personalități extraordinare și pline de originalitate.

In Iunie 1920, vestita Hellen Terry, *cea mai mare și mai genială actriță pe lângă Sarah Bernhardt, se urcă pe scena unuia din musichallurile cele mai renumite ale Angliei și dădu* Vestei Tilley, *un palm de pene, zicându-i: „Miss Tilley, ne-ai făcut să râdem în clipe în care numai Dumnezeu știe cât ne venea să râdem. Ar trebui să-ți dau o coroană dar nu pot să-ți dau decât acest palm de pene".*

Cele două mari artiste se îmbrățișară. Apoi Vesta Tilley se duse în loja sa și-și scoase uniforma de soldat pe care o purtase pentru ultima oară, căci părăsi scena devenind soția unui membru al parlamentului.

Tatăl său fusese el însuși director al unui Music-Hall și Vesta debută la 4 ani, pe scena unde petrecu o jumătate de secol.

Care era farmecul ei cel mare ? Avea personalitate și de aceia putea întreține publicul fără efecte scenice și fără trupă, posedând pe lângă aceasta toate performanțele unei bune actrițe și varieteu. Apoi era plină de grație și eleganță. Fața ei inteligentă și plină de humor era iluminată de admirabili ochi strălucitori de veselie, de râs și bunătate. Mișcările îi erau micuțe, era delicată și puternică cum sunt caii de rasă. Juca tot atât de bine roluri feminine ca și roluri băețești.

Născută în popor, zice un critic englez, avea decența naturală a poporului. Făcea ce voia cu vocea ei de volum mic, care se auzea în sălile cele mai mari, distinctă, în cele mai ușoare nuanțe.

Va avea în curând șaptezeci de ani și va fi sărbătorită, difuzându-se la radio câteva din cele mai renumite cântece ale sale. Milioane de ascultători o vor aprecia și poate vor înțelege că Vesta Tilley a fost unică în felul ei.

Tot cu prilejul împlinirii celor șaptezeci de ani, a dat publicității o carte în care Lady de Frece, actualul său nume, prezintă publicului amintirile Vestei Tilley.

Cuvinte potrivite și.... încrucișate

Actualmente se află la redacție, spre a fi cercetate, deslegările următorilor, V. Strasky-Brăila; E. Spladato-Moreni, Eugen Neagu-Focșani; Ionel Frunzetti-Focșani; Marin Niculescu-Loco; E. și C. Dumitrescu-Oltenița; Popescu Gheorghe-R. Vâlcea; Sofia Popp, Loco; N. Papatanasiu-Hârșova; Ion Lupescu Târsa-Mehedinți; I. Macșa-Loco; Mimy Bluette-Silistra (dece n'ați scris în careuri?); *Anton G. Capriel, Loco; Israel Abramovici, Galați; Ion Ungureanu Carmen Sylva, Constanța, Stela Burducea, Carmen-Sylva-Constanța; Vasile D. Honciuc-Iași; Morariu Gheorghe Storojineț; Florea V. Victor-Făgăraș, Florica M. Klein-Gheorgheni-Ciuc, C. Mardare-Schineni-Vacău, Teodora Stamate-Brăila; P. Marinov, Lipnic-Basarabia.*

Citiți
PETRE PANDREA
PSIHANALIZA JUDICIARA
Editura Cultura Românească
Lei 50
Germania Hitleristă
Documente, Idei, Oameni
Editura „Adeverul" Lei 80

EVA ETERNA: — *Când ai să-mi dai un colier de perle... dar adevărate. de celuloid.*

CROITORUL : — *M'ai făcut să pierd încă o clientă. Ești cea din urmă premieră...*

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 702
DUMINICA 20 MAI 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Săptămâna cărţii



Dela salahorul Eminescu până anul trecut, 1933, scriitorul literar a fost dispreţuit de personagiile şi partidele politice şi vechi şi noi. Mi se pare că nu mai departe decât luna trecută un domn subsecretar de stat se întreba în plină şedinţă publică, nedumerit, ce mâncare de peşte este şi aia, scriitorul.

In două singure forme tolerează omul zis politic pe literat; întâi, hamal şi odăiaş la gazetă, sub direcţia unui făcător de voturi şi de afaceri sau în cazul cel mai pur, a unui analfabet sonor — şi al doilea, chibiţ la masă şi club. Gravii şi adâncii dintre scriitori sunt închiriaţi pentru articolele gândite la bărbier de geniul imbecil al câte unui nevropat, măsuraţi cu centimetrul, salariaţi ca nişte slugi şi daţi afară la telefon.

Ne aducem aminte criteriile de apreciere ale unui mare boer defunct, căruia i se vârîse în conştiinţă necesitatea unei tipografii mari cu două ziare şi o editură, creaţii caracterizate printr'un sistem de premii originale: plătea sau nu plătea, abonatului i se asigura anual un ceasornic de părete, la care cineva câştiga 1 leu şi 25 de bani pe bucată: erau 100.000 de abonaţi neplătiţi... Proprietarul director venea în cabinetul lui pe la orele 10 dimineaţa, ca să examineze redactorii în opera lor, cuprinsă zilnic, după dorinţa lui expresă, în plicuri galbene cu menţiunea numelui autorului pe plic .Un alt director, administrativ, prevăzut cu foarfecă, tăiase din ziarele apărute în ajun contribuţia fiecărui colaborator pusă pe biroul stăpânului. Boerul lua plicurile în mână, le cântărea în palmă cât făceau şi legănând cu satisfacţie pachetul cel mai greu, îl aprecia cu vorbele : „Bun băiat", şi nu simţea nevoia, niţeluş cam tragică, dacă s'ar fi manifestat, să deschidă plicul şi să citească. Se întâmpla că cel mai bun băiat şi mai valoros redactor al ziarelor boerului ,era autorul unei mişcări în armată sau în magistratură...

Acest patron de literaţi în jug nu era un om de rând. Moştenea pe tatăl său, poreclit cu titlul unui roman al lui Zola, avea pergamente academice — probabil — conducea o fracţiune conservatoare şi scobora din împăraţii Bizanţiului: Dacă o fi fost adevărat acest amănunt indiferent.

A doua formă, a chibiţului la masă, distingea pe scriitorii veseli, cu eleganţa facilă şi bulevardieră, care ştiau snoave porcoase, le debitau cu vervă şi creionau epigrame. Rolul nu era destul de precizat între lăutari, chelneri şi dame, dar scriitorul putea să consume la discreţie, fără să-şi arunce ochii la coloana jenantă a preţurilor din listă. Cu o condiţie: să moară a doua zi şi în toate zilele următoare de foame, până ce boerul degenerat din Mecena îşi mai aducea aminte de el la un ospăţ. In toate celelalte momente, afară de epoca strechei, boerul care iubea pe literat numai la acces, lipsea sistematic de acasă, de la telefon, dela club, dela teatru şi poetul n'avea nici o putinţă să dea de el, ca să-şi poată plăti, după o gâdâlare cu o romanţă, chiria pe o lună sau o pereche de ghete. Genul boeresc meschinizat s'a întins după evenimentul petrolului şi al industriilor protejate şi la oamenii de afaceri. Literatura rămăsese o chestiune de criză şi mâncărime. Până anul trecut.

E vorba de literatura noastră românească şi de scriitorul nostru, de limbă românească. Dacă vre-o câţiva din ei — şi nu din cei mai individuali şi-au ornat o umilă carieră, cu surogate, lucrul se datoreşte unei spinări perfect încovoiate şi unor dimensiuni de limbă, care pot servi tuturor trebuinţelor de spălare caldă şi de şters fără sgârietură. Literaţii evadau din demnitatea meşteşugului lor — căci putem fără nici o falsă ruşine să clasificăm munca literară între meserii — şi se orânduiau valeţi, mâzgăliţi la butonieră neagră de o panglică fină, cu o trăsură de unire terminată, între decepţie şi lichelism.

Se citea aşa zicând, franţuzeşte. Parisul avea literatura lui puternică şi densă şi tipul scriitorului muncit de viaţă şi chinuit de o etică personală, pentru Francezi. Insă avea pentru Orientul, pe care îl meritau cititorii pomeniţi mai sus, o sumedenie de scriitori de strict export, necunoscuţi în Franţa, şi preferaţi boereşti.

Anul trecut, în 1933 adică, Regele a hotărît o sărbătoare a cărţii româneşti. Anul următor, suntem încă în cursul săptămânii acestei iniţiative, sărbătoarea a fost repetată, prezidată de Rege. Dintr'odată, cartea românească şi scriitorul ei au câştigat doi paşi mari, ieşind în privelişte. Cine a putut să observe şi să analizeze figurile Domnilor oameni politici prezenţi la sărbătoarea literară a Regelui, a plecat cu o duioşie în suflet neuitată. Lunga convorbire a Suveranului cu scriitorii i-a impresionat; aceşti Domni nu mai înţelegeau rosturile Statului, aproape compromis de nişte rosturi ce ar putea să fie şi literare. Carte da, dar o carte abstractă, inexistentă, un loc comun verbal, da, da! Ceva nepipăit, inform, fuliginos, da, da! Insă era altceva: Regele ici, scriitorii colea şi cărţile între ei: Stupefacţie superlativă.

Totuş într'o oră de repeţire a unei ore din anul trecut,Domnii s'au recules, au acceptat, au surâs: s'au cam obicinuit şi se vor obicinui de tot. Tot începutul e greu. Partidele politice şi guvernele vor sfârşi să-şi definească sensul Statului cultural, al Statului asociat cu ostenelile literatului.

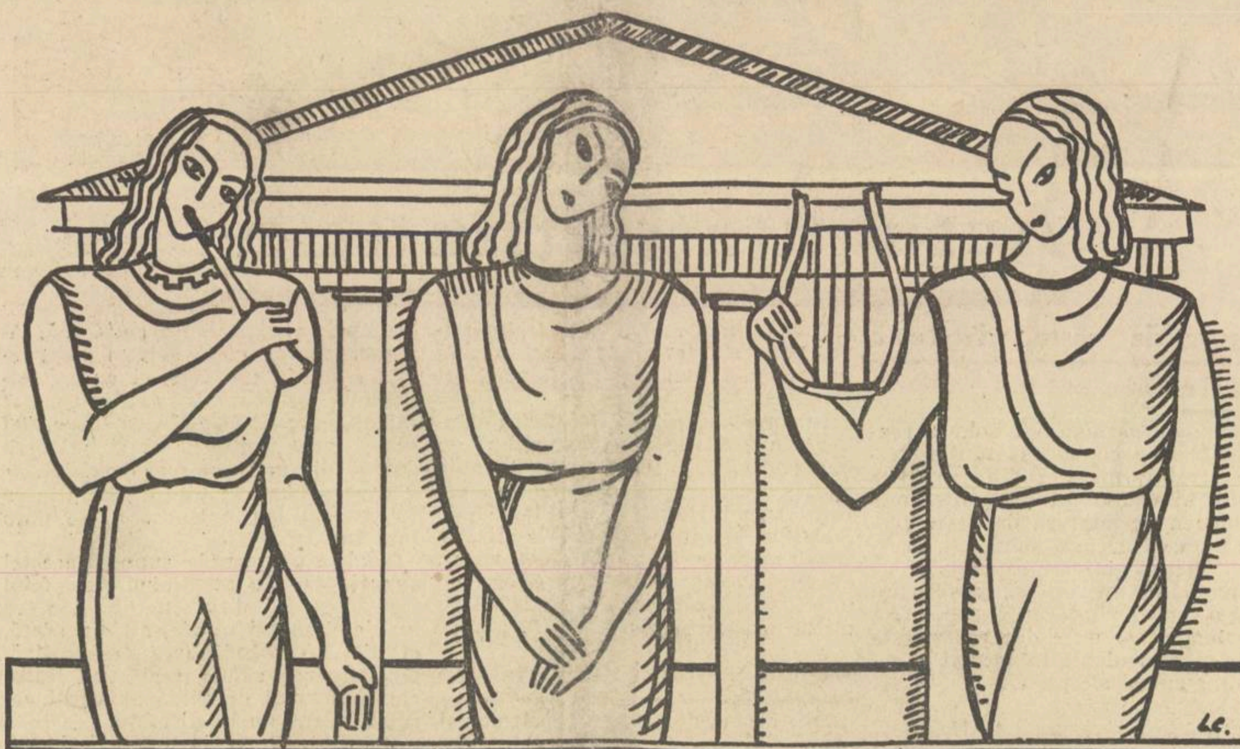
Regele a vorbit despre carte ca un cărturar subtil şi ca un artist, nu exagerăm nimic, cu zăcăminte sufleteşti adânci: nu e vina Suveranului, dacă vorbitorii care l-au precedat nu s'au putut situa în altitudinile Sale. Dar Regele a făcut altceva, care-i esenţial pentru creditul nostru intelectual, pentru râvna artistului părăsit şi pentru norocul cărţii uitate: le-a dat amândorura prestigiu.

De la Rege, să se noteze bine şi corect, numai de la Rege, nu de la învăţaţi, nu dela cărturari şi apostoli profesionali, porneşte şi sporeşte această renaştere. Numai de la Regele Carol al II-lea.

TUDOR ARGHEZI



Stela Nedelcovici — Figură



Jean Bart

Sunt oameni de care se leagă prin mii de fire nevăzute existenţa şi interese nenumărate, oameni a căror plecare definitivă răneşte şi doare până departe în jurul lor. Dintre aceştia a fost Jean Bart. *Un vânt năprasnic l-a luat dintre noi şi toţi câţi am ţinut de el, mai de aproape sau mai de departe, am rămas cu braţele întinse, cu sufletul pustiit şi inima sângerândă, fără să putem scoate vaetul sfâşierii...*

Moartea lui grăbită şi neaşteptată ne-a apărut, mai mult ca ori când, cea mai crudă şi mai brutală lovitură a destinului. Am simţit-o cu revoltă, ca pe o nedreptate strigătoare. A murit în plin succes literar, un succes cucerit greu, ce îi surâdea pentru prima oară fără rezervă. A murit făurind planuri pentru un viitor ce îi apărea neîndoelnic, în plină luptă cu mari greutăţi materiale, în ajunul intrării băeţilor săi în carieră, plin de visuri pentru fetiţa lui ce abia răsărea în primele clase de liceu. Nimeni nu se putea gândi la moarte faţă de un om atât de viu... El singur, cu câteva ore înainte de a se stinge, se întreba în aiureala din urmă: „Oare să fie aceasta ultima noapte a vieţii mele?"

A trecut un an şi totuşi nu putem crede că acel pentru care se cântă „veşnica pomenire" este el, *Jean Bart.*

In orice adunare îl căutăm cu ochii. In sălile de expoziţii, la comemorări şi sărbătoriri ne aşteptăm mereu să vedem apărând chipul său frumos tăiat în trăsături energice, statura înaltă şi bine turnată în formă. Ii plăceau spectacolele şi poseda sociabilitatea plină de nuanţe a generaţiei dinainte de răsboiu.

Această sociabilitate îl făcea să ne strângă adeseori în adunări amicale, în jurul unei mese alese, sub farmecul prezenţei sale. Acolo se revedeau prieteni vechi, pe care împrejurările dezordonate ale vieţii noastre împovărate îi împiedecau de a se cerceta. Ne invita fără să ne spună nimic, zâmbind cu înţeles pentru surpriza pe care ne-o pregătea, căci păstrase, în brutala îmbulzeală din vremurile de azi, preocuparea de a face plăcere prietenilor şi celor din jurul său, în cele mai însemnate ca şi în cele mai mărunte împrejurări ale vieţii. Ii plăcea apoi să provoace apropieri între oamenii interesanţi, cu culturi şi vederi variate, indiferent dacă erau tineri sau bătrâni. Acolo, în atmosfera plăcută şi intimă a căminului său, reînviau plăcerile discuţiei, arta conversaţiei care au făcut deliciul generaţiei dinainte de răsboiu, farmecul povestirii, aţâţarea paradoxului, picantul anecdotei. Şi erau aceste adunări adevărate festinuri ale inteligenţii, reînvierea unei fine bucurii de a trăi frumos şi intens câteva clipe ale unei rafinate civilizaţii, în mijlocul barbariei generale...

Popasuri neuitate în goana unei vieţi nebune...

Ne lipseşte surâsul fin şi misterios din colţul gurii, ne lipsesc observaţiile sale juste şi pătrunzătoare, ne lipseşte informaţia bogată şi precisă, ne lipsesc părerile lui totdeauna sugestive. Ne lipseşte el, *cel cu personalitatea creatoare de interes ori unde se arăta.*



JEAN BART

E greu să vorbeşti de un prieten preţios, un „frate" de o întreagă viaţă, când lacrimile fac să-ţi joace înainte literele pe care le scrii.

El a fost în adevăr un frate pentru cea ce scrie aceste rânduri. Ne-am jucat în copilărie, când el era un elev destul de nebunatec şi de răzvrătit, am citit împreună primele sale încercări literare, în care licărea talentul, dar zgâria grozav sfâlcirea sintaxei şi ţipa strident gramatica violată. Eram destul de mândră de succesul său de tânăr marinar pe străzile Brăilei şi ale Galaţilor, unde cele mai frumoase fete se îmbulzeau să-l admire. El trecea mândru şi auster ca un socialist puritan, cum erau tinerii de pe acele vremuri. Iar eu mă prăpădeam de râs de mutra nedumerită a frumoaselor grecoaice şi italience care-i făceau avansuri...

Am împărtăşit cu el toate visurile tinereţii noastre idealiste, am fost confidenta nădejdilor şi deznădejdilor sale amoroase din toate epocile vieţii, prietena nevestelor sale, căci a fost însurat de două ori şi am împărtăşit cu el dragostea pentru copiii noştri. Am luat parte la activitatea sa de la ocrotirile sociale. Am învăţat să-i înţeleg firea autoritară şi intolerantă în unele clipe, ca acea a omului ce a poruncit pe mare, dar în destul de largă şi îngăduitoare spre a primi adevăruri şi a suporta critici cât de aspre şi necruţătoare, dacă nimereai momentul. A fost un tip complex, slefuit şi colţurat, autoritar şi slab, dur şi plin de neaşteptate duioşii, un tip a parte, credincios până la moarte unor credinţe şi idealuri pe care spăăiala unor vremuri turburi le batjocoresc azi ca pe nişte idoli... Un om discret în cele mai adânci tainiţe ale sufletului, dar care, fără ostentaţie, a mers pe drumul care şi l-a croit de la început, n'a trădat, n'a fost transfug şi nu a renegat... Să se spună şi despre noi acelaş lucru după ce vom fi închis ochii...

IZABELA SADOVEANU

La ţară

A înserat. Pe râmnic nici un val
Pe luciul apelor nu mai aleargă...
Pe nesimţite prinde să se şteargă
Conturul sălciilor de pe mal.

Prin ceaţa ce se lasă ca un fum,
Un dangăt de tălăngi prelung tresare.
Vin vitele dela păscut pe zare
Şi-abia se văd pe panglica de drum.

In sat luminile se sting pe rând
Şi chiotele se fac tot mai rare,
Doar un lătrat de câini în depărtare
De mai străbate, vag, din când în când.

A înoptat. Un liliac a prins
Din zbor tot întunerecul să-l soarbă...
Un licurici de veghe şi-a aprins
Felinăraşul lâng' un fir de iarbă.

GEORGE PALLADY

De vorbă cu d. Liviu Rebreanu

— .....

— Mai întâi, nu ştiu ce ţi-aş putea spune despre o carte pe care terminând-o de scris, mi-e greu să vorbesc despre ea.

Cartea aşteaptă să-şi îndeplinească funcţiunea pentru care a fost creată, adică să fie citită. Iar la a doua întrebare a d-tale, pot să-ţi răspund că am început să scriu la ea, în 1931. Precum vezi e ceva mai veche decât s'ar putea crede.

In 1931 am scris foarte mult la ea şi ar fi fost să se cheme cu un cuvânt moldovenesc: „Mojarul iluziilor".

Intre timp a trebuit să termin „Răscoala" şi de aceea am întrerupt cu scrisul.

— .....

— Mojar înseamnă piuliţă. Iar faptul că ar fi fost să numesc cartea mea „Piuliţa iluziilor" se explică prin concepţia pe care o am despre dragostea noastră omenească, în această carte.

— .....

— Cred că dragostea este o experienţă unică în viaţa unui om. Cei care cred altfel se înşală. Şi din cauză că e ceva mare, puternic şi frumos, viaţa care ne compromite toate elanurile, este piuliţa în care bietele noastre iluzii, sunt sfârtecate şi măcinate.

— ...

— Acţiunea acestei cărţi se petrece într'un mediu orăşenesc, în Bucureştiul actualităţii noastre. Aceasta fiindcă eroina mea are un suflet ale cărui complicaţii şi sinuozităţi psichologice nu sunt normale decât într'un mediu orăşenesc.

CUM SE NAŞTE O CARTE

— .....

— Intotdeauna la baza cărţilor mele este un mic fapt real, care se complectează apoi pe măsură ce gândesc mai profund asupra lui.

După întâmplarea acestui mic fapt real în prezenţa romancierului, acesta trage anumite concluzii, pe care apoi le organizează într'un fel de „idee generală" asupra celor ce va spune în carte.

Pornind însă dela o idee generală poţi scrie o carte care nu se va sfârşi niciodată, dar cum o carte se scrie cu dubla intenţie de a te limpezi pe tine scriitor şi pe lector în acelaş timp, o disciplină se impune.

— .....

— In a integra ideea generală într'un cadru precis, care să imite sau să recreeze viaţa. Dacă vrei să cunoşti scara gradată pe care am urcat-o la construcţia romanului, iat-o:

La început a fost eroina mea, o fată visătoare, orgolioasă, ambiţioasă, aşa cum sunt multe dintre fetele de azi. Dar viaţa îi refuza realizarea visurilor ei şi de aici s'a născut pentru mine prilejul de a creea un anume cadru de viaţă socială: oraşul.

Apoi demonstrativ s'a născut şi anecdota pe care o utilizez ca pe o schelărie numai, fiindcă altfel aş fi scriitor de anecdote şi nu de romane.

— ...

— In cartea mea tratez dragostea ca pe o forţă elementară, care spală de pe faţa eroinei mele fardul civilizaţiei, reducând-o la o afirmare de viaţă primitivă aproape, instinctuală.

Şi cum îţi spuneam, cred că dragostea aceasta care e singura adevărată, şi pe care n'o încercăm decât odată în viaţă este ca şi pojarul pe care-l contractează absolut toţi copiii. Toţi oamenii n'au cunoscut decât o singură dată dragostea — la început.

MANIERA ACESTEI CĂRŢI E NOUĂ

— ...

— Iubirea a fost tratată de toţi romancierii la cald, eu mi-am propus s'o tratez la rece, — obiectiv.

Aş putea spune că am încercat să desenez în această carte, linia care exprimă evoluţia unei pasiuni puternice în sufletul unei fete, pasiune care urcă şi scoboară ca un montagne-russe, însemnând apoteoze şi declinuri.

Vrând să scriu o carte obiectivă am lăsat de o parte adjectivul şi patetismul încercând să fac un fel de proces-verbal ca să zic aşa de dragoste.

— ...

— Nu. Eroul meu este neglijat fiindcă eu îl socotesc ca fiind raţiunea exterioară a marei iluminări care se produce în sufletul fetei. Cartea mea a pornit întâmplător ca şi viaţa eroinei mele, pe care logica ilogică a vieţii o conduce în faţa eroului meu. De această întâlnire este evident că eroul nu e vinovat, ci vieţii îi revin toate responsabilităţile.

MAGIA CREAŢIEI

— ...

— Dificultatea scrisului meu se naşte din faptul că refuz să mă dau la o parte din faţa unui obstacol. Dacă pornesc să-mi exprim gândirea nu fac nici-o concesie inspiraţiei, adică hazardului. Vreau să pot crede că acest hazard e creat şi determinat de mine. Ţin morţiş să exprim ceeace gândesc şi numai astfel cum gândesc.

— ...

— Când ajung, îmi răspunse glumind d. Rebreanu, la epoca „crimei" mă izolez, plec la ţară, la mine la Valea Mare lângă Piteşti. Aici am scris timp de 6 luni de zile cartea care a apărut sub titlul „Jar" titlu mult simplificat precum vezi, aproape anonim.

In tot acest timp n'am luat contact cu actualitatea decât prin cetitul jurnalelor şi revistelor. Majoritatea timpului, adică dela 9 seara până dimineaţa, mi-l petreceam la masa de scris, între cerneală, cafeaua neagră şi ţigare.

— ...

— Uite ce se întâmplă. Această grea caznă a scrisului se leagă neapărat de crearea unei atmosfere favorabile unei rezistenţe cât mai mari.

Rezistenţa mi-o dă cafeaua, atmosfera mi-o creez din răsucitul ţigărilor şi din faptul izolării mele mistice în mijlocul nopţii, singur la masa mea de scris.

— ...

— Scrisul înseamnă o trăire directă într'o lume ireală pe care tu ţi-ai creat-o, şi poţi intra în această lume prin acele operaţii magice creatoare de atmosferă ca: prepararea cafelei negre şi a ţigării.

Aceste operaţii trebue să le faci aşa de concentrat încât dintr'odată să te simţi izolat de tot restul lumii.

Apoi e simplu. Noaptea în afară de linişte, mai este şi un mare întuneric care începe dincolo de lumina lămpii mele.

Vezi d-ta, îmi spuse inspirat d. Rebreanu, ziua privind pe geam văd case, arbori, pasări, pe când noaptea ferstrele sunt acoperite de o perdea neagră de întuneric.

Pe acest fond negru privind atent, cu toată puterea ochilor şi sufletului meu, îmi descifrez eroii. Noaptea viaţa noastră interioară se adânceşte, devenind de-o extraordinară realitate. Din fundurile misterioase ale nopţii vin spre mine, în jurul lămpii mele, eroii ale căror chipuri le zugrăvesc în cărţi. Din conversaţiile cu aceşti vizitatori nocturni a ieşit opera mea.

V. CRISTIAN

Victor Boucher

Cum am devenit actor

Mi se cer amintiri.

Amintiri !....

Ca orice bărbat la o anumită vârstă adică la o vârstă oarecare, nu-mi rămâne decât să aleg ce anume să evoc din amintirile tinereţii mele, mai ales din cele care se referă la cariera mea.

Aveam şase sau şapte ani, poate chiar mai puţin când am simţit că se naşte în sufletul meu dragostea de teatru.

In fiecare an, la sfârşitul lui Octombrie, se deschidea la Rouen bâlciul anual. Era o minune. Bulevardele oraşului se populau cu barăci, pe o întindere, care mi se părea nespus de mare. In Place du Boulingquin, manejurile strălucitoare de lumină, svârleau coloane înalte de fum, care descriau pe cer o imensă cupolă de opal, mai frumoasă — după mine — decât aurora boreală. Mulţimea se îngrămădea într'o atmosferă ameţitoare, în care parfumul trupurilor se amesteca cu mirosul de vanilie, de grăsime încălzită şi de heringi proaspeţi — heringii proaspeţi stropiţi cu cidru erau serviţi în corturile care despărţeau lumea de monstruosul corp al pieţii în sărbătoare.

Pe mine însă, nu mă atrăgeau decât barăcile de spectacol, aliniate una lângă alta, învecinându-se cu ale luptătorilor şi cu ale ursarilor, ale vânzătorilor de prăjituri şi de pâine; loteriile, menajeriile şi toate celelalte atracţii ale bâlciului.

Ziua cea mare sosind (Duminica, fireşte), tatăl meu mă lua de mână şi porneam amândoi prin bâlciu. Cu o săptămână înainte începeam să tremur de dorinţă. Gândiţi-vă: aveam dreptul să-mi aleg „trei barăci". Preferam Teatrul Cochery. Era un adevărat teatru, frumos aranjat, un fel de Châtelet în miniatură. Specialitatea sa era feeria. In mijlocul decorurilor, care-mi păreau apogeul bunului gust şi al luxului, straniul popor al artiştilor începea să mă fascineze.

Plângând la drame şi râzând din inimă la farse, strălucitorul teatru cu rampa de foc, cu tiradele sonore, cu replicile răsunătoare, cu parade, riposte şi gesturi, pătrundea până 'n fundul sufletului meu de copil.

Eram captivat — fără să-mi dau seama — ca un amant, ca un sclav, ca un amant înebunit, ca un sclav copleşit cu desăvârşire.

Tot timpul cât dura această adevărată orgie de spectacole, eu împreună cu camarazii vecini, nu aveam decât o singură preocupare: să reconstituim piesele văzute, amestecând scenele uneia cu ale alteia, improvizând, creind roluri şi decoruri. Voiam să fiu totdeodată şi autor şi director, actor şi regisor, croitor, coafor, sufleur şi mai ştiu eu ce....

La zece sau doisprezece ani mi-am făcut debutul în teatru, interpretând un rol mic într'o piesă de un act a unui călugăr iezuit. Cum se numea piesa? Ce rol aveam? Nu-mi mai amintesc.

Doi sau trei ani mai târziu, eram admis printre „cei mari", în cercul tinerimii, str. Beauvoisine.

Acolo montam câte o piesă pe lună: „Praful din ochi", „Iuţelile căpitanului Tic" şi „Călătoria d-lui Perrichon", sunt cele ce mi-au rămas în amintire.

Atunci mi s'a permis să mă produc şi singur. Avem de altfel şi o specialitate: monologurile gen Vannel.

Toate erau pur şi simplu scene de imitaţie. In „Il y a revue à midi" trecea caporalul, apoi sergentul, în urmă adjutantul şi aşa mai departe până la colonel.

Cu vocea şi prin gesturi imitam pe fiecare în parte. In „La Fête de ma Portière" apăreau pe rând părinţii, apoi vecinii. Eu imitam pe toţi. Imi amintesc apoi şi de „nos tics" unde blegul succeda agitatului nervos. Toate aceste scenete aveau marele avantaj, singurul fără îndoială de a mă pregăti pentru situaţiuni variate şi inevitabile în teatru.

Unul dintre camarazii mei, Francis Marcel, care mai târziu a scris şi a jucat reviste spirituale, era deasemenea un as al trupei.

Am jucat împreună o piesă tragică „Malédiction". In timpul acţiunii trebuia să cad mort în scenă. Aceasta e singura amintire ce mi-a rămas.

Aveam optsprezece sau nouăsprezece ani când s'a fondat la Rouen Cabaretul Normand. Acolo am cunoscut pe compozitorul Raoul Lesens, care-mi apărea sub forma unui zeu, fiindcă deţinea sceptrul criticii la un mare cotidian local „Le Nouvelliste".

Lesens a avut o mare influenţă asupra carierei mele.

Datorită lui mi-am încercat într'o zi norocul la Paris, fiindcă visul meu era să deviu actor în ciuda mentalităţii de provincie.

— Ce-ai face tu în locul meu? — am întrebat într'o zi pe Lesens.

Atunci mi-a răspuns prin următoarele cuvinte transmise cu toată exactitatea, cuvinte care mi-au rămas întipărite pentru totdeauna în minte:

— Ah, prietene, în locul tău n'aşi şovăi o clipă.... Vei fi un „Noblet"; ai să vezi!

Nu-mi trebuia un argument mai convingător.

Hugues Delorme, între două călătorii spre Paris, venea câteodată la vechiul cabaret normand.

Serviciul militar m'a întrerupt din drum, ca să revin însă cu şi mai multă convingere.

Cu toate acestea, în afară de reprezentaţia piesei „Vol Nuptial", pe care am fost fericit s'o pot da în beneficiul Cercului în care mi-am făcut debutul, împreună cu toţi creatorii piesei, n'am jucat decât de trei ori în oraşul meu natal. Odată în „Le Roi" unde jucam rolul creat de Max Dearly; altă dată în „Le Secret", în 1913 la Théâtre des Arts, iar a treia oară în „Vignes du Seigneur" în 1926 la Théâtre de l'Alhambra.

Neprevăzutul vieţii, obligaţiunile meseriei puteau să mă facă să uit anumite legături.

In realitate, sunt convins că noi oamenii nu suntem decât simple păpuşi în mânile destinului, păpuşi care mă fascinau la bâlciul Saint Romain în anii copilăriei.



Actualităţi ştiinţifice

Untura de peşte vindecă rănile

Fiziologul german W. Lohr a reuşit să trateze cu succes rănile deschise, graţie uleiului din ficat de morun, binecunoscut profanilor sub denumirea de „untură de peşte".

Se pare că această substanţă exercită o intensă activare a puterilor de rezistenţă în organism, provocând astfel o rapidă vindecare a rănilor.

Tratamentul nu e dureros şi este foarte recomandabil, în special în cazul unor arsuri ale pielei.

De ce ne apare cerul albastru

Toate gazele, al căror amestec formează aerul pe care-l respirăm, sunt incolore. Deaceea, ar părea logic ca, privind prin atmosferă, în spaţiul nelimitat, să nu vedem altceva decât un cer negru, ziua ca şi noaptea, punctat ici colea de lumina stelelor.

Dacă totuş lucrurile nu se petrec în felul acesta, faptul se datoreşte probabil unui fenomen de dispersiune a luminii.

Când o radiaţie se isbeşte de un obstacol material, ea suferă o difuzare. Astfel, radiaţia solară, care străbate atmosfera pământului, trece prin moleculele de aer (vreo 30 de miliarde de miliarde pe centimetru cub), difuzându-se în mod neegal, după lungimea de undă a radiaţiilor luminoase respective.

Culorile violet şi albastru, care au o mai mică lungime de undă, sunt difuzate mai puternic decât culoarea roşie, cu o mai mare lungime de undă. In chipul acesta, fiecare moleculă de aer radiază pentru noi lumina albastră, sustrasă razelor soarelui.

Rezultatul este că soarele ne apare mult mai roşu decât este în realitate, lucru pe care-l observăm cu deosebire dimineaţa şi pe 'nserate, atunci când astrul acesta se găseşte tocmai deasupra orizentului. Intr'adevăr, în acest caz razele lui străbat un strat de aer mult mai gros decât la amiază, de exemplu.

Conform acestei teorii, culoarea cerului trebuie să varieze cu grosimea stratului de aer, care se găseşte deasupra observatorului. Or, în cursul ultimei ascensiuni stratosferice, care s'a terminat în chip atât de tragic, faptul a putut fi verificat întocmai.

Intr'adevăr, piloţii balonului stratosferic sovietic „Ossoaviachim" au observat că la o înălţime de 8500 de metri, deasupra solului, culoarea cerului este tot albastră, la 11.000 de metri ea devine albastră închis, la 13000 metri e violetă, la 19000 metri, albastru-violet închis, la 21000 de metri, violet-cenuşiu, iar la 22000 de metri negru-cenuşiu.

Vârsta soarelui şi a stelelor

Din observaţia atentă a astrelor şi comparaţia măsurilor efectuate pentru fiecare din ele, s'a descoperit legea că luminozitatea unei stele este proporţională cu cubul masei ei. Prin „luminozitate" înţelegem ansamblul radiaţiilor emise de stea şi pe care le putem măsura cu aparate foarte sensibile.

Această lege, aplicabilă în limite foarte întinse, ne arată, că o stea radiază cu atât mai intens, cu cât cuprinde mai multă materie. Şi cum din teoria relativităţii se ştie că emisiunea unei radiaţii corespunde unei micşorări a massei, s'a calculat astfel că soarele pierde prin radiere, în fiecare secundă, 4 milioane de tone din massa sa.

Pe măsură însă ce massa se reduce, descreşte şi radiarea. Iar când această massă ajunge la jumătate, radiarea este numai de ⅞ din valoarea ei. Când massa se reduce la o zecime din valoarea primitivă, radiaţia nu mai este decât o miime şi aşa mai departe.

Invers, cunoscând cota de anihilare a materiei solare în funcţie de massa sa totală, putem să ne imaginăm etapele anterioare ale acestui astru.

Găsim astfel că acum 5,6 milioane de milioane de ani masa soarelui era dublă decât cea de azi; acum 7 milioane de milioane de ani, masa lui era quadruplă, iar acum 7,4 milioane de milioane de ani înzecită.

Dar oricât de mare am presupune massa primitivă a soarelui, nu putem depăşi cifra de 7,5 milioane de milioane de ani, care se înfăţişează astfel ca o limită absolută a vârstei soarelui.

Cunoscând vârsta soarelui, putem calcula cu uşurinţă vârsta unei stele oarecare. E suficient să dividem vârsta soarelui prin pătratul massei stelei.

Interesant e faptul că după calculele cele mai recente rezultă că pământul a fost desprins din soare, acum vreo 2 sau 3 miliarde de ani, de unde se poate deduce că soarele ar fi numai de 2500 de ori mai bătrân decât planeta noastră.

Plantele au sarcini electrice

Botanistul italian I. Mousso, care a studiat în deosebi caracteristicele electrice ale organismelor vegetale, a ajuns — pe baza unor cercetări recente — la concluzii din cele mai interesante în acest domeniu.

Mousso susţine că între plante şi solul lor de cultură există o diferenţă de ponenţial electric, variabilă după temprατura ambiantă. Această diferenţă de tensiune provoacă invazia ionilor în organismul plantei, ceeace atrage, drept consecinţă, o accelerare a desvoltării plantei.

In zilele cu soare, toamna şi în timpul nopţii, solul este încărcat cu electricitate negativă.

Fenomenele menţionate sunt confirmate şi de faptul că acţiunea unor radiaţii electrice asupra plantelor stimulează considerabil evoluţia lor.

Un aparat pentru adormit

Un fapt bine cunoscut de toată lumea este că un sgomot monoton şi continuu provoacă adesea efecte soporifice. Acesta este cazul de exemplu cu plescăitul regulat al unei ploi lente, bătaia ritmică a valurilor, etc.

Bazat pe această observaţie, technicianul american Hugo Gernsback a construit de curând un aparat, destinat să vie în ajutorul suferinzilor de insomnie.

Aparatul se prezintă sub forma unui difuzor, care redă necontenit sunete încete şi monotone, capabile să ne aducă repede somnul.

Incercările făcute cu acest aparat, la persoanele nervoase şi suferinde, au dat rezultate satisfăcătoare.

Sunetele influenţează culorile

Savanţii germani Schiller şi Wolff, dela „Institutul de Psihologie" din Berlin, au constatat un fenomen deosebit de interesant pentru cercetătorii psihofizicei.

Ei au reuşit să puie în evidenţă un fapt, observat dealtfel de mulţi profani, în experienţa cotidiană. Anume: atunci, când privim o suprafaţă colorată uniform, şi auzim totdeodată, în aceeaş cameră un sunet intens, care devine din ce în ce mai înalt, avem impresia că şi culoarea devine din ce în ce mai deschisă.

Invers, când tunetul devine din ce în ce mai jos, culoarea ni se pare mai închisă.

Toate persoanele supuse acestei experienţe au reacţionat în felul menţionat. Condiţia sine qua non era însă ca sunetul să vie, nu din afară, ci din însăş încăperea respectivă, iar culoarea să fie reală, nu iluzorie cum ar fi de pildă albastrul cerului, văzut de la distanţe.

O influenţă reciprocă a culoarei asupra sunetului n'a putut fi pusă în evidenţă.

Bacilii pot fi zdrobiţi prin presiune

Fizicianul francez Basset a arătat, printr'o serie de experienţe, că foarte mulţi bacili pot fi distruşi, dacă-i supunem unor presiuni, care variază între 25 şi 35 de atmosfere, după natura bacililor. Cei mai mulţi pier, atunci când suportă timp de 45 de minute o presiune de 6000 de atmosfere. Toxinele bacililor difteriei pier la o presiune de 13.500 atmosfere.

Ecoul din spaţiul cosmic

Se ştie că undele de radio nu reuşesc să străbată în general o anumită pătură ionizată, care înconjoară de jur împrejur planeta noastră, la o anumită înălţime de vreo 200 — 300 km. în atmosferă.

Undele electrice, ajungând la această pătură ionizată denumită în mod curent „pătura lui Heaviside"— se reflectă pe pământ.

Incercările recente în acest domeniu au arătat însă că undele scurte reuşesc în anumite perioade să străbată pătura Heaviside. Depăşind această frontieră, razele hertziane pătrund câteva sute de kilometri în spaţiul cosmic, de unde se reîntorc pe pământ sub forma unor ecouri, puse în evidenţă cu prilejul recepţiei semnalelor de T. F. F.

Posibilitatea străbaterii stratului Heaviside deschide perspective promiţătoare problemei comunicaţiilor inter-astrale, prin semnale de radio.

Vitamina B contra diabetului

Câţiva medici parisieni au făcut de curând o serie de experienţe remarcabile cu aşa numita vitamină B, în cazuri de diabet.

Rezultatele obţinute au fost excelente.

E drept că numărul pacienţilor trataţi pe această cale este încă redus. Dar efectele constatate sunt atât de sensibile, încât cercurile medicale manifestă mari speranţe în succesul metodei.

In diferite cazuri injecţiile cu insulină completează tratamentul antidiabetic.

I. S.

CINE VREA
SĂ PLECE LA KARLSBAD
CITEŞTE BROŞURA
„INDICAŢIILE ŞI CONTRA INDICAŢIILE CUREI DE KARLSBAD"
DE
Dr. GRIGORE GRAUR
LEI 40
Editura „Adeverul"

INTREBUINŢAŢI ÎNTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

Intelectualii şi clasa muncitoare

Intre Andre Gide şi Ramon Fernandez

In două articole publicate mai înainte în coloanele acestei reviste, ne ocupam de situaţia gingaşă a intelectualilor în conjunctura realităţilor sociale contimporane. Prevedeam, în concluzia noastră numai două atitudini posibile: izolarea desăvârşită în speculaţia solitară — ceeace înseamnă o demi-mortificare — sau asimilarea cu spiritul şi aspiraţiile lumii muncitoare.

In sensul luminării aceleiaşi probleme, a raporturilor dintre intelectuali şi muncitorime, este o interesantă contribuţie discuţia iscată între doi scriitori francezi: André Gide şi Ramon Fernandez.

Se ştie că marele romancier francez A. Gide a declarat oficial convertirea sa la comunismul ortodox. Cu ocazia aceia, R. Fernandez însemnase câteva reflexii despre sinceritatea acestui gest răsunător.

Revenind asupra acelor reflexii, care i se păreau prea aspre, R. Fernandez a adresat lui Gide, prin coloanele revistei La Nouvelle Revue Française *(Aprilie), o scrisoare deschisă în care se spun şi se precizează lucruri extrem de interesante în legătură cu problema amintită mai sus. Scrisoarea aceasta discută o chestiune de principiu şi de tactică a intelectualilor în actualul moment social şi politic, de însemnătate vitală.*

Ni s'a părut util în aceste împrejurări a rezuma conţinutul acestei scrisori, şi a traduce părţile mai sesizante din cuprinsul ei.

Intrebându-se cum pot fi mai bine servite interesele esenţiale ale proletariatului, fiind comunist declarat sau stând în afară de partid, R. Fernandez crede că adeziunea lui Gide nu era necesară, deoarece. după părerea sa, un spirit ca al său trebue să păstreze, chiar şi în afirmarea unei atitudini politice, aceia de libertate, de joc, care este misiunea sa principală printre noi. R. Fernandez spune că deşi ar schimba tonul notei în care se îndoia de sinceritatea şi utilitatea convertirii lui Gide la comunism, nu ar modifica conţinutul ei, continuând a considera această convertire ca un gest de diletantism scriitoresc şi păstrând o mefianţă explicabilă a unui vechiu marxist faţă de un nou adept.

Interesele proletariatului pot fi servite poate bine, şi nefăcând parte din rândurile comuniste.

Pentrucă evenimentele politice i-au apropiat, crede că o explicaţie pentru ce nu e comunist, se impune, mai cu seamă pentru cititori, care trebuesc ţinuţi la curent cu reflecţiile sale. Deşi marxist convins, R. Fernandez declară că trei motive l-au împiedicat să adere la comunism. Două dintre ele nu mai există. Al treilea se menţine. Iată-le:

1) Funcţiunea de critic. Judecând că marxismul nu îmbrăţişează toate posibilităţile spiritului, el ar fi voit să lămurească această parte ignorată de revoluţionarii presaţi de acţiune. De ce să oferi doctrină rigidă şi rigid apărată de atâţia alţii? Mai util e să determini pe cei angajaţi la acţiune să gândească la cele ce se uită adesea.

Acest motiv nu mai există azi. Redresarea sălbatecă a capitalismului pe care o constatăm, are această consecinţă, că marxismul a devenit unicul meterez al oprimaţilor, al acelora care sufăr de foame. Din clipa aaceasta, orice critică a marxismului se schimbă automat în argument de „dreapta". Or, este mult mai important, zice Fernandez, a apăra pe cei care sufăr de foame decât a avea dreptate, contra lui Marx. Să lăsăm deci arguţiile pentru timpuri mai bune şi să alergăm în ajutorul celor apăsaţi.

2) Al doilea motiv constă în aceia că ideia unei adeziuni la comunism comportă o acţiune de fiecare clipă, un devotament total cauzei. Comunismul trebue realizat printr'o aplicare zilnică. Convingerea că munca sa era mult mai eficace în altă parte, l-a împiedicat pe R. Fernandez să adere la comunism. Poate, şi unele prejudecăţi burgheze, cum e lenea de a se cheltui. Azi, nici acest motiv nu mai există. Deoarece azi, orice absenţă din câmpul proletariatului, suscită o prezenţă în câmpul inamicilor săi. Ceva mai mult. „Când aperi, ca mine, zice Fernandez, un anumit umanism, întemeiat pe credinţa că omul este pentru om cea mai înaltă valoare, şi că omenirea nu va fi egală cu ea însăşi atâta timp cât toţi oamenii nu vor fi umani, nu se va putea permite să triumfe oamenii care gândesc exact contrarul, fără a-ţi atrage asupră-ţi această dezonoare filosofică, care e poate cea mai amară dintre toate dezonorurile".

In adevăr, aservirea care ne ameninţă nu va fi numai economică. Urmează să fim încadraţi în instituţii condamnate de spirit; şi să fim subordonaţi unor principii transcendente, Dumnezeu sau naţiune, cari vor impune cuvântul lor de ordine inspiraţiei. De unde urmează apropierea necesară a intereselor proletariatului, cu acelea ale intelectualilor. Interesele celor din urmă erau protejate relativ până acum contra presiunii sociale de către liberalism, care era un fel de elasticitate politică. Azi liberalismul este mort. Greşala teribilă a intelectualilor italieni şi germani a constat în a misa pe liberalism. „Or, mişcarea proletariatului către liberare, este analoagă *mişcării spiritului către adevăr. Sincronismul devine inevitabil din moment ce ne vedem constrânşi să trecem la acţiune. Părinţii noştri au încercat, sincer cred, să câştige massa muncitoare pentru liberalism. Acum, trebue făcut exact contrarul. Trebuesc câştigaţi intelectualii pentru clasa muncitoare, făcându-i să capete conştiinţă de identitatea stăruinţelor lor spirituale şi de condiţia lor de producători. Acesta este pentru mine punctul esenţial:* intelectualul are nevoe de clasa muncitoare pentru a se cunoaşte el însuşi complet. Şi cum muncitorul are nevoie de intelectual pentru a se gândi pe el însuşi, există între unul şi celălalt un riguros raport de reciprocitate".

3) Al treilea motiv care-l determină pe R. Fernandez să se simtă faţă de comunişti, după propriile-i cuvinte, „ca un bătrân cu toane, plin de rezerve şi de mormăeli".

Odată acceptate principiile marxismului, şi din cauza carenţei liberalismului, necesitatea unei revoluţii, rămâne alegerea unei discipline, adică a unui partid. Partidul socialist este molatec, stăpânit indiscutabil de atonie liberală. Partidul comunist, înconjurat cu totul de cuvinte de ordin şi de lozinci, propune un dogmatism care izbeşte anumiţi colţi lăuntrici. De acord cu el asupra teoriei acţiunii, tactica şi acţiunea îl jenează.

Când ascultă sentinţele sale, R. Fernandez spune că simte în sine o nevoie de rectificare de construire, care-l determină să se menţină în afară de rangurile sale. Nu iubeşte bisericile.

Nici una dintre rezervele enumerate, nu-l va împiedica însă să adere la o acţiune proletariană în ziua în care inamicii se vor dresa contra ei. A ezita atunci, înseamnă a trăda. Trebue jurat fidelitate acestei apropiate acţiuni, chiar dacă se reazimă pe o tactică contestabilă şi trebue să profităm de răgazul rămas pentru a încerca să-i dăm o orientare mai eficace şi mai justă. Aceasta trebue să fie poziţia unui intelectual câştigat pentru cauza muncitorească, dar care înţelege să respecte propria reflexiune până la capăt, adică până la momentul, determinat de istorie, în care nu va mai fi vorba de reflectat.

R. Fernandez arată câte sunt de făcut, în afară de acţiunea imediată, pentru a lămuri spiritele. Câte, pentru aceşti „generoşi rătăciţi", care, închipuindu-şi că se sacrifică pentru un ideal, se pregătesc să cadă pentru portofolii.

Misiunea cea mai urgentă este să se arate temeinicia credinţelor de stânga atâtor oameni dezinteresaţi dar ignoranţi, care merg contra lor pentru că alţii mai abili îi încadrează şi le inventează religia pe care ei o caută. Trebue risipită prejudecata că „progresul materialist" este incompatibil cu „progresul interior", cum îi imputa Mauriac lui Gide, la convertirea acestuia. Pentru că acest „progres materialist" însemnând accesiunea la demnitatea umană, deci la viaţa spirituală, a milioane de oameni până în prezent sacrificaţi, serveşte chiar acest „progres interior" şi mult mai eficace decât reflectând în solitudine asupra posibilităţilor eului. Chiar dacă nu convinge, acest argument poate face pe adversar să ezite.

Prin acestea se desparte R. Fernandez de André Gide, căruia-i reproşează de a fi sacrificat prea repede nuanţele cucerite de judecata sa, unei afirmaţii ortodoxe şi masive cum a fost trecerea lui la comunism.

Dacă până acum R. Fernandez se ţinea afară de atmosfera luptei, dela 6 Februarie a. c. se cufundă în ea, pentru a preîntâmpina vagul de agresivitate imbecilă de mâne. După 6 Februarie, ziua turburărilor dela Paris, şi-a pierdut orice speranţă în posibilitatea unei ideologii, a unei etice de dreapta. Ramon Fernandez îşi încheie impresionanta scrisoare, astfel: „Pentru noi, a întâlni, a uni din nou proletariatul, înseamnă a satisface un egoism bine înţeles. Inseamnă a face operă de purificare, a câştiga dreptul unui marş asigurat, al unei priviri ferme. Inseamnă, în sensul religios al termenului, a ne salva".

t.

De ziua cărţii
apare
Ediţia II-a
revăzută din
ROMANUL
Ghetto Veac XX
de URY BENADOR
Editura
ALCALAY

Cereţi la toate librăriile
JAR
Ultima lucrare a marelui nostru romancier Liviu Rebreanu
Editura „Adeverul"
Lei 80

Instantaneu

Mijloc împâclit de Octombrie în plin Carrefour dela Villette — răscrucea cea mai patetică a Parisului proletar. Inserarea se lăsa mucedă şi murdară. Felinarele începeau să se aprindă şi să-şi impletească licăririle verzui pe trotoarele lucii. Şi luminile multicolore ale metropolitanului aerian ce cutremura din temelii podurile sale metalice, suspendate, aşterneau fulgere după fulgere în bălţile unde bălăceau, cu egală indiferenţă şi oboseală, oameni, cai şi automobile.

Căruţe grele şi camioane uriaşe, tăiau necontenit şirul de umile taximetre şi maşini de nevoiaşi şi de îndârjiţi care, trăind în umbra oraşului-lumină, fac din anonimatul lor, fecund şi dramatic, adevărata lui tărie.

La intrarea cafenelelor, debitelor de tutun şi de vinuri, neguţătorii semi-ambulanţi de castane calde, alune americane, mandarine şi cornuri, reînoiau necontenit provizia de cărbuni în braséro-urile ce atrăgeau trecătorii ca lămpile de grădină fluturii nopţilor de vară. Glasurile lor trăgănate şi larma confuză a răscrucii era sfâşiată, din vreme în vreme, de chemarea jalnică — răscolitoare de nelămurite nostalgii — a remorcherelor din bazinul Villette şi de tânguirea sirenelor cheiului Jemappes.

Ca şi atâtea alte dăţi, pornisem fără ţintă, hoinar în burniţa şi înoptarea năvalnică.

Umezeala pătrunzătoare mă oprise pentru un timp la o masă, afară pe trotuar, în faţa unui filtru fierbinte, la intrarea uneia din nenumăratele brasserii ce înconjoară acea răscruce pe care niciodată nu m'am săturat privind-o. Căci în ciuda ploii mărunte şi exasperante, în ciuda igrasiei şi, mai ales, a atmosferei de muncă grea, de sbatere crâncenă, priveliştea nu avea nimic cenuşiu şi demoralizant. Dimpotrivă, în toată febra aceea era ceva mustitor de viaţă proaspătă, substanţială, autentică, precum şi de bună dispoziţie şi sănătate sufletească şi morală. O dovadă este că glasul răguşit al difuzoarelor cafenelelor ce împrăştiau în seară stridenţa banal romanţioasă a ultimelor melodii la modă, nu făcea efect de grotesc contrast, închegându-se foarte firesc în totalul atmosferei.

De o clipă remarcasem un individ, de vârstă nesigură, părând după îmbrăcăminte şi după starea ei să oscileze între vagabondul de vocaţie şi şomeurul din vina nimănui, individ care se oprise lângă brasero-ul cel mai apropiat de masa mea, sub pretextul aparent de a se desmorţi, dar în realitate pentru a aspira nostalgic adulmecările cornurilor rumene şi calde.

Negocieri s'au încins între vânzătorul arab şi intransigent şi necunoscutul care, eşuând tratativele, s'a îndepărtat cu un pas pe marginea trotuarului unde a rămas multă vreme nemişcat, cu privirea rătăcită peste furnicarul şi frământarea străzilor a căror răscruce părea o îmbărbătătoare strângere de mâni, o înodare de braţe vânjoase ce porneau din adâncimi de ceaţă şi de trudă.

Lanţurile de vagoane arhipline ale metropolitanului continuau să zăbrelească cerul cu lungi fulgerări roşii şi albastre şi să umple de vuet înoptarea tot mai deasă.

Un fluerat strident al agentului de circulaţie. Bastonul alb de cauciuc ridicat în aer a imobilizat brusc puhoiul de automobile care venea vijelios depe Avenue Secrétan şi Jean Jaurès, se învolbura în jurul stâlpilor gigantici ce susţin galeriile metropolitanului scurgându-se apoi domol spre marile bulevarde. In chiar acea clipă, un Talbot de sport de două locuri, adevărată minune a caroseriei moderne şi-a blocat strident frânele drept în faţa vagabondului pe ai cărui genunchi poate că i-a şi mângâiat în treacăt capătul osiilor dinainte. O mână neverosimil de mică, parcă şi mai fragilă în mănuşa albă ce învăluia braţul până la cot, a eşit repede peste geamul lăsat jos, stăvilar energic talazului ce venea din urmă.

A! dacă aţi şti tot ceeace această mână înfăşurată în alb a făcut dintr'o dată să înflorească în inserarea fuliginoasă şi proletară.

A fost ca o adulmecare de primăvară în plină toamnă: reflex îndepărtat şi fugar dintr'o viaţă surâzătoare, elegantă, uşoară, fericită...

Ce căuta acolo maşina aceea superbă care avea aerul unui pur sânge printre vlăguiţi cai de saca? Dela ce întâlnire secretă, imprudentă şi cu atât mai fermecătoare, se întorcea femeea aceea a cărei mână şi braţ — incomparabil de frumoase — ameţeau cu parfumul lor subtil, pe vagabondul sub privirea absentă a căruia stăteau încă întinse?

Pe vagabondul care scoţându-şi simplu şapca, decolorată de toate intemperiile Parisului, s'a aplecat cu nesfârşit respect şi pietate, parcă, asupra mănuşei albe pe care, atingând-o uşor cu dosul palmei a dus-o timid la buze.

Braţul a tresărit abia perceptibil. Doi ochi minunaţi, într'un oval extrem de pur, doi ochi cu sprâncene tot atât de abia perceptibil încruntate, au răsărit din umbra interiorului, la portieră. Un surâs şi o privire, mişcate, au dat să înţeleagă că şi aceşti ochi înţeleseseră. Căci se înţeleg atât de uşor atât de multe lucruri, când porţi în tine proaspătă, abia născută, iluzia siguranţei că reprezinţi ceva, poate chiar totul, pentru o făptură de care abia te-ai despărţit!

Braţul s'a retras. Dar numai pentru o clipă. Pentruca mănuşa — cu un gest rapid şi natural — să fie smulsă şi mâna întinsă goală buzelor arse de cine ştie ce doruri mistuitoare cărora sărutarea aceasta le putea fi prilej şi de alinare, dar şi de definitive năruiri lăuntrice.

Era într'un mijloc de Octombrie, pela orele şase seara, în plin Carrefour de la Villette, răscrucea cea mai patetică a Parisului celor mici şi celor singuri.

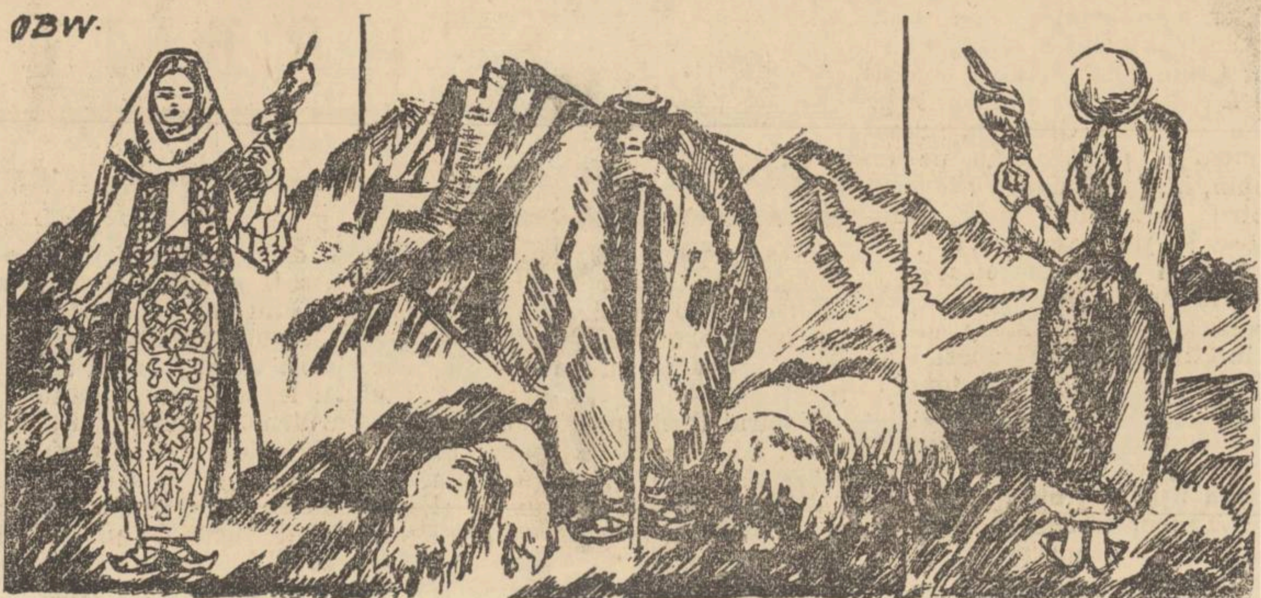
I. IGIROŞIANU



Aurel Ciupe — Schiţă pentru un panou



George Nichita — Peisagiu, Franta



PLASTICA

Salonul Oficial II

Gh. Nichita — expune două peisaje din Franţa, vibrante, de-o viziune pur personală. Intr'unul din tablouri artistul rezolvă cu multă abilitate o grea problemă de verde.



Marius Bunescu — Portret

Liuba Corneliu, în lucrarea „B-dul Elisabeta noaptea", e greoi, convenţional.

Elena Şendreanu — pătlăgele roşii...

Mihail Voiculescu expune portretul d-lui Const. Bacalbaşa, sobru, corect executat, — poate prea corect...

I. Th. Ispas, peisaje şterse, lipsite de expresivitate.

Ionescu Doru, — ierni, stil litografic.

E. Lenhardt, — un peisaj impresionist şi o natură moartă; amândouă viguros colorate.

Elena Deşliu-Petraglu, — un autoportret, slab colorat şi nedesenat.

Zoe Trifu-Ricci prezintă portrete frumos stilizate şi cu preţioase calităţi de culoare.

Ion Isac, un peisaj urban, gen „Illustration".

Stan Laurenţiu expune lucrarea „chitaristul", un studiu frumos, cu virtuozităţi de culoare şi desen.

Marioara Păsculescu, — natură moartă.

Hans Hermann, — un portret scăldat în prea mult albastru.

Andrei Litteţky, — lucrarea „In grădină", aminteşte prea mult coloritul şi subiectele favorite ale pictorului Verona.

G. Labin expune anul acesta o nouă compoziţie, mai puţin interesantă ca stil, în raport cu cele prezentate anii trecuţi.

Olga Greceanu, în „Madona cu copilul", dovedeşte multă sensibilitate şi înclinaţiune spre primitivismul de natură religioasă.

Vlad Doncev înfăţişează un colţ de curte, iarna.

Ernest Tibor — un peisaj slab.

Aurora Hagi-Ştefan — un portret.

Viorel Herşcovici are un acord fericit în „Vasul cu flori", dar un colorit mozaicat de cofeturi în „Catedrala din Tours".

Ion Stratilat — un peisagiu şters.

Vera Veslovschy-Niţescu — natură moartă.

E. Cristescu-Delighioz — o bine studiată natură moartă şi un peisaj de iarnă frumos interpretat.

Olimpia Tibeica Pogoreltz aduce un peisaj mediocru.

Gr. Stoenesco de Pontbriant — o privelişte în alb, bleu şi roşu, care nu defineşte o personalitate.

Niţă Anghelescu — natură moartă.

Aurel Vasilescu, în lucrarea „Reverie", are o viziune strict decorativă.

W. Siegfried, în natură moartă, aminteşte mult pe Renoir, iar în priveliştea de pe fereastră pe Pierre Laprade.

Eugenie Doucet — o „Scenă de târg" cu planuri care se confundă şi tratată într'un colorit rece.

Al. Ciucurenco, în „Nud", imită pe Pascin, iar în al doilea tablou, sub pretextul unor subtilizări de culoare şi desen, prezintă o lucrare sub speranţele pe care ni le pusesem în talentul său.

Tantzi Iordăchescu — un banal peisaj din Balcic.

Stela Nedelcovici e un talent care se afirmă tot mai mult. Atât în lucrarea „Figură" cât şi în „Natură moartă" dă dovada unei sensibilităţi de marcă. Ar trebui să nu neglijeze desenul.

I. Keber — un peisaj slab...

Florenţa Pretorian — un peisaj şi o natură moartă lipsite de consistenţa materiei. Se cere o evadare din formula Matisse.

Veturia Rădulescu — o natură statică eboşată.

Gh. Sârbu expune unul din obişnuitele sale tablouri cu subiect de baltă, din care nu lipseşte oarecare atmosferă dar care, privit sub aspectul pur pictural, nu rezistă. D. Sârbu se lasă prea mult furat de partea anecdotică şi neglijează pasta.

Dumitru Sevastian — un portret şters, lipsit de linie şi de culoare. Ca şi la Ciucurenco, o formulă quasi-modernistă.

Margareta Sterian — Flori

Bica Stanovici — un portret sub mediocru.

Al. Mohy — un peisaj decorativ şi o natură moartă.

Gh. Leon — o iarnă dulce, dulce de tot, — la Predeal.

Margot Grossman — o natură moartă cu oarecare calităţi.

Nina Arbore — două bune tablouri cu flori.

Tantzi Demetriade — o schiţă care denotă prea multă nesiguranţă.

H. Guguianu — un portret scolastic, decorativ.

Emil Nicolescu-Nic. — un peisaj din Balcic.

Rezeda Moga — un portret decorativ, lipsit de orice preocupare de materie.

Anghelov-Balcic — o vedere, carte postală ilustrată, aşa cum se întâlnesc pe zidurile restaurantelor de periferie.

O. Angheluţă — vădite preocupări de pastă în portret. Mare progres faţă de ce a expus în trecut.

Zoe Moscu — un impresionism comun şi greoi, gen Schweitzer-Cumpăna.

Dem. Iordache — culoare anemică şi lipsă de consistenţă.

D. Băjenaru — neglijare totală a desenului în lucrările expuse, mai ales la portret. (Ne referim în special la construcţia mânilor).

Al. Phoebus — de data asta de un academism decorativ, întâlnit mai ales la pictorii ruşi.

El. Zottoviceanu — natură moartă...

Ambroziu Romulus Pop — panou decorativ.

Elena Vavilyna — Portret

Lelia Urdărianu — un peisaj urban cu multă atmosferă.

Ioan Papazoglu — un colţ de mahala, iarna...

Mary Droc — un portret al d-nei M. R.: prea lemnos.

Olga Sechposian — Balcic.

Florica Cordescu — un portret în roz, sensibil, dar nedesenat.

Corneliu Baba — un peisaj slab, lipsit de orice diferenţiere a valorilor cromatice.

Lascăr Bazu — un peisaj, în care zidurile, pământul şi vegetaţiile muntoase se confundă.

I. Dan — o natură moartă mediocru văzută.

Margareta Sterian expune flori şi un peisaj după formula Kisling, dar cu bune accente proprii.

Aurel Ciupe prezintă o interesantă compoziţie, ingenios colorată şi construită, având ceva din preţiozitatea cromatică a icoanelor pe sticlă.

Alex. Bassarab — un peisaj şi o natură moartă, care nu ies cu nimic din comun.

Dumitru Nicoreşti — natură statică...

C. I.-Paşcanu — şi anul acesta natură moartă. Dela un artist înzestrat aşteptăm mai mult.

Dan Băjenaru — Portret

Gh. Naum — un colţ din portul Brăila, având o atmosferă cu totul falsă.

Olga Branişte — o banală privelişte de carte postală.

Elena Constante — un frumos nud decorativ.

Gustav Binder — un peisaj cu personale însuşiri de culoare.

Elena Barbu — tot natură moartă.

H. BLAZIAN

Cum se învăţa odată carte*)

Străbunicul, postelnicul Lupu Stolojanul, îşi avea aşezarea sa în Câmpu-Fomii, sat care se întinde şi azi dealungul Jaleşului. Pe Jaleş avea moară şi piuă. Mai avea postelnicul o sfoară de pădure, din hotarul Corneştilor până în hotarul Măluroasei; hotar format de un ogaş adânc, care se varsă în livezile Bogdăneştilor sau ale Răchiţilor. La capul dealului, adică la curmătura dealurilor Drăgoeştilor şi Arcanilor, mai avea câteva răzoare de vie.

Cu toată averea sa mică, postelnicul ajutat de câţiva bogătaşi din împrejurimi, durează în Câmpu-Fomii o bisericuţă, pe care a înzestrat-o cu tot ce trebue: odoare, clopote şi clopotniţă.

Insurat, postelnicul, care era şi un bun ştiutor de carte, a început a bate drumul Râmnicului pe la Episcopie, până când într'o bună zi, a fost hirotonisit preot al satului Câmpu-Fomii.

Din căsătoria sa postelnicul a avut trei copii, pe unul poreclit Pătrunjel, o fată măritată după un boer din neamul Cartienilor de la Cartiu, şi pe Niţă, pe care după sfatul postelnicului Mămară, cu care se înrudea, l-a ginerit în Brădiceni.

Postelnicii Mămăroii erau ctitorii bisericii de zid din Brădiceni, şi-şi trăgeau fireşte o rudă în partea locului. Căsătoria s'a făcut cu fata unuia Goga, om chiabur, despre care se spunea că are un cazan de galbeni şi multe curele de pământ.

Curele de pământ avea destule, dar galbenii nu i-a văzut nimeni nici odată.

Aci, Niţă al postelnicului Popa Lupu, numit mai apoi Popescu, s'a apucat cu nădejde de muncă gospodărească, muncind curelele socrului. In curând postelnicul de peste dealul Brădicenilor, era bucurat de Dumnezeu cu patru nepoate şi un nepot, veniţi cam la reprezeală unul după altul, sau cum se zice prin partea locului: „anul şi cârlanul".

Dacă postelnicul a fost bucurat de nepoate, mai bucuros a fost de nepot, care atunci când a început să treacă voiniceşte dealul singur singurel prin păduri, până la bunic, acesta i-a cerut lui fiu-său, să-i lase băiatul să-l înveţe carte.

*

— Mă duceam la bunicu peste deal — povestea răposatul tată-meu — şi cum intram în casă, după ce-i sărutam mâna, scoteam din dăsagă bunătăţile cu care mă încărcau cei de acasă: vre-un urcioraş cu oloi de nucă, sau de seminţe de dovleac, nuci, mere şi câte o ploscă cu vin sau vre-o fucie cu rachiu.

Bunicul era văduv. Postelniceasa preuteasă murise de când eram mic, aşa că n'am cunoscut-o, iar de treburile casei îngrijea o babă bătrână, slugă credincioasă a casei, venită ca un fel de zestre odată cu postelniceasa, de când se însurase postelnicul.

La bunicul stam de cu toamnă, după strânsul bucatelor şi până primăvara, îngrijind de ale gospodăriei: dădeam de mâncare puţinelor vite ce mai putea ţinea, ori astupam vre-un gard rupt de vitele vecinilor; iar în timpul slujbei, aveam grije de cădelniţa bunicului să aibă cărbuni, şi de lumânări să ardă cum trebue în sfeşnicele lor.

Bunicul, de la stingerea preotesei, ducea viaţă de adevărat călugăr şi făcea slujba în bisericuţa lui după canoanele călugăreşti. Afară de mine, mai adunase la el şi câţiva tineri de ai bogătaşilor din împrejurimi, unii Săuleştii, verii Căpităneştii, Ioniţă Posdărăscu, zis Buflea şi alţi veri mai îndepărtaţi ori mai apropiaţi, cu care spunea postelnicul că se nemoteşte după spiţele pravilei şi pe care voia să-i înveţe carte.

Şcoala o făceam în tinda bisericii, unde erau atârnate două table mari de lemn de tei, vopsite de zugrav şi pe care stau scrise buchiile: az, buche, vede, glagore, etc.

Noi cei mici, eram la tabla din dreapta, despărţiţi de ea prin cerc de ulm, pus pe trei ţăruşi: câte unul la capete şi altul la mijloc.

La tabla din stânga erau cei ce învăţau la: ba, be, bi, bo, bu, ş. a. Bunicul spunea tare slovele pe rând şi noi toţi în glas după el.

După ce am mântuit cu învăţatul pe de rost a buchiilor, ne-a trecut la masa cu nisip, pentru a învăţa să scrim. Trebuia să facem pe az ori pe buche, până ce-l nimeream cu cel de pe tablă. Când greşam, netezeam nisipul cu linia ori cu palma. Bunicul ne priveghea şi vai de palmele ăluia care nu făcea bine. Noi cei începători eram la Iad, căci acolo unde se agăţa tabla noastră, era zugrăvit pe perete Iadul şi popa ne spunea:

— Voi sunteţi în împărăţia Iadului, că de aia sunteţi cu mintea întunecată, că adică nu ştiţi nimic! Voi vedeţi aci cum curge râul cel de foc, în care pătimesc cei ce nu ascultă, cei ce nu ştiu cuvântul Domnului, adică cei proşti ca voi, care nu ştiu citi în cărţile sfinte. Vedeţi colo, cum ard în foc cu căpeţul de gât, cei ce au luat vamă mare, cu cântarul în nas cei care au cântărit strâmb. Iată Iuda, cel care a vândut pe Domnul Cristos cum e ars de flăcări năstruşnice şi ferecat în dinţii ascuţiţi ai lui Satan, care şi el arde în foc nestins cu toţi păcătoşii.

Noi vedeam pe perete zugrăvelile Iadului şi ni se încrâncena carnea.

Mai vedeam, pe dealăturea râului cel de foc, draci suflând cu foile de ferărie, în culcuşul oamenilor spre a-i încălzi şi a-i face să stea în somn şi trândăvie, pentru a săvârşi păcatul, de a nu se duce la biserică Dumineca şi la sărbători.

Ne uneam atuncea toţi copiii în glas şi răcneam pe az, buche, vede, de s'auzea până'n clopotniţă, numai să scăpăm de Iad şi să trecem odată mai repede la Rai, adică la ba, be, bi, bo, bu.

La scris însă, linia bunicului nu ne cruţa nici la cea mai mică greşală şi se abătea tot mai des pe palmele noastre; nu mă erta nici pe mine nepotul său adevărat, deşi eram stângaciu; căci ciopleam cu stânga.

Usturimea liniei n'o prea simţeam noi aşa de mult, fie că palmele noastre erau prea bătătorite de coada toporului sau a bardei de cioplit, ori de coada sapei, ori fie că bunicul le trăgea mai cu milă. Oricum, scrisul buchiilor mergea greu de tot; şi în anul acela, n'am putut trece la Rai.

In vremea aceia încă de mici învăţam să „ciocârtim"; făceam adică din topor şi bardă, câte alea toate: săniuţe pentru tras pe pârtie, cărucioare, osii de car, încercuram putini şi le păpuram, ori le făceam gardini pentru funduri şi câte toate. Trebuia pe atunci, să ştii să faci tot ce-ţi trebue, dela plug până la car — şi vasele de sprijinit roadele viilor şi ale prunilor. Invăţam singuri meşteşugul, numai văzând un lucru făcut de altul mai meşter. Meşterii pe atunci erau rari şi lucrau numai la cei bogaţi. Fiecare trebuia să fie meşter pentru el, căci altfel, strugurii-i mâncau păsările în deal ori da bruma peste ei, iar prunele putrezeau pe jos de unde ţi le păpau cânii.

După trecerea unei veri, am adus bunicului un căruţ de toată frumuseţea, aidoma cu carul adevărat, şi cu tot dichisul lui: roate cu spiţe şi obezi ca la carul mare, zgău, dric, proţap şi loitre — pe care-l lucrasem în taină, păzind vitele şi-l ţinusem dosit în ogaşul Ficăilor, de frică să nu-l vadă tata.

Când a văzut drăcia asta, bunicul s'a uitat la mine ca la un adevărat diavol.

Cu toate bătăturile de pe palmele mele, linia bunicului a început să usture straşnic; bunicul îmi trăgea cu nădejde la palmă şi nu se încurca, până ce a dat Dumnezeu de am trecut la Rai. De la Rai am trecut la Ciaslov, apoi la „pa, vu, ga, di", după psaltichie.

La Paşti şi la Crăciun, ridicam biserica în slăvi cu cântările noastre din amândouă strănile, iar cântăreţii ne ţineau numai isonul. Bunicul din uşa altarului ne privea mândru, cu faţa plină de bunătate, mângâindu-şi barba stufoasă şi încăruntită.

Odată au venit, într'o Duminică ori sărbătoare, nu ţiu bine minte, Ispravnicul şi Protopopul, la noi şi au stat la slujbă până la sfârşit. Popa de colo:

— Acu-i de voi, băeţi!...

Şi am început a-i trage la nişte tropare, de se uitau Ispravnicul şi Protopopul la noi, ca la altă minune.

După slujbă şi la eşirea din biserică, Ispravnicul s'a sărutat cu bunicul pe barbă şi i-a spus:

— La Sfinţia ta se face slujbă şi se cântă mai dihai ca la Episcopie...

Aşa am învăţat eu carte pe vremuri, măi copii!... Am învăţat să scriu: întâi pe masa cu nisip şi apoi pe hârtie. Scriam cu condeie de pană de gâscă şi cu plaivaz de plumb. Aveam fiecare călimară şi nisipelniţă, făcute de unul Buşoniu al Bătrân din Brădiceni, vestit în partea locului ca olar dibaci. De la el cumpărau toate canţileriile isprăvniciei şi toate tacturile (suprefecturi)...

Cerneala ne-o făceam singuri, frecând funinginea prinsă pe fundul căldărilor, cu o cârpă muiată în rachiu de cel tare, de acela care curge întâi pe ţeava cazanului. După ce cârpa se înegrea ca pana corbului, o limpezeam în strachina cu rachiu şi iar frecam, până ce degetul muiat în cerneală rămânea şi el negru ca pana corbului. Luam apoi clei de prun, îl topiam în apă călduţă şi îl amestecam cu cerneala.

Să tot fi scris cu ea!... Aveam fiecare urciorul nostru, să ne ajungă pe un an. Bunicul să nu fi văzut cerneală apătoasă, ori care se spălăcea — că era vai de noi!... Acum după cinci-şase ani de învăţătură, nu mai mergea cu linia, ci cu jordeaua.

Odată a trimis Pomojnicul de la Tact la tata să-i dea o ţâră de cerneală că a lor s'a isprăvit; şi călăraşul trimis într'adins pentru trebşoara asta, mi-a golit urcioraşul cu totul. Ce dojană mi-ar fi tras bunicul de ar fi auzit, că ne spunea:

— Condeiul şi cerneala să nu lipsească din casa celor ce ştiu carte, că e un mare şi neiertat păcat!... Te chiamă creştinul când e aproape pe moarte, să-i faci o diată, de cum vrea el să lase averea, pe seama sfintelor biserici, ori spre folosinţa celor ai săi, şi voi să n'aveţi scula care trebue? Voi sunteţi sarea pământului şi prin uitucia şi trândăvia voastră, lipsiţi locaşurile Domnului de bunurile pământeşti, pe care vrea să le dea omul, pentru ertarea păcatelor sale şi aduceţi zavistie între ai săi, care trebuie să-l pomenească"!. ..

Noroc că am avut „fierturi" de prune vinete nefăcute cu cazanul şi repede am şi pus „călugărul pe foc" ** şi dăi, freacă la căldări, până ce am umplut urciorul la loc.

Cerneală roşie, pentru înfloraturi de litere mari tiparnice, o făceam cu sulferin.

Ne-a învăţat bunicul să ştim pe de rost tot tipicul bisericesc, pentru toate praznicile împărăteşti de peste an şi pentru toţi sfinţii calindarului. Ne-a învăţat toate glasurile şi troparele şi molitfele. Ne-a mai învăţat să socotim căderea Paştilor după crugul lunei, litera pascaliei şi mâna anului, şi să socotim repet de în ce zi anume cade Ispasul, Rusaliile, Sf. Petru, Sântămăriile, Cârstovul, Ovidenia, Obrejenia şi altele.

Toamna după culesul ţarinilor, ne adunam toţi şcolarii la bunicul

* Din volumul „Posada Gurenilor" de Nicolae al Lupului.

** Alambicul ţărănesc de distilat seamănă cu un călugăr aşezat pe un ieţ.

(Continuare în pag. IV-a)

popa, şi fiecare cu topoarele noastre îi curăţam livezile, făceam garduri, ori puneam pueţi de pruni, pe acolo unde alţii se uscase, ori se rărise, ori unde făceam curătură. Tot noi îi umpleam ograda de lemne pentru iarnă şi-i făceam şurile de coceni pentru vite.

Când timpul era urât afară, ne aduna popa în odaia mare a casei şi ne da să mâncăm troşie, dovleac copt, ori nuci cu mălai cald, pregătite de baba popii.

După ce mâncam, se apuca să ne citească din Vieţile Sfinţilor, o carte rară pe atunci, pe care i-o aduse-se nu ştiu cine, de prin părţile Sibiului.

Adesea, câte unul dintre noi începea să sforăe iar popa de colo:

— Mă prăpăditule, tu numai în rai cu sfinţii n'ai să ajungi!...

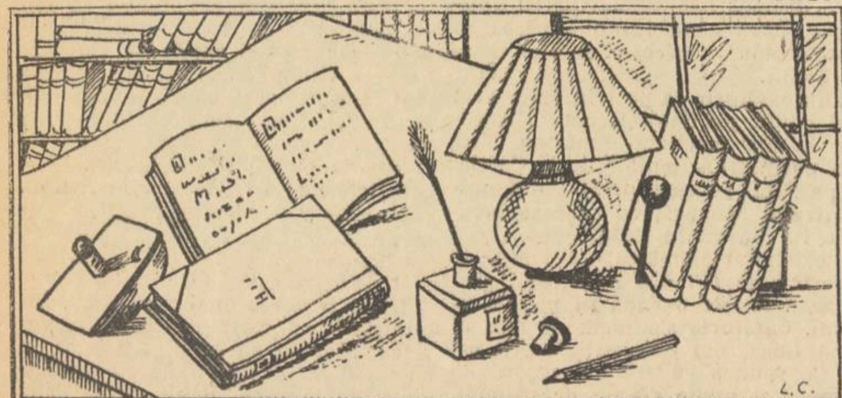
Eram acuma mari; începuse să ne înfiripeze mustaţa şi nuiaua nu mai avea ce căuta. In schimb, ne punea la spovedanie şi la grijit de patru ori pe an şi la praznice mari, cu ţinerea nesmintită a posturilor mari şi a ajunurilor.

Dacă la început bunicul ne trăsese cu linia la palmă şi ne arsese cu jordeaua, ne spunea acum să-l iertăm, că aşa scrie la „Tatăl Nostru": — „iertaţi greşiţilor voştri".

„Dacă voi credeţi că eu am greşit şi v'am bătut pe nedrept, ertaţi; iar dacă judecaţi că eu pe drept v'am bătut, pentru a deştepta râvna voastră spre carte, n'aveţi ce erta. Că e de prisos a bate copilul după ce s'a ars vărsând pe el oala de la foc. Trebue să-l povăţueşti să nu umble la ea, şi atunci când el nu ascultă şi face altfel de cum spui, atunci bate-l căci e spre binele lui şi n'are să se ardă"...

Şi multe învăţături şi pilde frumoase ne spunea bătrânul Popa Lupul Postelnicul...

NICOLAE AL LUPULUI



Prin Spania



Sevila, mai mult decât Madridul şi Barcelona, este inima Spaniei. Este cel mai simpatic oraş al ţării. Fiecare oraş are câte ceva. Sevila are din toate. Are Giralda şi Alcazarul, cele mai frumoase cadouri lăsate de Arabi în Europa; are o catedrală creştină, aşa de mare, de ar putea încăpea Notre Dame din Paris, pe fiecare din cele nouă uşi; are grădini şi patio, adevărate colţuri de paradis, unde au visat califii, regii şi acum visează republicanii; are procesiunile Sfinte cele mai vestite din lume, are o uriaşă arenă de tauri şi, pe deasupra tuturora, o natură încântătoare, cu soare dulce şi iarna, care te îndeamnă la o viaţă, pe care nu o găseşti decât la Sevila.

După această prefaţă sevilană, să intrăm în programul Sevilei, împreună cu ghidul nostru, care este în acelaş timp şi fotograf, toreador în arenă şi cântăreţ de mandolină. Polivalenţa ghidului nostru se adaptează după sezon. Iarna, când nu sunt lupte de tauri, toreadorul are valenţă turistică, iar primăvara, când se deschid arenele, ghidul capătă însuşiri de toreador. Arta fotografiatului o practică şi iarna, când developează filmele turiştilor şi vara când filmează caii toreadorilor.

Ne-am înţeles cu ghidul în franţuzeşte, însă o franţuzească, care semăna aşa de mult cu spaniola, încât dacă nu am fi ştiut limba română, nu am fi înţeles mai nimic. Având în vedere multiplele lui ocupaţii, ghidul n'a avut vreme să se ocupe aşa de mult cu limba franceză. Noi însă am profitat de variatele cunoştinţe în toate ramurile lui de activitate.

Am început vizitarea oraşului cu monumentele arabe. Dealtfel mai toate monumentele oraşului sunt concentrate la un loc, care , privit în ansamblu, pare o piatră nestimată din inelul Sevilei.

Giralda este tot ce au lăsat Arabii mai cochet ca exterior şi înălţime. E bine cunoscută arta decorativă de interior a Arabilor, exteriorul palatelor lor nu lasă, însă, să se intrevadă comoara din interior. Giralda din Sevila face excepţia cea mai onorabilă de exterior arab. Giralda pe vremuri minaret, iar acum turn uriaş de biserică, se deosebeşte de toate turnurile din lume. Chiar cele două surori ale Giraldei: Kutubia de la Marrakech şi turnul Hassan de la Rabat, opere ale aceluiaşi maestru, sunt surori mezine, care, cu tot farmecul lor african, nu seamănă cu sora lor sevilană.

Autorul Giraldei, caşi ultimul Abencerage, trebue să fi avut o iubire pătimaşă; prea seamănă Giralda c'un trup svelt de femeie.

Inainte de a intra în catedrală am vizitat Alcazarul. Alcazarul, reşedinţa sultanilor Almohazi, refăcut apoi de regii spanioli, a rămas reşedinţă regală până în ultimul timp al domniei lui Alfons al XIII-lea. Acesta a fost aşa de ataşat de reşedinţa lui de iarnă, încât cu riscul unei condamnări la moarte, în lipsă, a luat cu dânsul, în pribegie, amintiri de gobelinuri de pe pereţii Alcazarului.

Cum pătrunzi în interiorul Alcazarului, ţi se pare că ai intrat într'un palat din basme. Basmul începe din secolul XII-lea, cu dinastia Almohazilor care a adus meşterii arabi cei mai vestiţi, pentru decorarea palatului. Când Alcazarul a fost gata, povestea spune că Sultanul a scoborît de pe cal, în papuci, şi şi-a făcut intrarea triumfală în palat, în prima curte din interior. Aci muzica intonează imnul sultanilor; fântâna din mijloc printr'un jet ascendent de slăvire către cer şi apoi printr'un jet descendent de plecăciune, până la pământ, prezintă omagiile repetate ale palatului. Colonadele de marmoră, aşezate două câte două, defilează în cele patru laturi ale curţii, purtând pe capete cele mai frumoase diademe. Indărătul lor, bordura de faianţă întinde buchetele de flori sultanului, măgulit de atâtea onoruri. Sultanul trece în revistă celelalte saloane şi fiecare salon îi face onorurile. Vizirii rămân în sala ambasadorilor. Sultanul se opreşte în seraiul cadânelor, îmbrăcate în haine de sărbătoare. De aci sultanul se întoarce în sala de ospeţe, unde aşteaptă un berbec, sacrificat pentru solemnitatea zilei. Sultanul taie cu iataganul prima bucată, rând pe rând vizirii, cu mânecele suflecate, defilează înaintea berbecului, până ce, după datină, nu mai rămâne nimic, în uriaşa frigare. Un vin de Andaluzia stropeşte din abundenţă ospăţul sardanapalic.

Povestea Alcazarului nu se opreşte aci, ea urmează cu alţi sultani şi apoi cu regii catolici. *Petru cel Crud* este primul rege, care, după alungarea Arabilor, inspirându-se dela vechiul Alcazar, pune bazele Alcazarului actual.

Povestea se continuă până în zilele noastre sub Alfons al XIII-lea, de la care a rămas ultima listă de mâncare în sufrageria palatului.

Povestea Alcazarului s'a terminat, dar intrăm în grădinile lui. Aci lipseşte numai apostolul Petru cu cheile, ca să se poată spune că e adevăratul Paradis. Suntem în luna Ianuar. E soare dulce pe cer. Piersicii şi migdalii sunt înfloriţi, portocalii şi mandarinii sunt copţi, păsărelele ciripesc în grădină...

S'ar părea că şi lumea pe aici ar trebui să fie mai bună. Şi, cu toate acestea, prin grădinile Alcazarului a trecut Petru cel Crud, care odată a omorât pe fratele său, cu altă ocazie pe Abu Said, din Grenada, numai pentru a pune mâna pe un rubin, iar altă dată a omorât patru judecători, neîncrezându-se în judecata lor.

A doua zi ne ducem să vizităm arena de tauri. Intru cât spectacolele nu încep decât primăvara, călăuza noastră ne dă o reprezentaţie fără taur. O Carmen invizibilă, din lojă, face semn cu evantaiul unui domn dela etaj, ca să tragă cu sfoara, clanţa uşii, taurului, dela parter. Taurul imaginar, ieşit de la întuneric, se repede furios în arenă. Toreadorul nostru ne aruncă pălăria, semn că spectacolul începe şi, cu o batistă din buzunar, ce din întâmplare era roşie, excită taurul, care repezindu-se la toreador, îi ia batista în coarne. Toreadorul scoate cuţitaşul din buzunar şi trece la altă mişcare de toreador, aruncând banderile în taur. Vine apoi rândul cailor legaţi la ochi, cărora taurul le face un fel de harachiri. In fine toreadorul desfăcând lama cea mare a cuţitaşului, dă taurului lovitura de graţie, drept în inimă. După acest simulacru de luptă toreadorul nostru este aproape tot aşa de consumat, caşi după o luptă veritabilă. Spaniolii sunt aşa de pasionaţi după lupte de tauri, cum sunt unii Europeni după cursele de cai, Indienii după luptele de peşti sau unii Americani după luptele de purici.

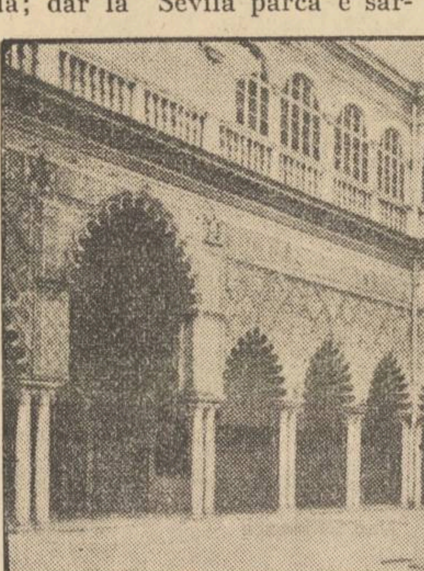
Dacă ne-a lipsit spectacolul cu tauri, am avut şansa a vedea detaliile arenelor şi a dependenţelor. Am văzut capela unde se roagă toreadorul, înainte de intrarea în arenă, ca să doboare cât mai mulţi tauri. Am văzut alături sala de operaţii, unde se fac intervenţii de urgenţă, atunci când ruga toreadorului nu a fost ascultată, şi în sfârşit sala de medicină veterinară, unde se aduc animalele dacă mai e ceva de salvat.

Toreadorul nostru, în calitate de cunoscător al localurilor de noapte, ne recomandă, pentru seară, un local, cu cele mai vestite dansuri sevilane.

Ne-am dus mai devreme, ca să ocupăm locuri. Sala era plină, ca la luptele cu tauri. Sălile de dans, iarna, ţin locul arenelor de luptă. O sevilană joacă cu aceeaşi pasiune pe scenă, caşi un teoreador în arenă. Când dansatoarea face să clocotească sângele în spectatori, urale nesfârşite o cheamă în repetate rânduri la rampă şi sala e în delir. Când, din contra, dansatoarea nu reuşeşte să înfierbinte spectatorii, încep fluerături şi mai ales epitete la fel cu acelea când în arenă taurul e: *vaca* *.

Plătim spectacolul la sfârşit în socoteala consumaţiei şi eşim din sală în fredonările muzicii dansului primei balerine, căreia publicul îi zice „grande".

Dacă nu am avea un program întocmit mai dinainte, am rămânea cât de mult la Sevila. E aşa de cald şi bine, ai crede că lumea n'are nici o grijă. Suntem în zile de lucru. Nu este nici măcar o sărbătoare spaniolă; dar la Sevila parcă e sărbătoare. Străzile sunt pline de lume, care se plimbă, sau stă la taifas. Prin piaţă trebue să-ţi faci loc, ca să treci.



Sevilla: Alcazarul

In general în Spania nu lucrează decât tatăl, în familie. E considerat ca o ruşine pentru familia spaniolă dacă ar lucra şi copiii. Dacă e o fată de măritat, în casă, riscă să rămâie nemăritată, dacă s'ar întâmpla aşa ceva. La Sevila, însă vezi atâta lume în neactivitate, încât ai impresia că nimeni nu lucrează. Toţi se bucură că s'au născut în Sevila. Natura e totul aci; ea lucrează în locul omului, care preferă să rămână admiratorul ei.

Doctor G. T.

* De româneste tot *vacă*.

PRIMII PAŞI

Oameni hapsâni

In sala primăriei, Ilinca lui Macahon se opri şi ascultă. Stătu o clipă la îndoială, apoi îşi potrivi tulpanul pela tâmple, îşi trecu mâna pe subt nas şi intră.

Notarul Burlacu, poreclit Tăică, adus puţin de spate, cu faţa pământie şi împodobită de două mustăţi încărunţite şi lungi până la urechi, o privi peste ochelarii încălecaţi pe nasul ce se muncea parcă să se tragă înapoi subt frunte, apoi îşi căută de scris încruntându-şi sprâncenele stufoase.

Primarul Ioniţă, cu coatele pe masă şi cu fruntea sprijinită'n palme, stătea aplecat deasupra unui ziar. Işi ridică către femeie ochii, se rezema in speteaza scaunului şi căscând întrebă:

— Ce-i, nevastă? Ce te-a adus pela noi aşa de dimineaţă?

Femeia îl privi încurcată, apoi îşi trecu mâna pe subt nas şi cu glasul înecat de jale începu.

— D'apoi ce să mă aducă, domnu primari? ia năcazurile mele, c'aşa sântem noi blăstămaţi de Dumnăzău să trăim numa'n zbucium şi'n canun... Cred că poate ştii mata — or fi vo două săptămâni decând mi-o murit bărbatu, şi noi trăiam într'o ogradă cu socru-neu, cu Băltog, că acolo era Nică moştenitor, dragă Doamne, după moartea părinţilor, dar Dumnăzău mi l-o luat înaintea lor! Şi, domnu primari, nici patru zile n'o trecut după ce l-am îngropat şi socru-neu o început a mă moranci şi a să'nghimpa de mine. Intr'o zi mi-o otânjit o găină că-i scurma pe stoguri, mai dăunăzi mi-o deşălat o cârlană c'o sărit peste gard în straturi, şi eu, dă, am tot răbdat ca o fumeie străină ce e-ram, da' dac'am văzut că se trece de şagă i-am zis: bine, tată, da' dece-ţi baţi joc de mine? El atâta o aşteptat ca să suflu eu o vorbă şi să aibă motiv. O sărit la mine, m'o luat de cap, m'o bătut, m'o stâlcit, mi-o zvârlit bulendrele'n drum de se uita lumea ca la comedie; ş'o zis că să mă duc de unde am venit, că de mă mai prinde prin ogradă, mă cotonogeşte — dacă Dumnăzău nu ni-o dat nici un copchil — am luat ghinişor şi m'am carat acasă la mama. Da' mi-o oprit multe, domnu primari, am avut vo şăisprece găini, mi-o dat numai patru; un porc care-l ţineam de crăciun să mănânc şi eu o jumară, mi l-o oprit ca să-i facă pomenire de patruzăci de zile, face-l-ar boţ şi grămadă să-l facă şi nu l-ar mai primi pământul!... Ş'acasă ce să mănânc, domnu primari? nu-i tu fasolă, nu-i barabulă, nu-i făină, şi-mi zice mama: du-te, fată hăi la socru-tău şi cere să-ţi deie măcar un capăt de ogor cu popuşoi că-ţi trebue la gură. Şi eu m'am dus, domnu primari, m'am dus azi dimineaţă şi i-am cerut, şi el când o auzit m'o luat cu ciomagu de la poartă ş'o zis că să nu mă ating de ogoarele lui că mă omoară. Şi numai Dumnăzău mă ştie cum am alergat ş'am prăşit singură popuşoii şi pe Nică cât o zăcut o trebuit să-l caut cu leacuri, cu descântece, cu buruiene, numai sufleţălu meu ştie câte am tras ş'am îndurat! Ş'amu de asta am venit să te întreb şi pe mata şi să vezi ce-i de făcut. Să umblu pe drumuri făr' o bucată de mămăligă, nu-i păcat de Dumnăzău?

Şi deodată glasul i se înnecă într'un suspin cu sughiţuri.

— Taci, nu mai plânge, femee, făcu primarul, pe pământurile tale n'ai popuşoi?

— N'am, domnu primari... dac'aş avea...

— Câte prăjini de popuşoi aveţi?

— Apoi avem vo şăptizăci: patruzăci în Sălişte şi treizăci aici în Coasta Iazului.

Primarul se scărpină la ceafă, se mai gândi o clipă apoi zise:

— Noi nu-ţi putem face nimic decât să-ţi dăm un sfat... Pământurile sunt ale lui şi dacă vrea îţi dă ceva, dar dacă nu, noi n'avem ce-i face. Asta se face prin învoială. Dar dacă socru-tău e aşa de hapsân şi nu vrea să recunoască munca ta, iacă ce ai să faci. Desearâ îţi aduni toată cimotia cu cară şi cu seceri, te duci la noapte şi-ţi tai popuşoii din Coasta Iazului că-s mai aproape şi până'n ziuă îi aduci acasă. Când s'o trezi el ogorul să fie gol. Pe urmă n'are ce să'ţi facă. Ce-ai apucat a lua, colac şi lumânare!

Hotărârea primarului îi încălzi o clipă inima femeii. Se mai uită în stânga şi'n dreapta, mai smârcâi de câteva ori, apoi îşi sterse ochii cu colţul tulpanului şi se strecură pe uşă în vârful degetelor.

Noaptea târziu, când lumea se aciuase pela casele lor, Ghiţă Macahon, fratele Ilincăi, dupăce goli câteva sticle de rachiu, ieşi din ogradă în fruntea unei cete de flăcăi de toate mărimile, înarmaţi cu furci, cu sape.

— Staţi măi, şopti cu glasul zugrumat Ghiţă. Măi Neculai. Unde-i Neculai?

— Aici, măi vere.

— Măi Neculai, eu în tine am nădejde; şti ce ai să faci? Du-te tu singur pe drum înainte, şi în caz că întâlneşti pe careva, să flueri de două ori ca noi să ne ascundem pentru a nu da ochii cu nimeni.

Neculai oftă, se scărpină la ceafă apoi îşi luă furca pe umăr şi se porni.

Ceata de clăcaşi se cobora pe uliţa din marginea satului de către iaz.

In dreptul casei lui Manole Hulubaru, lui Vasile Bolocan începu a-i sfârâi inima când văzu lumânare în căsuţa dela poartă. Se aplecă, bâjbâi un bulgăre şi-l aruncă pe acoperişul de scândură, apoi mormăi mulţumit:

— Măcar atâta, bre... să ştie ea că trec eu pe aici.

Când coborau tăpşanul de lângă podul din marginea satului, două fluerături se auziră în depărtare, şi ceata se opri ţinându-şi răsuflarea. Ghiţă se aplecă şi se uită în zare. Pe dâmbul dela pitărie se ivi un car încărcat.

— Ştiţi ce ? şopti Ghiţă, hai să ne lipim lângă gard.

— Nu, făcu un altul, hai mai bine sub pod că acolo nu ne vede nici dracu.

Şi fără a sta mult la îndoială, unul câte unul, care prin holeră, care prin pârâu se mistuiră sub pod. Carul se apropia, trecu duruind şi după ce se îndepărtă ieşiră şi-şi urmară calea.

Abia ajunseră pe dâmbul de la jitărie, şi alte fluerături se auziră. Ghiţă se aplecă şi în zare văzu două mogâldeţe.

— Hai în râpă, şopti el întorcându-se.

Râpa era adâncă şi anevoe de scoborît; dar când îi vorba să te ascunzi unde te prinde vremea, nu mai ai când să cercetezi locul.

Ceata se risipi la întâmplare pe coastă.

Vasile Bolocan fiind mai ameţit ca ceilalţi, nu ştiu cum se nemeri de călcă într'o mâncătură de apă şi-şi perdu cumpăna, apoi o luă în goană la vale când de când să cadă'n brânci. Ceilalţi rămaseră unde-i apucară vremea şi se uitau după el cum se ducea ca pe ceea lume, dar deodată se treziră când în fundul râpei se auzi un gemăt şi o plescăitură înăbuşită în mlaştina dela malul iazului.

Se târâră cu toţii în vale apoi o luară pe sub mal, trecură opustul şi în capul iezăturii unde-i aştepta Neculai, se opriră.

— Măi Neculai, şopti iar Ghiţă. Du-te tu pe malul iazului şi vezi dacă nu-i careva pe acolo şi pe urmă te ridici la deal că noi te aşteptăm la ogor.

Se ridicară pe o cărare, apoi o luară în sus pe un drum îngust. Intunericul părea că le amuţise glasul; se auzea numai câte o sudalmă a celora desculţi ce-şi trânteau picioarele de bolovani.

După ce umblară o bucată hoinărind prin ogoare: ba că-i ăsta, ba că-i celălalt, ba că-i mai înainte, ba că l-am lăsat în urmă, îl găsiră ei a vai-nevoie şi se aşezară lângă drum în popuşoi.

Nu trecu mult după asta şi dedeodată se auziră pe drum hopăituri de paşi şi în zare se desluşi umbra lui Neculai care venea gâfâind, trecu de ei şi se tot ducea înainte.

Ghiţă se ridică şi-l strigă în şoaptă.

— Da, ce-i mă ? ai văzut pe cineva ?

— Of, măi fraţilor, ce-am avut eu să trag în noaptea asta ! făcu Neculai, trântindu-se jos şi aşezându-şi lângă dânsul căciula.

— Da' ce-ai păţit, bre omule! şoptiră câţiva.

Neculai îşi şterse fruntea de sudoare, puse palmele la gură şi tuşi înăbuşit apoi începu :

— Măi fraţilor, mergeam pe malul iazului, şi când colo pe la cot, parcă zăresc ceva, mă opresc, ascult, n'aud nimic, şi iar merg. Când ajung la Cot, numai ce aud la deal în popuşoii boiereşti: lip... lip... lip... leoap... leoap! Mă opresc, ascult şi iar aud, lip-lip-lip. Ce dracu să fie acolo?, îmi zic eu, apoi îmbrac sumanul pe mâneci iau furca la mână şi ce-o fi, o fi, o iau la deal prin popuşoi da' cam cu frică. Când mă opresc ca să ascult, aud înaintea mea ca şi cum ar bate careva din palme; şi când mă uit mai bine văd ceva înegrind şi repede fac câţiva paşi înapoi, zic, să nu fie vreo dihanie. Stau eu, mă uit în locul cela ş'odată-mi fac curaj, zic, de-o fi o bâzdăganie am s'o sparg. Când mă răpăd, înfig furca în nuiele şi deodată o sforăială şi-o plescăială m'o băgat în boale. Când achipui cu mâna ce să-ţi vadă ochii ? o coşarcă pe jumătate cu peşte. Aici îi altă dihanie, zic eu, şi stau şi mă gândesc ce caută coşarca cu peşte aici. Şi deodată îmi aduc aminte că azi o tras cu năvodul şi se vede că unul mai strângător o dosit-o în păpuşoi şi i-o uitat locu. Da' cum dracu, îmi dau eu cu părerea, dac'ar fi aşa ar fi ţapeni la vremea asta, ori i-ar fi găsit nişte câni şi-ar fi făcut iama dintr'înşii. Ei, las' puilor, că v'aţi găsit bun stăpân... să se plângă omu' de noroc... Am să fac o bucurie acas' de toţi or să mă pupe şi fără să mai stau mult pe gânduri umflu coşarca pe umăr şi o iau spre malul iazului cu gândul s'o duc acasă şi pe urmă să mă'ntorc la voi. Da' nu fac trei paşi şi aud un foşnet în urmă. Mă întorc ca lupul şi când colo ce să vezi? o matahală cu un meredeu ridicat şi când mi l-o lepădat după cap, mi-o sărit cât colo coşarca. Mai mult de frică decât de durere, mă zăpăcisem şi nu ştiam încotro s'apuc. Ajung la margină, mă răsucesc la stânga şi împănez o fugă pe malu' iazului spre Vlădeni, de nu mă ajungea călare. Şi când mă întorc să văd dacă nu mă ajunge matahala din urmă, mă împiedic de-o frânghie ce era întinsă pe mal, şi-am făcut o matană de eram să mă sparg şi'n furcă. Ş'odată numai ce se rădică altă matahală de sub mal cu un druc dela ciobacă. Maaamă, mamă, când am mai văzut eu şi asta, apoi ţineţi-vă călcâilor că picioarele au luat vânt. Vream să mă opresc şi nu puteam. Noroc c'am dat într'un şanţ de lângă bulgăria lui Maftei şi acolo m'am mai hodinit până ce mi-o venit în fire.

— Măi, ştiţi voi ce-i acolo ? şopti Ghiţă. Să vă spun eu. Azi o tras cu năvodu şi către sară l-am văzut înşirat pe malul iazului să se usuce, ca să-l poată duce la curte. Şi baltarii, pentru că nu le plăteşte regulat, le-ar fi venit în gând să bage năvodul în iaz şi să tragă şi ei o toană aşa pe deasupra ca să-şi scoată pârleala... Mă, vreţi voi să-i prindem ?

— Hai mă, mogorogi Bolocan, că mie mi-o luat crâşnicu' din fundu' grădinii lui Manole.

— Mie mi-o luat ciorpacu.

— Mie un coş.

— Mie undiţa.

— Ian tăceţi bre, făcu Neculae. Mie-mi spunea tata, Dumnezeu să-l ierte, că odată Gheorghe a Balaşei s'ar fi băgat noaptea cu cercu' la vetre, şi Mihai Curcan şi cu Costache Budeanu l-au văzut şi s'au pus de pândă subt răcihţile lui Manole unde ştia că are să iasă. Stau ei cât stau, di-odată-l văd că vine la mal. L-au prins, şi după ce l-au bătut peste pielea goală, l-au luat aşa cum era cu traista la gât şi l-au dus în crâşmă la Chihaia. Da' l-au purtat până acolo prin holeră, prin urzici şi el se ruga şi-i clănţănea dinţii de frig, da' ei îl cercetau şi-l duceau înainte...

— Uite ce-i, şopti Ghiţă. Mihai Curcan, mi se pare că are ogor pe-aici pe aproape şi dacă noi îl descoperim o să ne afle şi nouă rostu, şi atunci se poate întâmpla ca de necaz să trimată pe care-va la Băltog să-i spue că-i fură popuşoii, şi atunci n'am făcut nimic. Mai bine să-l lăsăm în pace, că sântem pe acelaş drum cu aceiaş traistă... Cum o vrea Dumnezeu, hai la treabă...

Când se lumină de ziuă, în ograda Ilincăi lui Macahon popuşoii stăteau răvăşiţi în toate părţile ca aduşi de un vifor.

Mulţumiţi că nu-i supărase nimeni în timpul lucrului, Ghiţă cu Ilinca şi cu mă-sa, toţi cu ochii umezi de bucurie, se cinstiră cu câte o duşcă zdravănă de rachiu, apoi începură să pregătească un ospăţ mare să cheme clăcaşii să mănânce şi să-i cinstească ca după o mare izbândă.

Soarele se ridică de după creasta pădurii. Satul din vale începu să se desmorţească şi dintre pomii îngălbeniţi se ridicau a lene rotogoale de fum, iar pe dâmbul dela jitărie, furnicarul de lume începu să mişune cu vite, cu oi, cu cară.

După o bucată de vreme, Ilinca intră în casă trântind uşile şi izbucni cu bucurie abea stăpânită.

— Măi Ghiţă, măi Ghiţă, Băltog se duce cu caru la ogor... hai în grădină să-l pândim şi să vedem ce-o să facă când o vedea că nu-s popuşoii.

Amândoi se strecurară printre stoguri, trecură portiţa şi se cinchiră între mături.

Iordache Băltog opri carul în drum, îşi înfipse mânile'n şolduri şi se uită la deal în lungul ogorului, mirându-se cum de şi-o tăiat Mihai Curcan aşa de răpede popuşoii. Se duse până mai la deal uitându-se la risipa ce rămăsese pe jos, apoi se întoarse înapoi pe lângă popuşoii lui să vadă dacă n'a pişcat şi de la dânsul vre-un snop, sau vre-un braţ de fasole, cum făcuse în multe rânduri. Se opri iar şi se uită nedumerit la ştiuleţii rămaşi pe urmă, apoi trase carul pe popuşoişte, dejugă boii îi priponi şi se pregăti de lucru.

Ghiţă şi cu Ilinca îl urmăreau cu ochii sgâiţi.

Deodată însă, un fior de ghiaţă îi furnică din creştet şi până'n unghii. Păreau că visează. Se frecară la ochi dar rămaseră prostiţi, fără glas, când văzură că Băltog începu să-şi taie harnic popuşoii, care îi rămăseseră neclintiţi.

D. C. SPĂTARU

Povestea unei case

La colţul unei străzi era o casă veche, în care de multă vreme nu mai intrase nimeni. Se spunea că stăpânii ei — mamă, tată şi o fetiţă — muriseră într'o groaznică catastrofă de cale ferată.

Moştenitorii, ne voind să locuiască în casa care le apărea sub un aspect tragic, o încuiaseră chiar de a doua zi — ne mişcând nici un pai dela locul lui — şi hotărîseră s'o vândă; astfel casa căpătase un bilet verde pe zidurile ei albe.

Anii treceau. Zidurile albe deveniseră cenuşii, culoarea verde a biletului se decolorase, totuşi casa nu se vindea; şi continua să rămână cu jaluzelele trase, tăcută şi jalnică ca un cavou... Iar copiii din împrejurimi — care nu vedeau în tristeţea ei decât o temă pentru broderia unei poveşti frumoase — lăsară fantezia să lucreze şi casa îşi avu povestea ei.

Intr'o zi biletul dispăru. Câteva zile după aceia mobilele fură scoase afară; erau multe, frumoase şi de preţ... In apele oglinzilor se mai resfrângea parcă un chip gingaş de femeie; câte un fotoliu mai păstra încă urma corpului ce se odihnise în el ultima oară; într'o carte poate era închis — odată cu semnul — gândul din urmă al cuiva... dar cine-şi mai amintea trecutul? Şi mobilele continuau să fie îngrămădite unele peste altele în camioanele neguţătorului de lucruri vechi, care le cumpărase. La urmă fură scoase şi mobilele din odaia fetiţei — mici, albe şi atât de drăguţe, că nu puteau fi numite decât cu diminutive: un pătuc, două scăunele, o măsuţă — şi o lume întreagă de păpuşi... Apoi camioanele se smunciră din loc scârţâind şi mobile şi păpuşi porniră în largul lumii, clătinându-se la fiecare smunciturã, ca şi cum ar fi fost sguduite de hohote de plâns.

Peste puţin schele se înălţară în jurul casei, o armată de meşteri începu lucrul şi încetul cu încetul dispărură: ferestrele şi uşile înalte; scara care ducea — sub umbrela uriaşă de sticlă trandafirie — la uşa masivă dela intrare; balcoanele îmbrăcate în iederă — singura care mai trăise în tot pustiul — şi micile turle de pe acoperiş, unde se odihneau pe vremuri porumbeii albi... Până şi îngeraşii surâzători de ghips — care-şi întindeau aripile în cele patru colţuri ale casei — îşi luară într'o zi sborul spre cer... dar căzură la pământ cu aripile frânte. Şi copiii — care considerau casa dela colţ ca pe un mic palat al lor — priveau nemângâiaţi cum fiecare zi le lua câte ceva din ceeace-i încântase până atunci... Iar odată cu ultimul ciob căzut din umbrela de sticlă trandafirie, muri în ei nădejdea de a mai vedea vreodată pe mica prinţesă din povestea lor...

Insfârşit — după multe modificări şi adăugiri — în locul casei vechi răsări o alta schimbată cu desăvârşire: simplă, dreaptă, cu uşi mici, ferestre joase, de o sobrietate voită parcă — în totul, în genul construcţiilor moderne, — contrast puternic cu casele dimprejur, care o primiră cu ostilitate în mijlocul lor. Dar stăpânii caselor vecine, care la început o priviseră ca pe o curiozitate amuzantă, sfârşiră prin a dori să refacă şi casele lor; şi soarta vechilor clădiri fu pecetluită: unele aveau să fie dărîmate, altele numai transformate.

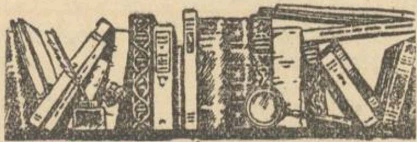
Câtva timp mai târziu, fiecare ştia că în casa dela colţ se găseşte: radio şi calorifer, telefon şi ascensor, mobile şi covoare numite cubiste şi altele... Iar copiii — care sunt veşnic doritori de lucruri noui — uitară trecutul şi se plecară în faţa prezentului. Şi nici unul nu se mai gândi la mica prinţesă şi la palatul ei.

Intr'o seară avu loc, în casa dela colţ, cea dintâi petrecere; ea se sfârşi în zori. Dar de atunci petrecerile se ţin lanţ seară de seară, ca şi cum cineva ar vrea să înăbuşe, în sunetul sălbatec al jazz-ului, povestea tristă a casei vechi, pe care o şoptesc mereu zidurile.

. . . .

La colţul unei străzi e azi o casă nouă, în care plânge o casă veche.

EUGENIA PETRESCU



Mărunte

— *E demnă de toată lauda iniţiativa unei noui, dar serioase edituri, „Principele Mircea", de a scoate o colecţie pentru copii şi tineret, punându-le la îndemână o carte bună şi eftină.*

Colecţia începe cu o carte de poveşti, „Toto premiant", *datorită d-lui* Paul B. Marian.

Inţelegând cât de străină ar fi o literatură cu Feţi Frumoşi şi Ilene Cosânzene, acum în timpul concursurilor de frumuseţe, a jazzului, a acmpionatelor sportive, d. Paul B. Marian a scris câteva poveşti, adevărate fragmente din viaţa de toate zilele a copilului, în care se poate regăsi oricare.





D. H. Lawrence în Noul-Mexic

Automobilul a lunecat lin în noapte o vreme şi deodată se opri brusc.

Rămăseserăm deci o eternitate pe loc în noaptea înstelată, în timp ce Tony încerca să repare motorul. Nu vorbeam mult. Sorbeam liniştea nopţii, dar era târziu şi nu reţinusem camere la Santa-Fé. Singurul hotel acceptabil fusese distrus de un incendiu şi eu contam să găsim camere într'o pensiune. Stam aşa în noapte, fericiţi, cu nervii liniştiţi. Deodată Frieda strigă:

— Dă-te jos şi tu, Lorenzo! Vezi poate eşti de vreun ajutor. Stai acolo fără să faci nimic. Dă-te jos.

Lawrence răspunse iritat: — Ştii bine că nu mă pricep câtuş de puţin la automobile, Frieda! Urăsc aceste maşini rău mirositoare, stupide şi capricioase.

— O! tu şi aversiunile tale! replică ea dispreţuitoare.

Se făcu o tăcere turburată numai de zgomotul ce-l făcea Tony umblând la motor. Pe urmă Lawrence se întoarse spre noi şi zise: — Eu sunt o greşală a naturii. Un om marcat printre ceilalţi oameni.

Tony se urcă iarăşi în maşină, încercă din nou să pună motorul în mişcare şi pornirăm.

— Trebue să fie vre-un şarpe prin apropiere, spuse el.

Eram destul de agitată când ajunserăm la Santa-Fé. Oraşul dormea. Oprirăm în faţa pensiunii Riches, unde-mi închipuiam că vom găsi camere. Deşteptarăm toată casa, dar ni se spuse că nu mai e nici un pat neocupat; în timpul acesta, Lawrence dăduse jos din maşină cuferele impozante ale lor şi le pusese pe trotuar. Asta fusese ideia Fridei. Când mă înapoiai îl găsii pe Lawrence furios, bătând din picior şi strigând în noapte:

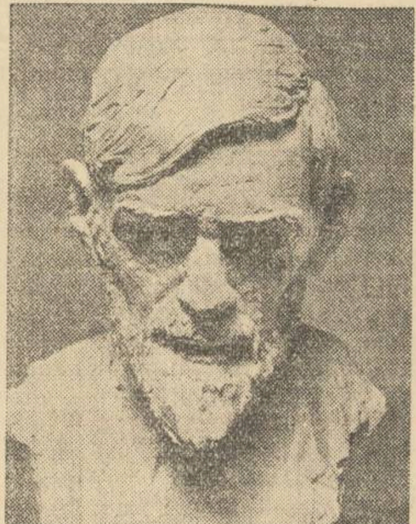
— Nu vreau să fac asta, Frieda! Te rog să încetezi de a...

L-am întrerupt.

— Nu putem să ne culcăm aci în stradă. Iată ce vă propun: Witter Bynner ştie că veniţi. El e întotdeauna treaz la ora asta şi are loc la el. Eu ştiu că el ar fi fericit să vă aibă musafiri şi noi putem să cerem altui prieten ospitalitatea.

La început ezitară şi păreau foarte încurcaţi, dar cum altă soluţie nu era ne-am dus la Bynner. Atât el cât şi Spud Johnson bineînţeles că nu se culcaseră încă. Eu eram atât de obosită că nu mai îmi amintesc ce s'a petrecut la sosirea noastră. Oricum o fi fost, i-am lăsat pe Frieda şi pe Lawrence la Bynner şi noi ne-am dus să ne culcăm în altă parte.

Inainte de a închide ochii şi să adorm îl întrebai pe Tony: îţi place Lawrence, Tony?



— Nu ştiu încă, răspunse Tony, dar se strâmbă.

A doua zi de dimineaţă, găsirăm la Bynner un spectacol din cele mai vesele şi plăcute. Tocmai terminau micul dejun în sufrageria luminoasă, şi toată lumea părea bine dispusă.

Plecarăm aproape imediat pentrucă aveam înaintea noastră un drum destul de lung şi obositor de făcut. In automobil Lawrence izbucni, vorbind arţăgos despre aceleaşi gazde: — Oamenii aceştia care fug de lume şi de asprele ei lupte, ca să se refugieze în agreabile Thebaide nu sunt făcuţi pentru mine!

— „Dar este absolut exact ceeace face el însuşi", gândii eu. „Dar nici la el nu ţine prea mult. E un fel de luntre şubredă pe care o remorchează dealungul vieţei cu un continuu dezgust".

Automobilul aluneca dealungul lui Rio Grande, care strălucea în soarele limpede al dimineţii. Se coceau merele în văile calde dintre Santa-Fé şi Taos, şi parfumul dulce al caiselor zemoase umplea aerul. Câmpiile erau încărcate cu porumb, grâne şi lucernă şi Mexicanii şi Indienii cântau. Tot drumul, avurăm un cer frumos de Septembrie, calm şi însorit; dar după ce automobilul urcă ultima coastă lungă care duce la platoul Taos-ului când ajunserăm pe culme văzurăm apărând „Muntele Sfânt", întunecat de nori care alergau de-alungul colinelor ca nişte imenşi vulturi. Aripi sinistre, care păreau întinse pe îngrămădirea pantelor pe când vârfurile desfăşurate ca un larg evantaliu reţineau ultimele raze roşii ale soarelui.

Lawrence avu respiraţia tăiată. Nimeni nu rezistă la această primă apariţie a căii Taos: totul este atât de frumos! Munţii la 18 leghe mai departe, împrejmuesc deşertul cu semiluna lor întunecoasă. Taos este o oază de un verde de smarald, udată de apele care scoboară din izvoarele şi lacurile din înaltul munţilor.

De abia avurăm această privelişte sub soare şi sub umbră, cu norii alergând ca nişte aripi de vulturi deasupra văii, când deodată un fulger ţâşni din cerul întunecat deasupra muntelui şi dispăru imediat ca un şarpe. Se auzi şi trăznetul: o explozie formidabilă umplu valea cu un vuet aşa de zguduitor şi sălbatec că am tresărit toţi şi ne-am dus mânile la urechi.

Tony opri automobilul şi pe când se grăbea să ridice capota îmi aruncă o privire repede şi stranie. Era şi timpul să ne adăpostim; de abia ne văzurăm sub acoperiş că ploaia începu, deasă, repede ca nişte suliţe, îngheţând aerul şi întunecând pământul. Şi imediat după aceea începu să dea grindină; auzeam pietricelele lovindu-se de acoperişul maşinii ca nişte ghiulele. In curând grindina se îngrămădi în jurul automobilului acoperind pământul ca o ploaie de pietre; bubuiturile trăznetelor se succedau şi fulgerele şerpuitoare ţâşneau de pretutindeni populat universul cu lumini în zigzag. Răsăritul, apusul şi pe zagânde. Răsăritul, apusul şi pe urmă nordul licăreau rând pe rând îndărătul perdelei întunecate a furtunii. Când vedeam Taos, când îndepărtatul Colorado sau pantele joase ale colinelor la răsărit de Ranchos. Numai înspre miază-zi de unde veneam noi rămăsese cerul senin.

In maşină nimeni nu vorbea. Intr'un târziu Tony spuse lui Lawrence: — Albii cred că trăznetul se produce din cauza norilor care se ciocnesc între ei, dar Indienii ştiu mai bine.

Lawrence avu un rânjet nervos şi copilăresc. Furtuna nu ţinu mult, dar după ce trecu, toate grânele în valea Taos erau la pământ, distruse. Recolta nu s'a făcut aproape de loc în anul acela şi Indienii şi Mexicanii au suferit mult atunci.

Se înoptase când ajunserăm pe dealul nostru, la depărtare de o leghe de satul Taos. Tremuram de oboseală după drumul acesta extenuant. Pe soţii Lawrence îi luarăm la noi, şi aş fi vrut să-i las să se culce, dar trebuia să mâncăm. Aş fi vrut atât ca lui Lawrence să-i placă vila noastră, aşezare puţin stranie şi care crescuse încet, încet, cu oarecare nobleţe în proporţiile ei. O împodobisem cu amintiri din trecut: mobile italiene şi franţuzeşti, tablouri de diverşi pictori, cărţi aduse dela New-York, bronzuri de Veneţia, picturi chinezeşti, bibelouri indiene. Focul ardea întotdeauna în căminuri: „pentru a pune mai multă viaţă" cum spunea Tony, Cina era pregătită. Am coborât cele cinci trepte circulare care duceau din „livingroom" în sufragerie şi am văzut lumânările arzând pe masă în sala de mâncare vastă şi plină de umbră. Aveam o figură oarbă, moartă, ca întotdeauna când sunt obosită de ceva, când lucrurile nu merg dela sine cum trebuie. In câteva clipe nici nu-mi mai dau seama de ceeace se petrece în jurul meu. Sunt singură, separată, despuiată de toate dorinţele mele, indiferentă de lumea dinafară, uitând de înaltele mele proecte şi speranţe.

I-am poftit la masă, ştiind abia ceeace fac. Oarbă, absentă, plecată. In momentul în care agitam clopotul să chem pe Albidia, Lawrence privind obscuritatea care înconjura mica insulă de lumină a mesei, rânji spunând:

— Parcă ne-am afla într'unul din acele groaznice, mici temple indiene". Nu mă nelinіştii de cele ce spunea. Vroiam numai să scap de această zi şi de ei toţi, să mă regăsesc în camera mea şi să dorm, să dorm.

Inceputul acesta a fost desigur de rău augur, nu-i aşa Jeffers? Şi cu toate astea când îl revăzui pe Lawrence în dimineaţa următoare, nu părea să fie astfel. Era radios şi primitor ca un copil odihnit. Ochii lui mari codaţi, râdeau, albaştri ca florile de câmp.

MIMY GOLDENBERG

Babilonia unei traduceri în româneşte

In „Braşovul literar şi artistic" pe Decemvrie 1933, poetul Cincinat Pavelescu, depănând firul câtorva amintiri literare, ne povesteşte cum s'a întâlnit într'o zi de toamnă, în grădina Cişmigiu, cu I. L. Caragiale, care i-a spus: „Aş vrea să traduc aventurile astea ale lui Télémaque! Dar e greu, mi-ar trebui o muncă titanică. Scrisul, mă băieţi, e meseria cea mai grea din lume. Numai la noi se improvizează toţi scriitori şi miniştri. In orice frază trebue să găseşti numai cuvântul care trebue. Şi cuvântul acela e numai unul singur. Dacă nu l-ai găsit, eşti un caraghios".

Aşa gândea Caragiale; aşa gândea un Baudelaire; aşa mai gândeşte încă un Stefan Zweig, şi atâţia alţii, ale căror traduceri ne stau mărturie a unei preocupări artistice şi stilistice.

Oamenii aceştia ştiau, de bună-seamă, că stilul e unul din cele mai importante criterii de valorificare artistică a unei personalităţi literare, aşa cum răsare din totalitatea mijloacelor de exprimare, din alegerea cuvintelor şi aşezarea lor în frază.

Oamenii aceştia ştiau, de bună-seamă, că fiecare cuvânt reprezintă o muzicalitate, o imagine şi un înţeles aparte. Căci numai astfel se explică grija lor fără margini, de a da traducerii forma cea mai apropiată de expresia originalului, acea grijă de a nu ştirbi întru nimic valoarea intrinsecă a operei traduse, grijă care lua proporţiile unui proces de conştiinţă profesională.

✳

In traducerea unei opere literare, ca şi în interpretarea unei opere muzicale, se pune chestiunea meşteşugului artistului de a reda cât mai fidel intenţia autorului acelei opere, redare care implică un deosebit simţ de aprehensiune. Dar nici unui interpret muzical nu i-ar da prin minte să execute *staccato* o frază *legată* sau să transforme un *diez* în *becar*. Dacă şi-ar îngădui această flagrantă călcare a textului statornicit de autor, interpretul ar fi descalificat.

Şi atunci, dacă judecăm prin analogie, de ce traducătorul unei opere literare şi-ar îngădui toate năzbâtiile imaginabile, fără să sufere consecinţele incapacităţii lui? De ce acest interpret al slovelor străine să rămână la adăpost de orice pedeapsă, fie ea o cât de simplă admonestare?

Dacă vrei să cumperi un tablou, intri într'o expoziţie şi-ţi alegi ce-ţi place; când nu găseşti nimic pe placul tău, pleci!

In literatură însă, cumpărătorul este condus de subconştient, de cronicarul cu răspundere limitată sau numai de reclamă.

Având însă în vedere protecţia datorită cărţii tipărite în ţară, adică având în vedere spiritul şi datoria încurajării producţiei indigene, îi vine mai uşor cetăţeanului să înghită din când în când în sec. Ceiace îi e însă îngăduit autorului unei opere originale, nu-i e îngăduit traducătorului, pentrucă: dacă de insolvabilitatea traducătorului răspunde moraliceşte girantul, adică obrazul autorului, prejudiciile materiale rămân întregi în sarcina clientului consumator, care a recepţionat fire de bumbac în locul firelor de mătase, pe temeiul renumelui mondial al firmei.

✳

Şi acum, să trecem la obiectul care ne-a provocat aceste însemnări. E vorba despre „*Femei în dragoste*", romanul lui D. H. Lawrence, tipărit de editura „Alcalay". N'am fi stăruit asupra acestei traduceri dacă nu purta semnătura poetului Zaharia Stancu, dela care eram îndreptăţiţi să ne aşteptăm nu numai la o lucrare conştiincioasă şi onorabilă, ci chiar la o operă de virtuozitate stilistică.

Să pornim însă direct dela izvor. Câteva perle, pescuite dela începutul şi sfârşitul traducerii, vor prisosi cred să lămurească cititorul asupra babiloniei celor 450 de pagini.

De pildă:

— *Şi ai* refuza *tu să* nu *dai consideraţie unei cereri interesante? zise Gudruna.*

— *Cred că am respins multe.*

— *Da? Şi Gudruna roşi. Pe cineva foarte interesant?*

✳

— *Atunci ar fi trebuit să fi straşnic tentată?*

— *...Când te reduci la „da" sau „nu"...*

★

Fu *o lungă tăcere. Ursula cosea. Gudruna desena.* Ele erau aproape femei.

✳

Gudruna era frumoasă şi rece; avea piele dulce...

✳

— *Sper acum să-mi* vină *un bărbat, zise Gudruna, muşcându-şi deodată cu ciudă buza de jos, pe jumătate* râzătoare, *pe jumătate neliniştită...*

— *De asta ai venit tu acasă?...*

— *Da, draga mea... Nu mă* voiu deranja *să-l caut. Dar dacă vreodată* îmi va veni *un bărbat* de mare seducţiune *şi cu suficiente resurse, ei bine!...*

— *Nu găseşti că aici* pe pământ, *totul* avortă?

Avu loc o tăcere în timpul căreia cele două surori îşi contemplau vag destinul.

✳

— *Tu, nădăjdueşti să ajungi* la ceva simplu *prin căsătorie?*

Ursula reflectă asupra acestei idei, cu puţină amărăciune...

— *Ştiu, zise ea, aşa se întâmplă* când reflectezi asupra abstractului.

— *Da, zise Gudruna cu* o *voce slăbită...*

— Asta *gândeşti tu? întrebă Gudruna.*

✳

Gudruna i se părea încântătoare... prin dulceaţa, fineţea şi aleasa bogăţie a cărnii... *Avea în ea o* veselie înţepătoare...

— *Pentru ce te-ai întos acasă...*

— *De ce m'am întors, Ursula? repetă ea.* Sunt cerută de o mie de ori.

— *Tu n'o ştii încă?*

— *Da, cred că ştiu. Această întoarcere* vrea să spună: „Dă-te înapoi *pentru a sări mai bine*".

✳

Dar ţipătul său nu fu auzit, ea roşi prinsă de dorinţa şi timida ei confuzie.

Printr'o mişcare reflexă, ea se întoarse, se svâcni *şi se furişă spre biserică...*

★

Părea a fi *un om cu totul de rând, perfect şi* minunat de banal.

✳

Ii vorbise odată sau de două ori dar numai din punct de vedere profesional ca unui inspector ce se afla.*Ea credea* că *el socoteşte* că *între ei sunt oarecari asemănări naturale şi tăcute* de întrebuinţarea aceluiaşi limbagiu. *Dar această înţelegere n'avusese timpul să se descopere şi în* vreme ce *se* simţea atrasă spre el, ceva totuşi o depărta".

✳

— *Ce gândesc de Rupert Birkin? Il găsesc seducător şi într'adevăr plăcut. Ceeace nu pot suporta la el, este felul de a se comporta cu oamenii şi* maniera sa de a trata.

Ea avea un aer răpitor şi triumfător, ca îngerii căzuţi şi ridicaţi, *dar subtili, diabolici, acum când ţinea pe Birkin de braţ.*

★

Tatăl, puţin suferind, se retrăsese pentru a se odihni. Fusese însărcinat să primească Gerald. *El sta în hall şi* primea amical, *ocupându-se de musafiri...* Femeile treceau dela unul la altul, *urmate de cele trei* fete căsătorite *ale casei...*

— In ce sens luaţi *acest cuvânt „a conta" întrebă ea.*

— *Sunt puţini oameni care* valorează ceva, *răspunse el, obligat să-şi dea la iveală gândul.* E mai bine să fii debarasat.

Vieaţa fiecărui om nu este oare expusă accidentului pur şi nu este numai rasa, genul, speţa, care se bucură de referenţă universală?

Birkin înţelese că ea aşteaptă ca şi el *să ia parte la discuţie.*

— *Foarte frumos animal, spuse Marschall, unul din cumnaţi.* Dă cel mai bun lapte care se poate găsi.

— *De ce e vorba? întrebă Gerald.*

— *Ce găseşti rău în asta? In-*

(Continuare în pag. VI-a)

trebă mirele, om de mare, complet ras, care roşea repede.

— *S'ar spune că erai pe punctul de a fi executat* în loc de cununie.

Şi acum câteva mostre din ultimele două pagini.

Apoi nu se mai gândi la ea şi se întoarse către Gerald, cu capul bizar ridicat... Această faţă lansa o şuviţă de ghiaţă *în inima celui viu... Birkin îşi aminti cum într'o zi Gerald îi* strânse *mâna, într'o caldă* strângere de afecţiune definitiv dată.

✻

Işi aminti de un armăsar mort pe care îl văzuse într'o zi: O grămadă bărbătească *şi neînsufleţită, respingătoare.*

✻

Insă Gerald, negatorul, *lăsa inima rece, îngheţată, aproape incapabilă de a bate. Tatăl lui Gerald* păruse tăcut, pe punctul de a-i frânge inima. *Dar nu avusese acel* teribil *şi ultim aspect al* materiei rece şi mută...

— *Nu l-ai văzut* doar destul... *zise ea.*

El se ridică.

—Este un lucru amar pentru mine, *zise el.*

— Ce? fiindcă el e mort?

Plecară. Gerald fu dus să fie înmormântat *în Anglia. Birkin* îi întovărăşi corpul cu unul din fraţii lui Gerald. *Fraţii şi* surorile fură aceea cari insistară *să fie îngropat în Anglia...*

Gudruna plecă la Dresda. De acolo nu trimise nici un detaliu asupra vieţii ei.

★

— Cu tine aş putea să-mi petrec toată viaţa fără nimeni altul, fără altă pură intimitate. Dar spre a fi complect, cu adevărat, fericit aş fi dorit, de asemenea, o unire eternă cu un bărbat, o astfel de afecţiune".

Ţin să accentuez: mărgăritarele de mai sus sunt culese din şiragurile primelor şi ultimelor pagini.

Ar fi naiv şi imprudent să credem că d. Zaharia Stancu a avut bizara idee de a-i lecui pe cetitorii români de molima lecturilor în traducere românească; pentrucă în acest caz, d-sa ar fi intrat în conflict de idei cu ridicolul editor, care anunţa convins şi grav: „Publicând acest roman în traducerea d-lui Zaharia Stancu, edit. „Universala" Alcalay aduce un folos netăgăduit cititorului român".

Dacă însă acest „folos netăgăduit" e sinonim cu leacul pomenit mai sus, atunci traducătorul n'are decât circumstanţe agravante. Căci ceiace îi e permis unui oarecare traducător, nu-i e permis poetului Zaharia Stancu.

Când într'o ţară de optsprezece milioane de suflete nu se pot desface decât cu mare greutate 3-5 mii de exemplare din cartea unui autor român, şi când în schimb se vând zeci de mii de cărţi şi reviste străine; când autorul român e supralicitat de traduceri cu şi fără miez, cât şi de maculatura autohtonă datorită unor scribi inculţi, improvizaţi peste noapte în romancieri; când, în general, autorul român de talent e pus la carantină şi boicotat de către cei a căror datorie este să le deschidă drum spre massa ştiutorilor de carte; când, în sfârşit, o seamă de oameni înţelegători ai rostului scrisului depun atâtea străduinţe să încetăţenească o frază românească corectă şi clară, — traducerea d-lui Zaharia Stancu ne apare ca un gest de sfidare a bunului simţ şi ca un bobârnac svârlit cetitorului indolent.

AD. BYCK

Cuvinte potrivite şi... încrucişate

Ultimul volum al d-lui Arghezi — scria *„Viaţa de azi"* — a stârnit printre publicul cititor şi însăşi camarazii de literatură, o mare uimire. S'au făcut opinii separate. Unii susţin: cum se poate ca Arghezi, părăsind (măcar pentru puţin) tribuna penei, pe care o deţine cu atâta succes, a se coborî până la această uşoară exprimare de joc copilăresc? Alţii: jocul de cuvinte încrucişate este un ce, care trebuie să facă parte din literatură. Pe lângă puternicul stimulent pentru citit, el este un memento pe cât de util, pe atât de ingenios şi distractiv. In străinătate este cultivat de ani şi practicat de o mare parte dintre intelectuali (Tristan Bernard, Paul Morand, Jean Richepin, Dr. Schultze N. R.), de ce n'ar lua şi la noi pe lângă mica tranşee săpată de câteva reviste de specialitate, un avânt mai puternic şi o desvoltare în massă? Am răsfoit cu plăcere volumul d-lui Arghezi — continuă autorul articolului — şi semnificaţiile pe care d-sa binevoieşte să le dea jocurilor sunt tot atât de extraordinare prin forţa lor de susceptibilitate culturală, cât şi prin partea umoristică a lor".

Maior Anibal Popovici. *Controlând soluţiile d-voastră, am aflat că erorile s'au strecurat cu totul în alte careuri. De pildă: litera „A" — „C" — „M" — „N" şi în careul intitulat „Terpsichora".*

In tot cazul, având numai 5 (cinci) erori, intraţi în categoria puţinilor cititori care au reuşit să-l pună la... punct pe d. Arghezi!

Am dat mai sus numai câteva exemple.

In numărul viitor vom publica restul deslegătorilor şi deslegările.

Colţul librăriei „Hasefer"

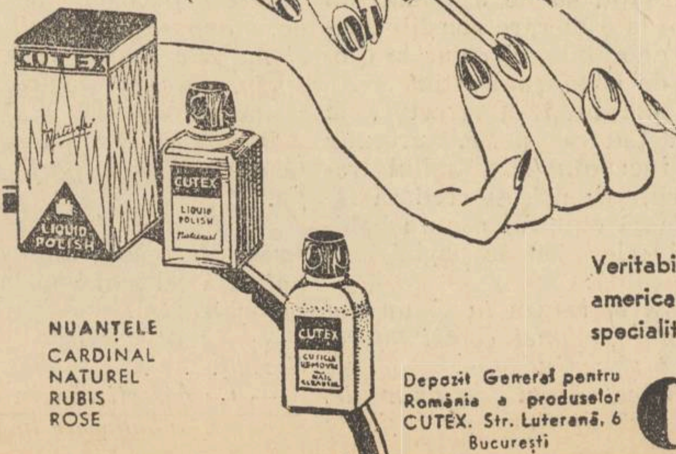
Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 recomandă următoarele cărţi interesante:

Cărţi germane noui, editate în Olanda, Elveţia şi Cehoslovacia:

Jakob Wassermann: ultimul mare roman terminând într'o splendidă încoronare întreaga operă a acestui viguros scriitor: Joseph Kerkovens dritte Existenz (primele au fost: Fall Maurizius şi Etzel Andergast). *Joseph Roth;* (autorul lui „Hiob"); Tarabas, ein Gast dieser Erde. *Alfred Doeblin:* Babylonische Wanderung oder Hochmut kommt vor dem Fall. *Feuchtwanger* (autorul lui „Der juedische Krieg"): Die Geschwister Oppenheim (mult discutatul roman al Evreilor din Germania). *Max Brod:* Die Frau die nicht enttaeuscht. *Gina Kaus:* Die Schwestern Klen. Winsloe: Das Maedchen Manuela (romanul complect al celebrului film: Maedchen in Uniform. *Silone:* Fontamare. *Golding : Magnoliastrasse Kesten:* Novellen deutscher Dichter der Gegenwart.

Câteva cărţi politice: Silone: Der Fascismus: seine Entstehung und seine Entwicklung. *Heiden:* Geburt des dritten Reiches. (Geschichte des National-sozialismus bis Herbst1933) *Doeblin:* Juedische Erneuerung. *Albert Einstein:* Mein Weltbild. *Heinrich Mann:* Der Hass. *Valeriu Marcu* Die Vertreibung der Juden aus Spanien (ultima lucrare a autorului lui „Lénin") *Ernst Toller:* Eine jugend in Deutschland. *Arnold Zweig:* Bilanz der deutschen Judenheit.

Oficiul nostru de comenzi — singurul în legătură directă cu toţi editorii străini — execută orice comenzi de cărţi sau reviste străine (din Franţa, Germania, Italia, Anglia, Olanda etc.), în termenul cel mai scurt. In provincie expediem contra ramburs numai în urma unui acont anticipat remis prin mandat poştal.





Cronica cinematografică

„NOPŢI LA RIO"

Un film american este întotdeauna realist, chiar atunci când nu-i decât o comedie bufă sau o simplă revistă cu „numere". Uneori subiectul este intenţionat imaginar şi povestea fantezistă, ca de pildă în „Trei şi Una" sau „Contesa Lily". Şi totuşi, în toate aceste cazuri, filmul american reuşeşte să fie „realist"; realist prin amănuntele sale, prin atitudinea personagiilor, prin reacţiunile lor faţă de evenimente, prin autenticitatea desăvârşită a „montajului", a peisagiilor, mobilelor, obiectelor, populaţiei ambiante de figuranţi, etc. In cazul unor simple reviste ca „Strada 42", „Gold diggers", „Dancing Lady" — pe un fond simplist şi imaginar, se detaşază bucăţi de joc actoricesc de un puternic realism.

Am reamintit toate acestea pentru două motive, pentru a putea situa esteticeşte două filme: „Nopţi la Rio" şi „Ce ne învaţă femeile".

„Nopţi la Rio", în ciuda aparenţelor, nu face parte din seria „Fourty second street" sau „Gold Diggers". Este o revistă pură şi simplă, o succesiune de exibiţii ce constitue spectacole autonome, o juxtapunere de numere care — unele din ele — sunt ades foarte frumoase. Există o poezie a acrobaţiei, concepută ca ceva foarte grav şi aspru. Am cetit decurând, într'un tratat colectiv de psihologie, un pasagiu în care se explică în modul cel mai serios acest „ideal corporal" pe care îl urmăresc dansatorii, gimnaştii şi atleţii, şi care reprezintă o victorie a omului asupra materiei, victorie de răbdare, perseverenţă şi ingeniozitate, care e tot atât de stimabilă cât şi victoriile repurtate de el în ştiinţă şi tecinică. Există un fel de a lua în serios orice lucru, chiar cele cu aparenţă extrem de frivolă. Cum a spus odată nu mai ştiu care francez: „tout est sérieux, rien n'est tragique".

Singurul lucru important este să nu amestecăm genurile. Dacă un film este să fie o simplă revistă, el poate fi o revistă bună, dar trebue să ştie a nu fi decât asta.

Şi fiindcă a venit vorba de acrobaţii, trebue să semnalăm un film care rulează actualmente în Capitală, un film absolut stupid şi ridicol, în care însă Richard Talmage face nişte acrobaţii de o eleganţă şi de un neaşteptat într'adevăr uimitor. Este acea categorie de gimnastică ce s'ar putea numi „spirituală"; gesturi care au haz, sărituri peste oameni, peste femei, scări şi alte asemenea obiecte uzuale. Douglas Fairbanks-senior, în producţiile lui clasice (Zoro, Don X, Piratul Negru, etc.), a lansat această categorie estetică nouă a nostimadei motrice. In aceasta, Douglas avea aproape geniu. Richiard Talmage e un simplu ucenic şi executant. Poate că execută lucruri mai grele decât cele făcute odinioară de Fairbanks; dar nu inventează nimic. E totuş plăcut să revezi această specie de filme cu nostimade acrobatice, specie care a început să devină rară. Chiar când e vorba de :

DOUGLAS FAIRBANKS

In filmul său de voiaj în jurul pământului în 80 de minute avem un fel de transpunere filmată a unor impresii fugitive de călătorie. Ni se arată câteva locuri interesante din Extremul Orient. Adeseori avem mici glume fizice făcute de Douglas, care au haz. In total e un film plăcut şi instructiv, care merită să fie văzut.

„CE NE INVAŢA FEMEILE"

E o comedie foarte fantezistă (gen „Trei şi Una") unde un june papă-lapte şi filantrop, moştenitor a câteva zeci de milioane de dolari, decide să facă umanitatea să profite de banii lui. E inutil să spunem că încape pe mâna unor escroci, doi bărbaţi, o bătrână actriţă şi o fată tânără şi frumoasă. E iarăşi inutil să spun că filmul e eminamente moral, mai întâi pentru că e american, al doilea pentru că „se termină bine", al treilea pentrucă toţi escrocii, rând pe rând, se simt înduioşaţi de candoarea junelui brânzoi, care la manoperele lor machiavelice — pe care nu le pricepe — răspunde cu câte un gest de o generozitate care, pe şariatani îi derutează, apoi emoţionează şi finalmente converteşte; rând pe rând fac „mea culpa" şi, pocăiţi, se decid să restitue ce au luat şi să plece. Dar mai este un al patrulea motiv pentru care filmul e moral: tânărul realmente învăţa ceva dela exploatatorii săi, învaţă întâi să trăiască, să trăiască printre oameni — ceeace nu făcuse nici odată până atunci; dar mai ales învaţă să vrea, să hotărască, să se opuie. Şi totul — cum zice Voltaire — este „cum e mai bine în cea mai bună dintre lumi".

Cu prilejul acestei mici idei, la dreptul vorbind destul de filozofică, producătorii filmului populează povestea cu nenumărate „gag"-uri, scene de detaliu extrem de umoristice şi adeseori de o semnificaţie omenească subtilă. Este un spectacol încântător şi fin, pe care îl recomandăm.

„O DRAMA PE LUCIUL APEI"

cu Claudette Colbert, Ben Lyon şi Torrence este iarăşi un film american care, fără a fi ceva extraordinar, are acea importantă însuşire negativă de a nu conţine nimic falş. Avem un reporter care este adevărat reporter, un director de gazetă care e exact asta, un marinar contrabandist de alcool care nu e şarjat de loc, un beţiv care are adesea haz, şi o fată de treabă pe care Claudette Colbert o construieşte corect, în sfârşit avem o splendidă vânătoare de rechini, emoţionantă şi fotogenică. Ce ne mai trebue ca să fim mulţumiţi? Desigur, am fi preferat să fie un film din acelea care aduce ceva nou esteticeşte. Dar în lipsă de asta, e destul de bine că filmul — cum spuneam — nu conţine nimic falş.

RASBOIUL FEMEILOR

Vreau să atrag atenţia asupra unei producţii a casei Fox care ar risca să nu placă şi să fie luată drept o nerozie. Se numeşte „Războiul Femeilor" şi este o parodie a moravurilor antice, plasate într'o ţară de amazoane unde războiul şi muncile grele le fac femeile, bărbaţii fiind rezervaţi numai pentru „bagatelă" pentru mici treburi domestice şi pentru amor. Această ţară e în războiu cu Grecii, care au rămas la sistemul privilegiului masculinităţii. Ni se reprezintă un Hercules enorm, tâmpit şi paltron, duş de nas de Tezeu. Eroina e o tânără războinică de neam regal (Elissa Landy) care descopere amorul în frumoasa persoană a lui Tezeu (Frederic March). Extrem de nostim e rolul lui Sapiens, zis şi Sappy, un june cu barbă, micuţ de statură şi cu gesturi de fetiţă. E un spectacol plin de haz, cu un dialog foarte spiritual.

RADIO PICTURES

Doi excelenţi actori, Clive Brook şi Irene Dunne joacă împreună. Este o întrecere de sobrietate şi de patetism de bună calitate. Filmul în sine nu conţine nimic esteticeşte nou. Dar e jucat şi regisat magistral. Fiecare mişcare e o desfătare, căci fiecare e exact ce trebuia făcut. Cu o singură rezervă. La un moment dat, în mijlocul unei scene extrem de emoţionante, Irene Dunne începe să cânte. Asta deja este o eroare. Dar mai cântă şi exact cum nu trebue: se oarecum opreşte din joc, bombează torsul, arborează o fizionomie convenţional sentimentală, se dilată toată într'un prim plan, priveşte fix pe domnul spectator, şi începe să cânte: tare, aspru, ca pentru reprezentaţie. Şi asta se mai repetă odată, la sfârşitul filmului. In cel mai bun caz, ar fi trebuit să cânte încet, încet de tot, şi natural, din poziţia în care era, aplecată, de profil, cu spatele, oricum, dar nu „făcând drepţi". (Filmul se numeşte „De aş fi liber" şi este o producţie „Radio Pictures").

Aceeaş casă ne-a dat, sub titlul de „Fantoma ... -rest-Wood" un film „de groază" destul de bine condus, în care jucau artişti de primă mână: Ricardo Cortez, Karen Morley şi alţii. Fără a fi de calitatea lui „O noapte de groază", este, în acest gen panic şi misterios, o bucată reuşită.

După cum vedem, săptămâna a fost destul de fertilă în spectacole bune. In această ordine de idei, trebue să pomenim şi de noua comedie a lui Noel Coward, care se joacă la „Select" (cu Montgommery şi Norma Shearer, Una Merkel şi Reginald Deny) — care este foarte, foarte amuzantă şi asupra căreia vom reveni.

D. I. SUCHIANU

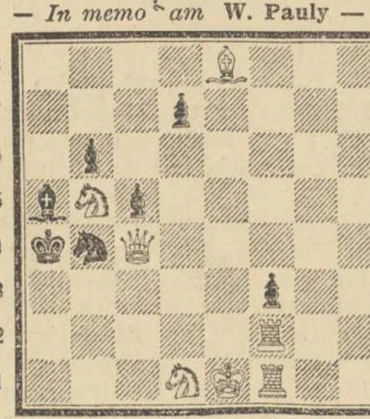
Citiţi noul volum
din colecţia
de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE":
AVOCAT DE DIVORŢURI
de Alfred Schirokauer
Romanul confidenţelor conjugale, pasionant prin realităţile ce desvăluie ochilor noştri uimiţi.
12 LEI 280 pagini
— La chioşcari şi librari —

Cronica Şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 717

de **Vol. Oniţiu,** Sibiu
(inedită)
— *In memoriam* **W. Pauly** —



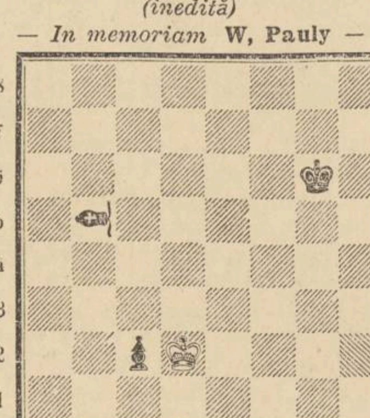
7 + 7 = 14

Invars 3 ‡ (J. ap.)

Selbstmatt 3 ‡ ; Mit Satzspiel

PROBLEMA No. 718

de **P. Leibovici,** Iaşi.
(inedită)
— *In memoriam* **W, Pauly** —



1 + 3 = 4

Ajutor invers 2 ‡.
Joc aparent.
Gemen: cu Pc2 la a2,
la b5 Prinţesă neagră *).

Selbstmatt 2 ‡ ; Hilfszüger.
Mit Satzspiel.
Zwilling : mit Bc2 nach a2.
Auf b5 Prinzessin.

*) Prinţesa este o figură a şahului feeric care merge şi bate ca un cal şi nebun.

SOLUŢII

No. 705 *(Farago).* — Alb: Rg8, Df7, Cd4, Nc2. — Negru: Ra1, Na2, Pb2, b4 şi c4. Mat în 6 mutări. Soluţia: 1. Nb1, N×b1. 1..., R×b1; 2. Df1 ‡); 2. Da7+, Na2; 3. Cb3+, c×b3 (3..., Rb1; 4. Dh7‡); 4. Dd4!, Nb1. (4..., Rb1; 5. Dd1‡); 5. Dg1. 1.... b3, (1..., c3; 2. D×a2‡); 2. D×c4, N×b1. (2..., R×b1; 3. Df1‡); 3. C×b3 +, Ra2; 4. Da4 ‡.

No. 706 *(Friedmann).* Alb: Rf4, De5 ; Nd7. — Negru: Ra5, Lh8, Nb5 şi c3. — Mat ajutor invers în 3 mutări. Soluţia: 1. Nf5. Ld4; 2. De6, Nc6; 3. Re5, Lf6#. Această problemă este anticipată de următoerea problemă No. 572 *(H. Brixi)* publicată în «Adeverul Literar» din 19 Martie 1933: Alb: Re4, Tg5, Lb4.—Negru; Ra8, Nc7 şi d1, Lf7. Ajutor invers în 3 mutări. Soluţia: 1. Tc5, Nh5, 2, Rd5, Lc4; 3. Ld4, Nf7#. Nu acuzam pe d-l Friedmanu de plagiat, dar credem că a fost inspirat în mod inconştient de această problemă. Revistele da şah germane întrebuinţează la astfel de coincidenţe termenul „Seelenwanderung,

No. 707 *(Gross).* Alb: Rb5, Cd7 şi g5, Pb2 şi g4. — Negru: Rd5, Cc6, Nc8 şi é7. Mat maximal invers în 4 mutări. Soluţia : 1. Ra4, Na3; 2. (Cf6+, Rc4; 3. b×a3, N×g4; 4. Cé6, Nd1#.

Am primit soluţii exacte la problemele 705 şi 706 dela d-nii V. Oniţiu, Sibiu şi P. Sola, Helsinki. Au trimes soluţii exacte la problema No. 706 d-nii I. B. Florescu, Bucureşti şi H. Brixi, Viena.

CORESPONDENŢA

Deoarece mai mulţi cititori ne întreabă ce înseamnă joc aparent, dăm următoarea lămurire: Dacă în poziţia dată ar începe negru să joace, în loc de alb, există o posibilitate ca să satisfacă enunţul problemei.

A. H. *Paris.* — Ihr Problem Kh1—Ka8 ist schwach und nicht zu veröffentlichen. Das Problem Kd1 — Ké5 ist inkorrekt, weil nach dem letzten Zug Sf3 kein matt möglich ist, da Kxé4 folgt. Die anderen zwei werden wir bringen.

T. H. *(Lwów).* — Leider sind alle drei Probleme nicht zu veröffentlichen. Das Problem Kh4 —Kc4 ist nebenlösig: 1. Kb3—b4, g8D; 2. Ka3, Dd8; 3. Tb3, Da5‡. Das Problem Ka4—Ka8 ist schwach, da es zwei Duale hat. Das Problem Kd2—Kg1 ist nebenlösig: 1. Gb3, Ke1; 2. d3, e×d3; 3. L~, Lf7; 4. La1, L× b3, 5. Gb2, Ld5 Patt.

H. B. *Wien.* Herzl. Dank für das Problem.

R. S. *(Praga).* Besten Dank für Probleme, die wir bringen werden.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Francmasoneria şi „Zarathoustra"

Cine ar fi putut bănui vre-o legătură între învăţătura societăţilor francmasonice şi capod'opera lui Nietzsche „Aşa grăit-a Zarathoustra"?

Se ştie sigur că Nietzsche n'a avut nici o legătură cu francmasoneria şi că n'a făcut parte nici odată din societăţile sale secrete.

Cu toate acestea în opera sa capitală mai sus amintită s'au identificat, acum în urmă, izvoare de inspiraţie francmasonice.

Intr'un articol recent „Sursa masonică a lui „Zarathoustra", (în „Mercure de France", Mai) Greg. Kolpaktchy şi B. de la Herverie arată cu date şi texte precise influenţa unei cărţi nu prea cunoscute „Comunicaţii masonice", scrisă prin 1841 pentru un cerc restrâns de către un oarecare Jean Baptiste Krebs. Din cartea acestuia, care i-a parvenit în mână, a împrumutat Nietzsche ideia lui Zarathoustra. Prin urmare, nu din cărţile sacre ale Persanilor, care vorbesc despre Zoroastru, şi-a împrumutat genialul scriitor ideia eroului sublim cântat de harpa lui, ci din această carte, care nu este altceva decât o serie de esseuri asupra filozofiei şi simbolismului.

Paginile din „Comunicaţii masonice" consacrate discursurilor imaginare ale lui Zoroastru, oferă asemănări atât de trapante cu unele pasagii şi cu tonul general al operei lui Nietzsche, încât nu mai încape nici o îndoială că această carte, a exercitat influenţa ei asupra poemului liric al filozofului german.

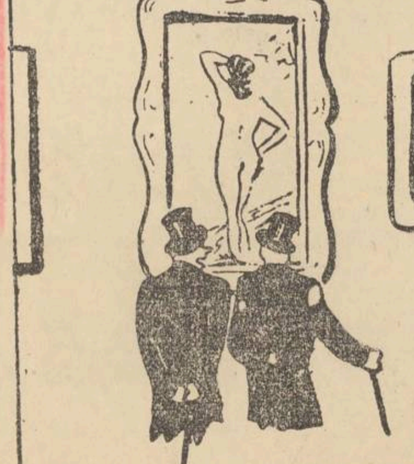
Sunt în afară de analogia formei, de stilul simbolic, de întrebuinţarea frecventă a antitezei, a limbajului direct şi a exclamaţiei, o mulţime de teme directoare comune ambelor opere. Filiaţia dintre ele, este indiscutabilă.

Autorii acestui articol, studiază comparativ, cu texte precise *Zoroastrul* lui Krebs şi pe *Zarathoustra* lui Nietzsche, scoţând în relief toate părţile lor comune, toate asemănările isbitoare, care nu mai permit nici o îndoială că Nietzsche s'a inspirat din cartea lui Krebs.

E adevărat că ideia acestuia este complect transfigurată de verva şi talentul incomparabil al lui Nietzsche, care rămâne un scriitor genial.

Acest studiu, care relevă detalii atât de interesante, lămureşte definitiv o enigmă chinuitoate: din se izvor necunoscut şi-a luat Nietzsche inspiraţia pentru a scrie cea mai frumoasă operă din câte a scris, care este incontestabil Zarathoustra?!

Chestiunea este acum lămurită pe deplin.



— Apropos... ce-ţi mai face nevasta?

O casă nouă -- două case nouă

Observații asupra unor erezii ortoepice

Cea mai nemerită cale, pentruca scriitorii să folosească marelui public, este a i se adresa prin cotidiane, iar nu prin reviste. Sunt, deci, de laudă acei care s'au resemnat, îmbrățișând ziaristica pentru discuțiuni științifice, cât și ziarele, care deschid coloanele lor unor astfel de discuțiuni.

Mai ales în chestiuni de limbă trebuesc aduse la cunoștința publică toate opiniunile mai mult sau mai puțin autorizate, pentruca din ele să se poată scoate directive adoptate de toți, în vederea unificării pronunțării literare și, ca urmare, stabilirea scrierii, care acuma nu numai că variază în multe cazuri, dar cuprinde erezii ridicole, invențiuni bizare pe motive cu totul neserioase, care încurcă limba și înjosesc știința filologică.

Ca fost elev al renumiților profesori și filologi: Lambrior, Nădejde, Philippide, Burlă și îndemnat de profesiunea mea, mi-am permis să scriu în această ramură câte ceva, dar mai decurând am publicat câteva articole în ziarul *Opinia* din Iași și am avut aceeaș neplăcere să constat că chiar ziarul în care am scris observații asupra unor erezii în scriere, n'a luat în samă acele observații, ci a preferat să urmeze mai departe sistemul adoptat, rutina, care ușurează munca intelectuală: *doui, noui, sunt, rochi, răsboi, îi se cuvine, nu îl vede, să să ducă* ori *se se ducă, î-mi* și alte multe de acelaș fel.

Lambrior, profesor la Iași, fost elev al lui Gaston Paris, îndrumat pe căi serioase de cercetări în domeniul limbei, a publicat, în *Convorbiri literare*, câteva articole: „*Indreptariu*", făcând observații asupra ortoepiei, baza ortografiei fonetice. In aceeaș direcție și după aceeaș metodă au lucrat mult profesorii Nădejde și Tiktin, punând bazele unui curent sănătos în studiul limbei române și cu deosebire în *ortoepie*, corectitatea formelor gramaticale literare.

De această dată voiu pune în evidență boala molipsitoare cu pluralul adjectivului *nou*. I-a venit cuiva ideea că, deși pluralul acestui adjectiv este *noi*, dar, ca să nu se confunde cu pronumele *noi*, e bine să-l ortografiem așa: *noui*, chiar în sistemul unanim admis de ortografie *fonetică*, ceeace nu ne permite să pronunțăm decât cum este scris: adică o monstruozitate: *noui*.

Rațiunea nu poate fi dată decât de un agramat și e curios că s'au contagiat oameni serioși, cu știință și chiar specialiști în materie, sub privirea indiferentă a Academiei.

In adevăr, ce confuzie poate produce această omonimie: adj. *noi* și pronumele *noi?* Niciuna, pentrucă fiecare din aceste forme are alt rol și rolul ce îndeplinește împrăștie orice echivoc: cine ar crede că în *saci noi*, vorba *noi* ar fi pronume, iar în *noi* mergem vorba *noi* ar fi adjectiv? Numai inventatorul acestei nerozii a putut crede așa ceva.

Dar se merge mai departe: fem. pl. *nouă*, zic mintoșii, se confundă cu dat pl. de la pron. *eu*, cu numeralul *nouă*, și pentru a evita confuziunea, ei înlocuesc această formă corectă cu forma hibridă masculină, *noui* și așa ei scriu *case noui* în loc de *case nouă*.

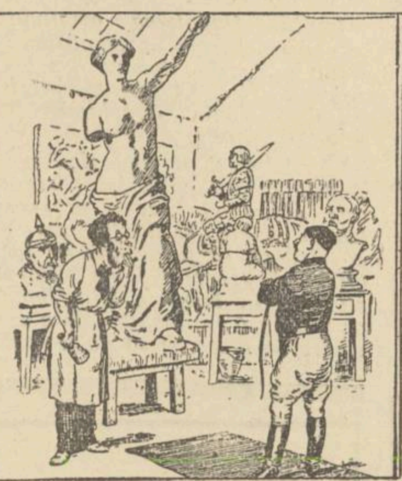
De altfel sunt numeroase omonime în limba noastră, dar năpastea a căzut numai pe bietul adjectiv *nouă*, pentru înlocuirea căruia se mai aduce împrejurarea că se confundă cu singuritul: casă *nouă* — case *nouă*. Această identitate de forme nu este o greșală, ci este un rezultat logic al evoluției limbei. Atât forma ac. sing. *novam* din l. lat. cât și forma plurală *novas*, nu puteau da în l. rom. decât formele: *nouă* la sing. și *nouă* la pl., căci prin căderea lui *m* final și din cauza lui, *a* precedent s'a prefăcut în *ă;* prin căderea lui *s* final și prefacerea lui *a* devenit final, în *e* a rezultat forma *noue*, unde *e* final, în combinația aceasta de sunete, a trecut în *ă*, precum din *nobis*, nobe, nove, noue, nouă; *novem*, nove, noue, nouă. Când limba, prin evoluția ei normală, ne dă aceste forme, este permis cuiva să le schimbe cum îi trece prin cap? Faptul că aceste erezii s'au îndatinat, cași *sunt* pentru *sînt*, nu este un motiv de a nu reacționa și a nu stărui ca să se respecte de *toți*, ceeace ne vine de la *toți* și să nu permitem celui întâiu venit să dea directive în scriere și, deci, în pronunțare, pentru a desfigura limba, la formarea căreia ei n-au contribuit și nici nu au putut contribui.

Rătăciri de acestea au mai fost, dar au dispărut. Trebue să dispară și aceste forme nelogice și ridicole, și în acest scop este o datorie a lupta, pentru a se ajunge la îndreptarea răului, care merge crescând, din cauza indiferenții acelora, care ar putea interveni cu autoritate și succes.

V. CIRES



— Pentru congresul feminist, vă faceți și pedicura?
— Desigur! Dar dacă trebue să leșin, în focul discuției ?



Hitler (sculptorului): — Ar fi ceva. Dar nu-i brațul cel bun...



Cărți și reviste

UN IMN PRIETENIEI

Scrisoare deschisă lui Joseph Kessel

Așa dar te-ai ținut de cuvânt, Kessel! Povestea pe care ne-ai istorisit-o nouă atunci, în seara aceia, ai așternut-o acum pe hârtie cu măestria-ți obișnuită, pentru toată lumea. Iți amintești? Eram într'o noapte, acum câteva luni, la Lipp, „club de minuit". Era ceasul când, înecate în fumul de țigară a unei seri întregi, luminile oricărui local de noapte devin livide și triste, ora când nu mai rămân la mese decât disperații sau prea fericiții.

Noi nu făceam parte nici dintre unii nici dintre alții. Eram oameni obișnuiți ce găseam plăcut a fi împreună și nu alesesem ora aceasta neobișnuită decât pentru a putea vorbi mai neturburați și mai în tihnă. Și nimeni dintre noi n'ar fi putut spune că nu se simțea bine și mulțumit acolo.

Atunci ai ridicat glas și ai inceput să vorbești.

Instinctiv noi am târâit scaunele și ne-am apropiat capetele ca niște răufăcători ce pun la cale în taină o lovitură. Și am auzit atunci ciudata poveste a celor patru mușchetari ai zilelor noastre, mișcătoarea poveste a unei împătrite prietenii, nedesmințită de timp, întărită de vitregii și de încercări, nedesfăcută decât de moarte.

Cât timp am stat așa nemișcați, ascultând? Cât timp ne-au rămas ochii hipnotizați, încleștați ca de-o vrajă, deasupra siluetelor acelea uimitoare Vivant, Ramon de Jasarte, Le Droz, Roberte, pe care miraculosul povestitor care ești ni le ridica vii înainte? Și cât a ținut tăcerea ce-a urmat după aceia, pe care nimeni nu îndrăznea să o curme?... Abia într'un târziu ne-am hotărât să vorbim. Ațâțați de alcool și de nesomn am izbucnit toți deodată ridicând glasuri ce făceau să zurue paharele pe masă. Induioșați, ți-am declarat istorisirea admirabilă, sublimă dar neverosimilă. Toți cei din jurul mesei aceleia erau oameni trecuți de prima tinerețe, epoca primelor elanuri, a încrederii în noroc și în viăță. In unul din eroi, Le Droz, jurnalistul de o temeritate nebună ce pătrunde secrete de stat și dărâmă miniștri simplu, fără emfază, ca și cum ar sparge o nucă, se recunoștea câte puțin fiecare. Dar un Le Droz, ce de dragul celorlalți trei mușchetari renunță fără ezitare, fără regrete la visul lui de o viață care e pe cale să se împlinească, le apărea la toți ca o erezie și ca o monstruozitate. Și Roberte, ființa aceia ciudată, curajoasă până la inconștiență, care părăsește totul pentru a putea să-și urmeze prietenii, să-i urmeze până și în moarte, femeia aceia care le e la toți deopotrivă mamă, soră și iubită, dar mai înainte de toate camaradă, putea să nu ne pară la prima vedere o aberație?

Ți-am împărtășit îndelung îndoelile și temerile noastre. Ne-ai ascultat în liniște, ne-ai surâs cu îngăduință și ai șoptit încet, mai mult ca pentru tine:

— Voi nu mă puteți înțelege.

A trecut de-atunci câtva timp și am uitat de întâmplarea asta. Hazardul mi-a îndreptat pașii aiurea. Și într'o bună zi mi-a fost dat să cunosc oameni de a căror existență până atunci auzisem numai. Oameni a căror meserie e jocul cu vicleniile văzduhului și riscul de fiecare clipă. Oameni al căror idol e șansa. Oameni ce au inima larg deschisă numai unui singur sentiment, care e însă, poate, cea mai nobilă secreție a sufletului omenesc: camaraderia.

Am stat printre zburători puțin timp. Abia câteva zile. Dar mi-a fost de-ajuns ca să-i cunosc și ca să-i înțeleg, ca să-i iubesc și ca să-i admir așa cum li se cuvine. Și într'o seară, la o escală pierdută acolo, în marginea deșertului, am văzut din inima uriașei păsări mecanice ce abia coborâse în rama de ziduri albe a aeroportului, un om mărunt, cu ochi piezişi înecați în zâmbet și cu mișcări agile de veveriță.

M'a străbătut atunci fiorul unei presimțiri și icoana lui Vivant, eroul povestirii tale, Kessel, mi-a umplut dintr'odată privirile ca o lumină.

Odată cu mecanicii unsuroși m'am apropiat de avionul cu trepidațiile motorului încetinite și de pilotul cu ochi de chinez, care rezemat de-o aripă încerca să aprindă o țigară. Primele cuvinte de rigoare schimbate, i-am pomenit numele tău. El și-a arătat toți dinții într'un râs larg, sănătos și vocea i s'a catifelat ușor a bucurie, a duioșie caldă când mi-a răspuns:

— Kessel? Mais c'est un copain, voyons! Il est des nôtres!

*

Atunci și mai ales adineaori, tăind paginile cărții tale, te-am înțeles însfârșit, Kessel.

Și personagiile tale nu mi s'au mai părut bizare, neverosimile ci logice, smulse din viață, din realitate.

Am înțeles că excentricitățile celor patru mușchetari, pe care noi în seara aceia la Lipp le luasem drept excese de detracați, nu erau decât manifestările unei uimitoare vitalități care cerea să fie cheltuită, risipită fără încetare.

O vitalitate ce așteaptă marea faptă eroică spre a cărei săvârșire ea este gata să se arunce în dăruire totală și fără de preget. Căci eroi sunt doar și Vivant și Le Droz și Ramon de Jasarte și Roberte Elver, eroi în sensul cel mai deplin și mai înalt al cuvântului. In sufletul lor tu ai pus ceva din șufletul tău și al fraților tăi întru văzduh, zburătorii, ceva din măreția tuturor acelora care acum douăzeci de ani mureau undeva, în transee. Căci numai perspectiva de fiecare clipă a morții aduce nepăsarea în fața vieții și în acelaș timp nevoia de a o trăi cât mai adânc, cât mai desăvârșit. Și numai permanența primejdiei abate barierele, înfrățește sufletele și creiază camaraderia, sentiment pe care noi ceștilalți muritori de rând nu putem decât să-l ignorăm în totul.

...Cartea ta, Kessel? Un imn curajului și spiritului de sacrificiu, un imn camaraderiei și tinereții ce nu cunoaște vârstă, un imn ridicat în cinstea „copiilor norocului", din ale căror rânduri ai făcut și tu parte, odinioară *.

EMIL COLIU

* J. Kessel, *Les enfants de la chance*, un volum în editura N. R. F.

Cărți străine

Cavalerii spoliatori - Fată de Cazac - Sub roți

„*Cavalerii spoliatori*" de Mathew Josephson este astăzi poate că cel mai actual roman social în Statele-Unite. Acum când d. Roosevelt s'a angajat în cea mai aprigă luptă cu magnații financiari din Wall street, când întreaga Americă îl sprijină din răsputeri ca președintele său democrat să reușească în fine de a pune capăt rapacității acestor spoliatori și dictatori deghizați, autorul de mai sus ne prezintă într'un mod cât se poate de plastic și vibrant geneza istorică și ascensiunea acestei clase de cavaleri-spoliatori.

Cartea e mai degrabă o istorie socială. Ea este însă și un roman perfect căci viața, străduințele, luptele acestor moderni cavaleri născuți încă din prima jumătate a secolului trecut, se profilează pe ecranul narativ al autorului în lumini cu adevărat dramatice și nu arareori încadrate de romanță, de tragic, comic și ironic.

MARINA YURLOVA
Autoarea romanului „Fată de Cazac"

Figuri celebre, ca Pierpont-Morgan, Andrew Carnegie, Rockefeller, Huntington, Daniel Drew și Cornelius Vanderbilt, Cooke și Fisk se perindă pe rând în fața noastră, angajați în cea mai crâncenă luptă pentru acumularea de capitaluri și bogății, fără scrupul și dincolo de orice limită.

Răsboiul civil din America, între nordul industrial și sudul agricol, le-a adus bogățiile. Și de-atunci încoace orice nou conflict, orice nouă aventură armată, orice nouă tensiune în relațiunile internaționale ale Americei, le-au mărit aceste bogății. Și împreună cu banul, ei au devenit și deținătorii puterii. Democrația americană se perverti într'o plutocrație crasă, iar statuia Libertății la intrarea portului din New-York, ca simbol al unui ideal, se proiecta pe firmamentul Americei, mai degrabă ca o cruntă ironie.

Căci ce alta înseamnă exclamația lui Vanderbilt: „Ce-mi pasă de legi! N'am *cu putere?" ?!*

Citind această carte abia îți poți da seama de viciul tiranic al structurii sociale din Statele-Unite și abia atunci înțelegi de ce chiar președintele acestei Mari Puteri trebuie să ducă o luptă atât de grea spre a readuce statul și comunitatea la funcția sa adevărată, în conformitate cu constituția cucerită prin răsboiul de independență și când „cavalerii-spoliatori" încă nu ieșiseră din fașe.

*

Mariana Yurlova a publicat zilele astea în Londra, romanul „*Fată de Cazac*". Romanul e autobiografia ei.

In Iulie 1914, din Raevskaya, ea fuge cu un trib de cazaci, credincioasă tradiției ca femeile tribului să-i urmeze în luptă cazacului-bărbat.

Participând efectiv în răsboiul mondial, ea este rănită de vre-o câteva ori, până când surprinsă de revoluție într'un spital din Baku, soarta o împinge până'n Siberia.

Cu greu ne putem da seama cum o femeie poate să facă față unor împrejurări atât de dramatice și crude ca... răsboiul.

In Anglia, unde femeia-bărbat este așa de mult admirată, romanul nu numai că a fost bine primit, ci a fost premiat chiar cu premiul lunei Mai.

Ca fond, romanul este poate că într'adevăr cea mai realistă descriere a răsboiului simțit, trăit, împărtășit.

Ca formă, debutanta, așternând pe hârtie propria ei viață emotivă, vibrantă și nervoasă, îi oferă cititorului pagini ce-ți răpesc inima ca filmul unui... Eisenstein.

*

„*Sub roți*" de Jack Lawson, ar putea fi privit ca o replică a faimosului film „Kameradschaft".

In romanul acesta, inspirat dintr'un dezastru minier din Lancashire, autorul, adânc cunoscător al vieții și sufletului minierului care din măruntaele pământului ne procură nouă atâtea comodități, este cel dintâi dintre nouii romancieri care se străduește să înțelegem și noi clasa sortită să-și ducă viața în întuneric ca și cârtițele din țarină.

Calitatea sa de deputat în Parlamentul de pe Tamisa, nu l-a împiedicat să studieze în mijlocul muncitorilor tot ce-i chinuește, tot ce-i frământă, tot ce-i înveselește și tot ce-i sdrobește atunci când năvalnic ca o avalanșă se tăvălește peste ei șomajul și... drugii perfizi ai galeriei care poartă în cârcă milioane de tone de stâncă și pământ.

Catastrofele miniere, autorul le compară cu infernul comediei Divine... Și încă ce „comedie" și câtă „divinitate", când focul, apa, țărâna și aerul otrăvit anihilează acolo în fundul pământului, tânăr și bătrân, lăsând după ei coloane de văduve și orfani.

Eroul acestui descriptiv roman social e Jim, care personifică poporul minier de pretutindeni, simbolizând „renunțarea la dragoste, renunțarea la casă, nimicnicia muncii și a.... vieții".

Citind numai vre-o câteva pagini e suficient să te cutremuri la viața acestor muncitori, care... n'au parte de viață.

T. CRISTUREANU

Cronica literară

Al. T. Stamatiad: Pagini din Baudelaire. Desenuri, Manuscrise, Autografe. Edit. „Adeverul"

Poetul Al. T. Stamatiad face parte dintr'o generație care s'a manifestat cu o poezie esoterică, suprem occidentalizată, ținută cu intenție și metodă de-asupra îmvălmășagului, plecată în escursii pe malurile Guadalquivirului, la porțile Damascului, sau pe ruinele Palmirei.

Simbolismul acestei generații literare române a fost de-o muzicalitate și un patos prea romantic, iar sondagiile în subconștient fără rodnicie pentru a-și fi îndeplinit programul propus.

Fiecare cetaș a umblat pe căile lui originare — altele decât ale simbolismului răscolitor de depozite din subteranele subconștientului, lăsând aproape în întregime lui Bacovia și Petică îndeplinirea programului de școală literară propriu zisă.

„*Insurecția dela Zuerich*" (Editura *Unu)* prezentată recent de d. Sașa Pană amintește de revista *Simbolul* din 1912, fundată de Tristan Tzara la care colaborau Ion Vinea, Emil Isac, Marcel Iancu, A. Solacolu, Adrian Maniu, etc.

Câți au realizat ceva în limitele programului simbolist? Tristan Tzara l-a depășit fundând cu Hugo Ball dadaismul; Ion Vinea — pamfletarul politic — a trăit faza expresionismului poetic și a suprarealismului; Marcel Iancu a intrat pe frontul lui Dada și al constructivismului; Adrian Maniu s'a retras „*lângă pământ*" și s'a apropiat tot mai mult de simplicitatea rafinată a folklorului și a elegiei populare.

D-nii Al. T. Stamatiad și Ion Minulescu au stat mereu de pază la porțile templului părăsit, deși „trâmbițele de aur" indicau mai de grabă afinități elective în direcția unui romantism întârziat.

Fidelitatea emoționantă a poetului Stamatiad față de maeștrii epocei sale s'a mai manifestat printr'o serie de traduceri perfecte, lucrate cu o rară osârdie și cu o nemărginită iubire.

Din autorul „Florilor de otravă", d. Stamatiad a tradus 27 de poeme în proză, iar sub titlul „*Sufletul lui Baudelaire*" a extras din „*Oeuvres Posthumes*", din „*L'Art romantique*", din „*Lettres*" și din *Paradisurile artificale*" cugetări, note și impresii, clasificându-le după subiecte (I Poezie-Literatură Critică, II Dumnezeu-Satan, III Iubirea e Femeea, IV Viața, V Munca).



AL. T. STAMATIAD

„*Pagini din Baudelaire*" de Al. T. Stamatiad este o carte informativă de mare utilitate pentru tinerele vlăstare și testimoniul unei sacre iubiri poetice.

Portretul însuși al lui Baudelaire, așa cum se construește, aforism cu aforism, din proza sa, apare mai puțin demoniac, mai puțin dandy, epatarea burghezului se reduce la minimum. Intr'o notă își recunoaște doi profesori: „De Maistre și Edgar Poe m'au învățat să cuget" (pag. 105). Dela primul, Baudelaire a învățat problematica răului și a expiațiunii în catolicism, cugetare trăită și exprimată în versuri turmentate de remușcări; cu Edgar Poe a reflectat asupra tehnicei artistice în exprimarea acelui fior nou modern, pe care l-a recunoscut și desuetul Victor Hugo în filele „Florilor de otravă".

Pendularea între catolicismul autoritar, hieratic, mângâietor, milenar și dogmatic pe deoparte și modernitatea nihilistă, atee, dizolvantă, amară, desesperantă pe de altă parte a fost drama sufletului lui Baudelaire.

D. Al. T. Stamatiad a strâns textele cele mai concludente pentru a ilustra dualitatea baudelairiană.

*

IOAN TIMUȘ, *Transiberiana, note de călătorie, Editura „Cugetarea"*.

Aceste note fugare relatează tribulațiile unei hazardate călătorii dela Iași până la Wladivostock, cu transiberianul, în toiul deslănțuirii stihiilor revoluționare din Rusia anilor 1917—1918.

„Ca și Englezul", un Valah intreprid — în speță autorul — se hotărăște la negustorie în... colonii. Pleacă, deci, de la Iași ca să cumpere chinină, antipirină, neosalvarsan și matase din Japonia. Principiul comercial conducător: ofertă mică, cerere mare la Iași în aceste articole. Cele patru articole caracterizează just și ironic situația Iașului în timpul războiului: boală, lux, sifilis. Transportul era ușor: volum mic (medicamente și mătase), câștig mare. Un împrumut și biletul de tren până la Wladivostock au declanșat aventura.

Destinul, pentru a dovedi că un Valah nu se transformă atât de repede în Eglez, pune și-i fură, pe drum, banii din haina lăsată în compartiment, în timpul când s'a scoborît într'o gară siberiană, pentru promenadă. (Englezii lucrează cu carnet de cecuri valabile pe tot globul!)

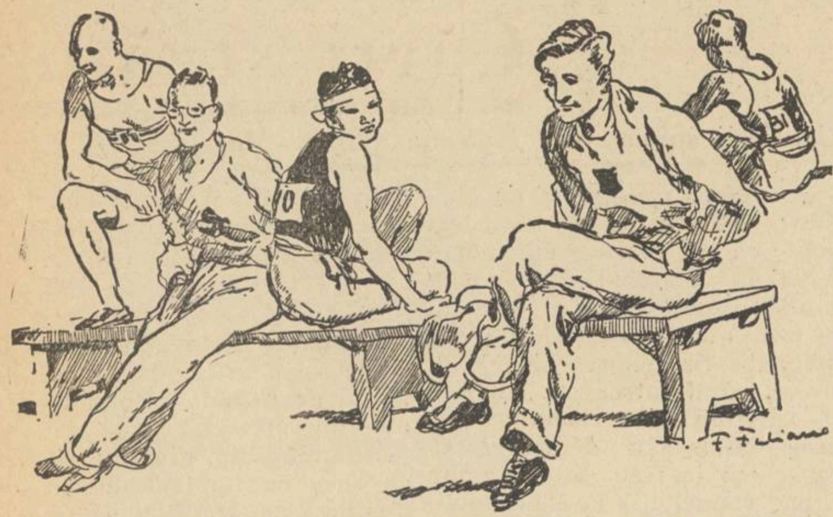
Din negustor britanic, Românul ajunge pianist... francez famelic la Wladivostock.

D. Ioan Timuș, cunoscut și din lucrările sale asupra Japoniei — unde a stat cinci ani, — a scris o carte vioaie, fără pretenții, un memorial gazetăresc rapid, prinzând momente exterioare pitorești dintr'o aventuroasă călătorie.

Transiberiana poate servi ca o lecție magnifică de energie și stăpânire de sine. Autorul a asimilat ceva din mentalitatea orientală, acel realism fatalist, care nu se miră și nici nu se sperie de evenimente oricât de neprevăzute, care consideră oamenii și clasele pe acelaș plan.

Din acest punct de vedere, *Transiberiana* este transcris cu o rară fidelitate a memoriei. Se poate studia treptat-treptat, lepădarea de sine a vechii personalități și integrarea în lumea nouă cu mentalitatea adecvată.

PETRE PANDREA



Carnet burlesc

Viteză... stafetă... disc...

Norei

Venit să caut pe prietenul meu Octav, ca să mă duc să asist cu el la acele lupte inspirate din antichitate, l-am găsit în pat cu o cataplasmă la cap şi cu Nina la căpătâi, care-l îmbrăţişa cu atâta foc, că el bietul nu mai ştia de unde-i vine temperatura.

— Ce-i cu tine? Ce cauţi aici? făcui eu, de cum intrai pe uşe, intrigat de acest spectacol neaşteptat.

Nina căpătă deodată nişte ochi de sticlă.

— Am vrut să merg să văd şi eu concursurile de atletism dela O. N. E .F., îmi replică ea, dar cum n'aveam bilete, ne-am gândit că tu o să fii atât de drăguţ şi să ni-l dai pe al tău, şi în schimb o să te duci să vizitezi vreo expoziţie de pictură, că ţie tot îţi plac mâzgăliturile.... Dar acum că Octav e bolnav, o să mergem noi doi la O. N. E. F.

— Şi Octav?

— O să rămâie acasă... N'avea de cât să nu se îmbolnăvească!

In faţa unei logice atât de strânse, nu mai aveam nimic de spus. Şi chiar dacă aşi fi avut, ar fi fost inutil, căci Nina trecu deacum dincolo să se îmbrace.

— Tii! dar frumos te-ai mai gătit! exclamă cu ciudă, Octav. Ai putea fi luată drept iubita lui Al. Capone, când merge la Opera Metropolitană.

— N'am fost niciodată acolo! ca s'o ştii! replică ea îndărjită.

Şi când ajunse la uşe, se mai întoarse odată:

— Cât despre ăla... nu ştiu cum îi spune.... degeaba spui tu... habar n'am cine e... Cine ştie cine o mai fi bârfit pe socoteala mea!...

*

Iată-ne pe stadion; natural, în întârziere, fiindcă, orice s'ar spune, toaleta unei femei face cât o cursă pentru copii sau fete!...



Nina, prinsă depe acum de atmosfera sportivă, vibrează pe umărul meu stâng; se întoarce, se agită, priveşte în toate părţile.

— Ia te uită te rog... Cine-i domnul ăla din tribuna regală?

Mă întorc să privesc. Intr'adevăr, în tribuna regelui se află un domn; fotografii dau tocmai asalt cu aparatele lor.

Ca un diamant într'o vitrină el se aşează în lumina cea mai prielnică, când mai la dreapta, când mai la stânga Voevodului Mihai, ca să fie cât mai bine prins de obiectivul aparatelor fotografice.

— Dar cine-i ăsta?

— Nu ştiu, Nino, habar n'am... Să întrebăm.

— Cine-i vă rog domnul din tribună? mi-am permis atunci să mă informez eu. Şi cu tonul cu care ne-ar fi indicat Lupoaica sau columna lui Traian, doi sportivi ne-au răspuns:

— Cum nu ştiţi? E cronicarul.

— Cine spune că e? mă chestionează plină de curiozitate Nina.

— Cronicarul, dragă, ce mă mai întrebi!... Se poate să nu ştii?...

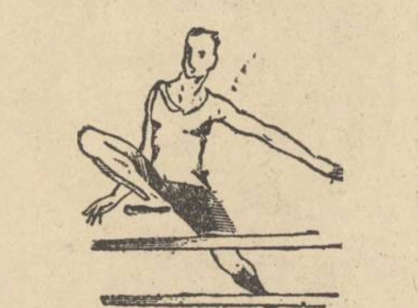
Deodată aplauze izbucnesc izolate ca nişte rachete la o serată plictisitoare, unde totuşi câţiva inşi ţin cu orice preţ să se amuze: Ce-i? Ce s'a întâmplat? Un atlet a aruncat discul. Unde sunt oare cununa de măslin şi ramura de palmier oferite învingătorului de către Greci?

Dar nu-i de mirare: efortul atleţilor nu-i în proporţie cu cadrul. Un om care aruncă în acest stadion disproporţionat, un disc de 34,9 m., nu dă impresia că a făcut ceva, cine ştie ce. Aceşti 35 de metri pe un teren atât de mare, par abia câţiva paşi. Vederea, gândul nu sunt concentrate apoi asupra aceluiaş om. In jurul lui sunt o mulţime de alţi atleţi care circulă, îşi aşteaptă rândul, îşi văd de micile lor afaceri, fac câte-o gaură în pistă cu un cuţitaş ca să-şi asigure, la pocnitura revolverului, plecarea, sar ca nişte iezi, par'că dansează pe nişte ouă, sau pe un teren în erupţie, ca să-şi întărească muşchii, fac exerciţii de asuplire. Unul din ei îşi ia capul şi îl clatină pe umeri ca şi cum ar voi să-l deşurupeze: e un alergător!

Pe stadion, un atlet curagios continuă să-şi lanseze discul. Judecători, insensibili la gloria unui recordman olimpic, privesc cu multă atenţie parabola discului şi aleargă la locul unde a căzut, aplecându-se apoi în iarbă, ca în căutarea unei comori numai de ei ştiută. Atletul, care se învârtise de două ori în jurul lui într'un efort, încordat din toţi muşchii, se duse bălăbănindu-şi braţele, cu aerul indiferent, neprivind măcar ceeace realizase. El ridica, sărind, un mic chilot negru pe stomac.

Cursa de 100 metri fu una din probele cele mai frumoase. Ea punea faţă în faţă 48 de atleţi care toţi visau la gloria lui Eddie Tolan şi la recordul lui de 10' 4".

Victoria reveni lui Covaci în 11, 3". Parcă îl văd la plecarea cursei, în tricoul lui alb, cu pieptul barat de



insigna clubului, scurt pe picioarele lui muşchiuloase şi puternice, neavând nimic dintr'un ogar, bombându-şi torsul, cu mânile deschise, degetele îndepărtate, dând mai puţin decât ceilalţi impresia vitezei şi câştigând totuşi asupra lor într'un ultim efort. Şi omul cel mai rapid de pe Stadion, acum că a rupt uşoara panglică albă a sosirii, îşi reluă prozaic pantalonii din iarbă şi plecă pe iarba stadionului singur, mic, mergând prost, împleticindu-se. Il îmbătase viteza...

Publicul şi-a uitat repede emoţiile, ca să treacă la altele, în cursa de 5000 metri, care urmă după puţin timp. Mai mulţi inşi, de o valoare aproape egală, duceau cursa. Topală alerga într'un stil superb, cu bustul drept, coatele lipite de corp, fuleele lui elegante, lungi, suple. La ultimul tur, Gafton era cât pe aci să-l depăşească. Aveam chiar impresia că Topală va fi bătut.

Viteza se accelerează. Creşte mereu. Demaraj... Uzina muşchilor e e din nou în plin lucru. Acum înţelegi ceeace-i brutal de pasionant în această goană. Un fir invizibil leagă publicul de alergători. Şi această mulţime, care formează o singură fiinţă, îşi joacă rolul ei în spectacolul ce a venit să-l vadă. Se electrizează în mod progresiv. Vezi bucuriile, decepţiile, suferinţele lui. Suferă alternanţa tururilor în plină viteză şi a tururilor „au ralenti". Admiră plongeoanele emoţionante, dealungul virajelor sub ţipetele „galeriei", a alergătorilor care aminiesc, în această clipă, păsările mari care se înalţă în sbor spre cer pe care furtuna nemiloasă le abate la pământ.

In picioare, electrizat de cursă, publicul aplauda, îi susţinea cu un mare entuziasm fiecare fuleu, dar într'un efort splendid, grănicerul bătu pe Gafton. Şi în timp ce aplauzele răsunau din toate părţile, răsplătind victoria, Luca, cu o energie



sublimă, pe când cursa era de-acum sfârşită, continua singur parcursul. Ajungând la capăt, el căzu epuizat, se ridică, căzu din nou şi, adevărată zdreanţă, susţinut de doi tovarăşi de club, eşea de pe stadion sub o ploaie de aplauze.

In cabina atleţilor, mirosul de farmacie ţi se înfundă în nas şi în piept. Soigneurii sunt nişte magicieni. Ei veghează asupra muşchilor şi moralului. Eroi necunoscuţi ai concursului, ei îşi urmăresc oamenii în luptă cu oboseala, cu nelinişte şi fanatism.

Şi cursa se învârteşte mereu. Ori câtă osteneală şi-ar da, ora liberării nu va suna decât la sfârşitul cursei.

— Şi când te gândeşti, spune unul dintre ei, abia trăgându-şi sufletul, că nevastă-mea crede că mă distrez! Imagine a unanităţii!

PAUL B. MARIAN

Cronica gastronomică

Ingheţată de ceai

O distinsă intelectuală care ţine să-şi păstreze anonimatul, binevoieşte să-mi trimită această excelentă reţetă, pe care mă grăbesc s'o comunic cetitorilor acestei reviste. Sunt convins că toţi acei care o vor experimenta, se vor grăbi să-şi unească glasul cu al meu, pentru a mulţumi amabilei corespondente. Iată:

20 gr. ceai fin
1 litru frişcă
200 gr. zahăr pisat.
10 gălbenuşuri.

Se opăreşte ceaiul cu frişca fiartă şi se lasă infuzia să stea o jumătate de oră la marginea plitei, apoi se strecoară printr'o sită fină. Se freacă gălbinuşurile cu zahărul, adăugindu-se cu lingura frişcă preparată cu ceaiul. Apoi, se freacă amestecul la un foc slab, până începe să fiarbă. Se varsă repede într'un castron, se amestecă din nou bine, până se răceşte complect. Pe urmă se toarnă în maşina de îngheţată. Când e gata (îşi încheie doamna scurta dar preţioasa misivă) i se serveşte Yvonei o porţie bună şi dacă o găseşte acceptabilă, se dă reţeta la tipar. Yvona a găsit reţeta excelentă şi mulţumeşte frumos. Eu la fel.

PASTOREL



Cronica muzicală

Ultimul Concert al „Filarmonicei" dirijat de d. Matei Socor

Ultimul concert al Filarmonicei a fost condus de d. Matei Socor, care a dirijat un program consacrat lui Mozart, R. Strauss şi Borodin.

In programul stabilit se prevăzuse pentru început, „concerto grosso" de Codelli. O neglijenţă a bibliotecarului a avut ca rezultat pierderea unor „stimuri" şi înlocuirea lui Corelli prin Uvertura „Nunta lui Figaro" de Mozart.

Acestei Uverturi i-a urmat simfonia în „mi bemol" de Mozart, care a fost executată în stil pur mozartian, permiţând d-lui Socor să aducă şi o notă personală de interpretare şi care lăsa să se întrevadă şcoala germană care l-a format.

Bucata din program, care a pus în valoare calităţile excepţionale ale d-lui Socor, este fără îndoială „Moarte şi transfiguraţie" de Richard Strauss, compoziţie de tinereţe, celebră şi animată de un sentiment uman.

In această compoziţie tensiunea lui Strauss este foarte scăzută şi hiperestezia foarte cunoscută a autorului din alte compoziţii nu se evidenţiază încă. Tinereţea autorului se trădează prin acea îmbrăcăminte sonoră care cuprinde opera întreagă şi prin acele ezitări şi stil sincopat, care face ca conducerea să nu fie prea comodă.

D. Socor a dat dovadă de cunoaşterea la perfecţie a compoziţiei lui R. Strauss, şi cu bagheta în mână ne dădea iluzia că conduce nu numai orchestra dar — şi publicul, printr'o pădure impozantă, căutând să pătrundă în acel luminiş pe care-l vede de departe şi la care se ajunge dând la o parte ramurile arborilor seculari şi pletoşi.

Când „Moarte şi transfiguraţie" este bine condusă, ai impresia că te găseşti în faţa unui monument impozant de marmoră, care se topeşte încetul cu încetul, pentru a lăsa să apară tabloul pitoresc al naturei eterne.

D. Socor a făcut o excelentă impresie conducând această compoziţie a lui Richard Strauss.

Concertul s'a terminat cu dansurile polovţiene de Borodin.

Marele compozitor rus scrisese aceste dansuri pentru actul al 2-lea din Prinţul Igor.

Când Liszt a cunoscut pe Borodin, i-a adus laude. Borodin, modest în faa marelui compozitor, i-a răspuns: „Nu sunt decât un compozitor de muzică de duminică!" La care Liszt i-ar fi replicat — „In ori ce zi aş asculta muzica d-tale şi aş avea impresia că e duminică"!

Dansurile polovţiene sunt în adevăr o capod'operă şi d. Socor le-a dirijat cu o fugă admirabilă făcând să reiasă caracterul barbar, sinistru şi atât de impresionant.

Publicul a apreciat cum se cuvine pe d. Socor, şi prin aplauze ce nu se mai sfârşiau avea aerul să consacre pe noul dirijor, care sporeşte numărul redus al bunilor noştri şefi de orchestră.

I. PAL.

Concert simfonic de muzică italiană.

In şiragul uniform al simfoniilor din această stagiune şi din atâtea altele, concertul din urmă constitue o excepţie, pe care-o datorăm chipului minunat în care Institutul de Cultură Italiană îşi înţelege menirea lui printre noi. Mulţumită acestui Institut am putut asculta anul acesta câţiva artişti interpreţi reprezentativi pentru Italia de azi: pe d-nii Zecchi, Brunelli, Mainardi, şi acum în urmă pe membrii desăvârşitului trio Casella-Poltronieri-Bonucci.

Şi tot iniţiativei Institutului trebue să-i mulţumim pentru programul simfonicului din urmă, închinat exclusiv muzicei italiene — lucru nemai pomenit la noi. Oricât ar părea de necrezut — de vreme ce repertoriul Operei e în majoritatea lui compus din lucruri italieneşti— muzica italiană e totuşi foarte slab şi incomplet cunoscută de publicul nostru şi socotită, în general, sinonimă cu „operă" şi cu Verdi şi Puccini. Cât ar fi ei de reprezentativi însă pentru creaţia muzicală italiană, nici genul nici compozitorii aceştia n'o înfăţişează cu exclusivitate. Iar prejudecata şi neştiinţa nu pot fi învinse, câtă vreme publicul e lăsat să ignoreze poate şi numele unor creatori sau innoitori de şcoli ca Monteverdi, Palestrina, Paisiello sau al unor reprezentativi compozitori moderni ca Cilea sau Pizzetti.

Uvertura operei „Anacreon" de Luigi Cherubini, bogată în idei şi frumos instrumentată de compozitorul pe care-l revendică două ţări şi pe care critica italiană îl ridică pe o treaptă cu Rossini, a fost urmată de poemul simfonic „Feste di Roma" al lui Ottorino Respighi, nume pe care programele noastre l-au mai întâlnit. Aceiaşi muzică descriptivă ca şi în „Fontane", şi „Pini di Roma", violent colorată şi variată în ritmuri, uneori aproape sălbatece („Circenses"), pătrunsă pe alocuri şi de oarecare lirism („Il Giubileo"), caracterizează şi aceste „Sărbători romane", cărora d. Alfred Alessandrescu le-a dat toată strălucirea şi vioiciunea lor meridională.

Compozitorului Alfredo Casella i s'a consacrat partea a doua a programului, în care l-am putut admira şi ca artist interpret în formaţia desăvârşită ca echilibru şi siguranţă, Casella (pian) — Poltronieri (vioară)—Bonucci (violoncel). Concertul, cu acompaniament de orchestră, pe care minunatul trio l-a executat în primă audiţie la noi, e desigur una din cele mai frumoase lucrări de muzică modernă, dar de muzică inspirată — departe de chinuitele şi artificialele combinaţii ale atâtor compozitori — a unui artist care foloseşte, păstrând forma clasică a sonatei, cea mai savantă tehnică modernă, dar care nu uită o clipă că e în primul rând italian şi muzicant.

Figura distinsă a compozitorului Casella a reapărut apoi, pentru a însufleţi dela pupitru execuţia însoritei rapsodii „Italia".

Singura pată a acestei strălucitoare seri a fost absenţa publicului dela o manifestare artistică faţă de care ar fi avut toate motivele să fie recunoscător.

n.

Insemnări

Lazăr Şăineanu

A murit la Paris Lazăr Şăineanu, marele linguist şi folklorist român, care a dăruit ştiinţei limbii opere de covârşitoare însemnătate.

Activitatea lui Şăineanu în domeniul vieţii cuvintelor a început în 1883, cu încercarea „Câteva specimene de etimologie poporană română".

I-a urmat lucrarea filologică: „Elemente turceşti în limba română".

Muncă inteligentă şi multă ingeniozitate e în studiul său de mitologie comparativă, apărut în 1886 şi intitulat: „Ielele, Dânsele, Vântoasele, Frumoasele, Şoimanele, Măiestrele, Milostivele, Zânele" (a cărei versiune franceză cu titlul Les fées méchantes d'après les croyances du peuple roumain avea să apară după 15 ani).

Revista „Convorbiri literare" îi publică în 1887 studiul Jidovii sau Tătarii sau Uriaşii cu subtitlul: „excursiune istorico-linguistică". In acelaş an el prezintă ca teză de licenţă în litere la Universitatea din Bucureşti sinteza unor „studii istorice despre tranziţiunea cuvintelor".

In anul 1888 Lazăr Şăineanu dă „Convorbirilor literare" două studii impunătoare: „Legenda meşterului Manole la Grecii moderni" şi „Zilele Babei şi Legenda Dochiei".

Cercetarea despre „zilele Babei" a fost publicată de Gaston Paris în revista „România". Acolo are titlul: Les jours d'emprunt ou les jours de la Vieille.

Cu această lucrare, Lazăr Şăineanu şi-a luat doctoratul în litere şi filosofie la Lipsca.

E invitat să suplinească la universitatea din Bucureşti, pe Bogdan Petriceicu-Hasdeu la catedra de filosofie comparativă.

Prelegerile rostite la Universitate, Lazăr Şăineanu şi le-a înmănunchiat într'un studiu de linguistică generală sub titlul „Raporturile între Gramatică şi Logică, cu o privire sintetică asupra părţii cuvântului".

In 1892 pronunţă la Ateneu o conferinţă documentată despre: „Ioan Eliade Rădulescu, ca gramatic şi filolog", care a fost publicată, după aceia în volum. In acelaş an, el înfăţişează starea filologiei noastre în „Istoria filologiei române cu o privire retrospectivă asupra ultimelor decenii".

O prodigioasă lucrare a lui Lazăr Şăineanu este „Basmele Române în comparaţie cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmele popoarelor învecinate şi ale tuturor popoarelor romanice".

In 1899, el dărueşte literaturii filologice naţionale opera în trei tomuri: „Influenţa orientală asupra limbii şi culturii române".

Studii literare şi filologice el a mai tipărit în Revue du XVI-e siècle între anii 1913—1921.

Unul din aceste studii se referă la „istoria naturală şi ramurile conexe în opera lui Rabelais".

A mai scris argoul tranşeelor, şi o sumedenie de cărţi didactice: gramatica limbii latine, mitologia clasică, un dicţionar german-român, şi unul româno-german, bucăţi alese din autorii români cu importante date bio-bibliografice.

A alcătuit un „dicţionar universal al limbii române", ajuns astăzi la a VII-a ediţie.

Lazăr Şăineanu moare în vârstă de 75 de ani.

Premiul naţional de literatură

Regele a aprobat ca premiul naţional de literatură al Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II" în valoare de lei 100.000, ce urmează a fi distribuit în fiecare an, să fie divizat în anul acesta în două părţi egale şi atribuit d-lor T. Arghezi şi G. Bacovia.

Se dă astfel satisfacţie întregii opinii publice literare dela noi care în unanimitate, vedea în opera d-lui Arghezi, acest uriaş al sensibilităţii lirice româneşti pe cel mai reprezentativ şi pe cel mai înzestrat poet al ei, — iar în opera d-lui Bacovia pe un poet de atmosferă.

Incununarea oficială a d-lor Arghezi şi Bacovia corespunde desideratelor celei mai drepte şi mai bine cumpănite judecăţi literare, întâlnindu-se atât cu aprecierile criticei autorizate, cât şi cu preferinţele publicului.

Propaganda cărţii

O nouă librărie, unică în felul său, se deschide în cartierul Champs-Elysées, la Paris. In fundul magazinului va fi deschis un mic salon în care se va servi porto la câţiva scriitori în special poeţi aleşi. Ceia ce e mai interesant e că aceşti clienţi vor fi serviţi de către o eroină de roman în carne şi oase. Contesa Rohozinska dintr'o familie foarte nobilă din Turcia a fugit din haremul părintesc de când era foarte tânără şi a venit să se refugieze la Paris, unde s'a măritat. Ea a fost una din eroinele romanului „Desenchantées" şi a fost într'o lungă corespondenţă cu un ofiţer de marină francez, ce nu era altul decât Pierre Loti căruia îi păstrează până în prezent cea mai pioasă amintire.

Cum mai există o librărie care se cheamă „La Porte Etroite", s'a propus D-nei Rohozinska să pună firma „la Sublime Porte" pentru ca să treacă marfa aceasta ingrată ce e cartea, care, chiar în oraşul luminii se acomodează cu multe şi diverse sosuri.

Pentru înfrumuseţarea Capitalei

Intr'un judicios articol publicat în revista de urbanistică modernă „Oraşul", d-na Martha Bibescu dă o serie de interesante sugestii pentru înfrumuseţarea Bucureştilor.

După ce arată marile foloase estetice şi igienice pe care le-ar oferi înconjurarea Capitalei cu o cingătoare de păduri de pini, d-na Martha Bibescu se ocupă de arcade şi servituţi:

„Niciodată nu se va putea obţine un oraş frumos fără a stabili servituţile absolut necesare întocmirii sale. Va trebui începută o luptă pe faţă împotriva individualismului exagerat, care face din multe din străzile actuale ale Bucureştiului un fel de expoziţie retrospectivă a prostului gust. Fiecare îşi clădeşte casa după placul său, fără să ţie seama de ansamblu, de vecinii săi, fără nici o logică, fără respect pentru loc, climă. Anacronismul, arhaismul, exotismul, toate boalele imaginaţiei, n'au nici o stavilă.

Cineva a citit pe Walter Scott şi construeşte în Bucureşti, pe la 1905 sau 1906, donjon gotic, împodobit cu steme închipuite şi aceasta pe bul. Colţei. Alături de el, rivalul său fiindcă a citit pe Pierre Loti, clădeşte o moschee mai mult sau mai puţin bună de locuit, cu un dom ovoid şi ornamente hispanomoreşti. La numărul următor, întâlneşti stilul Louis XV, cu mai multe stânci şi scoici decât a văzut vreodată M-me de Pompadour. Până şi ştiinţa arhitecţilor români pe la sfârşitul veacului trecut, a contribuit puternic la urâţirea oraşului. Cei mai bine intenţionaţi şi cei mai învăţaţi, au clădit pe la Capul Podului o imitaţie a castelului din Blois, sau o casă flamandă, cu totul străină sub cerul României.

Lupta împotriva originalităţii, dezordinei în idei, pretenţiilor şi ridicolului, care decurg din ele, ar trebui să fie la baza oricărei întreprinderi, pentru a schimba înfăţişarea oraşului.

Ca să înveţi pe oameni să se gândească cinstit când îşi clădesc casele, e absolut necesar să se stabilească unele servituţi, care să-i constrângă să ţie seamă de loc, de climă, de trecutul şi de viitorul ţării lor. Un burghez din Bucureşti ar trebui să fie mândru de a se considera ca atare, şi să nu-şi închipue că e un baron din Evul Mediu, un rege al Franţei, sau un padişah.

Nu e vorba să dea oraşului un caracter de uniformitate absolută, sau de monotonie, dar numai să obţină orânduelii armonioase printr'o simetrie, care poate să nu fie desăvârşită în anumite cazuri, dar care, în altele, ar trebui să fie absolută, de exemplu: pentru străzile pe arcade, ar trebui să se inspire dela sistemul întrebuinţat în oraşele italiene sau la Paris, pentru Rue de Rivoli, adică să se fixeze o înălţime pentru case, care să nu poată fi depăşită, nici de acoperişuri, nici de liniile generale ale clădirii, fără a dăuna ornamentaţia balcoanelor şi ferestrelor, care va putea fi hotărâtă de gustul fiecăruia.

Tot astfel va fi şi pentru materialul întrebuinţat: o stradă unde arcadele ar fi făcute din cărămizi aparente, ar trebui să aibă case clădite numai din cărămizi aparente. Tot astfel ar trebui să fie şi pentru o întocmire de arcade date cu var, fie el alb sau colorat. Vechea tradiţie română hotăra cartierelor culori anumite, cu cari casele trebuiau să fie zugrăvite. Ar trebui să se reia tema aceasta, întrebuinţată cu mult succes la Petersburg, altădată.

Pentru înfrumuseţarea oraşului, tot ce poate aduce pe cetăţeni la ideia că sunt o notă într'o simfonie şi că trebue să conlucreze la un ansamblu, ar trebui răspândit prin presă sau prin conferinţe la radio şi prin toate mijloacele pe care o propagandă inteligentă le poate întrebuinţa".

Stindardele lui Lucifer

Este titlul celui de al doilea volum din trilogia lui Virgilio Brocchi (Mondodori Milan) din care primul se cheamă „Il Volo Nuziale". Destinele care se întâlnesc în volumul întâi continuă să se dezvolte cu aceleaşi personagii.

Este cursul măreţ şi dureros al unei vieţi înfrumuseţată prin pasiune, de un patetism sfâşietor prin durerea sufletească a celor ce urmează stindardele lui Lucifer (I—Gonfaloni di Lucifero).

Insufleţiţi de egoismul supraomenesc al patimei, fiinţe îndrăgostite se aruncă orbeşte în căutarea fericirii şi calcă legile sfinte. Dar destinul, ca o Nemesis neînduplecată, îi urmăreşte şi îi doboară. Tortura le vine nu numai din pedeapsa destinului ci chiar şi din propriul lor suflet. Personagiile romanului se torturează ele înseş luptând pentru fericirea lor şi în potriva ei. Dar iubirea, asemenea unui foc mistuitor, topeşte totul, sublimând suferinţa îndrăgostiţilor „dincolo de bine şi de rău".

Romanul acesta al lui Virgilio Brocchi a avut mare succes în publicul cititor din Italia, dovedind calităţi din ce în ce mai remarcabile la acest tânăr scriitor. El posedă arta de a creia personagii vii până la obsesiune, însufleţind totul cu o arzătoare simpatie umană care transportă şi stăpâneşte sufletul cititorilor.

Bibliografie

Primim:

REVISTE:

Satul No. 40, 41 (Martie, Aprilie).
Crainicul cetăţii No. 5—7 (Oct.—Dec.).
Gând Românesc No. 3 (Martie).
Raze de lumină No. 1 (Ian.-Febr.).
Viaţa Basarabiei No. 2, 3 (Febr.—Martie).
Căminul No. 1, 2, 3, (Ian.-Martie).
Revista Tinerimei No. 10 (Martie).
Poporul Românesc No. 6. 7. (Martie, Aprilie).
Prorineia Literară No. 3 (Martie).
Glas Tânăr No. 3—5 (Febr.-Apr.)
Colinda No. 12 (Ian.-Febr.).
Gândul Vremii No. 3 (Aprilie).
Vremea No. 332 (Aprilie).
oporul Românesc No. 5 (Martie).
Cuvântul Liber No. 20 (Martie).
Iaşul No. 1 (Martie).

Femeia îmblânzitorului. — Ce-ai ţipat aşa?
— Mi-a trecut un şobolan printre picioare.

— *N'am să-ţi mai las pe mână briciul. Mi-l toceşti.*
— *N'ai nici o grijă: azi îmi rad numai sprâncenele...*

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 703
DUMINICA 27 MAI 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1688—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Răvaș lui Coco

D-lu T. Arghezi, in amintirea „Biletelor de Papagal"

Azi mi-am adus aminte de mata, Coco....

In tăcerea străvezie a după amiezii de primăvară, a tresărit pe neașteptate, în capătul uliței, cântec decolorat de flașnetă.

Mi-am simțit inima mai mititică și mai harnică:

— Coco!... Vine Coco!

Și-am alergat la poartă.

Dar nu era Coco. Pe cutia spartă și cârpită cu tablă, un șoarece alb cu două bobițe de pomușoară coaptă în loc de ochi, scotea cu lăbuța lui gelatinoasă un bilet unsuros, — o „planetă de domnișoară". Clienta era o sluguță șchioapă și puțintel încrucișată.

M'am întors în casă și m'am gândit la mata.

Iți mai aduci aminte de mine, Coco?

Ești bătrân, și poate ai uitat... Bătrânii își amintesc de începutul drumului, nu de sfârșitul lui. Și dacă mie întâlnirea noastră mi se pare veche, — mata, care numeri veacuri în loc de ani, trebuie s'o fi socotind grozav de recentă și prin urmare, lipsită de farmecul delicat al amintirilor șlefuite de vreme.

Ne-am cunoscut, Coco, în târgul moldovenesc în care erai singurul exemplar de papagal ambulant. In târgușorul acela, — mai ții minte? — era atâta soare cum n'am mai pomenit de-atunci niciodată, nicăeri. Când mă trezeam eu, soarele răsărea între doi plopi, drept în fața ferestrei mele. Pe urmă se desfăcea în mii de sori mititei care râdeau în apa Moldovei, se clătina pe fundul poloboacelor cu apă de ploaie și se cobora prin adâncuri ursuze de fântâni, — ca să-mi facă mie jucării. Intr'o dimineață l-am găsit în ceașca mea cu ceaiu: o bomboană poleită. Dar când am vrut să-l prind cu lingurița și să-l pun pe farfurioară, s'a sfărâmat și a fugit.

Pe mata, Coco, nu te purta pe flașnetă (pe atunci ziceam: catirincă) un italian, după datină, ci un neamț bătrân. Neamțul era mut: vorbea cu zâmbetul și cu salutul. Era lung și strâmb, purta pantaloni scurți și, pe capul chel, o pălărioară tiroleză verde, țuguiată și cu pană de cucoș.

Mata, Coco, scoteai planetele din cutie cu o nobilă gravitate și le ofereai grațios, cu câte-o reverență. Intre timp, îți făceai toaleta. Erai frumos — și știai că ești frumos. Platoșă verde, penele se rumeneau spre gât, sfârșind într'un colier de jad, de granat și de topaz. De deasupra pliscului, — semilună de celuloid — și până la creștet, o intenție de moț se zburlea, zimțuit și albastru, ori de câte ori priveai de sus, fudul, spre păunul din grădina Episcopiei. Căci între voi doi era o rivalitate aspră, ca între singurele două femei frumoase dintr'un târg provincial. Mata, mai mic, cu penele puțintel ciufulite de parcă veșnic erai ieșit din baie deadreptul în vânt, aveai asupra păunului avantajul glasului și al ținutei. Păunii, oricât ar fi ei de smălțuiți și de rotați, tot proști și vulgari rămân. Când treceai, păunul își tăvălea în colb jerba de nestimate a cozii și țipa strident, de umilință și de exasperare. Mata, cu căpușorul aplecat pe-o aripă, hieratic, cu bijuteriile ochilor voalate a dispreț, îi aruncai vorbe omenești, pe care băeții de pe uliță le repetau cu entuziasm. Erai poliglot, Coco, și savant.

Intr'o zi, flașneta, hurducată pe genunchiul neamțului, s'a arătat pe strada noastră legănându-te, sclipitor și impasibil, sus, pe scrânciobul de bambus.

Țin minte încă melodia. Era un vals care o fi avut cândva, poate, un nume; pe care l-o fi scris cineva, demult, în urma unei chei *sol* aninată în sârmele portativului ca un gândac străveziu, pântecos și cu codița răsucită. Dar eu cred că valsul era numai al flașnetei, că s'a iscat din el însuși acolo, în întunericul cutiei sonore, în spinarea neamțului din Tirol. Și mai cred că a murit odată cu neamțul, că s'a risipit laolaltă cu scândurile dogite și că n'a mai rămas decât în amintirea mea, — fantomă de cântec.

In ziua aceea, — mai ții minte? — neamțul și-a odihnit flașneta lângă gardul nostru, la umbra unui vișin. A pus-o jos pe un trepied: caradașcă uriașă, înălțată a bătaie, c'un papagal în coarne. Nu venea nimeni să ceară planetă. Băeții, admiratorii și vrăjmașii matale, erau la școală. Strada ațipise, singură în soare. Te ciuguleai subt aripă, somnoros. Neamțul zâmbea într'aiurea și-și ștergea fruntea cu podul palmei.

M'am apropiat. Mi-am vârît nasul printre ostrețe. La distanța asta nu mai văzusem decât găini și curci. Mata te prefăceai că nu mă vezi. Cochetai puțin. Te-am privit mult, de-aproape. Și mi-a venit o îndoială:

— Nu se poate să fie așa de verde! E boit cu acuarele...

Mi-am adus aminte de procedeul simplu cu care cerca mama stofele, la prăvălie, să vadă dacă „ies". Mi-am înfășat cu batista degetul arătător, l-am muiat bine în gură și ți l-am apropiat de ceafă.

Subt ofensa acestei familiarități, ai tresărit. N'am mai avut când să-mi trag mâna. Mi-ai prins degetul în plisc, ca într'un secator. Neamțului i-a alunecat zâmbetul, ca o mărgică, dealungul obrazului. A scos din buzunar un bețișor și te-a pleznit peste cucui. Mi-ai dat drumul. Agata vie a ochilor m'a privit crunt. Și, cu voce aspră și spartă de englez bătrân gutunărit, ai articulat un cuvânt, unul singur: cuvântul cu care insultai aroganța inutilă a păunului de la Episcopie și răzbunai familiaritatea ireverențioasă a băeților de pe drum. Am început să plâng: nu de durere, de umilință. Neamțul a înhățat flașneta în spinare și a plecat cu pași lungi de painjen deranjat pe pânză.

Dar mata, Coco, nu mai vroiai să taci. Ai țipat până ce-ai trecut de colțul străzii, până ce larma cânilor stârniți de indignarea matale captivă ți-a acoperit glasul răgușit și obscen.

Indată după întâmplarea asta am plecat, fără să te mai văd, din târgul cel cu soare de pe malul Moldovei. Pe mână port de-atunci un semn triunghiular: urma pliscului matale, — pecetie prematură a prieteniei noastre ce era să vie.

Intr'un târziu, am început să primesc prin poștă Bilete de Papagal... Evoluaseși spre literatură, Coco.

Dintr'o indiscreție a lui Monsieur Perroquet, amicul matale franțuz, am prins de veste că vrei să-mi vii subt ferestre, cu tot neamul matale păpăgălesc, să-mi cânți într'o dimineață de primăvară, pentrucă niște cucoane de la Paris au găsit cu cale să mă cinstească cu un premiu literar. Programul vostru era savant. Dar v'aș fi rugat să-l modificați puțin. In loc de Bach și de Grieg, aș fi preferat să vă dezacordați flașnetele minuscule și să-mi cântați, încetișor și fals, valsul anonim al tirolezului dedemult!... Sunt incorigibilă, Coco!

V'am așteptat. In odaia mea, tapetată din prudență gospodărească cu jurnale vechi pe jos, am așezat dealungul păreților, în loc de fotolii, scrâncioburi ușurele de lemn de soc și spaliere verzi de nuele. In vazul svelt de malachită am pus o crenguță de mimoza, — singura floare exotică pe care am găsit-o la florărie. Pentru banchetul de după concert, am comandat seminte proaspete de heliantă de la Cornul Caprei în coșulețe de răchită, cupe de șampanie din degetare de ghindă, — și o batistă de mătasă, cât o foiță Job, pentru lacrămile despărțirii noastre. Și am lăsat ferestrele deschise. O zi, două, — o primăvară întreagă...

Dar n'ați mai venit. Vrăbii flămânde au ciugulit semințele pregătite pentru voi. Bobițele de mimoza s'au uscat și s'au risipit în colb de aur. Anii au trecut, grăbiți și grei. V'am uitat...

Dar pentrucă azi s'a rătăcit pe strada mea o flașnetă hodorogită c'un șoarece alb deasupra, mi-am adus aminte de mata, Coco. Am căutat într'un saltar teancul de Bilete de Papagal: filele încep a avea nuanța melancolică a ivoriului...

Și ți-am scris acum, pentrucă mă tem că în luminița fragilă a amintirii, voalată puțin de o lacrimă jenată, zborul multicolor al papagalilor de altădată s'o risipi curând în colb cenușiu de molii.

Imbătrânim, Coco!

OTILIA CAZIMIR



Din viață --- nu din cărți

Provincia

Am făcut un drum de două zile în provincie — în nordul Moldovei.

Un oraș cu grădini: proprietari care, și'n târg, aduceau ceva dela moșie...

Un oraș cu o tradiție culturală...

Astăzi — un cuib al mizeriei și al înfrângerii sufletești.

In casa în care intri — ești primit de ochi speriosi: gazdele, auzind lătratul cânilor, cred.. că vin perceptorii.

La București, provincialii aduc ultimul ban — pentru un demers zădarnic la ministere.

De-aceia ar fi bine ca guvernul să facă, din când în când, câte ceva pentru provinciali. Altfel riscăm să se deștepte oamenii — și să ne rămână Capitala de izbeliște...

Bucureștii trăesc din umăgirea provinciei. Provincia însă desnădăjduită, se secătuește — subt lovitura nedreptăților.

Disproporția de odinioară dintre clasele sociale se manifestă astăzi printr'o prăpastie între provincie și capitală.

In această prăpastie... cine va cădea? Provincia? Capitala? Sau amândouă?

Țara și conducătorii

Am fost la mai multe familii — în oraș, cași la țară.

Pretutindeni am găsit oameni subțiri, cu o instrucțiune aleasă, cu o mare distincție sufletească. Intâlnești oameni chiar de inaltă cultură. Femeile și bărbații nu închee uneori o zi fără a deschide o carte. De cele mai multe ori: cărți vechi din bibliotecă... Pentru cele nouă nu-s bani. Totuși circulă și cartea nouă prin împrumut.

După o vizită prin casele distinse, după conversația apuseană cu oameni de ispravă, — când te trezești în Capitală, în mijlocul guvernanților, te întrebi: Cum se face că elementele superioare nu-s destul de bine reprezentate în conducerea țării? Poporul nostru are atâția oameni de valoare. De ce reprezentanții lui sunt elemente de mâna a doua?

Sau poate distincția, delicateța, cavalerismul, etc. sunt balast pentru ascensiunea omului politic.

Pleacă cu el — dar îl aruncă pe drum.... ca să se înalțe, ca balonul?

Trecutul

In Capitală nu-ți dai seama de presiunea trecutului. Stai cu chirie. Când ți-ai schimbat apartamentul — trecutul a dispărut.

In provincie, oamenii au cel puțin casa lor — în familiile cu tradiție.

Acolo totul trăește în amintirea oamenilor: cadrul strămoșilor, cadrul copilăriei, al tinereței...

In fiecare clipă, după obiectele din jur, după copaci și printre clădiri — îți reconstitui viața trecută.

Aici s'a petrecut cutare eveniment. Dincolo — altul...

Când te desfaci de trecut și te întorci uneori în urmă, — revezi totul mai mic și mai puțin fantastic decât în copilărie.

Intâlnești pietrele — cu viață odinioară. Prin bălării, descoperi o piatră. Iți aduci aminte: asta-i prima treaptă dela balcon. Pe ea te-ai jucat cu păpușa — când erai mică...

Piatra a intrat pe jumătate în pământ, va intra cu totul — cași trecutul nostru... cași noi, odată....

Atașamentul

Am fost într'o casă de moșieri — pe-un drum retras, în locuri neprielnice.

Proprietarul — un om deștept, vioiu, plin de suflet. Nevasta lui — o femee de-o rară distincțiune.

El s'a stabilit la curtea din mijlocul câmpului, în casa părinților lui... fiindcă aici copilărise..

Moșia soției sale era mai bună. Dar într'acolo nu-l atrăgea trecutul. Femeia a înțeles sentimentul bărbatului și i l-a respectat.

Și toată viața, ei au trăit pe moșia proastă — ajutați de veniturile moșiei bune, dar abandonate.

...Fiindcă în calculul vieții lor n'a intrat numai interesul material — ci mai ales inima lor.

Și aici, în cerdacul larg, din care boerul își vede cu binoclul toată moșia, ei s'au iubit — și îmbătrânesc alături cu tandrețe și duioșie.

Când am plecat, ochi buni m'au privit cu simpatie: — Să mai vii pe la noi!

La casa aceia, am să mă mai duc...

M. SEVASTOS

Intomnare

Pace vouă, muguri ieșiți
Pe ramuri ca niște gândaci.
Mâni veți fi frunze și-o să foșniți
Nepăsătoare'n copaci.
Eu unul, mă scutur de frunzele mele —
Tânăr am fost și cu suflet haiduc!—
Sfărâmam în măsele, sâmburi de stele,

Pace vouă codri, eu unul mă duc...

Cui ce-o să-i pese că n'am să mai fiu?
Din mine un altul mai vajnic s'o naște.
Râzând de morminte, va trece zglobiu —
Și vitele iarba mea grasă-o vor paște.
Iar dacă am suflet, va fi mulțumit,
Să vadă, s'audă,
Cum dinții lor mușcă din tot ce am gân
Și rumegă lin amintirea mea crudă.

Pace vouă, noi primăveri!
Dați-mi și mie o floare măcar
Din florile mele de ieri,
Să știu că nu am trăit în zadar.
Dăruiți-mi o ramură
Cu sevele limpezi de ceruri și ro
S'o port ca pe-o flamură
Peste tristețea mea nouă.

Pace vouă muguri și flori, pace vouă.

GEORGE LESNEA

Cum devine omul vânător

de Demostene Botez

Teoretic, este greu de explicat cum devine omul vânător. Pentru orice altă „meserie" sau ocupație, oricine poate da relațiuni precise și absolut sigure. Unele ocupațiuni așteaptă chiar, inevitabil, la capătul câtorva ani ca un fruct care trebue neapărat să se desvolte. Așa, de pildă ,toată lumea, și mai cu seamă toți părinții, de eri (cei de azi mai puțin) știu cum devine omul ofițer ,avocat sau medic. Pentru așa ceva nu este nevoe de nici un destin mai dinainte hotărît. Băiatul dat la școala militară înflorește anual și periodic pe umăr sau pe mânecă pentru ca, într'un ciclu anumit de ani să se facă ofițer. Mai ales la această profesiune este un determinism perfect, pe care nu-l poate tulbura nimic.

Nimeni nu va putea spune fără prea lungi explicații și fără putința de a fi desmințit, cum devine omul vânător.

Pentru această ocupație nu este, ca să mă exprim astfel, — o epocă de incubație aparentă sau ostentativă a ocupațiunii rezervate viitorului.

Vânătorul, ca și poetul, nu se face ci se naște.



DEMOSTENE BOTEZ

Instinctul vânătoresc cu reminiscențe de peisagii tumultuoase și de natură virgină, după care, de fapt, aleargă și tânjește mai ales un vânător, nu se trezește la loc închis, în casă. Copilul care prinde muște în geam sau în perdelele de tiul nu este, ferească Dumnezeu, un vânător în naștere ci un prost deja format. Instinctul de vânător naște și se desvoltă în aer liber. Orășanul vânător are tot atât pasiunea vânatului pe cât nostalgia și dragostea de natură și de câmp.

Pentru un copil-vânător, câmpul este prea departe. El reprezintă un ideal înspre care năzuește. Deocamdată curtea și grădina proprie sînt, în proporție, destul de mari, o adevărată împărăție în care poate face orice fel de vânătoare... chiar și de elefanți.

Imaginația și puterea ei de sugestie suplinește pentru copil neajunsul monoton al unei limitări în spațiu.

Totuși, la țară, o curte și o grădină, sau un drum printre livezi, au întotdeauna destul vânat pentru un copil. Gardurile, cătina depe șanțuri, tufele de liliac, adăpostesc întotdeauna cârduri guralive de vrăbii, ca pe niște fructe cenușii sunătoare și vii.

Printre crengutele subțiri este des de dimineață, la amiază și în asfințit, o mare consfătuire de vrăbii guralive și de vrăbioi cocheți și țanțoși.

Pentru cei mai mulți copii, ciripitul acesta face parte indefinit din vuetul nedeslușit al vieții, amestecat la țară cu un cântec de cucoș, cu un cotcodăcit de găină, sau cu zgomotul unei căruțe care trece pe drum.

Pentru copilul-vânător însă, toată viața se oprește acolo, în umbra cenușie și încurcată a cătinei de pe șanț sau în tufa de liliac. El este atunci hipnotizat brusc, și rămâne cu ochii ațintiți la jocul vrăbiilor, de parcă deodată ar fi auzit o chemare și l-ar fi strigat cineva dinăuntru. El capătă instantaneu mișcări atente și feline, iar trupul lui întreg și toată atitudinea lui seamănă cu a unei pisici care stă nerăbdătoare la pândă. In clipa următoare, fără să-și dea deloc seama pentru ce, vede în vrabie o victimă și dorește instinctiv și puternic să o omoare. El nici nu știe încă ce este viața și ce este moartea. El nu cunoaște încă nici minunea uneia nici grozăvia celeilalte. Nici nu are nevoe de vrabie ca să se hrănească. Nici nu vrea să o ucidă din amor propriu.

Dar în toată ființa lui este o dorință nestăpânită, ca o febră; ca un elan dinăuntru, ca o sete care trebue astâmpărată. I se schimbă răsuflarea, i se usucă gura. E înpins de ură fără să știe de ce. E un biet copil jucărie împins de forțe pe care nici cei mari nu le pot stăpâni.

Piatra trebue să descarce această încordare a sufletului și a trupului, această obsesie, această posedare mistică.

Piatra a trosnit sbătându-se între crengi. Storul de vrăbii a isbucnit speriat. Nu s'a întâmplat nimic. Crenguțele de cătină s'au mai scuturat puțin de smucitura pornirii la sbor, și apoi totul s'a liniștit. Dar ziua aceia a fost prima zi de vânătoare a unui vânător.

In fața primei vrăbii moarte, cu bulgărul ei cald de cenușă în mână a rămas nedumerit dar exultând de bucurie. Copiii de altfel au delirul inconștient al crimei chiar când nu sunt vânători.

Nimic însă nu-l mai poate împiedica din această inclinațiune. Nici gura mamei nici bătaia tatălui, nici oprobiul public. El seamănă cu un vagabond.

Nu mai are nici un interes evoluția lui viitoare, cum schimbă de armă și de țintă, cum se împrietenește instinctiv și trainic cu vechii pasionați, cum se integrează și el în marea clasă masonică a vânătorilor, solidari, prietenoși și vrednici.

El a trecut prin evoluția omului-vânător, din ziua când a văzut cătina scuturându-se sonor subt clopoțeii vrăbiilor cenușii.

Căci așa devine, neapărat, omul vânător, cu mici și neînsemnate variante.

Dar omul se poate descoperi vânător și la maturitate, fără școală de adulți, și fără nici o pregătire mai dinainte.

Așa s'a întâmplat cu prietenul meu Victor. El este născut și crescut în oraș. N'a ieșit pe barieră decât de întâi Mai. Victor a fost totdeauna moralistul meu ca un delegat al societății pentru protecția animalelor atașat pe lângă mine. Victor nici nu-mi spunea niciodată de cât „asasinule". Și asta din cauza patimei vânatului. Cum stăteam în aceiaș curte cu el, de îndată ce ieșeam în cerdac încins cu cartușiera și-l flueram pe Max, — cânele meu de vânătoare, — Victor apărea la geam, chiar dacă era în toiul iernei, și se minuna: „Iar, asasinule?!...

Tonul întrebător al lui era o mustrare anticipată. Trebue să vă mărturisesc că nu mă simțeam bine deloc după această apostrofă, așa că, aproape regulat ziua mea de vânătoare începea cu această neplăcere, chiar dela capăt.

Victor mai aflase că niciodată nu trebue să-i spui „Noroc" unui vânător care pleacă la vânat, findcă vorba aceasta în deobște de bun augur, aduce ghinion și celui mai puțin superstițios dintre vânători. Și Victor întrebuința în ultimul moment, când ieșeam pe poar-

(Continuare in pag. II-a)

tă, această ultimă armă, aruncându-mi scurt „Noroc”.

Nu știu dacă restul oamenilor știu că trei sferturi din plăcerea vânatului este voia bună, pentru ca să-și dea seamă ce corvadă devenea pentru mine vânătoarea în condițiile acestea. In cele din urmă aproape că vânam numai din ciudă, ca să-l contrariez pe acest tenace prieten; — până ce am început să mă scol și să plec cu noaptea în cap numai să nu mă simțească.

Bine înțeles că atunci scena se petrecea plină de sarcasm și de răutate, la întoarcere, fiindcă mă pândea ca să-și ia revanșa.

Lupta aceasta a mea cu reprezentantul civilizației și glasul conștiinței umanității, a durat până în toamna anului trecut. Atunci într'o după amiază, el a avut un moment de slăbiciune și eu o victorie a tentației. Și l-am învins.

Venisem acasă dela tribunal mai devreme decât de obicei. Victor era în curte. Soarele era galben și lumina peste toate, la fel. Funigei pluteau undoindu-se prin văzduh. Era liniște neclintită. Am stat puțin de vorbă. După aceia eu m'am dus să-mi pun hainele de vânătoare. Am strigat la Anica să-i dea de mâncare lui Max. Victor a înțeles, și mi-a aruncat întrebarea, dar de data aceasta fără calificativ, ci numai: „Iar?!”

Prea era frumos afară ca să mă fi enervat, și prea eram în una din acele bune dispoziții care te inundă uneori, fără motiv, după cum altă dată îți vin tristeți și angoase fără ca să știi de unde.

In ziua aceia parcă eram fără nici o grijă.

— Știi ce, Victore, i-am spus eu; hai cu mine la baltă la Cristești. Mergem cu automobilul și când întunecă suntem înapoi. Să mai ieși odată și tu de pe asfalt.

Am spus că era lumină coaptă și liniște uniformă. N'a putut să reziste. Sau poate în gândul lui credea că la fața locului va putea să mă împiedice. Cred însă că l-a chemat afară și ziua aceea minunată și plină.

A plecat îmbrăcat, așa ca prins de pe stradă. Și-a așezat numai cravata și s'a pieptănat, de parcă am fi pornit la o vizită. S'a urcat în automobil alături de mine, ferindu-se grozav de câne.

Am trecut repede printre tramvae și căruțe spre ieșirea dela Abator. Acolo am avut și eu o întrebare — Victore, aici nu te indignează deloc?! Tocmai atunci doi oameni căutau să înghesue cu ciomegele un cârd de boi pe poarta abatorului. Boii mergeau încet și îngândurați. Aveau genele lor mari prăfuite de drum și ochii negri, înlăcrimați. Aveau în mersul lor ceva de lentă și gravă nepăsare, fără nici o presimțire. Unul din ei se oprise ca să se scarpine de stâlpul porții, și un păzitor îl alungă trăgând cu bățul peste crupa osoasă. Dintre ei se ridica un nor de praf... parcă era numai viziunea spiritelor lor, plutind prin negurile neființei și ale cerului.

Eu nu m'am putut uita mai mult ca să nu mă obsedeze ochii boilor.

Victor mi-a răspuns tulburat, mult mai târziu. — Asta-i altceva! Victor nu era un om consecvent ci pur și simplu un om.

Când am urcat spre Holboca, zările spre Ungheni, peste Prut se pierdeau într'o ceață subțire, nedefinite, că nu puteai ști unde se isprăvesc conturele dealurilor și de unde începe geana cerului. Poate, până acolo, departe, funigeii țeseau o perdea prin care nu se mai putea desluși bine.

După ce-am făcut un cot deasupra Cristeștilor, în fața noastră s'au desfăcut, jos, stufurile bălții și ochiurile de apă. Era ca o hartă cu drumuri albe, cu continente, cu insule și peninsule verzi și roșietice, cu lacuri și cu oaze.

L-am simțit deodată, pe Victor, alături, parcă eliberat și mai viu. Ochii lui se încrețeau atenți peste depărtările care se desfășurau de-alungul Prutului. Cânele adulmeca aerul, cu gura căscată, cu limba mare și roză scoasă, cu capul trecut afară peste portiera automobilului, cu nările în sus în curentul vitezei.

Am oprit în Cristești, mi-am luat pușca și am plecat pe malul bălții. Max alerga spre apă, lipăia grăbit câteva limbi, se întorcea, alerga înainte, se uita în urmă la noi, fugea la dreapta și la stânga, enervat: scheuna. Victor nu mai spunea nimic. Privea balta, stufurile, oglindirea lor în luciul apei, și toată lumea aceia ireală, și dedublată cu răsfrângeri în adâncuri al căror fund nu se vedea.

De pe baltă, roată împrejur, ne împresura un miros umed de pătrunjel și de ierburi ude. Victor mirosea, aspirând cu tot pieptul, — și tăcea mergând alături de mine. Era liniște. Sârmele stâlpilor de telegraf vâjâiau ușor. Din trestii și stufăriș se auzea un zumzet nedeslușit, o foșnitură multiplă, cu icnituri speriate de lișiță, cu fluerături, cu orăcăeli și bolboroseli de clăbuci pe apă. Se simțeau viețăți [illegible] în taina cotlită și stătută a bălții, și se auzea rumoarea înăbușită a vieții lor.

Victor era atent, se smuncea brusc să se uite într'o parte și în cealaltă. Il interesa foșnetul acela surd ca o fierbere dintre stufuri.

Noi înaintam între bălți, sus, pe terasamentul pietruit al căei ferate ce duce la Ungheni. Prin ochiuri de apă opacă se zăreau lișițele ca niște puncte negre.

Victor descoperea tăcut, toată lumea aceasta, în care eu intram ca o vietate în plus cu sentimentul că mă întorc la matcă. El era din ce în ce mai prins de această sălbătăcie tainică și misterioasă. Il simțeam din ce în ce mai aproape.

Pe cer, câteva puncte sure începură să crească grăbit: un stol de rațe. Intr'o străfulgerare au fluerat cu viteza aripilor pe sus, pe de-asupra capului nostru. O clipă am zărit gâturile lungi întinse înainte și trupul ca o ploscă, rămas în urmă ținut de aripile prea mici.

Am întins pușca instinctiv și am tras. Bălțile au răsunat sfâșiate, și pe aproape, apele s'au încrețit nevăzut într'un fior.

Victor mă întrebă, interesat:

— A căzut?

— Nu, n'a căzut, — i-am răspuns eu cam umilit...

Și-am adăogat explicativ:... „erau prea sus”...

— Păcat... adăogă Victor, urmărind rațele până ce s'au văzut ca nisipul în zare.

Victor începu să se antreneze. Incepu să cerceteze zarea și de îndată ce zărea un punct negru mă anunța pripit: „Uite-o, uite-o... trage”...

— Nu, îi o cioară, Victore, nu vezi...

Victor era enervat și nerăbdător. Incepuse să-l supere viața rațelor, și să fie indignat că nu vin pe de-asupra noastră și nu concedează să fie împușcate.

Și striga în răstimpuri cu ochii încruntați pe cerul din care izvorau ca din senin punctele sburătoare:... Uite, uite, la spatele tău...

M'am întors: era o crihancă în sbor curb și fluerat. Aripile ei tăiau șuerând aerul de parcă ar fi avut dinți de oțel. Am dus pușca la ochi, am însemnat mult înainte și de-odată cu detunătura, rața se rostogoli ca aruncată din văzduh, bufnind în stuf.

— Bravo ție! exclamă ușurat Victor...

Cine poate spune că din clipa ceia Victor n'a devenit vânător?...

Se 'ntunecase. Nu se mai vedeau rațele sburând pe sus. Li se auzea numai sborul precipitat, crescând și descrescând pe deasupra capetelor noastre. Și se auzea și câte un măcăit de rățoi speriat.

Nu departe de mine, se auzea și stuful foșnind și apa plescăind. Cânele meu de vânătoare Max, împreună cu Victor, ambițios și sălbatec de preocupat, căutau împreună prin desime, rața căzută... și se îndemnau unul pe altul.

Tocmai târziu, a ieșit Victor ținând de gât rața grea și pestriță, cu o satisfacție exagerată de parcă el ar fi împușcat-o din sbor, cu glonte.

De-atunci, cel mai credincios tovarăș de vânătoare al meu este acest Victor.

Acuma, de câte ori plec la vânat, îl fluer la fereastră, și-i spun eu lui, ca un ecou:

· Hai, mergi, asasinule!?...

DEMOSTENE BOTEZ



Actualități științifice

Himalaia se inaltă mereu?

Câțiva savanți americani cred că groaznicul cutremur de pământ, care a avut loc anul acesta în India, ar fi datorit sguduirilor încercate de lanțul munților Himalaya.

Acest șir de munți — cel mai înalt din lume — continuă să se ridice necontenit. Versantul său dinspre sud se găsește astfel într'o perpetuă mișcare sismică, ceeace provoacă, din când în când, grave cutremure de pământ în toată regiunea de nord a Indiei.

Ultima din aceste catastrofe a avut loc în 1905, în ținutul Kangra. Atunci seismul a fost resimțit până la Simla, reședința de vară a viceregilor Indiei.

Dar mai groaznic încă a fost cutremurul de pământ din 1897, când au fost distruse toate clădirile, pe o suprafață de peste 30.000 de kilometri pătrați, iar sguduirea a fost resimțită până și în mările europene.

Trebuie să menționăm deasemenea și cutremurul din Birmania, de acum câțiva ani.

Atât timp cât scoarța terestră a Indiei va fi sdruncinată prin înălțarea necontenită a imensului lanț muntos Himalaya, ne putem aștepta și la alte sguduiri sismice.

Extensiunea formidabilă a telefoniei

Când în 1876 Graham Bell a realizat pentru prima oară transmisiunea vocii prin intermediul electricității, foarte mulți au primit cu scepticism această invenție.

De atunci însă ei au trebuit să-și schimbe părerea. O simplă privire asupra recentelor statistici, publicate de „Bell Telephone Company”, e suficientă pentru a dovedi formidabila răspândire a telefonului în lume.

Lungimea totală a cablurilor telefonice, actualmente în serviciu pe glob, se ridică la cifra astronomică de 233.826.000 kilometri.

Ca să dăm o imagine mai sugestivă, vom spune că aceste fire, înșirate la rând, reprezintă o lungime, care ar fi suficientă să înconjoare de 5845 de ori equatorul pământului.

In ce privește numărul convorbirilor telefonice, care au loc în fiecare an, el se cifrează — după calculele amănunțite ale „Bell Company” — la vreo 40 miliarde.

Presupunând că o convorbire telefonică durează în mijlociu vreo 3 minute, timpul total folosit de oameni, ca să vorbească la telefon, este de 20 miliarde de ore pe an.

Desigur că nici în cele mai îndrăznețe visuri, inventatorul telefonului n'a prevăzut asemenea cifre.

Comparând acum partea, care revine fiecărei țări în această enormă activitate telefonică, ajungem la constatări destul de surprinzătoare. Desigur, nimeni nu va fi mirat, aflând că locul de frunte în acest domeniu îl ocupă Statele-Unite ale Americii, care posedă o rețea de cabluri telefonice de vreo 140 milioane kilometri, adică vre-o 60% din totalul cablurilor de pe pământ.

Ceeace va mira însă pe mulți e faptul că nu Statele-Unite, ci Canada dă cel mai mare număr de convorbiri telefonice, pe cap de locuitor. Intr'adevăr în Canada avem 240 de convorbiri pe an și pe locuitor față de 220 în Statele-Unite, 157 în Suedia, 38 în Germania, 31 în Anglia și numai 20 în Franța.

Francezii trec în general drept oameni, care țin foarte mult la conversații. Se pare însă că ei renunță la această predilecție, atunci când convorbirea are loc la distanță, prin sârmă.

Dimpotrivă, popoarele nordice — ca suedezii și canadienii — care nu au deloc reputația de oameni comunicativi folosesc totuș telefonul cu pasiune.

Câtă ploaie cade pe pământ?

După observațiunile și calculele recente făcute de savantul olandez, fizician și meteorolog, profesorul W. Meinardus, înălțimea stratului mediu al precipitațiilor anuale, pe glob, se ridică la circa 100 de cm.

Pe de alte parte însă, se evaporează în fiecare an, de pe pământ tot atâta apă, adică vreo 511.000 de kilometri cubi.

Din mări și din oceane se evaporează o cantitate de șapte ori mai mare decât de pe uscat.

Soare sau acid carbonic?

Naturalistul german, profesorul O. Mitscherlich, susține că avem posibilitatea să stimulăm creșterea și desvoltarea plantelor, care din diferite motive, nu primesc lumină solară suficientă.

E deajuns pentru aceasta să impregnăm aerul înconjurător cu acid carbonic.

Faptul prezintă o deosebită însemnătate pentru sere, unde — după cum se știe — plantele nu primesc decât o foarte slabă intensitate luminoasă.

Fumatul potolește foamea?

Doi medici americani au reușit să pună în evidență o influență bizară a nicotinei asupra procesului secrețiunilor interne din organismul omenesc.

Astfel, cantitatea relativ mică de nicotină, conținută într'o țigaretă, e suficientă pentru a provoca o vărsare a zahărului din ficat în sânge.

După părerea medicilor americani pomeniți, sensația de săturare și de bună dispoziție, pe care o atrage fumatul, ar fi în realitate o urmare directă a sporirii cantității de zahăr în sânge.

Plante cu rădăcini uriașe

In unele pustiuri ale Asiei și Africei cresc plante, ale căror rădăcini pătrund sub pământ la o adâncime de 40 de metri. Aceste rădăcini, asemenea unor piloni, se coboară până la o pânză de apă subterană, unde se ramifică în lățime.

Din această cauză, frunzele lor nu sunt înzestrate cu nici un fel de dispozitiv protector împotriva evaporării, dispozitive pe care le întâlnim la toate celelalte plante din pustiu.

Rădăcinile în acest caz, sunt aproape de o mie de ori mai grele decât partea exterioară a plantei.

Viața la minus 272 grade

Diferitele expediții științifice care au explorat ținuturile polului Sud, raportează că în regiunile polare există numeroase viețăți, care hibernează în ghiață, la o temperatură de 40 de grade sub zero, temperatură care nu prejudiciază totuș câtuș de puțin facultățile lor vitale.

Dar nu numai aceste animale suportă o temperatură atât de scăzută ci chiar și ouăle lor sunt absolut insenzibile la frig.

Intr'adevăr, din diferite încercări, rezultă că aceste ouă pot supraviețui în aer lichid, la minus 192 de grade, timp de vre-o 20 de luni.

Și la temperatura hidrogenului lichid — 258 de grade sub zero — acești germeni au putut rezista timp de 24 de ore.

Mai mult încă: până și temperatura cea mai scăzută atinsă până astăzi, minus 272 de grade — aceea a lichefierii heliumului — e suportată cu ușurință de germenii acestor mici viețăți.

Cât radium există în lume

După evaluările cele mai recente, cantitatea de radium existentă actualmente în lumea întreagă nu depășește 300 de grame.

Jumătate din această cantitate o posedă America.

Dacă socotim prețul mijlociu al unui gram de radium la vreo 9 milioane de lei, totalul radiumului, ce-l avem pe pământ, însumează frumoasa suma de 2.700. 000.000 lei.

Viața frunzelor rupte

S'a constatat că frunzele, desprinse din planta căreia îi aparțineau, pot să-și conserve frăgezimea lor chiar mai multă vreme decât în cazul când ar trăi pe însăș planta lor.

Acest fenomen paradoxal se explică prin faptul că frunza, atunci când nu e izolată, ci e încorporată, ansamblului organismului plantei, e subordonată funcțiunilor acesteia și în anumite împrejurări, e sacrificată necesităților superioare ale plantei.

Plantele geologice aveau clorofilă

Cercetările geologice au constatat în unele straturi de ardezie, prezența substanței verzi caracteristice plantelor și bine cunoscută prin denumirea „clorofilă”.

Intrucât aceste roci derivă din era secundară putem conchide că încă din această epocă îndepărtată a planetei noastre, plantele erau tot atât de verzi ca și astăzi.

I. S.

Metagnomie

Analize

C. Semproniu. — Inteligență vie. Activitate. Incredere în sine. Sensualitate. Ușoară deprimare trecătoare. Schimbați-vă preocupările.

Alfa-Iași. — Mare haos în viața interioară din pricina unei vieți sexuale dezordonate și anormale. Dezorientare. Căutați să schimbați actuala dvs. îndeletnicire.

Gogescu-Caracudă. — Răul de care vă plângeți e posibil să fi trecut cu desăvârșire până în momentul când citiți aceste rânduri. In aparență totul se reducea la o anumită turburare sufletească — a cărei cauză mai profundă persistă încă, și ar putea produce, mai târziu, complicații de alt ordin.

O. M. D. B. — Profundă deprimare în urma unor deziluzii de ordin sentimental, cari s'au produs — și se vor mai produce încă — din pricina unei totale lipse de pondere în viața dvs. interioară; și cari vă sunt date tocmai pentru ca, suferind consecințele neadaptării dvs. la realitate, să izbutiți să realizați, înlăuntrul dvs., un echilibru superior. Și odată cu inaugurarea acestei noi stări de lucruri înlăuntru, viața va înceta de a vă mai supune la experiențe de acest fel.

Carmen Sylva. — Vreme de cel puțin un an de zile de acum înainte e recomandabil să nu întreprindeți nicio călătorie. (Indicație dela care, dacă vă veți abate, nu se va petrece, desigur, nicio catastrofă; dar viața dvs. ar lua un nou curs, care v'ar putea fi fatal).

Liță Soare. — Orice tentativă de nou întemeiere a vieții este de urmat actualmente — deși roadele așteptate nu se vor arăta numai decât E bine să plecați cât de curând.

V. D. B. 4.-București. — Dificultăți mari — dar veți izbuti.

Ică M. — Multe trăsături masculine în temperament. Egocentrism. Exterioritate. Șiretenie. Sexualitate dezvoltată în detrimentul sensibilității și al capacității de emoție. Obstacole.

Senin. — Viață interioară turbure. Egocentrism. Rezervă. Scepticism. Prudență. Orgoliu. Avariție. Frigiditate. Neliniște.

Brül S. M. — Deși ați pornit în lupta vieții înzestrat cu inteligență, cu energie, și chiar cu entuziasm, ați eșuat. Ați căzut de câteva ori, și v'ați ridicat tot de atâtea ori, din nou. Astăzi vă considerați un învins. Dacă veți izbuti să apucați un drum nou — sigur, însă — veți izbândi de data aceasta, și în chip definitiv.

Zenaida B. — Generozitate — deseori prost plasată; rareori sinceritate. Vioiciune. Multă încredere în sine și în viață, sub un pesimism de paradă. Artificialitate. Singurătate. Nestatornicie.

O femee neliniștită. — Rezistați împrejurărilor actuale. Lucrurile se vor rezolva în bine, mai curând decât vi se pare. Câtăva vreme nu luați nici o deciziune.

R. R. — Sensibilitate. Cinste. Egocentrism. Dezorientare. Deprimare.

Madeleine Werner. — Singurătate dragoste de singurătate. Orgoliu. Inteligență clară, ordonată. Distincție în gândire și în atitudini. Tenacitate. Estetism. Melancolie. O existență frământată de forțe potrivnice.

Tatiana. — Nervi agitați, obosiți. Dificultăți. Dar tenacitate, și dorință puternică de a le învinge. Ambiție. Diplomație. Sensibilitate extremă. Susceptibilitate. Generozitate. Nestatornicie. Iritabilitate. Obsesii sexuale. Dezordine. M.

P. S. — Cititorii noștri sunt rugați să nu solicite noi analize, înainte de data când vom anunța că am rezolvat corespondența — prea numeroasă — care ne așteaptă. Aceasta spre a evita orice inutile întârzieri cererilor pe care le-am primit **până în prezent.**

Cu prilejul săptămânii cărții, procurați-vă cărțile de mare succes apărute în Edit. „CUGETAREA” și cari se află de vânzare în toate librăriile din țară

ZILELE ȘI NOPȚILE UNUI STUDENT INTARZIAT

Roman de GIB I. MIHĂESCU. Autorul povestește în pagini pline de umor viața aventuroasă a unui student, rămas cu unsprezece ani în urma generației lui

TRANSIBERIANA

de Ioan Timuș. Stilul e de o claritate uimitoare, dialogurile vioaie, firești spirituale, observațiile extrem de interesante și neașteptatele peripeții deadreptul senzaționale prin care trece călătorul, fac ca această carte, odată începută, să nu mai poată fi lăsată până la ultima pagină

CINE VREA SĂ PLECE LA KARLSBAD

CITEȘTE BROȘURA

„INDICAȚIILE ȘI CONTRA INDICAȚIILE CUREI DE KARLSBAD”

DE

Dr. GRIGORE GRAUR

LEI 40

Editura „Adeverul”

Primăvară

Film

Par'că ar fi alt oraș. Alt oraș și altă țară. Un oraș care nu-i scris în nici o hartă a căilor ferate, în care străzile n'au nume și nici oamenii n'au nume. De fapt, știu că pe domnul burtos, cu vestă albă și cu haine beige ca de hârtie de împachetat șifonată, care se'nvârtește în jurul butoaielor din curtea vecină, măsurându-le din ochi și făcând socoteli, îl chiamă Kohn — iar pe servitoarea care scutură o cârpă la o fereastră din etajul V al unei case albe ca un spital, o chiamă Iulișka și-i unguroaică și are ochi negri focoși și sâni tari sub bluza subțire. Toate lucrurile astea se știu, dar se ascund azi. Grijile oamenilor rămân undeva afund și n'au prea mare importanță. Sunt lucruri mărunte și care trec repede. Azi un singur lucru e prezent — și-i învălue pe toți: primăvara.

Azi nu e o primăvară ca întotdeauna. Nu-i o primăvară despre care se scrie deobicei în jurnale, începe la 21 Martie și sfârșește la 21 Iunie. E o primăvara care va trece curând — și, după ce va trece, va continua primăvara ceialaltă, aceia vulgară, demodată, care îți zgândărește nervii, pentruca în urmă să te resemnezi, să te ocupi numai de rochia pe care trebue s'o îmbraci după mersul norilor — și să-ți faci gânduri negre, pentrucă viața se repetă și oamenii se repetă și tu însuți te repeți (totuși te doare să te sinucizi... și ți-i lene, mai ales).

E primăvară și e dimineață. Casele sunt înalte și albe și au o mulțime de ferestre, rânduri, rânduri, una lângă alta. După fiecare fereastră se lucrează. Intr'o bucătărie, o oală abureste alb, cam prea de vreme și umple încăperea de forme misterioase. S'a deschis fereastra cu zgomot nervos. Fumul iese afară vesel și șăgalnic. Pe o altă fereastră deschisă se uită o cameră posomorâtă, cu mobile vechi și cu lavoar cu cană, pe masa de toaletă bătrânească. E sfioasă în confortul ei naiv de modă veche. Privește primăvara de afară ca pe-un tablou scornit de o fantezie modernă, indescifrabilă.

Sus de tot, pe cerul albastru și pur ca o lacrimă de copil, cineva a 'ntins pe-o sfoară, de pe un horn la celălalt, o frânghie pe care se leagănă ca niște stafii uitate de noapte, patru cămăși albe și o pereche de indispensabili — și vreo zece ciorapi negri și uscați ca niște țâri — îndesați unu 'ntr'altul și tremurând de frica înălțimii la care au fost acățați.

Dintre toate rufele, cele mai pline de personalitate sunt cele două picioare de sine stătătoare, scrobite și țanțoșe... Abia se hotărăsc să se legene un pic, așa numai pentrucă e vânt și pentrucă de aceea stau acolo. Altfel, hotărât, alte preocupări, au... mult mai grave și importante.

Pe strada îngustă, cu asfalt alburiu, trece un domn înalt și bleg, cu un nas lung și adulmecând înainte, par'că l-ar trage cineva de el în jos. E așa de bleg în dimineața asta de primăvară, așa de bleg că-ți vine să-i dai un picior să se desmeticească. La capătul străzii, o casă mare se oprește într'un „halt!” abrupt, lăsând să mângâe o grădină moale și verde, cu frunziș mișcător de dantelă, blândă ca un culcuș de catifea. Pomii sunt grei de viața lor, dar nu se pleacă. Tremură lin de boare și's gânditori și buni. Dumnezeu trăiește numai în ei adevărat, în afară de oameni și de religii.

In primăvara asta, toți oamenii par inutili și ridicoli — nu pentrucă se mișcă și respiră, ci pentrucă gândesc. Trece o doamnă în doliu, cu voal mare până în pământ, parcă ar fi fost în pod și s'ar fi umplut de păenjeniș murdar. I-a murit cineva și desigur suferă. Ea nu vede că e primăvară, că aerul când îl respiri îți prelinge în tine valuri de răcoare mângâioasă și că poți să-ți implânți mâna în soare ca într'o căldare cu galbeni... că dacă ți-ai apropia fața de un frunziș frunzele te-ar mângâia cu degete mici și moi. Ea nu știe decât un singur lucru: un om a murit. Un om care a avut griji și pe care-l chema într'un fel și care ținea la viața lui nu pentrucă era frumos în afară de el, ci pentrucă el avea griji și pentrucă îl chema într'un fel.

Un om a murit. Și va putrezi. Și se va preface în flori și 'n iarbă. Totuși, oamenii au crezut că e mai frumos să rămâi *tu* decât să fii flori și iarbă. I-au pus o cruce și pe cruce au scris un nume și poate și un „odihnească-se în pace!” și poate și o coroană de mărgele cu geam în mijloc și o fotografie cu mustăți mari, răsucite și cu guler înalt în care gâtul stă țeapăn și deasupra căruia ochii privesc speriați.

Pe pământ, în curtea de alături, lângă butoanele vechi, obeze, care odihnesc lângă zid la umbră, a crescut iarbă măruntă, cu puteri mici. S'au înălțat foarte sus doi salcâmi, care până ieri au fost plini de floare. Acum e mai multă frunză decât floare. A mai fost unul, care pe semne s'a uscat și l-au tăiat. A rămas numai buturuga, ciuntă și resemnată. Parcă nici nu-și mai aduce aminte că a fost salcâm. Parcă a crescut așa dintr'odată, într'o noapte, buturugă— și-i mândră și șugubeață... „Imi dați voe să mă prezint, domnilor, sunt o buturugă... Nu fac nimănui nici un rău și mă bucur și eu în felul meu de viață!...

Umbra de jos e plină de mister aproape religios... Poate din cauza ierbii mici, care parcă se socotește cu pământul proaspăt negricios, dacă trebue să mai crească sau nu.

Lipită de zid, dormitează o căsuță mică, cu o ușă în mijloc și două ferestre în stânga și în dreapta ei. Ușa și ferestrele au perdeluțe de dantelă, cumpărate cu metrul șil dinăuntru vine miros de mâncare proaspătă.

De pe ușă a ieșit un pisoi pestriț. Pășește tacticos, e obișnuit cu iarba moale. Ajuns în fața buturugii, urcă două labe pe ea și se întinde concav, lung ca un șarpe. Apoi se adună și 'ncepe să se spele. E drăgălaș așa cum sunt pisoii când se spală.

Pe stradă trece o mașină. N'are nici un fel de eleganță. E ca și când ar fi cocoșată și ar împinge-o cineva de la spate...

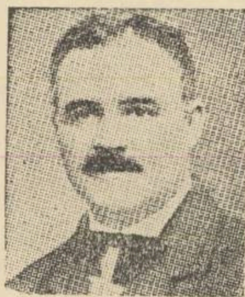
Un pui de vrabie a venit pe terasă. E singur, rătăcit și dă din aripi răsfățat, piuind după ajutor. Când mă apropii fuge și se agață de-o creangă, care tremură și se pleacă cu el... Pisoiul a simțit și înalță capul. E numai ochi...

Oare stăpânii lui îl iubesc? Dacă m'aș duce jos, aș intra în casă și aș spune: „Doamnă, aveți un pisoi tare dulce. Poate că îl iubiți și dv. Dar, nu vă supărați, n'ar exista vreo modalitate să mi-l dați mie? Sunt dispusă să vă aduc altul în loc, sau să compensez în vreun fel. Știu că n'am nici un drept să vă fac rugămintea asta, sunt poate ridicolă, dar... știu că dv. veți înțelege...”, — oare ce mi-ar răspunde?

ANISOARA ODEANU

Librăria Satului

Nu ai putea să spui care a fost în localul festivităţii, de ziua şi de săptămâna cărţii, rezultatul comercial. Librăriile şi editurile, afară de una, specializată în traficul de narcotic tipărit şi în ciudata scoborîre a preţurilor la exemplar şi la volum, au fost reprezentate în interiorul marei săli de recepţii a Cercului Militar, de câte un stand personal. Vizitatorii puteau să cumpere şi, desigur, au cumpărat. In massa invitaţilor marcanţi care au preferat să se creadă la curse şi să stea de vorbă, pe când vorbeau oratorii, şi care au şi fost, lamentabilă lecţie de bun simţ, ajunşi de urechiala regală, administrată în public, era şi o fracţiune de cititori calificaţi. Rezultatul e o chestiune de contabilitate şi poate că societatea librarilor va publica o cifră demonstrativă.


T. Arghezi

Sărbătoarea Cărţii, mult mai pronunţată de cât în anul precedent, nu este încă un bâlci al cărţii: poate că acest lucru va fi o realitate concordantă peste un an, peste doi, trei ani, când începuturile intimidate, din 1933, vor evolua în inovaţii îndrăsneţe. Cine ar putea să vadă cu ochi răi un mare iarmaroc de stradă, reprodus în toate oraşele şi târgurile, cu cântece, dansuri, mascarade şi cu vânzarea pretutindeni, pe trotoare şi în localuri, a cărţilor, strigate de amatorii de bunăvoinţă? Sărbătoarea grâului şi a strugurilor, absentă la un popor de plugari se poate face fără neajuns o sărbătoare a spicelor de hârtie şi la capătul acestei activităţi de logosuri, de presă şi de steaguri amestecate nu este scris să nu se găsească putinţa de exploatare a ruşinii de-a rămâne analfabet. Ceeace au fost inapte să realizeze atâtea generaţii de culturali severi şi de magnifici papagali în redingotă, încă nedispăruţi nici în epoca de creaţie originală intensă a intelectului românesc, ar putea să devie o realitate sigură rapidă, din pricina unui joc la un an odată, însoţit de tărăboi. Cu cât va fi mai mare tărăboiul cu atât pricina lui va putea să intre în mai multe capete întârziate.

Ar fi deocamdată un succes ca în fiece sat şi oraş, de-a valma, din cele mi se pare vre-o 12.000 cu un nume comunal, să se cumpere din fiece carte, mai bună sau mai puţin bună, câte un singur exemplar. Un cumpărător de o carte se găseşte în tot locul. Ziua şi Săptămâna Cărţii, care începe să fie o instituţie, vor trebui să găsească mijlocul să puie cartea în sat— şi parcă nici instrumentul nu ar lipsi, dacă ne raportăm la un fel de altă zi a Cărţii, petrecută săptămâna trecută la una din Fundaţiile regale, „Principele Carol", inaugurată din nou, după trei ani de lamentabile persecuţii şi după alţi trei ani de pregătiri.

Avem dinainte catalogul în 20 de pagini, distribuit participanţilor la inaugurare, catalogul expoziţiei, deschisă în localul din strada Latină renovat — cu planul de lucru (4 secţiuni) şi harta căminelor Fundaţiei. Pe tăcute, Fundaţia are 438 de cămine în ţară: O sală. A doua sală: radio şi cinematograf sătesc. Sala III: Biblioteca şi muzeul satului. Farmacia satului. Sala No. IV: Cărţi şi ziare pentru popor şi pentru copii. Biblioteca documentară. Statistica tiparului. Sala V: Şcoli ţărăneşti. Indrumări sociale. Tipăriturile Fundaţiei. Sala VI: Planuri de căminuri ale Fundaţiei şi de gospodării săteşti.

Directorul Fundaţiei Principele Carol este d. Prof. D. Gusti, autorul programului, care cuprinde toate drumurile desenate cu o singură linie mai sus. Efortul propus e gigantic şi cumplit, fără să fie desfăşurarea proporţiilor imposibilă. Totul atârnă, cum se zice în ştiinţa socială abstractivă, de materialul uman, care o să trebuiască niţeluş cam fabricat.

Dar parcă d. Prof. Gusti a uitat din vastul d-sale program un amănunt, care în situaţia omului, a timpului, a cititorului şi a cărţii de azi, este esenţial: librăria satului. Adică, locul unde acel un cumpărător al unui exemplar dintr'una carte, pomenit, să-şi poată lua cartea, numărând în schimb leii preţului de pe copertă, fără nici un soi de protocol, negustoreşte, curat. E o metodă şi asta şi o metodă care prezintă simplificarea că este cunoscută, acceptată şi practicată. Săteanul vinde şi cumpără, obicinuit. Pe această singură acţiune de a vinde şi cumpăra s'au născut civilizaţiile şi mi se pare că primul act cultural a consistat în nevoia câtorva negustori din marea Asiei mici de-a ţine minte, răzimaţi pe memoria fidelă a tibişirului, ce-au vândut şi dat pe datorie. Alfabetul primitiv al dăsagului cu orez a dat naştere rând pe rând Bibliei, lui Pitagora, Vaticanului şi lui Pascal. De-acolo au ieşit Rabelais, Kant, Claude Bernard, Beetoven, din scriptele lăptarului, care însemnează pe marginea uşii litrul cu un băţ şi vadra cu un covrig. Ştiţi exact ce este un răboj? o născocire genială.

D. Gusti are toate mijloacele să înfiinţeze librăria de sat şi să sporească tirajele şi interesul intelectual sătenesc, automatic. Paralel cu activitatea program, poate funcţiona comercialmente librăria, deosebit. Desigur că o nimica toată de vreo 20 de milioane de lei o să fie necesară, dar banii pentru lucrurile bune se mai află — şi dacă lipsesc ei se inventează, capitalul cel mai efectiv îl dă imaginaţia.

Odinioară, acum vreo 30 de ani, nu fac o indiscreţie nepermisă, nefericitul I. G. Duca, prietenul câtorva camarazi era deja un factor politic şi subsemnatul se găsea într'un fel de corespondenţă cu el, de prin streinătate, şi era cam cu vreo doi ani înainte de 1907, dată concretă pentru cultura ţării. Il interesau pe prieten iniţiativele cu caracter, cum se zice azi, cultural şi-i plăcea să-i fie comunicate. Cu, evident, regretul pentru corespondenţi ca pe cât plăceau mai mult unele acţiuni şi idei, pe atât ele treceau mai repede şi cu mai puternice felicitări la dosar, un dosar care comunica treptat cu coşul. S'a semnalat încă de atunci, când sătenii cunoşteau un singur prieten la Bucureşti, pe Spiru Haret, nevoia unei librării săteşti.

Metoda era de-o simplicitate îngerească...

Faci o ladă, pui în ladă hârtie, plicuri, cerneală, peniţe şi câteva cărţi, marfă pe o lună de zile, şi o trimiţi la Drăgoeşti unui biet om, care poate să ţi-o plătească anticipat, lăsându-i un câştig de 25 la sută. Omul dă capacul lăzii pe spate: e toată prăvălia lui — şi pune în geamul casei cartonul tipărit: Librărie...

Nici azi nu găseşti într'un sat o coală de hârtie, un strop de cerneală, un condei — şi mai puţin caiete şi creioane colorate pentru copii. Peste o lună, trimeţi un pachet, pe care ţi-l cere librarul... Hai, să zicem că lada nu se vinde într'o lună ci abia în trei luni! Librăria satului există şi cartea a intrat în sat. E de crezut că la valutele actuale librarul improvizat vinde mărfuri de 1000 lei pe lună, câştigând pentru sine 250 lei, ceeace reprezintă la ţară un salariu. Intr'un an vânzarea poate să fie de 10.000 de lei — şi dacă va fi numai de 3000 de lei tot s'a introdus librărie la ţară şi acest lucru trebuie neapărat şi iute câştigat.

Stăpânind unealta miraculoasă a Fundaţiei şi bucurându-se de încrederea Creatorului ei, d. Prof. Gusti ştie să vrea când vrea să vrea şi este în situaţia să înzestreze cartea cu 12.000 de noi librării şi să guste satisfacţii pe care câteva zeci de rânduri de oameni de Stat şi de Catedră nu le-au meritat.

T. ARGHEZI



PLASTICA

Salonul Oficial III

Mai expun ulei: *Eugenia Andreescu, Şt. Dumitrescu-Şercaia, Pan Ioanid, Richard Mayol, Maria Mititelu, Maria N. Moscu, N. P. Tudor* şi *Alexandru Ţipoia.*

Cercetând cu atenţie ultima sală a salonului, unde stau îngrămădite un număr considerabil de acuarele, guaşe şi desene colorate, am rămas hotărît la părerea că cel puţin trei sferturi din aceste lucrări nu meritau să figureze într'un Salon Oficial. Stângăcii nevinovate de pension, ori notaţii caligrafice de arhitect dieletant în pictură, îmbâcsesc un panou mare şi altul mai mic, al acestei ultime săli, ea însăşi improprie scopului pentru care e utilizată.

Am întâlnit aci floricele firave, zarzavat multicolor şi vederi frumoase, aşezate alandala. Vom trece sub tăcere majoritatea lucrărilor, care sunt sub orice nivel artistic şi vom aminti doar de câteva, destul de puţine la număr pentru a justifica crearea în salon a unei secţiuni speciale.

Astfel, în lucrarea de mică dimensiune „Petrecere ţărănească", *Corneliu Muhoş,* aplică un impresionism viu, din care se degajează atmosferă şi mişcare.

Cornel Medrea — Maternitate

Merica Râmniceanu expune două peisaje, în care se remarmă o deosebită prospeţime cromatică.

Maria Brateş-Pillat — un portret şi nişte lalele atent executate.

M. W. Arnold prezintă două vederi de pe Sena, destul de larg interpretate, dar care amintesc întrucâtva pe Marquet.

Elena Constante — trei peisaje ingenios compuse, dar strict ilustrative.

Elvira Bădulescu, Elena şi *Maria Chelsoi, Miron Constantinescu, Eugen Drăguţescu, Adrian Gheorghiu, Duţu Istrati, Amelia Obogeanu, Riza Propst-Kraid, Elena Radu, Luminţa Tăpăloagă, Horia Teodoru, Helfried Weihs, Andreia Zaharia, Al. Zamphiropol-Zamphi* — aquarelele.

Constanţa Eftimie-Ionescu — guaşe.

G. Teodorescu-Romanaţi — tempera.

Hoeflich, Antim Nicolescu şi *Kaethe Pavelescu*— pasteluri.

Trecând la sculptură, relevăm cu multă satisfacţie o lucrare în bronz (Portret), de un tânăr artist prea puţin cunoscut, *D. D. Anastasescu,* care denotă multă ştiinţă şi sensibilitate. Nici unul dintre criticii noştri nu a remarcat această lucrare, care ocupă un loc modest, în hall-ul sălii de expoziţie, dar care e una din sculpturile bune ale salonului.

Const. Baraschi expune două portrete, dintre care unul al profesorului dr. I. Cantacuzino, bust de dimensiune, asemănător, dar puţin adâncit ca spiritualitate.


Mihail Onofrei — Dem. I. Dobrescu

Mariana Beceanu-Medeleni — o statuetă şi un portret binişor studiat ca formă.

Borgo-Prund se repetă mereu în reliefurile sale în lemn, pierzându-se într'o perimată formulă primitivistă.

Al. Călinescu — un cap frumos patinat, convenţional, de serie, aşa cum întâlnim în raioanele de specialitate ale marilor librării.

Boris Caragea — un tânăr cu frumoase calităţi de compunere, dar care deocamdată se opreşte numai la anecdotic, la decorativ. Sculptura implică mai ales multă sensibilitate, putere de exteriorizare a conţinutului psihologic şi o deplină cunoaştere a *anatomiei.* Decorativul quasi-monumental e promovat în plastică de sculptorii care ascund în dosul acestei formule seci, neputinţa lor de a crea.

Claudia Cobizea prezintă un basorelief în gips „Sft. Gheorghe" şi un tors.

Mac Constantinescu, pe care l-am urmărit cu interes în ultimii ani, ne face să credem că astăzi mai mult cochetează cu sculptura. Am vrea să trăiască mai intens în materie, să frământe mai vânjos pământul, aşa cum îl obligă lucrările pe care i le cunoaştem din alte manifestări.

Ion Jalea — Tors

Margareta Depner — o compoziţie (Soarta), slab interpretată atât din punctul de vedere pur plastic cât şi spiritual.

I. Dimitriu-Bârlad — portret.

Cèline Emilian — trei portrete expresive.

I. Fekete — decorativ de bună calitate.

Maria Grigorescu — gips.

O. Han — un impresionant Eminescu în bronz, pe care artistul l-a mai expus.

Ion Irimescu reeditează, în lucrarea Compoziţie, o himeră de Paciurea. Mai personal în „Cap" şi „Machetă".

Ion Jalea prezintă un tors, studiu de căutare în antic.

Gh. Kelemen — Sf. Gheorghe.

Cornel Medrea desvoltă în Maternitate, o grea problemă de volum.

M. Onofrei, care a avut ce învăţa dela Bourdelle, expune un bust al d-lui Dem. I. Dobrescu, dinamic. concentrat.

I. Pantazi expune un cap cu multe greşeli de desen şi un Nud mediocru văzut.

Miliţa Petraşcu, atât în portretul d-nei Agepsina Macri, interpretat cu o înaltă şi rară nobleţă plastică, cât şi în cel al d-lui Em. Ciomac, ne îndreptăţeşte să credem în trăinicia artei sale.

Al. Plămădeală — un portret în lemn, academic studiat.

Ion Gr. Popovici, în lucrarea Adam, e încă sub influenţa profesorului său Jalea.


Celine Emilian — Radu Boureanu

Veturia Roiu aduce o expresivă figură în bronz.

G. Savargin — un portret al d-lui N. Iorga, sensibil ca formă şi frumos exteriorizat. Este una din puţinele lucrări bune ale acestui sculptor.

E. Serova-Medrea expune câteva lucrări mici, decorative.

F. Storck — portretul lui Macedonschi.

Iosif Szabo — medalion.

Elena Tălăşescu prezintă o vitrină cu miniaturi în bronz şi ceramică, dovedind pe alocurea gust în alegerea materialului şi a subiectelor.

Corneliu Themeli — un Prometeu viguros compus, dar de o dimensiune nefericită.

Vasiliu-Fălticeni — un portret bourdelleian şi un proect de friză.

Zsiga Ion — o Maternitate în gips, frumos stilizată.

H. BLAZIAN

Cetate...

Cetate sură sub cerul fumuriu,
Cineva în poartă o să bată.
Va fi târziu
Ca niciodată...

Un călător va poposi din zare
In drumul său nocturn.
Va bate tot mai tare...
Vor fi numai tăcerile în turn.

Cu visele cu care vag venise,
Mai departe poate va porni
Spre zi,
Cetate fără vise...

L. DIMU

De vorbă cu d-l Prof. D. Roşca

Profesor la Universitatea din Cluj şi autor al cărţii de filosofie „Existenţa tragică".

In tânăra mişcare filosofică românească, d. D. Roşca îşi are un rol bine precizat: d-sa aduce în tot ce scrie, pe lângă o documentare bogată, un ascuţit simţ analitic şi un fel sincer, neocolit, de a pune şi rezolva o problemă.

Ultima sa lucrare „Existenţa tragică", ridică o serie de chestiuni extrem de interesante. Am găsit de aceia, necesar, să-l văd pe d. Roşca pentru a afla dela d-sa anumite lucruri pe cari lectura acestei cărţi mi le-a sugerat.

Convorbirea a decurs în felul următor:

— *Ce credeţi despre iniţiativa Fundaţiei „Regele Carol al II-lea" de a crea o Bibliotecă de Filosofie Românească?*

— Acest gând al omului de occidentală cultură care e directorul Fundaţiei „Regele Carol al II-lea" este, cred, nu se poate mai bine venit.

Binevenit, pentrucă se produce în momentul când „Casa Şcoalelor", din lipsă de fonduri, nu mai e în măsură să sprijinească publicarea cărţilor de filosofie. Dar e binevenit mai ales pentrucă, după a mea convingere, prin încurajarea producţiei filosofice în momentul istoric prin care trecem, iniţiativa profesorului Alexandru Rosetti va putea aduce servicii mari tinerei noastre civilizaţii.

Fundaţia Regală şi producţia filosofică

— *Aţi spus: „încurajarea producţiei filosofice". Nu vi se pare că, în speţă, această expresie afirmă cam mult?*

— Nu.

Căci, date condiţiile materiale în cari se văd siliţi să trăiască la noi adevăraţii servitori ai spiritului şi ai culturii —„servitori", nu exploatatori şarlataneşti ai culturii! — posibilitatea de a-şi duce gândul în mijlocul marelui public pe care „Fundaţia Carol al II-lea" le-o oferă este o foarte reală şi foarte eficace încurajare la creaţie, în domenii, altele decât filosofia, îndemnul venit din această posibilitate — îndemn care, încă odată, nu e de loc de dispreţuit — n'a lipsit. (Există fonduri pentru publicaţii la diferitele „institute" universitare, şi fonduri similare la Academie). In ce priveşte filosofia, acest stimulent a lipsit până'n prezent aproape cu totul. Este fapt cunoscut că Academia noastră nu are până azi o secţie filosofică. Un Ion Petrovici a dus cu onoare, cu talent şi cu succes cuvântul filosofiei româneşti până la institutul Franţei, dar n'a putut vorbi încă în faţa Academiei Române... Se ştie apoi că nu se găseşte la nici una din Universităţile noastre un „Institut de Filosofie".

Există e adevărat, la Cluj, un foarte bine utilat „Institut de Psihologie". Administrat cu pricepere şi cu un rar talent de organizare de către d. Ştefănescu-Goangă creatorul şi directorul lui. Institutul a publicat din fondurile proprii o serie de lucrări ştiinţifice utile. Dar „Institutul de Psihologie" nu e echivalent cu „Institutul de Filosofie".

Universităţile româneşti împotriva filosofiei

Se prea poate că Universitatea românească n'are un astfel de organism în parte şi din vina celor ce erau chemaţi să-i dea fiinţă. Se poate însă ca această absenţă să se datorească în parte şi unei anumite atmosfere de animozitate, surdă sau gălăgioasă, care dăinueşte încă în Universităţile noastre împotriva filosofiei. *Presupusul* conţinut al vocabulului „filosofie" provoacă la reprezentanţii anumitor discipline predate la Universitatea noastră nervoase ridicări din umeri... Unele din motivele determinate ale acestei atitudini am încercat să le desprind într'un eseu publicat vara trecută în revista clujană „Gândul Românesc".

— *Vorbeaţi adineori de public cititor de filosofie. Credeţi că există la noi într'adevăr un „public" cu interes pentru problemele filosofice?*

Publicul cititor iubeşte filosofia

— Existenţa reală a unui astfel de public e azi fapt sigur de experienţă, nu numai hazardată şi necontrolabilă afirmare de credinţă.

Numărul destul de mare al scrierilor discutând probleme filosofice, numeroasele articole şi studii cu subiect filosofic din diversele reviste, studenţii numeroşi cari se înscriu la filosofie şi, şi mai numeroşii auditori ce umplu sălile de cursuri constituiesc dovadă incontestabilă că interesul pentru filosofie a crescut la noi faţă de ce era el înainte de război şi'n anii de lumească şi grabnică căpătuială ce-au urmat imediat după război.

In Vechiul Regat a existat un public cu interes pentru chestiunile filosofice şi 'nainte de 1914. Public restrâns, e adevărat, dar a existat. Astfel cum s'ar explica autoritatea de care s'a bucurat un Maiorescu (şi popularitatea cursurilor lui) şi prestigiul pe care l-au avut, după el un Ion Petrovici, pe-atunci foarte tânăr, un Rădulescu-Motru?

Ion Irimescu — Compoziţie

Situaţia filosofiei in Ardealul de eri şi de astăzi

Nu putem însă face o constatare similară şi'n ce priveşte Ardealul. Din motive pe cari nu cred că e nevoie să le expun aici, dar între cari şi-a avut partea sa însemnată şi influenţa ungurească — mentalitatea ungurească, cea mai aintelectuală mentalitate din câte cunosc! — Ardealul de dinainte de război şi cel imediat de după Unire a fost tot ce poate exista nefilosofic. Generaţiile acestui Ardeal au arătat interes şi-au dovedit priceperea pentru pedagogie, pentru filologie, pentru istorie, pentru politică, au considerat însă filosofia ca pe-un fel de „scrânteală"," iar interesul pentru ea drept dovadă sigură de... neserios diletantism. La cei mai mulţi din reprezentanţii acestor generaţii această credinţă dăinueşte şi azi.

Mi-aduc aminte cum, în liceul din Braşov, cel mai bun liceu românesc din Ardealul dinainte de Unire, lectura unei cărţi cu subiect cât de cât filosofic atrăgea după sine asupra elevului care îndrăsnea să comită o astfel de aberaţie ironia necruţătoare sau chiar persecuţia meschină a unor profesori cu prestigiul de intelegătoare inteligenţă şi de mari pedagogi. Dintre cei ce citiam ceva filosofie pe acea vreme, singur Lucian Blaga — care făcea lectură filosofică multă deja în liceu — avea curajul să-şi mărturisească păcatul şi să înfrunte supărarea venită din ignoranţă a pedagogilor cu prestigiu...

Dar această atmosferă ostilă faţă de preocupările de ordin filosofic, explicabilă într'o oarecare măsură într'un liceu, nu se termină la ieşirile liceului. Aceeaş mentalitate domnea şi'n Universitatea ungurească. In ce mă priveşte, am avut marele noroc să nu calc scările unei astfel de universităţi. Există însă anumite fapte concrete, pe cât de neimportante la întâia vedere pe atât de semnificative, şi revelatoare pentru spiritul general care a dominat trecutul unguresc al universităţii clujene. Iată-le:

Inventatorul de până la 1918 al bibliotecii seminarului de filosofie dela această universitate ne arată fără posibilitate de contestare că însuşi directorul seminarului era foarte puţin orientat în literatura materiei pe care-o propunea: Lipsesc din acest inventar lucrări de bază.

Caracterul aistoric al momentului de faţă

Una din notele dominante ale momentului istoric pare a fi caracterul lui *aistoric.* Vreau să zic că epoca de mari prefaceri prin care trecem arată, în multe şi esenţiale laturi ale ei, ruptură radicală de continuitate cu trecutul. Nu putem şti încă exact dacă războiul a determinat sau numai a accelerat această ruptură. Să ne mărginim a o constatat.

Pe trei din cinci părţi ale suprafeţei globului ruptura a fost deja îndeplinită. Semnalul l-au dat, cum bine se ştie, ruşii; i-a urmat, în forme nu prea variate, întreg continentul asiatic; apoi, în forme cu pretenţii de originalitate, Italia, Germania, America roosveltiană. Comunismul rusesc şi cel asiatic (comunismul poate fi foarte naţionalist: din momentul în care se vede ameninţat în existenţa sa particulară, un Stat comunist poate fi animat de sentiment naţionalist tot atât de puternice şi de justificate ca şi-un Stat de structură burgheză), fascismul, kemalismul, hhtlerismul şi, în substanţa lui, chiar şi roosveltismul [1]) presupun, toate, ruptură cu o anumită tradiţie istorică. Toate aceste mişcări nu se inspiră. în resorturile lor fundamentale, din tradiţia istorică a neamurilor în mijlocul cărora au luat trup; iar iniţiatorii şi conducătorii lor nu ţin de loc să fie glorificaţi pentru „simţul istoric" al lor. Dovadă elocventă: reformele pe cari le-au întreprins şi nenumărate declaraţii verbale foarte explicite pe cari le-au făcut. Şi nu e poate numai întâmplător faptul că toate aceste mişcări se sprijinesc pe tineri, adică pe oameni fără „trecut", fără „tradiţie".

L. B

(Urmează)

1) S'a spus că toţi observatorii perspicace că Rusia şi Statele-Unite sunt fraţi gemeni; că ambele sunt socialiste, însă, până'n prezent, pe căi, nu se poate mai diferite.

„Tufe şi Epuri"

„Moscova de Seară" povesteşte următoarea „istorie literară":

Personagiile:

Scriitorul Hansburg, încărcat de bani şi încununat de glorie, e autorul noului roman „TUFE şi EPURI" proclamat de critici drept „model de realism socialist";

Scribul Lucaşevici şi

Scriitorul Lubici-Coşura.

Locul acţiunii: Moscova, Tribunalul Urban, unde autorul „Tufelor şi Epurilor" a fost nevoit să respundă diferitelor întrebări în modul următor:

— Care a fost ocupaţiunea dv. între anii 1923-1930?

— Cream valori culturale.

— Şi mai precis?

— Rătăceam. Am servit la direcţiunea pădurilor. Apoi am trecut la literatură. Mi s'a aplicat atunci un articol...

— Care articol? Literar? Dintr'o revistă?

— Nu, un articol din codul penal...

Ce a făcut în cursul acelor ani scriitorul Hansburg, ce valori culturale a creat şi cu ce articol penal au fost sancţionate aceste valori, — tribunalul n'a izbutit să se lămurescă pe deplin... Un articol publicat de dânsul în memoria lui Neverov, a fost scris parcă intenţionat pentru ca cunoştinţele lui să-şi exprime, ruşinate, o părere:

— Hm... da... nu e un Turghenev...

Decis să devină scriitor veritabil, Hansburg a început să-şi caute un asociat. Şi-a ales un scrib — pe Lucaşevici. Acesta, deşi lipsit de talent, era totuşi bine intenţionat. Nu nădăjduia să facă din Hansburg un Balzac, dar căuta să-i predea meseria de scrib. Dealtfel, s'a păstrat un carnet cu probleme, date de Lucaşevici lui Hansburg, din care spicuim:

— provoacă Irinei o criză sufletească...

— împinge pe Irina în braţele vizitiului...

— fă din David — un parvenit şi un om de carieră...

Dar Hansburg conştient că nu-i un Turghenev, nu vroia să înveţe. Nu e lucru greu să publici un roman când ştii să scrii. O poate face fiecare Balzac de rând. Incearcă însă să te faci romancier când nu ştii să scrii! Iată unde un Hansburg poate să reuşească...

La marginea periferiei, într'un coteţ, trăia un bătrân scriitor, în vârstă de 63 de ani, pe care-l chema Lubici-Coşura, şi care fusese odinioară autor de poveşti pentru copii şi de romane istorice, şi care acuma era un cerşetor flămând şi rupt... E ceva neobişnuit? Ba e foarte natural. E o tradiţie. Un literat bătrân trebue să moară lângă un gard...

Hansburg îi propusese lui Lubici-Coşura:

— Hai să scriem împreună. Adică dumneata vei scrie, iar eu voi aranja publicarea la editura de stat. N'am decât să vorbesc la telefon unde trebue. Onorarul îl împărţim pe jumătate. Vom publica sub un pseudonim sau chiar sub numele nostru; e tot aia...

Lubici-Coşura a înviat; s'a lăsat antrenat de muncă. Nopţi întregi zămisleşte, ca în tinereţe, eroi şi eroine. Frumos scrie bătrânul literatură socialistă!... Iar dimineaţa vine Hansburg şi la rodul inspiraţiei lui Lubici-Coşura şi-i lasă trei ruble.

In scurt timp, primul volum „Tufe şi Epuri" s'a şi dat în lucru, la tipografia de stat.

— Va apărea sub semnătura mea. Destul cu pseudonimul. Am nevoe de glorie. Destulă glorie a avut Doetoevschi...

— Dar cum rămâne cu mine?

— Cum? Ai vre-o pretenţie? Doar e o plăcere pentru dumneata să poţi scrie ca în tinereţe. Ai trebui să-mi fii recunoscător că ţi-am dat prilejul... Când va apărea cartea ai o sticlă cu vodcă, dela mine...

Hansburg a devenit scriitor. Ia masa în „Casa lui Herzen", vorbeşte despre realismul socialist, obţine un apartament, petrece şase luni de zile în „Oraşul vilelor" din Goliţino şi, cu toate că are 40 ani, tună:

— Noi, tinerii scriitori... Noi, echipa de schimb... Noi, florile vieţii...

Iar cunoscătorii literari din casa lui Herzen dau grav din cap:

— O carte proaspătă... Simţi dela 'nceput un talent tânăr...

Iar talentul cel tânăr, de 63 ani, flămând şi rupt, zace în coteţ.

De mult Hansburg nu-i mai aduce bani lui Lubici-Coşura. De mult aconturile băneşti sunt înlocuite cu ameninţări. Pentru a speria şi teroriza pe un bătrân izolat de viaţă, acest „tânăr" potlogar recurge la un sistem de efecte teatrale: misterioase telefoane, misterioşi urmăritori în tramvae, misterioase scrisori, misterioasă moarte a unicului fiu al lui Lubici-Coşura...

Hansburg se poartă acuma scurt cu bătrânul:

— Volumul al doilea să-mi fie gata până la zi'ntâi!

— Dar trebue să mai complectez vre-o cinci coli...

— Le vei complecta. Doar nu eşti Babel sau Pilneac. Carne de cal ai primit, capete de scrumbii ai primit, pâine, săptămâna trecută, ai primit şi nu mai vrei să lucrezi? Te dau în judecată după codul muncii!...

Această grabă l'a şi înfundat pe Hansburg.

Lubici-Coşura vrând să dea gata romanul la termen, a intercalat în text câteva din nuvelele lui vechi, uitate.

Când indignaţii scriitori l'au chemat pe colegul lor „de paie" la interogator, ei dispuneau şi de vechile nuvele ale lui Lubici-Coşura şi de romanul „Tufe şi Epuri". Hansburg a fost întrebat:

— Nu cumva ai utilizat pentru roman şi nişte nuvele mai vechi?

— Nu.

— Poate că numai nişte schiţe, nişte crâmpeie?

— Niciodată. Nu sunt capabil de aşa ceva.

Atunci „talentul tânăr" a fost confruntat cu cărţile originale. Hansburg s'a apucat de cap:

— E o provocare! E o şicană! Lubici-Coşura a căutat să mă compromită intercalând în romanul meu nuvelele lui!

— Straniu lucru. El dispune de romanul d-tale ca de al lui?!

— Ce are a face? Romanul e gros. Nu pot urmări toate pasagiile...

— Da?... Tolstoi a scris şi el romane groase. Dar dacă cineva ar fi introdus numai zece rânduri acolo, Tolstoi le-ar fi observat. Iar dumneata n'ai observat o sută de pagini!... Ei, bine, ia să ne spui: eroul Tulumbasov, luat din nuvela lui Lubici-Coşura, nu mai apare mai târziu în roman?

— Desigur că nu.

Toţi îşi schimbară privirile:

— Atunci, Hansburg, nu numai că n'ai scris romanul dar nici nu l-ai citit măcar. Tulumbasov e doar figura centrală a volumului al doilea!

— Nu sunt obligat să-mi cunosc toţi eroii.

— Flaubert i-a cunoscut; dar dumneata, bineînţeles, nu eşti obligat...

Atunci au deschis cartea la mijloc.

— Aci aveţi mai multe texte latine. Ce înseamnă cuvintele acestea: *Justiţia Divină?*

— *E o rugăciune poloneză...*

. . . .

Această istorie pare a fi o fantezie bizară şi melodramatică de-a lui Eugène Sue sau Al. Dumas. Dar e sinistrul adevăr despre om, fixat de Balzac şi Dostoevschi. Un agramat, un sălbatec tejghetar speculează romane caşicum ar specula săpunuri.

Din nefericire, în literatura noastră sunt multe asemenea dedublări: la prima vedere sunt asemeni unor „tufe", în care se află „epuri" nefericiţi.

Nefericitul Lubici-Coşura şi-a numit romanul aproape în chip simbolic: „Tufe şi Epuri". Şi numai printr'o întâmplare aceastâ operă „realist-socialistă" a lui Hansburg n'a fost revelată şi de străinătate — ca o capodoperă, ca o realizare sublimă...

Şi, desigur, că niciodată nu se va cunoaşte adevărul asupra misterioasei morţi a unicului fiu al lui Lubici-Coşura...

Trad. de A. N.

INTREBUINŢAŢI INTOTDEAUNA
BI-OXYNE
UN DENTIFRICE SERIOS
PASTĂ SĂPUN
PUDRĂ
APĂ DE GURĂ

Andre Gide

Les faux monnayeurs

Povestea unei Alei....

Fragment

...Aş dori — zise Lucian — să istorisesc povestea nu a unui personaj, ci a unui loc, de pildă, a unei alei de grădină, ca aceasta... să povestesc ce se întâmplă de dimineaţa şi până seara... Aci vin mai întâiu bone cu copii, nurse cu panglice... nu-nu... mai întâiu oameni cenuşii, fără sex şi vrâstă, ca să măture aleea, să tundă iarba, să îngrijească florile, în fine să prepare scena, înainte de deschiderea porţilor, înţelegi?...

Apoi intrarea doicilor. Copii care se joacă în nisip şi se murdăresc; bonele îi bat. Apoi ora plecării claselor mici şi mai târziu a lucrătoarelor. Sau sărmani care vin să mănânce pe o bancă. Mai târziu oameni care se caută, unii care se ocolesc; alţii care se izolează, visătorii. Şi apoi, la ora eşirii şi a muzicii, marea mulţime. Studenţi, ca şi acum! Noaptea, amanţi; unii se îmbrăţişează, alţii se părăsesc plângând. Iar la sfârşit de tot, o pereche bătrână... şi de odată un răpăit de tobe... se închide. Toată lumea pleacă. Piesa e terminată! Inţelegi? Ceva care să dea impresia sfârşitului, a morţii... dar fără a vorbi de moarte...

Dar asta nu-i tot, nu-i tot, — reluă Lucien cu ardoare — aşi dori, într'un fel de epilog, să arăt aceiaşi alee noaptea după ce toată lumea a plecat, deşartă, mult mai frumoasă decât în cursul zilei; în tăcerea adâncă să slăvesc zgomotele naturale, murmurul fântânii, al vântului printre frunze, cântecul unei paseri de noapte. M'am gândit la început să fac să umble şi fantome, poate statui... dar socot c'ar fi prea banal! ce crezi?

PRIMII PAŞI

Oraşul depe ape...

Oraşul depe ape nu are cimitire
— Aicea apa 'ncue sicriele cu plumb —
Cei vii pornesc adesea spre larguri — în neştire —
Cum a plecat pe vremuri — corăbier — Columb...

Avânturile sfarmă corăbii vechi de stânci
— Sânt brâuri nevăzute şi stranii de coral —
Adesea poartă marea, târându-se pe brânci,
Căutători de perle, pe unde-va pe-un mal...

Oraşul îi aşteaptă cu casele de scânduri,
Iar vremea rătăceşte în bărci fără lopeţi —
Pe ape luna pune, ca umbrele de gânduri
Piloţi înalţi să cate tăcerilor tristeţi....

ION LAN

Printre participanţii la concursurile „Tinerimii Române"

Note fugare

Pe bulevard, dela liceul Lazăr până departe spre Victoriei e zarvă mare. Trec în cete gălăgioase băeţi şi fete dela liceele împrăştiate pe toate plaiurile ţării noastre. Ii privesc cu interes şi cu mirare în acelaşi timp. In costume naţionale — pestriţe — dau bulevardului un aspect nou. Grupele se îndreaptă sgomotoase — ca nişte gâşte — în pas mic, spre liceul Lazăr. Băeţi cu iţari de pânză albă — cu zeci de cerculeţe paralele şi cu căciuli cu pene albe, caută să meargă cât mai marţial, ca să facă impresie... la Bucureşti. Din când în când, unul îşi scoate căciula — de oaie ţurcană — trecând o batistă peste păr şi frunte, să-şi şteargă sudoarea, apoi o pune la loc, potrivindu-şi-o ştrengăreşte, pe o parte. Din Cişmigiu se revarsă spre bulevard — neîncetat — o mulţime de băeţi şi fete, venite cine ştie din ce colţuri de pământ românesc.

Ceasul dela liceul Lazăr a bătut trei ore peste douăsprezece. Pe încălţămintea celor care vin ca puhoaiele s'a depus un strat cenuşiu de colb, care-ţi arată cât de ahtiaţi sunt să cunoască acest oraş tentacular, Bucureştiul, despre care cei mai mulţi numai din cărţi mai ştiu câte ceva.

Mulţimea creşte necontenit. La fiece moment se adaogă un nou grup de elevi sau eleve. Circulaţia vehiculelor a devenit anevoioasă. Tramvaele sună exasperant. Clacksoanele limuzinelor, nervoase, le ţin isonul. E o gălăgie infernală. Şi cald, cald de te topeşti! Soarele arde de parcă am fi în miez de Iulie. O şcoală de fete cu placarda în frunte: „Liceul de fete Beiuş" vine veselă să privească felul cum decurge concursul la băeţi. Şcolăriţele poartă toate costume naţionale, cu o mândrie caracteristică. Au feţe sănătoase şi mine ştrengăreşti. S'au aşezat în faţa liceului Lazăr, pe trotuarul opus. Mă apropii de una din ele: o fetişcană blondă, de vreo optsprezece—nouăsprezece ani. E simpatică şi vioaie, are trup mlădios de liană şi ochi neastâmpăraţi. Părul îl ţine strâns o maramă neagră brodată cu mătase şi fir.

— Ei, dudue, cum vă simţiţi după concursul de azi dimineaţă?

Celelalte s'au apropiat curioase. O profesoară le priveşte şireată; cu bunăvoinţă. Duduia răspunde sburdalnică.

— Mulţumesc, bine! Dar Dumneata, cum te simţi? Crezi că o să faci ceva?

— Eu sunt optimist, din fire.

— !!...

— Dudue, la a VII-a, te rog, ce subiect s'a dat?

— La 7 jumătate?

Vorbise o alta. Era distrată se vede. Socotise se vede că am întrebat ce li s'a servit de dimineaţă. Zâmbesc discret. Nu voesc să observe amploarea gafei pe care o comisese. Altele o pun în curent, în grabă, despre ceea ce fusese vorba. Sunt enervate că le-a făcut o astfel de reclamă.

— D-l întreabă de subiectul care s'a dat la clasa VII.

Fata s'a roşit şi s'a tras la o parte. Duduia cu care m'am întreţinut oficial e de o sburdălnicie copilărească. Nu-i întrevăd precis cauza. Poate gândul unei aventuri neprevăzute în oraşul ăsta mare?!... Imi vorbeşte cu căldură, dându-mi titlul pe care îl cerusem. Mă retrag, mulţumind simpaticelor mele informatoare. Mai cu seamă blondinei. Mă chemaseră câţiva amici. Ah, ce rău mi-au făcut!

— Ei, ce s'a dat?

— O lucrare în legătură cu naţionalismul lui Bălcescu.

Cineva mi se adresează.

— Dar la a VI-a, vă rog, care a fost subiectul?

— Uite, dragă, eu nu am întrebat decât pentru clasa VII. Vezi, celelalte clase nu aveau de ce să mă intereseze. (Minţeam. A VII-a mă interesa din acest punct de vedere tot atât de puţin ca şi VI, V, IV, etc. Intrebasem de a VII-a, înţelegeţi din ce cauză. Deh, fete mai mari, mai frumoase; prevăzusem eu că fetişcana aceia blondă trebue să fie într'a VII-a).

— Vă rog, dacă nu vă supăraţi, întrebaţi dv., care a fost tema dată? Promit că o voi face. Cer însă un mic răgaz. Am de aflat ceva important.

Pe bulevard, dinspre str. Schitul Măgureanu vine o muzică militară. Nu o pot zări. Mulţimea a format un zid impenetrabil... Ceasurile au trecut de mult de trei, ora când trebuia să înceapă concursul. Totuşi, nimic nu s'a schimbat.

Participanţii stau pe afară ca şi la orele două. Cu singura diferenţă că acum sunt cu mult mai din belşug.

Alături de mine, un elev dela un liceu militar ţine ascunsă sub trench o caschetă, pe care se gândeşte, neîndoios, s'o substitue băştii din cap, imediat ce n'o mai fi în preajma şi sub privirile locotenentului cu care a venit. Muzica s'a apropiat. Insfârşit, o văd. E o muzică cercetăşească. Un adolescent de vreo douăzeci de ani duce o placardă: „Cohorta de cercetaşi... Tecuci". Se vede că a obosit. De aceea o ţine aplecată. Băeţii cântă un marş..., care nu prea seamănă a marş. Nu are grandoarea emoţionantă a unuia obişnuit. Un cercetaş în fruntea muzicei merge de-a 'ndaratelea, făcând celor care cântă semne înfrigurate. Degetele mânilor i se deschid, resfirându-se, apoi se crispează, înfigându-se în aer.

De fapt truda îi este zadarnică. Executanţii îşi ştiu partitura şi nu se prea „omoară" să-şi privească şeful. Atenţia le este concentrată asupra trotuarelor, unde caută ochiade admirative. Ii interesează negreşit „ţărăncile" frumoase, înşiruite în preajma bordurei trotuarului. Cel care mă rugase să aflu subiectul dat fetelor la clasa respectivă, mă acostează din nou. Ii fac plăcerea şi mă apropii de „liceul de fete Beiuş". Blondina a tresărit. Venisem iar. Pentru ce? Mister până atunci, sau poate îşi făurise în minte cine ştie ce poveste.

— Dudue, îndrăsnesc să vă deranjez din nou cu o întrebare.

— Mă rog, domnule, nu face nimic! ripostează blondina.

— Viu să satisfac dorinţa unui elev!

— ?!...

— Vrea să ştie ce s'a dat de tratat la clasa VI. Işi închipue că n'o să fie identitate de titluri, însă i-ar putea folosi eventual unele sugestii. Un capriciu oarecare, deh!

— Ca şi la d-ta adineaori! completează fetişcana cu ochii neastâmpăraţi şi marama cusută cu mătase şi fir.

— Adevărat: capriciu. Pe mine nu mă interesa subiectul. A fost numai un pretext oarecare.

— Aaaaa!!... Cu ce scop?

— Nu prea însemnat. Vream numai să-mi fac o impresie...

— Despre noi?

— Evident.

— V'aţi făcut-o?

— Evident.

— Mulţumitoare?

— Evident.

— Vasăzică nu v'a influenţat prea mult gafa colegei noastre!

— Nu! Am priceput. Domnişoara era...

— Fără reticenţe, vă rugăm!

— Bine! De acum înainte.

— Şi explicaţia la cea de adineaori! intervine alta.

— Lasă, dragă, nu te-ai lămurit încă? intervine o alta.

Fata dă din umeri. Cealaltă o trage de-o parte şi-i şopteşte ceva. (Poate nici ea nu ştie ce aveam de spus, dar, deh, de ce să facă impresie de „gâşte de provincie"?) Tânărul care îmi dăduse misiunea aceea, atât de plăcută pentru mine, mă privea disperat. Pe uşile liceului începuseră să intre concurenţii. Ii fac semn să se apropie şi-i repet subiectul. Se înfundă în gloată şi dispare. Ceasurile sunt patru fără ceva. Duduile trebue să plece. Cuvântul e de la profesoară.

— Noi ne ducem în Cişmigiu! mă lămureşte fetişcana blondă şi simpatică.

— Mergem cu barca? e nerăbdătoare alta.

— Şi eu trec să vedem cum decurge concursul.

— Credeam că ne însoţeşti.

In vorbele fetei blonde citesc regret. Câte iluzii nu are ea în inima care îi svâcneşte sub bustul micuţ!

— Voi veni, dudue! Intârzii câteva momente. Imi sunt necesare câteva notiţe dela concurs.

— La ce, domnule?

— Pentru un fel de reportaj!

— Serios? Ai să scrii toate astea?

— Evident.

— Şi cele ce am vorbit acum?

— Şi acelea.

Fata tace. E gânditoare. „O fi spus ceva care nu cadra?" Ii ghicesc acest gând.

— Vezi, dudue, cât mai stai în Bucureşti, profită. Sunt atâtea lucruri interesante de văzut!

— Cişmigiul, cu florile lui (ah, florile!) m'a fermecat.

Şi după o pauză scurtă.

— Câte frumuseţi aveţi dv. aici!... Şi mai ales atâtea ziare şi reviste literare!

— Mă rog, dudue, doar suntem în capitala ţării. Este şi necesar.

Ii dau mâna şi-mi iau „la revedere". Elevii au intrat la concurs. Pe fete le chiamă profesoara. Se duc în Cişmigiu, unde fiecare dintre ele a visat o plimbare — sub clar de lună, printre holdele de flori multicolore, cu un tânăr adorabil — şi îmbrăţişări voluptoase (ca cele văzute în filmele cu Greta Garbo şi Marlene Dietrich) în umbra sălciilor plângătoare, care îşi întind mlădiţele până la pământ.

*

Pe sălile liceului Lazăr e forfotă şi acum. Băeţii nu-şi găsesc clasele sau n'au loc. (Vai, ce ordine, ce organizare!) Intru într'o încăpere, care servise în timpul cursurilor de sală de muzică. Băeţii şi aci înghesuiţi.

Unii stau în picioare şi vor să scrie pe zid, numai să scrie. E însufleţire mare peste tot! Un domn tânăr împarte participanţilor câte o jumătate de coală de hârtie cu antetul societăţii: „Tinerimea română". Dă şi o informaţie: se va scrie numai cu creionul. Direcţia liceului se teme să nu i se murdărească parchetul. Il privesc: din cale afară de murdar. Nu a mai fost curăţat de ani. Cum rămânem atunci cu ordinul? Dacă, eventual, s'ar fi întâmplat un asemenea accident, Direcţia se cădea să fie mulţumită. Era prilejul să ordone curăţarea parchetului. Pe jos se răsfaţă o mulţime de fluturaşi strălucitori, albi şi aurii, desfăcuţi dela costumele fetelor, care de dimineaţă dăduseră tot aci soluţia la problema propusă. Către patru şi un sfert soseşte un domn inspector cu subiectul. Insfârşit. Bine c'a dat Dumnezeu!

— Cl. VII?

Răspunsul: un „da" puternic.

Domnul inspector e foarte jovial. Un bătrâior simpatic. Ceteşte de pe o fiţuică băeţilor titlul. Se face linişte. Din când în când, cineva cere o lămurire, care i se dă cu bunăvoinţă.

Din clase participanţii ies unii după alţii. Vorbesc serioşi. Pe bulevard este din nou aglomeraţie. Mă strecor şi traversez. Merg spre „Monitorul Oficial". Dinspre Cişmigiu vin râsete cristaline de fete. Imi aduc aminte de fata ceia blondă şi simpatică. Să mă duc s'o revăd? Imi pare rău, dar nişte interese capitale (ah, interesele!) mă rechiamă în alte părţi. Trec înainte şi regret încă odată. O s'o întâlnesc poate mâne la „Arene".

Nici a doua zi, n'am fost la „Arene". Se lăsase o căldură moleşitoare şi mi s'a părut că e mai cuminte să stau acasă şi să arunc pe hârtie povestea de ieri. Poate, duduia o va ceti şi mă va scuza că n'am venit, poate îi voi scrie. Unde?... Eh, aici e prost... Dar mi-a venit un gând salvator. Aşa dintr'odată: „Liceul de fete Beiuş". Dea Domnul să nu fie mai multe. Voi scrie în orice caz, d-rei.... d-rei.... Na, că am uitat cum îi zice. Sau mai bine zis nu am ştiut niciodată bine. Pe mine nu mă interesează deloc numele (atenţie duduilor!), ci fata în sine. Să ştiţi precis: îmi plac fetele frumoase. Simpatizez de preferinţă blondele. La nevoe bine înţeles şi brunele. Dar cu duduia mea cum rămâne? Tot n'am găsit o soluţie care să rezolve criza ivită. In orice caz voi trimite câteva exemplare din numărul ăsta la Beiuş pentru cl. VII. Dar, pardon. E inutil. Duduia mi-a mărturisit sincer:

— Cel puţin „Adevărul literar" îl cetim şi noi!

Şi a adăogat:

Cred că e unul dintre cele mai bune hebdomadare româneşti! Dumneata ştii altul? Am tăcut. Ceea ce înseamnează că aveam aceiaşi părere cu simpatica mea cunoştinţă.

Dar cu scrisul, tot nelămurit am rămas. Imi va răspunde?

A. C. APOSTOLESCU

Melancolie

De ce acelaş cer senin
Imi pare astăzi o pictură
Decolorată 'n biclorură
De sânge şi venin?

De ce îmi pare un concert
Stridente vaete sinistre,
De ce sclipiri de ametiste
Imi par un foc inert?

De ce parfumul roz de fragă
Miroase-a hoit şi-a putrigai
Şi floarea gris de mucigai
De ce mi-e dragă?

GH. ANCOROT



Mărunte

— A apărut în editura „Adevĕrul" volumul de portrete literare Oameni de d. *Lascar Sebastian.*

Cartea conţine 25 portrete ale celor mai de seamă scriitori şi artişti europeni, priviţi dintr'un punct de vedere cu totul personal şi care dovedeşte la d. Lascar Sebastian un talent deosebit.

— Din partea Fundaţiei „Regele Carol II" primim următoarele:

„Un ziar aduce Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II" grava învinuire de a fi trunchiat şi modificat unele versuri ale lui G. Bacovia, în ediţia Poesiilor *publicată de curând de Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II". Faţă de această învinuire direcţia Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II" ţine să precizeze că nu şi-a permis şi nu şi-ar permite să aducă vreo modificare în textul unui autor ce-l editează, în afară de cazul unei înţelegeri prealabile.*

In privinţa volumului d-lui G. Bacovia, d-sa este singur responsabil de modificările ce a găsit de cuviinţă să le aducă textului anterior al poeziilor sale. Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" s'a mulţumit să aleagă, de comun acord cu poetul, bucăţile ce figurează în volum. Incolo, rolul Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II" a fost de a supraveghia buna execuţie tipografică a coalelor date la tipar".

CITIŢI TOŢI AZI
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE —
JUSTIŢIE VENEŢIANĂ
de
FEODOR WEHL
Un roman de dragoste pe timpul dogilor.
Numărul mai cuprinde: „Pagina humorului". „Jocuri încrucişate"
Lei 4, Romanul complect.
La chioşcari şi librari.

Cereţi la toate librăriile
JAR
Ultima lucrare a marelui nostru romancier Liviu Rebreanu
Editura „Adeverul" Lei 80

12 LEI 280 pagini
„ROMANELE CAPTIVANTE"
Citiţi ultimele noutăţi:
AVOCAT DE DIVORŢURI
Romanul confidenţelor conjugale
STĂPÂNUL FEMEILOR
Pasiune! Mister! Acţiune!
La toţi chioşcarii şi librarii

Colaborări anonime

Eugène Dabit, tânărul șampion al romanului populist, autor al acelui *Hotel du Nord* care l-a făcut, pe drept, celebru în atât de puține zile, a dat tiparului și librăriei un nou volum intitulat „*Un mort tout neuf*" și subintitulat roman. In realitate este o carte ce se poate cu greu situa într'unul din genurile literare precis delimitate: roman, nuvelă, reportaj, etc. Căci „*Un mort tout neuf*" este din toate câte ceva și mai presus de orice, o scriere surprinzător și chiar turburător de lipsită de orice interes.

In decursul a vreo trei zile, moartea — survenită subit — a unui individ oarecare, ne dă ocazia să vedem defilând o serie de alți indivizi, tot atât de oarecare, pentru care aștepți zadarnic, întorcând paginile răbdător, să simți trezindu-se cea mai ușoară umbră de simpatie sau, măcar, de aversiune.

Dar nu vine nimic. Figuri șterse, situații șterse, un sentiment constant de inutil, de timp pierdut — și al nostru și al autorului.

Dar tocmai din această totală lipsă de interes se naște, până la urmă, o întrebare care pune o problemă deosebit de interesantă. Problemă ce nu are, însă, nici o legătură nici cu intențiile autorului nici cu ce bruma a realizat din ele. Pusă cu totul indirect, ea face să se nască o îndoială asupra însăși acestei lipse de interes care, te întrebi, dacă nu ar putea fi numai aparentă, adică pur subiectivă.

Diferența dintre *Hôtel du Nord* și *Un mort tout neuf* pare, la început, să fie imensă, atât de imensă încât nu-ți vine a crede că ambele cărți să fie opera aceluiaș scriitor. Dar curând îți dai seama că, din punct de vedere tehnic adică din acela al chipului de a prezenta materialul — atât cel omenesc cât și cel pur decorativ — procedeul în fond este acelaș: Eugène Dabit se mărginește a înfățișa o serie de realități fotografiate despre care nu se poate spune nici măcar că defilează prin fața noastră ca un film. Căci într'un film autorul poate să ia atitudine, să impresioneze în chip deosebit prin lumina sub care se plasează pentru a prinde acele imagini.

Atât în *Hotel du Nord* cât și în *Un mort tout neuf* autorul este invizibil. Nici un moment nu-i simțim prezența, el personal neintervenind în nimic și întru nimic. Desigur, și Flaubert avea, în linii generale, acelaș procedeu. Dar personagiile lui erau interesante, pasionante chiar, prin ele înseși. Frământările lor, decăderile lor, josniciile lor, erau pline de substanță vie. Aici nimic din toate acestea .Eugène Dabit întinde fotografii-cărți poștale privirii noastre care le trece în revistă.

Dar dece privirea noastră alunecă indiferentă pe cele prezentate acum în urmă, pe câtă vreme se oprea fascinată asupra celor dintâi ?

Când procedeul este acelaș?

Căci paginile din *Hotel du Nord* le-am devorat literalmente pe când pe cele din *Un mort tout neuf* le-am înghițit în silă.

Aci se pune turburătoarea problemă a colaborării anonime dintre cititor și scriitor, dintre sensibilitatea și aspirațiile unuia și intențiile și vederile celuilalt.

Intr'un recent articol din *Nouvelles Littéraires*, Montherlant se plânge de această colaborare pe care o socotește uneori primejdioasă și, în genere, iritantă.

Problema este însă mult mai complexă și cu aspecte numeroase.

Adevărul este că fără această colaborare, interesul celor mai de valoare opere ar scădea aproape pe jumătate. Fără îndoială, o carte excepțional de bună și adânc omenească se poate lipsi de orice complectare sau prelungire în adâncime, din partea cititorului, o astfel de carte coincidând, prin definiție, cu cele mai esențiale aspirații și proecții în afară ale sensibilității celui ce citește.

(Proecții vagi care au nevoe de un fel de panou-ecran unde să se contopească cu alte proecții mai consistente, pe ale căror contururi precise să le poată îmbrăca, căpătând, astfel, oarecum corp prin ele).

Sunt însă opere care confinate într'un gen de preocupări sau de substraturi sufletești mai deosebite, nu pot reprezenta aproape nimic prin ele înseși fără participarea cititorului care le întregește, le plămădește oarecum din nou, insuflându-le o viață mai aevea.

Dar aceste complectări nu pot veni decât de acolo unde există o comunitate de vederi sau de înțelegere ce dă naștere la o receptivitate specială.

De pildă: *Hotel du Nord* m'a pasionat fiindcă în paginile lui am regăsit atmosfera cartierelor și vieții aceleia atât de patetice din colțul de nord-est al Parisului: împrejurimile bazinului Villette, cheiurile canalurilor străjuite de o umanitate chinuită și în perpetuă frământare, atmosferă pentru care am simțit întotdeauna, personal, o atracție aproape bolnavă. Autorul nu intervenea nicăeri: prezenta doar fotografii. Dar fotografii care spiritului meu îi țineau acelaș limbagiu de o sumbră și emoționantă elocință ca și străzile pustii, fațadele oarbe la licărirea felinarelor verzi, dealungul cărora rătăceam adeseori nopți întregi. Și atunci mă gândesc: poate pentru acei ce au cunoscut mediul în care evoluează — dacă se poate totuși spune așa — personagiile din „*Un mort tout neuf*", pentru acei ce sunt legați, de cine știe ce amintire de trăire comună, de acest mediu, de această viață (care urcând o treaptă mai sus deasupra proletariatului, fără să ajungă însă pe aceea a burgheziei, chiar a celei mici, sunt lipsite de orice interes real) poate pentru aceștia, ultimul „roman" al lui *Eugène Dabit* să fie tot atât de interesant ca și *Hotel du Nord*.

S'ar putea spune:

— Dar bine, problema este veche și banală. Și pe deasupra și puerilă deoarece, astfel fiind lucrurile, în fond totul este foarte simplu: o carte bună este apreciată doar de cei ce sunt capabili de a fi interesați de lucruri de o anumită essență și calitate. Din moment ce pe aceștia îi lasă indiferenți o scriere înseamnă că acea scriere este lipsită de interes.

Realitatea nu este, însă, tocmai aceasta.

Dovada este că scriitori și critici excelenți cum sunt Henri Poulaille și chiar Thérive au primit extrem de elogios *Un mort tout neuf*, pe câtă vreme Edmond Jaloux, de pildă, îl judecă deosebit de sever, aproape dezastros.

Problema rămâne, prin aceasta, o problemă care e departe de a fi tocmai, tocmai atât de simplă.

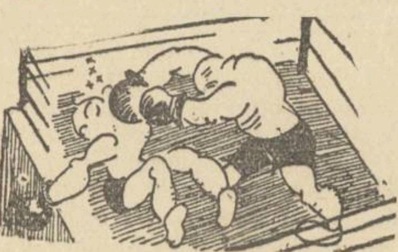
I. IGIROȘIANU



Literatura sportivă și sportul literar

de I. A. Bassarabescu

Țin dela început să fac mărturisiri de simpatie sporturilor de tot felul, ca să înlătur orice bănuială că le-aș fi dușman. Dimpotrivă, ele îmi evocă, din copilăria mea, orele foarte plăcute de gimnastică, dela liceul Sf. Sava, unde profesorul Moceanu ne învăța să sărim de pe trampliná peste un cal de lemn îmbrăcat în piele, să ne suim pe trapez, să facem la paralele flotarea; iar la fus, roata în coate; sau să admirăm pe câte un îndrăsneț care se aventura să execute *gigantica*, una din figurile cele mai grele pe atunci.



Eroul era aplaudat, felicitat; dar nu primea nici cupă de argint, nici medalie de aur, și nici altă recompensă, fiindcă succesul lui nu trecea dincolo de ulucile colegiului.

Și mai am și alte motive ca să-mi fie drag sportul, care orice s'ar zice, e o îndeletnicire foarte veselă, mai ales dacă ai isbutit să ieși din el cu capul teafăr și cu picioarele întregi.

Mi-e simpatic, fiindcă s'a priceput de minune cum să se dea pe brazda vremurilor: S'a ținut la pas cu progresele repezi realizate după războiu, a rupt-o la iuțeală cu tradiția și după ce a stat o clipă în espectativă în fața titlului cam anemic de „gimnastică suedeză", a renunțat la el, adoptând sistema modernă a numelor de import și și-a zis fără multe fasoane sport curat, deducând din acest substantiv și adjectivul respectiv: *sportiv-sportivă* precum și verbul a sportiza-sportizare.

Dar cuvântul n'a intrat singur în limba noastră. S'a prezentat însoțit de o întreagă suită de anexe, de care se vorbește atât de des, la radio și în gazete, în cât ne sunt servite zilnic, ca pâinea caldă, sub diferite nume, care mai de care mai exotice și mai neașteptate, ca: *match, box, foot-ball, ski, bobsleig, bob simplu, team, rugby, hockey pe ghiață, hockey pe iarbă;* sau sub formă de adjective adaptate la unele cuvinte după un procedeu cu totul nou, așa cum vedem în cuvintele: „Zăpadă prăfuită", când noi știam până acum că prăfuită poate fi numai o mobilă când a uitat fata din casă s'o șteargă sau „zăpadă cu crustă", „zăpadă întărită" și mai ales „zăpadă udă", calificativ care ne îndreaptă în mod legitim gândul prin antiteză la contrariul ei, adică la zăpadă uscată — ceeace n'ar fi tocmai departe de zăpada friptă a poveștilor glumețe.

Cum să urăști sportul în asemenea condițiuni mai cu seamă când știi că el vine sub forma aceasta tocmai ca lumina stelelor, din depărtări astrale: din fiordurile pline de basme ale Scandinaviei, din ghețurile cu



vulpi argintii ale Canadei și mai ales din țara Spleenului, a lorzilor miliardari și a regilor industriei moderne.

Ca o a doua Elveție, ne-am asimilat numai de cât, cu o adevărată lăcomie de organism înfometat toate metodele, toate uneltele, toate costumele de pe alte tărâmuri, uitând că Elveția o face din interesul de a-și îndatora turiștii ca să n'o părăsească pe când noi nu ne justificăm această nouă patimă decât prin vechea și tradiționala nevoie de a imita pe alții.

Da. — Nouă, Românilor, ne place sportul. — Și prin deducție — va trebui să-mi placă și mie, nu numai fiindcă și eu sunt Român, dar și pentrucă nu vreau să stric buna dispoziție a atâtor amatori de sport. Ii dau deci votul și aprobarea mea. Dar să vedem dacă apusenii, chiar și cei de la care el ne vine, sunt în totul de acord cu noi și dacă nu se găsesc și la ei personalități distinse, care — acolo — în țara sporturilor, în Anglia chiar, să nu privească cu îngrijorare la proporțiile pe care le-a luat la ei sportul modern.

Despre sport în Occident

Am citit de curând că la Londra d. George Gordon, președintele colegiului Magdalen din Oxford, cu ocazia publicării unui volum de cuvinte noui, ca anexă la celebrul dicționar englez din acel oraș, își exprimă în modul următor îngrijorarea asupra mulțimii cuvintelor de sport:

„Am fost îngrozit, spune d-sa, când am văzut cât spațiu ocupă în volum cuvintele noui despre sport. Nu mi-a plăcut niciodată că presa noastră consacră prea mult loc sportului..."

O spune pe șleau — el Englez — Englezilor săi.

Dar nici celelalte țări din apusul Europei nu sunt mai puțin îngrijorate de proporțiile pe care le-a luat, de la o vreme, această modă pornită depe țărmurile frumosului Albion și care azi a ajuns și la noi și o vedem peregrinând fără busolă pe dinaintea colibelor sărace din satele noastre de munte, unde babele se uită lung de pe prispă dând din cap, cu mâna sub bărbie, cu tistimelul strâmb, încremenite.



Și nu e nici prea recentă această îngrijorare. Ea datează din anii anteriori răsboiului și se pare că oamenii de înaltă gândire și de fin bun simț ai timpului ,au văzut și atunci în această agitație muschiulară nu numai un dezechilibru social și cultural, dar și un simptom trist pentru conservarea păcii.

Astfel în mijlocul sec. XIX marele filosof german Schopenhauer, acest aristocrat al gândirii, pentru care fericirea omenească se concentrează în contemplarea actelor frumoase și care recunoaște că nouă zecimi ale acestei fericiri sunt legate strâns de sănătate, după ce recomandă exercițiile moderate și viața în aer liber, condamnă excesul de jocuri de tot felul la care se dedă în deosebi o parte din omenire, citând din Lucretius următorul paragraf, privitor la oamenii fără ocupație și care se potrivește de minune tuturor vremurilor.

„Il vezi ieșind din palatul său — zice Lucretius — fiindcă i s'a urît acasă. Dar în curând, el se întoarce înapoi, căci nu petrece mai bine afară de cât în căminul lui. Apoi pune să-i înhame telegarii și-i mână în goană la moșia din apropiere, parcă i s'au aprins casele și-i dă zor să stingă focul. Dar abia ajuns pe pragul ușii, începe să caște și... sau se culcă și doarme dus, ca să-și uite urîtul, sau se întoarce iarăși în goană, ca să revadă orașul".

„Acest soiu de oameni — spune Schopenhauer — cât sunt tineri ,se îndeletnicesc cu puterea musculară".

El numește exercițiile corporale, saltul, trânta, danțul, scrima, călăria, jocurile atletice de tot felul ,chiar răsboiul — plăceri ale *iritabilității,* spre deosebire de acelea ale *sensibilității,* care sunt: contemplarea, cugetarea, compunerea de poezii, pictură, artă plastică, muzică, invențiile, filosofia, etc. și declară că, toate plăcerile ce nu sunt intelectuale, trebuesc .socotite mai prejos. Ele își au rădăcina în pofte, în speranțe, în temeri, în tendințe spre un scop oarecare și toate acestea nu pot fi lipsite de dureri, cu atât mai mult cu cât, rare ori se atinge vre-un scop, fără a aduce cu sine un grad oarecare de decepție; pe câtă vreme în lumea inteligenții nu stăpânește durerea, ci toate sunt supuse cunoștinței.

Filosoful german recunoaște însă că nici o plăcere intelectuală nu e accesibilă omului de cât prin mijlocul și în proporția inteligenței sale; căci *tout l'esprit qui est au monde est inutile à celui qui n'en a point.*

Și că prin urmare cel ce nu găsește trebuințe intelectuale— ci numai fizice — va căuta societatea celor care îi vor putea îndestula numai aceste din urmă trebuințe și nu pe celelalte.



Mai puțin de cât toate, el va cere de la alții vre-o deosebită capacitate intelectuală. Din contra, ori-unde o va întâlni, va primi-o cu antipatie, ba chiar cu ură. Căci fața de ea nu va avea de cât un sentiment supărător de inferioritate, ba încă și de o tainică invidie, pe care o va ascunde cu cea mai mare îngrijire și o va ascunde chiar și sie-și, fără alt folos de cât a o simți crescând până la turbare.



Și după ce arată că acest soiu de oameni nu acordă semenilor lor respect de cât după criteriul rangului și al avuției, al puterii și al influenții, care în ochii lor sunt singurele distincțiuni adevărate, la care și ei ar dori să ajungă, Schopenhauer conchide că toate acestea sunt urmări ale faptului că ei sunt oameni lipsiți de trebuințe intelectuale, că *lucrurile ideale* nu le pot sluji de petrecere, ci ei au totdeauna verve de cele reale pentru a scăpa de urît...

Francezii și sportul englez

Dar mult mai târziu, în anul 1915, adică după deslănțuirea răsboiului mondial, francezul Victor Bérard, profesor la Sorbona, în interesanta sa lucrare intitulată „*L'Angleterre et l'impérialisme*", arătând cu o leală sinceritate slăbiciunile și cusururile Angliei până în multe privințe în inferioritate față de noul staf industrial al Germaniei, descrie luxul și beatitudinea în care se complac profitorii industriei engleze constituiți în companie *limited, England and Sons,* al cărei promotor era Joe Chamberlain și spune — nu fără humor — cam ce fac acești mici regi industriali, când se întrunesc odată pe an la Birmingham, în consiliu de administrație, ca să-și întrebuințeze timpul. „Ii vedem mai mult fumând havane și mai rar semnând câte o hârtie, mai mult timp stând la masă decât să se ocupe de afaceri serioase".

Victor Berard îi numește „Ces Messieurs" și ne desvălue unele manii de care cei mai mulți suferă:

(Continuare în pag. VI-a)



Dezagregare

M'am risipit în lanurile coapte,
Cu arșița, cu luna și cu vântul
Și, ca să-mi caut gându 'n miez de noapte
Am scormonit cu mâna mea cuvântul.

Când toamna-i rea, ascult de-atâtea ori
Cum plâng în mine notele-i lichide
Și, dus pe aripi albe de cocori,
Străbat limanuri sacre și toride.

Adesea, când mă dăruiesc ispitei
Și 'nțelepciunea află mângâiere,
Mă doare ochiul blând și greu al vitei
Mânată 'ncet pe uliți, la tăiere.

Din seva mea iubirile și ura,
Ca perla și veninul, s'au dospit
Și mi-am întrevăzut pe rând făptura
In măști de bal și 'n monștri de granit

Dar, uneori, când sufletu-mi se sbate
In cumpănă 'ntre lut și Dumnezeu,
Aud chemări fraterne și uitate
Răzbind din ceasuri de 'ntuneric greu.

M. D. IOANID



„Unii colecționează orhidee, alții mărci poștale, alții edițiile din Ruskin sau Carlyle, nu ca să le citească, ci ca să le arate. Unii se dedau la jocuri sau la sporturi: biliard, tennis, box, etc., cărora le consacră în fiecare zi câteva ceasuri.



„... un șampion al rachetei sau al bilei,—iată ce ridică un om și face din el egalul unui baronaș. D. Jourdain, acum două veacuri angajase un profesor de dans și unul de arme. Și fiindcă d. Jourdain își luase și un profesor de filosofie și unul de muzică, ca să arate că protejează științele și artele, *Ces Messieurs* au pus și ei să se scrie la intrarea Muzeului lor principal aceste cuvinte săpate în marmoră: *Cu câștigurile industriei, facem să înainteze arta.*

„Iată-i — închee V. Berard — promotori ai artei și ai științei, tot așa cum sunt și ai afacerilor, dând pentru artă numai bani, dar nu și atenția și îngrijirile cuvenite”.

Ocupându-se apoi de educația burgheziei engleze, profesorul de la Sorbona constată că „puterea mușchilor și temerea de Dumnezeu sunt ultimul scop al educației acestei burghezii” și scoate în evidență sofismul sociologilor englezi, intrat în simțul comun al acestei națiuni care crede că: „în lupta universală, cei care biruesc și cresc în paguba vecinului lor, sunt totdeauna cei mai tari fizicește”.

Doctrina aceasta a format starea de spirit imperialistă: „Pentru a putea trăi, trebue să fii din ce în ce mai puternic și să impui puterea ta restului lumii”.

La această afirmare, V. Bérard răspunde foarte logic că: „Nici natura, nici naturaliștii n'au ținut un asemenea limbaj niciodată. Ei au zis și au arătat pur și simplu că concurența vitală elimină cu încetul — dar sigur — pe cei *mai puțin apți*, adică pe cei care nu știu să se adapteze condițiunilor mediului. Că cei mai apți nu sunt totdeauna nici cei mai mari, nici cei mai puternici fizicește. Mamutul a dispărut și elefantul piere, cu toată mărimea lui, pe când furnica continuă să mișune și să prospere. Mamutul roman, mongol și asirian au dispărut de mult, pe când furnica belgiană sau elvețiană va



trăi și de acum încolo și va prospera...”

Urmează apoi o critică severă a educației engleze. Fără să mă asociez în totul la părerile profesorului francez, nu pot să nu reproduc o parte a importantelor constatări ce face, mai ales că la baza argumentărilor sale rezidă simpatia față de Anglia și teama de izbânda la care ar putea ajunge Germania, care a adoptat metode și procedee cu totul democratice în lupta ei contra conservatismului Angliei aristocrate:

„Masa poporului englez nu citește nimic, absolut nimic, ci tează Bérard cuvintele unui observator american. Cei care din întâmplare citesc ceva, înghit romane interminabile, biografii, memorii, călătorii și ceva teologie, însă foarte diluată. Cei mai mulți se mărginesc la revista („magazine”) sau ziarul lor, și ziarele lor sunt pline — printre depeși și anunțuri — numai cu disertații sportive asupra matchului de a doua zi, sau cu amănunte îngrozitoare asupra crimei din ajun.

„John Bull e un om de aer liber, iar nu de biurou, un om bun pentru orice meserie, afară de studiu.

„Pe lângă Biblie și chestiunile biblice, Iohn Bull se interesează și de distracțiile pseudo-științifice și de combinațiile de înaltă politică sau de cele teologice. El cere părerea Sfântului Pavel asupra votului femeilor; socotește sfârșitul apropiat al lumii și înghițirea tot așa de apropiată a Rusiei de către China, cercetează viitorul canibalismului, etc.

„Sporturile au la el multă trecere. Își petrece ore întregi, urmărind și criticând — după gazeta sa obișnuită — peripețiile unei partide de *foot-ball* sau de *cricket*. Meditează, Duminici întregi, asupra sfaturilor lui Sandow, cum să devii puternic.

„Nimic nu e mai fatal vieții spiritului, zice un alt American, de cât Anglia actuală. Existența ei exterioară se învârtește numai în jurul plăcerii de a ucide sau de a vedea omorându-se unele lucruri, cum am zice. Viața intimă e numai club și mese. Casele de țară, care ar putea fi centre de viață intelectuală, sunt numai modă, sport și gastronomie. Pierderea de timp, rutina obligațiilor sociale, tirania opiniilor primite dela alții, nu îngădue nici răgaz, nici loc pentru meditație”.

Iar *Contemporary Review*, extrăgând morala evenimentelor de atunci, conchide: „Din criza prezentă, nimic nu reese mai puternic ca inferioritatea profundă din punct de vedere intelectual a acestui popor puternic și viguros, bine nutrit moralmente, dar atât de sărac în toate ramurile muncii spirituale...”

„Lăsând la o parte exagerația americanilor — zice V. Bérard — se poate spune că dacă educația și viața franceză produc diletanți și funcționari, educația și întreaga viață engleză nu vor produce de cât niște minunate animale omenești, oameni de lux și de curse, cu mușchii și temperamentul sdravăne, dar a căror întreținere e costisitoare, iar câștigul ce ei aduc, foarte mic”.

In numărul viitor despre „Stilul sportmanilor”, „Programele școlare”, „Manualele didactice”, „Sportul literar”. „Un atentat împotriva graiului românesc”.

I. A. BASSARABESCU



Cronica cinematografică

Intimită i

Filmul „Intimități” este al treilea dintr'o serie extrem de interesantă. Primul a fost „Contesa Lily” iar cel de al doilea „Trei și Una”. Este un gen nou și foarte subțire. Și mai are un avantagiu. Deși e de calitate bună, place totuși marelui public, ceeace ne permite să sperăm că producția va continua în acest sens.

Caracteristica acestor filme este, mai înuai de toate, de a nu fi teatru. Deși se vorbește relativ mult, accentul nu e pus pe cuvinte, ci pe aspectul vizual. Asta nu înseamnă că dialogul e prost. Dimpotrivă, replicele sunt extrem de spirituale. Totuși, elementul esențial al filmului îl constitue imaginile; și acest imagini reprezintă — dacă îmi este permis să spun — „peisagii psihologice colective”.

In „Intimități” este vorba de doi tineri cu temperament vulcanic și caracter imposibil. Francezul spune: „quand on a du caractère on l'a généralement mauvais”. Cei doi soți sunt tocmai în acest caz. De aceea se adoră și se ceartă tot timpul. Inceputul filmului îi găsește divorțați și recăsătoriți, fiecare în parte, cu alți parteneri. Dar hazardul îi face ca, în plin voiaj, — sau mai corect voiaje — de nuntă, să se reîntâlnească. Și atunci foștii soți nu pot rezista; fug împreună, părăsindu-și fiecare soțul cel recent. Tot filmul este ca un poem al certei. Indrăgostiții se desmiardă, glumesc, discută, din discuții se face controversă, din controversă altercație, din altercație bătaie, și din bătaie... iar divorț — după care firește, iar se reîmpacă, și o iau astfel da capo. Personajul principal nu-i un bărbat sau o femeie. Este un binom. Fiecare în parte n'are nici un sens separat. Ei trăesc în slujba acelui destin special care îi duce în mod ineluctabil dela pupături la păruială. Aceste cicluri de evoluție se repetă de mai multe ori — și tot filmul este numai asta. Filmul nu are, în „anecdota” lui nimic real. Povestea e o succesiune de întâmplări imaginare care au simpla funcțiune de a provoca evoluția binomului dela scene tandre la ședințe de box. Este un film oarecum simbolist, căci scopul unic e să ne dea cât mai multe asemenea „peisagii psihologice” reprezentând „cearta în sine”, sufletul gâlcevei și mecanismul general, schema dinamică a unei altercații. Iată de ce avem aci cinematograf adevărat și nu teatru filmat.

Este o formulă artistică asemănătoare aceleia din „Trei și una”. De altfel autorul scenariului — și probabil și al „ideii” filmului — este, în ambele bucăți, d. Noel Coward, un tânăr scriitor american care — dacă nu mă înșel — nici n'a împlinit încă treizeci de ani și este cel mai apreciat autor de comedii din Statele-Unite. Trebue deasemeni să recunoaștem că „Trei și Una” — regisată de Lubitsch — este superioară lui „Intimități”. Dar să nu fim ingrați: nu e vorba decât de o deosebire dintre foarte bun și mai puțin... foarte bun. Am fi încântați dacă filmul s'ar exploata mai departe și dacă ni s'ar da mai des asemenea bucăți de bun gust și de semnificație subtilă.

Comedia de situații psihice

Dar uitasem. Spuneam că „Trei și una” relevă din aceeaș formulă estetică. Intr'adevăr, tot farmecul filmului aceluia ***din urmă — care e actualmente*** *reluat la Cinema Forum — reiese din acele „situații psihice” foarte particulare isvorâte din ciudata și savuroasa camaraderie dintre cei doi tineri și juna lor muză. O altă situație remarcabil de comică e atmosfera de petrecere artistico-comercială dată în onoarea firmei Igelbauer. In toate astea nu-i vorba de situații curioase în sens vodevilesc, unde împrejurările, prin încurcături diverse, pun pe oameni în posturi paradoxale și în poziții neobișnuite. Nici de cum. Cei doi boemi sunt tot timpul în situația cea mai normală și mai potrivită cu felul lor de a fi; nu fac nimic excepțional, ci doar lucruri care-s în perfect acord cu obișnuințele și caracterul lor. In terminologia manualelor de poetică se înțelege prin „Comedie de situații” comedia vodevilescă, cu împrejurări istorice diabolic încurcate, cu chiprocouri și imbrogliouri inextricabile. Încă odată: în filmele de care ne ocupăm împrejurările, întâmplările acțiunii, evenimentele anecdotei nu joacă nici un rol. In orice împrejurări ,eroii noștri ar face niște lucruri tot atât de particulare și de extravagante. Și aceste lucruri ei le fac totdeauna „în doi”, și uneori „în trei”. Asta creiază situații pur psihice, care sunt savuroase peizagii morale.*

In manualele de estetică, la capitolul „comedie”, alături de cele trei genuri cunoscute: comedia de caractere, de situații și de moravuri, trebue să mai adăugăm unul: este „comedia de situații psihice”, pe care o numim astfel pentrucă accentul e pus pe psihologie, dar nu pe psihologia unor caractere individuale, ci a unei „situații” colective de caractere îmbinate și colaborante la un acelaș peizaj moral.

Și este meritul cinematografului american — Paramount și Metro Goldwin — de a fi împământenit în estetică această speță nouă.

Wilhelm Tell

Este un admirabil film. Minus câteva accente de un melodramatism cam desuet pe care le găsim în unele scene — de altfel puține la număr — filmul cuprinde vaste prezentări de masse și de grupuri bine compuse precum și exterioare de o frumusețe și de un grandios care reamintesc ceva din montarea „Niebelungilor”. Apoi atmosfera de patriotism — patriotism de cel bun și deci de cel rar, cu care nu suntem obișnuiți — este direct înălțătoare.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Concertul tenorului

C. Stroescu

In seara de Miercuri 16 Mai a avut loc la sala „Dalles” un concert de lieduri, *dat de d.* Stroescu. *Compatriotul nostru trece drept cel mai bun interpret al muzicii atât de subtile, care face farmecul acestor compoziții fine, ce sunt „liedurile”.*

Căci „liedul” face parte dintr'o muzică specifică și foarte grea. Pentru a cânta un „lied”, nu se cere numai voce, ci se mai cere ceva subtil, imponderabil, un suflet a parte și pe care nu-l au toți cântăreții.

D. Stroescu *este așa de bine dotat ca muzicant, încât acum câțiva ani Opera Comică dela Paris a recurs la el, pentru a pune din nou pe afiș capod'opera lui* Claude Debussy: „Pelléas et Mélisande”.

In orice limbă ar cânta, d. Stroescu *dispune de cuvinte ca de note și totul cântă, iar tenta generală este ca un fund de tablou, pe care artistul îl combină după genul bucății pe care dorește să o facă cunoscută publicului.*

Am apreciat foarte mult interpretarea atât de personală a cântecelor românești. In special țin să atrag atenția asupra frumoasei compoziții „Cântec de leagăn”, de I. Borgovan, *care a găsit în vocea* d-lui Stroescu, *tonalități duioase și extrem de impresionante.*

Ascultând pe acest mare artist, care face parte din protagoniștii artei naționale, mă întreb dacă nu se face un mare rău muzicii românești, ne oferindu-le catedre la Academia de muzică și declamație. Ce școală ar face d. Stroescu *și cum ar câștiga instituția care ar dispune de astfel de valori?*

Ce aport considerabil nu ar fi pentru cântul românesc și mai ales pentru răspândirea „liedului”, pe care nimeni nu-l cântă mai bine ca d. Stroescu!

Ce păcat că Ministerul Artelor nu captează pe toți artiștii valoroși, care întruniți într'o instituție de cultură artistică, i-ar apăra și justifica titlul pompos de Academie.

Când mă gândesc că de mult s'a **tocmit Conservatorul nostru cu mare**le Bizet *și nu l'a putut avea ca profesor de muzică la București!*

Dar să nu uităm că arta este o bogăție națională, egală cu tot ce e bogăție, ca valoare. Atunci, de ce să n-o tratăm așa cum se cuvine și să nu atragem oamenii care o impun și o fac să se înalțe?

I. PAL.

Cronica Șahului

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

PROBLEMA No. 719

— Din concursul internațional de probleme —

— Taygete — (2)

4 + 3 = 7

Ajutor invers 3 ‡

Selbstmatt 3 ‡ ; Hilfszüger.

PROBLEMA No. 720

Din concurs internațional de probleme

— R. S. I. — (3)

10 + 4 = 14

Invers 5 ‡.

Selbstmatt 5 ‡

PROBLEMA No. 721

de **S. Rosenfeld,** București
(inedită)

12 + 7 = 19

3 ‡

SOLUȚII

No. 708 *(Pauly* și *Thau)* Alb : Re5, Cb8, Pb3, c4, d6, e2, f4, f6, g6 și h5. Negru : Rd8, Th8, Pb4, c5, d7, e3, f5 și h6.— Mat ajutor invers în 4 mutări, Soluția : 1. Ca6, Rc8 ; 2. C×c5. Rb8 ; 3. Ce6, Tc8 ; 4. Cd4, Tc5‡.

Gemen *(cu Rd8 la f8 și Ta8 la g5).* Soluția : 1. Ca6, Tg4 ; 2. C×c5, T×f4; 3. Ce6, d×e6 ; 4. c5, Te4 ‡.

Gemenul regretatului nostru maestru W. Pauly întregește admirabil frumusețea acestei probleme desăvârșite ! (Red.).

No. 709 *(Fuhlendorf).* Alb: Rf4, Pf7.— Negru : Ra7, Th5, Ne2. Mat ajutor invers în 4 mutări. Soluția : 1. f8N, Ta5 ; 2. Ng7, Nb5 : 3. Rg5, Né8 + ; 4. Rh6, Th5‡. O lucrare simplă, dar plăcută (Red.).

No. 710 *(Herland).* Alb : Rd3, Dc7, Ta5 și f1, Ce1, Na3 și e2, Ph5. — Negru : Rh4, Na4 și a7, Pb7. Mat ajutor invers în 3 mutări. Soluția : 1. Nc5, Nc6 ; 2. Re3, b5 ; 3. Rf2, N×c5‡. Gemen (fără Tf1 și Na3). Soluția : 1. Dc3, Nc7 ; 2. Ta2, b5 ; Td2, Nf5‡. O frumoasă și grea compoziție a seniorului nostru ! (V. O.)

Am primit soluțiuni exacte la toate trei probleme dela d-nii V. Onițiu, Sibiu și I. B. Florescu, loco. Au trimis soluții exacte la problemele 708 și 709 d-nii H. Kahl, Lauenburg și P. Sola, Helsinki. Au trimis o soluție exactă la problema 709 E. J. van den Berg, Apeldoorn.

CORESPONDENȚA

Seluțiile problemelor publicate se vor trimite pe adresa redacției în termen de trei săptămâni dela apariția lor.

*

Besten Dank für Probleme an *T. R. D.* (Surrey), *C. M. F.* (London), *H. K.* (Lauenburg). *Z. Z.* (Budapest).

I. S. (Timișoara). Mulțumim călduros pentru problema trimisă, care se va publica. Așteptăm și alte lucrări tot atât de valoroase.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Cuvinte potrivite și... încrucișate

Editura „Adeverul“

ADRESA BASARAB DEMODAT ELENA
AMAN GA L D BONA BARUTU DODA DIDONA EPIMENIDE
MANA ANGELO OCOL UGER G ODOL EDIP R TAR UIMITE
ANIN RAFAEL NORA NET E ROUI NAN DI ELIN GATIT
NANI BI GE ALAC DA ACT BEL SIDEF RASA M URA
IDE IS BETON SECU G ORB NEA RAT
ADAP CERESC BUBA NARD F SAI A AIR ETIC GANE
RENI E ESTE UMIL T TAVA ACRA FARDEZ SISYPH I
CIUT ARSE N BILA P NEG CUI APARTE OCA OROPSI
ASMA NI COT ALAH SUITA T I IIE PACALA AI
ASTERNUT U BIFTEC DISC N MUNTE

FONF GOGOMAN HUMA HUBSCH JAVRA JALBA
FANFARA IC GOGA GOGOSI UMOR ABATORU IAZ OM G
ARIANISM O AROGA GARAT MILE L SILI RENTA VAIDA
ROND SPERT GIGEA RON OLAN INCHISA AL ILFOV
ANA ACEFAL A EN GHICA RANA MEA VOMI CE AGERA
ORA IDE UDATURA ARS AC SASALBIE LASI
FORMA AS T TOM IMINEI HANG HAP TNI T IM N
AC BESTIE AGIL G IO M OB H CERIGO TOPOR T STA
HYPERION ITE OI SUB HI I AZIL M NORA ALOE
MIE STA E ATEU ROD NO OLAN SAPCA O ETER
PISICA ALB GENERALATENTAT IASI INTERVERTIRE

Iată acum câteva definiții date cuvintelor din aceste careuri: A. — „Calificativ dat de pe pământ” (Ceresc). — „Un scriitor care a rămas popă” (Agârbiceanu). — „Vrea să aibă numaidecât mustăți, ca să și le radă” *(Adolescent).* B. — „Bubă decorativă” *(Neg). D.* — „Sfori cu rădăcină” *(Liane).* — „Nu se concepe fără gaură” *(Dop).* E. — „Reteveiu tăios” *(Pală).* F. — „Inghite pe nas și vorbește ca un sifon” *(Fonf).* — „Diminutivul tigrului” *(Pisică).* — „Tăiței și macaroane decorative” *(Arabesc).* — Sora siameză a Europei” *(Asia).* G. — „Soții cu zulufi și coarne” *(Oi).* — H. — „Pălărie retezată la ceafă” *(Șapcă).* — „Chelie de lână și bumbac” *(Bască).* I. — „Nume de prim-ministru începând cu vaiet” *(Vaida).* — „Inainte dau înapoi, dar îndărăt înaintează iute” *(Lași.)* L. — „Niște flori care încă n'au plâns” *(Lăcrămioare).*

N. B. In numărul viitor vom continua cu publicarea celorlalți deslegători.

Bilanțul reminiscențelor

Solii ironice fac iar demersuri
Pe lângă pana mea pensionară,
Evaporată 'n fund de călimară
Cerneala 'n doliu s'o lungesc ca dresu.

Visez din nou cavalerești eresuri,
Pe Pègas iar să pun picioru 'n scară,
Bătrâni oșteni, chemare de fanfară,
Imagini noui s'aliniară 'n versuri...

...Dar cin 'să sufle-asupra mea viață
Când muza mea, și ca o veterană,
Azi nu mai e de leac s'o leg la rană?!...

Adun trecutul risipit în ceață,
Mă simt un vas, ce-a curs degeaba 'n piață,
Cerșind spre slavă vinul cu-a sa vrană...

VASILE DORNEANU

Edmond Jaloux

Romanul — element de civilizație

Cei ce reprobă romanul, foarte numeroși mai ales în rândurile criticilor francezi, formați de disciplina clasică, adică de un simțimânt de școală, de categorie, lucru cu totul necunoscut criticilor străini — au considerat întotdeauna ficțiunea romantică drept un element de distracție și nu ca un element de cunoaștere sau de exaltare a individului.

Există totuși un punct asupra căruia aș vrea să atrag atenția cititorilor mei, fiind foarte puțin cunoscut.

Acesta-mi pare tocmai influența romancierilor asupra politicii străine.

Observația mea are la prima vedere înfățișarea unui paradox sau a unei glume. Lăsați-mă totuși să-mi explic părerile în această chestiune și veți vedea îndată că ele sunt mai puțin bizare și anormale decât par la prima vedere.

Rolul fiecărei țări în raporturile sale cu țările străine e mai ales acela de a-și creia o atmosferă generală de simpatie. Astăzi, când războiul, fără să fi devenit imposibil, e considerat totuși aproape universal ca ultima acțiune de întreprins, astăzi când războiul nu mai are nici o scuză, sau — dacă mai are una — trebue s'o căutăm numai într'un fel de desperare finală... națiunile nu mai pot conta pe teroare ca să se impună celorlalte, cum făceau odinioară Tinnor sau Gingis-Han. Așa dar popoarele au nevoie de-a convinge și nici de cum de-a amenința. La adăpostul acestei convingeri generale, națiunile își vor putea emite revendicările, vor putea să-și protejeze interesele, să semneze tratate de comerț și să creeze acorduri private. Toate acestea vor putea fi facilitate, dacă popoarele vor găsi aiurea un simțimânt de cunoaștere, care să le înlesnească aceste schimburi.

Dacă v'a interesat această problemă, ați putut observa desigur că, cu cât oamenii cu care ai de-aface sunt mai inculți și mai ignoranți, cu atât au idei mai sumare asupra diferențierii rasselor; adică vor considera cu atât mai mult pe străini ca pe niște indivizi extrem de diferiți de ei, totdeauna jumătate sălbateci. Această necunoaștere profundă a caracterelor naționale, aceste nepriceperi periculoase, fac de cele mai multe ori greoaie raporturile între popoare. Un călător nu posedă netoleranța unui mic burghez de provincie, care consideră suspecți chiar pe locuitorii Capitalei.

Aici intervine romanul ca element de civilizație superioară.

Un fapt e cert, — și anume: dacă Francezii s'au apropiat puțin de Englezi și ca urmare au renunțat la acea veche ură seculară, aceasta se datorește nu numai intereselor comune, ci și prin cunoașterea englezilor în cursul secolului XIX, mai ales după 1850 de către Francezi, prin intermediul romancierilor.

Vechea colecție Hachette, legată în roșu, a înmulțit în Franța raporturile familiare cu lucrările lui Dickens, George Eliot, Thackeray și a multor altor scriitori.

Cititorul de mijloc și-a format o idee cu totul diferită despre Englez, considerat puțin ironic sub vechiul regim. El a putut vedea până la ce punct se aseamănă indivizii celor două rase, nu în obiceiurile exterioare, care făuresc bariere de netrecut între oameni — ci în sentimentele lor adânci, în reacțiunile lor față de familie, dragoste, prietenie, natură și moarte.

De sigur însă că va putea întrevedea într'un fel de vârtej de imagini, Londra lui Dickens cu ceața sa, cu focurile sale multiple aprinse cu cocs sau lemn, digurile ploioase în lungul Tamisei, interioarele sale intime, restrânse, calde în care-și bea liniștit paharul de porto, un bătrân nobil sau un om de afaceri, în timp ce fiicele sale, roșii sau blonde, sprintene, prepară ceaiul. Acest cititor va auzi mereu cuvintele lui Micawber sau ale mătușii lui David Copperfield, glumele lui Dick Swiweller sau ipocritele discursuri ale lui Pecksniff.

Din contră, întrebați pe unul dintre cititorii de mijloc să vă spue ceva despre altă țară a Europei sau Americii, care n'au avut încă romancieri, sau ai căror romancieri n'au ajuns până la el. El va răspunde scurt, deoarece nu va poseda decât câteva noțiuni istorice sau geografice datând din anii copilăriei, vagi trăsături citite în jurnale, greve sau catastrofe de cale ferată.

Unul din avantajele pozițiunii excepționale a Franței în Europa în cursul secolului XIX, cu toată amintirea proastă — trebue să recunoaștem — lăsată pretutindeni în calea lui Napoleon, a fost mai ales extraordinarul ecou al marilor noștri romancieri romantici.

Victor Hugo, Balzac, Georges Sand, Eugène Sue, Alexandre Dumas tatăl, ne-au cucerit mai multe suflete decât orice cuceritor, decât oricare ministru.

Vechea societate rusească a fost formată în întregime de romancierii francezi.

Se poate spune — în ansamblu — că cele trei țări mai populare din Europa — vorbesc în chip cu totul general și nu dintr'o singură împrejurare, — creiate de actualitate și turburate de politică, sunt Franța, Anglia și Rusia. Dacă Germania a primit la începutul anului 1914 un astfel de sprijin moral în cele trei țări nordice, nu e numai din cauza propagandei și prin relațiunile călătorilor și comercianților, ci și din cauza imensului credit, pe care-l avea literatura germană în Scandinavia și prin primirea pe care Germania o făcea romancierilor scandinavi.

Din contra, se poate spune că romancierii germani n'au pătruns nici odată în Franța înainte de 1914. Câțiva nu sunt cunoscuți la noi decât după războ.

O carte ca „Anii de ucenicie" și „Anii de călătorie ai lui Wilhelm Meister", care e o operă de experiență și poezie, care ar fi trebuit să fie universal citită, e aproape necunoscută la noi. Cât nu datorește Elveția, din acest punct de vedere, scriitorilor actuali care au trecut frontierele!

O curioasă observațiune a fost făcută în cursul războiului de către serviciile de propagandă franceză în țările în care influența noastră era nulă și în care au fost introduse cărțile noastre.

Primul articol cerut a fost vinul, apoi rochiile. Acestea sunt vizibil cele două produse asupra cărora se exercită în primul rând influența franceză.

Fiecare țară are interes, în actualul joc de conflicte și intrigi, a face cunoscut celorlalte ce are uman, căci de cele mai multe ori prin politica sa externă — și asta se aplică la toate națiunile — pune în evidență mai ales partea administrativă și rebarbativă, ca să nu spun neumană!

Aș vrea ca cititorii mei să fie pătrunși de aceste adevăruri, care ar trebui să fie curente și controlate de fiecare în parte. Aș vrea însă mai ales ca ele să devină unul din punctele de vedere ale oamenilor politici când au de organizat în jurul națiunii lor o atmosferă de înțelegere și prietenie.



Cărți și reviste

America văzută de un tânăr de azi

Pânza deasă de reclame colorate violent, țesută cu yankee hărnicie, ascunde ochiului european realitățile intime, adevărate, ale lumii americane. Cunoaștem așadar viața adevărată a Americei, numai prin filtrul numeroaselor prejudecăți strânse în jurul său.

Cine, de aici dintre noi poate spune cu certitudine că înțelege și cunoaște America, așa cum cunoaște oricare altă țară europeană de mare cultură? Mai mult ori mai puțin adânc, despre fiecare națiune și cultură europeană, știm ce este și ce reprezintă în fața lumii și în fața istoriei. Probabil și pentrucă am fost interesați printr'o mai strânsă conviețuire. Nu se poate tăgădui aportul interesului — și când spun interes, înțeleg și acel interes dezinteresat care se arată față de lucrurile spiritului, cum sunt cultura și arta — în geneza cunoștinței umane. De aceia pentru noi Europa nu mai e interesantă prin latura necunoscută, ci prin inventivitate și creație.

Dar despre America? E ciudată prejudecata curentă despre această imensă parte de lu-



P. Comarnescu

me. Fiecare dintre noi avem impresia că știm ce este America și cum sunt oamenii ei. Și încă cu câtă siguranță de sine o afirmăm! Parcă fiecare ar vrea să spună: o lume superficială, puțintel ridicolă în grandomania ei, neinteresantă prin cultură și atrăgătoare doar printr'o seamă de excentricități care au făcut ocolul pământului. In acelaș timp, un zâmbet ușor vrea să însemne superioritatea noastre inatacabilă față de cetățenii lumii noi.

Mie mi se pare că această atitudine, oarecum generală, comună tuturor europenilor, trădează mai de grabă suficiență decât naturală superioritate intelectuală. Deoarece dacă am controla bine și serios temeinicia acestei impresii, am vedea ușurința din care se degajează ca de fapt.

Fără a stărui prea mult asupra originilor acestei prejudecăți despre inferioritatea Americei față de bătrâna Europă, al cărei prestigiu, ca și al Asiei, provine și din lunga tradiție istorică, trebue să remarcăm o sursă din care mi se pare a deriva ea: literatura. America, evident că nu strălucește în această privință. Nu, pentrucă nici n'a avut vremea trebuincioasă și necesară unei cristalizări definitive și tihnite. Este doar „lumea nouă".

Intrebăm însă, afară de aceasta: constitue literatura, oricât de autorizată și superioară mărturie ar fi ea, singura cale de cunoaștere a unei lumi? Categoric, nu! Indeosebi pentru o lume tânără, nu. Literatura este fructul copt în liniștea târzie a maturității. America n'a avut încă vremea să fie matură, pentrucă e în faza tinereții, deci în faza virtualului, a tuturor posibilităților. Până să ajungă la acea liniște necesară creației literare și întoarcerii privirilor asupra ei însăși, mai trebue să trăiască și să experimenteze, așa cum face acum. Să nu judecăm deci pe Americani, prin literatură numai. Ca și pe Rușii din Rusia nouă, nu-i putem pătrunde numai prin această mărturie incompletă și nedesăvârșită din lipsă de timp și din surplus de viață.

Toată noutatea, puterea de creație, și valoarea Americii se concentrează în intensitatea cu care trăește și experimentează. Or, aceasta nu se poate ști judecând comod dela distanță, ci numai văzând de aproape, cotrăind viața și înțelegându-i pe îndelete.

Este ceiace a făcut Petru Comarnescu, în cei doi ani de ședere printre oamenii dinamici ai lumii noi.

Iubitor de veșnice opoziții, comparații și sinteze, stăpânit de o mare curiozitate și nesecată dorință de cunoaștere și înțelegere a oamenilor și lucrurilor, sedus de realitatea exterioară și pitorească, fără a uita de aceea interioară, Petru Comarnescu s'a încumetat să descrie America așa cum a asimilat-o în cei doi ani de conviețuire tinerească printre Americani.

Cartea sa „America văzută de un tânăr de azi," mai mult și mai substanțial decât „Homo americanus" mi-a conturat într'o viziune cuprinzătoare o lume pe care înainte n'o cunoșteam, sau în orice caz o judecam altfel. Mai superficial și distant.

Eu nu pot spune decât un lucru, după lectura ei: *America nu este o lume de disprețuit.* Dincolo de naivitățile simpatice, se ascunde o lume esențial dinamică, o lume nouă, plină de avânt, caracteristică prin generozitatea-i unică, și interesantă prin tendințele și încercările sale variate. Altă concepție de viață, care este a unei omeniri viguroase, neblazată, neepuizată, cu alt mod de înțelegere a lucrurilor și cu altă atitudine. Prin ce însă, „inferioară" nouă, de dincoace de ocean? Prin noutate ori prin lipsa de spiritualitate? Această ultimă noțiune nu-mi spune prea multe aplicată la Americani, la această virginală omenire, al cărei aport nu va fi numai tehnica și mecanizarea vieții.

Curentele și dispozițiile de idealism pe care le descrie în fugare linii Comarnescu, vorbesc și de altceva. De ceva care în viitor, nu este exclus să încercăm și noi luându-ne după ei.

Cartea lui Comarnescu îmi mai spune încă un lucru: pentru a înțelege America și pe oamenii săi, se impune o atitudine egală cu aceia recomandată de bergsonism: de simpatie, de stare virginală a înțelegerii, de atitudine deschisă și primitoare. Atunci n'am mai condamna cu atâta ușurință o lume cu mari și neprețuite bogății sufletești, neremarcate de un excesiv și intolerant spirit criticist.

Această atitudine, mi se pare că a avut-o Petru Comarnescu. Cum singur se caracterizează, probabil din teama de a nu lăsa ca cititorul să creadă altfel, Comarnescu este „un tânăr curios, disponibil, proteic, renunțând la fericire pentru cunoaștere și la liniștea înțelepciunii pentru fervoarea dramatică a vieții și a lumii în care vrea să rătăcească îndelung, tot pentru dumerire". Din această cauză cartea sa nu este propriu zis un reportaj, ci și un jurnal intim. Tot după definiția proprie, ea este „expresia felurit mijlocită a unei memorii care și-a legat de ființa ei pură atâtea suferințe, bucurii, imagini, fantezii și idei, pe care, de teamă de a nu le pierde cât și din nevoia de a-le împărtăși, le-a înregistrat în paginile ce urmează".

Cartea sa nu este deci un reportaj adevărat, pentrucă îmbină observația cu reflecția, pentrucă nu insistă asupra amănuntului, pentrucă este o descripție grăbită și mai ales pentrucă autorul nu se uită de loc pe sine, amestecându-se necontenit în descripție și deviind atenția și interesul. Desigur pentrucă sunt impresii în mare parte trăite și pentrucă, e cum se zice în titlu, tânăr de azi.

Or, în reportajul adevărat și curat se cere ca tu să dispari în fața lucrurilor pentruca acestea să se vadă mai bine și nealterat. De acest fel de obiectivitate foarte prețioasă, Comarnescu nu face prea mare lux.

Cred că dacă ar repeta descrierea celor văzute, ar spune altfel lucrurile.

Ca „tânăr disponibil", se caracterizează printr'o mare mobilitate, care ține în fapt de esența reportagiului.

Cartea sa e totuși și reportaj, pentrucă, după cum tot d-sa ne spune, și cum o putem controla și noi de altfel, literatură, critică, istorie, filosofie au fost întrebuințate pentru a descrie idei, oameni, acțiuni, observații și emoții. Momentele epice se înlănțuesc cu confesii subiective. De aci, un diletantism simpatic.

Nefiind un reportaj pur, nici un jurnal strict intim, cartea sa este mai interesantă decât acesta din urmă și mai savuroasă decât cel dintâi.

Fără a compara pe Comarnescu cu un Jack London cum a făcut-o nu știu ce mare stea ziaristică, voiu observa că este un observator de calitate. Iar cartea sa despre America, o carte interesantă, apropiindu-te și de autor și de America.

N. TATU



— Vreți o fotografie a d-voastră cu soția.
— Dar nu-i soția mea.
— Atunci poate doriți clișeul...

La ordinea zilei: BUFET-ȘOSEA

Cronica literară

Sergiu Dan, Arsenic, Roman, edit. „Cultura Națională", premiul „Tekirghiol - Eforie"

Punctul de vedere inclus în acest roman al unui exponent al tinerei generații (*„Antologia poeților tineri"* ne informează: *„Sergiu Dan,* născut la *Piatra-Neamț în 1903"*) pune în discuție încă odată stadiul la care a ajuns și formele pe care le-a luat nihilismul european — filiala București —. Acest nihilism, studiat de noi în *„Cuvintele de dincolo"*, recentul volum de versuri al lui Demostene Botez (vezi *„Analize"* în *„Viața Romînească"*, 1934) a devenit, după impresia noastră, un fel de axă polarizatoare pentru ultima generație de scriitori români.

Sergiu Dan este un reprezentant — după cum vom vedea atipic — al acestei stări sufletești, care decimează normala euforie și frumusețile vieții împrumutând un rictus dureros și o oglindă diformantă interpusă între lumea exterioară și contemplație.

Negația este forma superlativ incomodă a spiritului uman.

Ca multă lume, Sergiu Dan a debutat cu încercări dogmatice: „Viața *minunată* a lui Anton Pann" (1928). Adjectivul subliniat transcrie prospețimi psihologice și o candoare apusă, o euforie cariată de viermii îndoelilor metafizice și al unei table de valori morale răsturnate.

Dogma și sistemul sunt făgașuri tradiționale și ineluctabile ale vieții interioare. Inaintea negației a fost afirmația. Negativismul este rezultatul unei perplexități intelectuale sau o tară vitală.

Formația eminamente franceză și o clasicitate înăscută apropiaseră pe adolescentul Sergiu Dan ce cei doi prinți ai dreptei politico-literare franceze: Charles Maurras și Léon Daudet. In primul, gânditor de înaltă clasă, găsea raționalismul pozitivist și binefacerile unui sistem bine închegat care dă răspuns la multe din întrebările lumii și vieții. Lipsa penumbrelor și a cețurilor din *Arsenic* sunt rezultatele acestei frecvențe. De Léon Daudet îl lega, cu siguranță, sarcasmul pamfletar, varietatea infinită a temelor, fronda și suculența rabelaisiană.

Fructul acestei etape a fost viața apologetică și romanțată a minunatului Anton Pann (în colaborare cu d. Romulus Dianu), luat ca pretext pentru a comenta și refuza pașoptismul muntenesc.

Romanul Anton Pann al tinerilor scriitori poate fi considerat ca un pamflet de stil și concepție neojunimistă îndreptat contra neobonjuriștilor din preajma anului 1928: o caricatură a formelor de tranziție dintre cele mai reușite; bonjurismul subtil satirizat; nostalgia lumilor organice cotropitoare; refuzul lui *status quo;* reîntoarcerea spre evul-mediu.

Pentru un spirit de o scânteietoare mobilitate și larg deschis bucuriilor ineditului, o asemenea etapă nu putea fi decât trecătoare. Veninul lui Gide — alt maestru — cerea alte antitoxice nouă. De-altminteri, interese de clasă cât de îndepărtate nu avea cu neojunimismul pentru a-l reține pe o poziție drastic conservatoare. Inchistarea timpurie era de neconceput pentru o minte avidă, care purta și stigmatul magnific al mobilismului unei clase de negustori cu vechime de trei milenii, fixată în ultima etapă politică în democrație, parlamentarism și internaționalitate. Strâmtul șovinism trebuia să-i repugne și devenea incompatibil cu interesele elementare de clasă. Oricât s'ar dori un scriitor eliberat de contingențele clasei, ele colorează în mod fatal atitudinea sa filosofică, politică și morală.

Poziția culturală conservatoare poate fi comodă și tipică pentru mica burghezie rurală (Kulaci) sau pentru descendenții autohtonei aristocrații de sânge. Acești domni pot refuza pașoptismul progresist în numele pitorescului național simbolizat în Anton Pann. Reprezentanții altor clase au alte atitudini față de revoluția dela 1848, în conformitate cu interesele și aspirațiile lor, care nu coincid cu interesele latifundiei expropriate sau cu ale micii burghezii rurale conservatoare.

Atitudinea spirituală din *Anton Pann* (1928) a lui Sergiu Dan era factice și livrescă.

Declanșarea crizei mondiale (1929) a răsturnat și modificat multe poziții, nu numai economice, ci a avut un ecou prelungit, câteodată cu urmări tragice, în sânul creatorilor de cultură.

Intre *Anton Pann* și *Arsenic* există o deosebire fundamentală de atitudine, de ton, de stil, de perspective.

Doctorul Filimon — eroul romanului și un fel de *alter ego* al lui Sergiu Dan — poate fi plasat cronologic prin 1931; l-am cunoscut și eu; aș putea da chiar oarecari referințe. Multe aventuri ale lui le pot intui nu numai prin husserliană contopire, ci grupa prin metodă istorică.

Doctorul Filimon este un tânăr specialist în branșa lui, exercitat cu îndemânare la Paris, aruncat de valul crizei mondiale într'o mahala bucureșteană. Se întâlnește la cofetăria „Barcelona" cu prietenii; comentează și trece ca peștele prin apă în capitolele multiplelor și vagilor aventuri ale localnicilor. In fond: nu are aderențe organice; nu simte afinități; este distant; nițeluș ironic; fatalist; ajuns ca o leibnitziană monadă fără ferești cu o cută amară în jurul gurii; cuminte și febril.

Din *Arsenic* se poate strălucit reconstitui tipul intelectualului român între 1930 și 1934. Zgâlțâiala brutală a crizei l-a scos din culcuș. Stilul lui de viață este periclitat. Societatea nu mai are nevoie de el.

Refuzând a se decide pentru isteria semidoctă a diversiunilor politice, cu josnice ranchiune de mici burghezi turbați, observă cu surprindere și decepție infinită imposibilitatea integrării într'o luptă pentru un viitor îndepărtat, fie al societății, fie al lui personal. Pentru așa ceva se cere credință fanatică, iar fanatismul este harul naturilor simple și simplificate; se cere tenacitate și sistemă, care contravin nihilismului său funciar atitudinal.

Ce rămâne intelectualului de făcut în epoca de criză?

Sunt trei răspunsuri:

1) delectarea în incapacitatea luării unei atitudini și a unei decizii interioare (cartea tipică : *Intoarcerea din raiu* de Mircea Eliade) ;

2) resemnare sau dispariție (cei mai eroici);;

3) trâmbițarea dilemelor tragice (Emil Cioran) sau fundamentarea superioară a acestei stări de spirit (D. D. Roșca, *Existența tragică,* Edit. Fundațiilor Regale, 1934, operă profund simptomatică, aproape un manifest).

Din această criză a generației (criză legată de evenimente mondiale) incapabilă sau refuzând de a se integra ori de a-și găsi o bază intelectuală într'o societate lichefiată (unde hotărârile supreme pornesc din Occident și zarurile se aruncă pe alte mese decât ale opiniei publice), Sergiu Dan s'a salvat interior pe altă cale.

A ridicat ironia la rangul de principiu conducător în viață. Intr'un impas analog, romanticii germani au făcut la fel. Mai târziu, Sören Kirkegaard a arătat pe larg, într'o teză de doctorat rămasă celebră, motivația și treptele acestui proces intelectual, în care „ironia" devine stea polară.

Dacă dogmatismul maurrasian fusese un dogmatism din capriciu sau poate din disperare metafizică, ironia este refugiul disperării unor prăbușiri interioare.

Doctorul Filimon refuză, cum au refuzat mulți dintre tovarășii săi, o atitudine virilă și luptătoare. Virilitatea și-o cheltuiește la locul cuvenit. Poate fi luptă într'o societate lichefiată și pe un teren slab ca o piftie? Doctorul Filimon nu este dezabuzat, fiindcă cunoaște inanitatea acestei conduite și, apoi, este prea tânăr și vital. Ca și melcul, se retrage numai în cochilia vieții private, așteptând trecerea Simunului secetos. Nu mai e toboșarul credințelor. Zilele și orele i se înșiruiesc ca mărgelele pe ață. Dezaxarea ajunge câteodată la paroxism. Dar ea se rezorbă încetul cu încetul în miile de nimicuri ale cotidianului, până când ajunge la acea detașare ironică a eroului principal din *Arsenic,* atât de românească și atât de fundamentală.

Această stare de spirit este stăpânită cu virtuozitate până în cele mai mici amănunte de către Sergiu Dan.

O dramă construită dintr'un material analog se întâlnește și în romanul citat mai sus al lui Mircea Eliade, care a avut un atât de sgomotos succes.

Din *Arsenic* și din *Intoarcerea din raiu* se pot extrage două metode variate, se pot studia două temperamente care reacționează felurit la explozia aceluiaș șrapnel: criza unei generații intensificată de o criză generală a sistemului politico-social.

Sergiu Dan și-a ales partea leonină a ironiei și cenușa desgustului de sine însuși și de oameni.

Crucea pe care o poartă este, poate, dintre cele mai grele...

Acest amestec de ironie și dezabuzare formează substanța romanului *Arsenic* turnată în tipare neoclasice.

PETRE PANDREA

Carnet burlesc

Campionat de dans

Norei

Un nou sport tinde să puie stăpânire pe Capitala noastră; nu vă așteptați să vă vorbesc de cine știe ce lucru, importat de aiurea, ci pur și simplu de un sport vechi de când lumea: dansul.

Intr'adevăr, o societate cinematografică a organizat un campionat de dans, pentru cea mai bună pereche de dansatori. Premiul? Un voiaj la



Amsterdam și de-aci, dacă norocul îi surâde și picioarele sunt zdravene, perechea are șansă să se ducă să admire: ochii, buzele, părul și tot restul Joanei Crawford.

Se pare deci că astăzi spre a călători, n'ai nevoie nici de bani, nici de cunoștințe linguistice, e deajuns să știi să dansezi.

Deci: Ura pentru dans!

— Du-te mâne să vezi pe dansatori, îmi spune într'o seară, pe la ora cinci de dimineață, unul din prietenii mei și soția lui.

— Aș, nici nu mă gândesc! Ce interes poate exista în acest lucru?....

Dar discuția aceasta repetată a doua zi dimineață de vreo zece ori, a sfârșit prin a-mi atrage curiozitatea, și după masă mă găseam la „Eldorado", — simbolic nume pentru dansatori — printre spectatorii veniți să asiste la aceste afficionades.

... Afară Șoseaua, într'o după masă caldă, monotonă și tristă ca un refren de altădată; „Eldorado" în sărbătoare; mașini la poartă; oameni care fac coadă și, de cum intri, un miros de manej, de miros cald, omenesc, desgustător, ce-l simți la regiment și în cabinele stadioanelor, te prinde de nas, ți se înfundă în gât, te îneacă....

Sunt vreo 22 de perechi, răspândite între orchestră și public.

Deocamdată, se fac exerciții, domnii căutând mai ales să-și plaseze mâna lor pe anatomia dansatoarelor în modul cel mai agreabil posibil, care nu-i în acelaș timp și cel mai elegant.

Există de altfel, în această privință, mai multe școale. In jurul taliei, ai o ținută solidă; vicioșii preferă omoplatul, rafinații umărul, cei timizi și nesiguri nu izbutesc să-și fixeze degetele lor incerte. Un tânăr blond și congestionat se cațără dela talie spre ceafă, ridicând rochia partenerei, care descoperă un fermecător jupon absinthe, pe când altul, foarte grijuliu îmbrăcat, își învârtește palma umedă spre exterior ca să nu mototolească taftaua pompadour a dansatoarei.

Dar iată că matchul începe.

Patru dansatori în haină de seară și patru doamne în rochii de seară înaintează cu nonșalanță de vedete blazate. Eu mi-am ales perechea preferată: o domnișoară care și-a „făcut" capul Argentinei; păr negru lipit cu briliantină, urechi descoperite, rochie neagră mulându-i șoldurile serpentine până la genunchi, un-



de trei volane de tulle se agită în jurul picioarelor. Cavalerul ei, cu figura lui Clarck Gable, se încăpățânează să zâmbească, deși pantofii îi sunt prea strâmți.

In tango sunt splendizi: ardoare concentrată, rictus ca un zâmbet de cal, cu nu știu ce lasciv în rotulă și de deștept în privire.

Valsul, care le reușește mai puțin, avantajează pe o blondină vaporoasă care, în curând, va avea un gest magnific, ca să-și ridice cele patruzeci și nouă de volane ale rochiei ei albe, înainte de a se așeza. Partenerul ei, probabil că a pariat cu câțiva prieteni, că se va ține mereu la o distanță de 10 centimetri de tovarășa lui; înaintează ea, el se dă înapoi cu pudicitate, se retrage ea, el o pune la loc, cu un gest furios.

O mică pauză, apoi dansul e reluat. Perechile s'au sculat și s'au înlănțuit din nou: jazzul le ritmează pașii, în svâcniri brusce. Mișcările le sunt întretăiate și frânte, sub biciul strident al saxofoanelor.

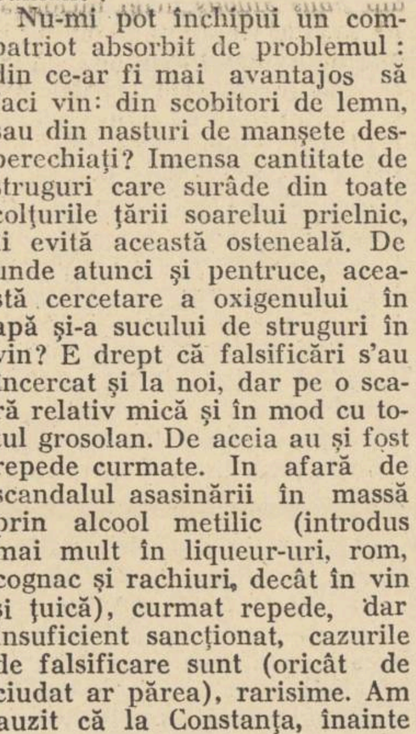
Femeile, decoltate, își frâng afectat busturile în brațele bărbaților, transpunând pe parchet, mișcări care își găseau în altă parte rostul.

Intr'adevăr, de ce oare dansul ăsta se dansează el în picioare? Dacă s'ar dansa altfel, în public, ar interveni desigur Prefectura. Să rămânem deci în picioare, cu capul drept și fruntea sus. Să salvăm aparențele...

Ssst... acest suspin? Nu, e clarineta, care spune tot: s'ar spune cuvinte care vin șoptite printr'un perete, dintr'o odaie îndepărtată, sau șopote, șoptite la ureche... Perechile mimează gestul etern... Se dansează totuș corect.

Numai femeile mai au și imaginație... Aceasta, de pildă, nu visează sau, poate, mai mult... Cu ochii închiși, gura strânsă și buzele uscate, febrile, agitate de un rictus sub carminul care se topește... și fruntea atât de palidă pe care perlează boabe de sudoare... Ssst! un suspin? Dar nu, v'am mai spus odată: e clarineta...

De pe acum, grupurile se coagulează, iau acele linii moi, acele contururi turtite de gelatină pe care adeziunea totală o dă mulțimii.



O mulțime, ca la matchuri, ca pe velodrom, sprijinită de balustrade, inși cu pălăria trântită pe vârful capului și care încurajează pe dansatori prin „Haide, 15" sau „Nu te lăsa Garry!" care cad din când în când, ca niște parașute, reținute de atmosfera densă și acoperite de sgomotul unei orchestre nemiloase, căci dansatorii reprezintă pentru mulțimea spectatorilor, prima etapă a dorinței, a ambiției, a speranței.

Toți aceia care vor să-și „trăiască viața" cunosc depe acum această desinvoltură prefăcută, acea semi-siguranță a gestului, acel lux fals care le smulge suspine și „bravo"-uri.

— 22! 22! strigă zeci de piepturi. „22" este un tânăr lung — Valentino la îndemâna tuturor; pe umerii lui slabi s'au așezat toate visurile domnișoarelor.

O dansatoare, fluidă și lejeră ca o eșarpă, pare lipită de partenerul ei prin alte legi, decât acelea ale greutății.

Dar încetul cu încetul, toate spetele au devenit convexe, pântecele concave, iar ochii nu se mai țin în fundul orbitelor decât în virtutea nu știu cărui miraculos echilibru anatomic. Bieți dansatori!

S'a sfârșit. Ultimul acord desface pe acești complici pe care blues-urile fox-trot-urile, tangourile, one-step-urile și valsurile i-a unit. Juriul se retrage să delibereze.

Mulțimea ascultă rezultatul cu pasiune și neliniște. Fiecare pleacă cu visul său, iar eu mă îndrept spre Șosea, gândind, numai în ritm de șlagăre: tam-tam-tam...

PAUL B. MARIAN



Cronica gastronomică

Superstiții și prejudecăți

Netrebnicul născocitor al idioției pure care e expresia *vin natural*, a dat o lovitură mult mai serioasă comerțului de vin românesc decât toți fabricanții și toți falsificatorii, cu tot spirtul, zaharina și metilicurile lor. Dar nu numai că a isbit direct comerțul, dar a avut drept consecință și o pervertire a gustului consumatorului. Dacă la restaurant chelnerul ți-ar prezenta un pui limfatic, asigurându-te că e *din ou* și chiar din poiata patronului, asta nu te-ar convinge de loc să-l mănânci și dacă ți-ar da o scrumbie în descompunere, jurându-se e *din mare* și că el chiar a pescuit-o, nici atât. De ce atunci atâta încântare, când despre borșul frapat pe care îl ai în pahar ți se spune că e *natural* și din via omului, *nu din comerț?* Ași înțelege o asemenea stare de lucruri în Suedia, Norvegia sau Polonia, unde struguri nu se coc. La noi, chestiunea nici nu se poate pune. De veacuri s'a convins Românul cu obținerea vinului din struguri, exclusiv. E pentru el mijlocul cel mai bun, cel mai sigur, cel mai ieftin, cel mai la îndemână. Acolo unde apă nu-i, Atotputernicul s'a milostivit, așezând în calea omului fructe cu zeamă. Dar pentru ce ne-am necăji noi să plantăm palmieri de pildă, conținând fructe cu lichid, când apa iese singură pe teritoriul țării, *sponte sua*, din pământ?

Nu-mi pot închipui un compatriot absorbit de problemul: din ce-ar fi mai avantajos să faci vin: din scobitori de lemn, sau din nasturi de manșete desperechiați? Imensa cantitate de struguri care surâde din toate colțurile țării soarelui prielnic, îi evită această osteneală. De unde atunci și pentruce, această cercetare a oxigenului în apă și-a sucului de struguri în vin? E drept că falsificări s'au încercat și la noi, dar pe o scară relativ mică și în mod cu totul grosolan. De aceia au și fost repede curmate. In afară de scandalul asasinării în massă prin alcool metilic (introdus mai mult în liqueur-uri, rom, cognac și rachiuri, decât în vin și țuică), curmat repede, dar insuficient sancționat, cazurile de falsificare sunt (oricât de ciudat ar părea), rarisime. Am auzit că la Constanța, înainte de răsboi încă, un Grec prepara vin din struguri de Malaga, apă și alcool. Evident că această băutură ticăloasă, n'o putea desface decât la servitoare birjari și mateloți. Totuși și acesta a fost prins. Că la noi nu prea găsim vin bun, e foarte adevărat, dar asta e altă socoteală. N'am zis că bem vin prost, pentrucă nu bem. Vinul prost ar fi la noi o fericită etapă spre cel bun.

Ințeleg prin vin prost un vin *fără calități*. Vinurile pe care le bem însă sunt *pline de defecte*. Și asta e cu totul altceva. Așa dar, nu bem vin prost, bem vin mizerabil, vin vinovat, vin bolnav și nici măcar vin, ceva care s'ar putea denumi cu *simili* sau *quasi* înainte. Latura *natură* nu joacă nici un rol în acest regretabil fapt, ci numai latura *om*. Vinul e *inferior* în restaurante în măsura în care e inferior *în vie*. Dacă după calamitatea filoxerii și după minunea Pasteur, în acest veac al aviolului și televiziunii mai există biped cuvântător care să-și închipue că a lucra cu fermenți selecționați, a face coupage-ii, a filtra la nevoie și a adăugi tanin sau acid tartric *când trebue*, e a *falsifica*, ...pedul acela nu e Român (autochton evoluat), e Geto-Dac, e Șcit, e Agatârs. Ei bine, acest Agatârs face vinul, acest Agatârs îl vinde, acest Agatârs îl consumă. Dați unui asemenea primitiv o sticlă de *Clos-Vougeot*, Se va speria în fața ambalajului, ca un African equatorial în fața unei lanterne. Cuvintele: *farmacie, fabricație, plătești firma* și altele de acelaș calibru vor reveni fără greș.

Duceți-l însă la vremea culesului la crama celui mai sălbatic podgorean și dați-i o cană de tulburel provenit din *Chaslas* sau *Delavar*. Va suge ca o gură de canal pe ploaie torențială. Negreșit, va zice: *Vin de struguri, domnule, se cunoaste că-i din vie*, fără să omită să adauge: *de ăsta poți bea până mâne și nu te doare capul*.

De aceia, eu care m'am deprins să ghicesc Agatârsul, de câteori aud la o masă că se va servi *vin natural*, fiorii mă apucă.

AL. O. TEODOREANU

Substantivul acesta, cași cele două următoare, au un sens adjectival.



Chelnerul. — Domnul este rugat să-și pună haina. Direcția nu tolerează persoane desbrăcate...



Plugarul arind pe lângă fereastra iubitei..

I n s e m n ă r i

Muzeu Stendhal

La cinci Mai trecut, aniversarea morții lui Napoleon, pe care Stendhal l-a iubit atât de mult, s'a făcut comemorarea acestuia la Grenoble, dedicându-i-se un muzeu, în sala în care a fost o capelă a Ursulinelor, pe vremea Restaurației. Acolo a trăit o mătușă a lui Henry Beyle, M-me Eulalie.

Puțini scriitori au avut parte de atâția admiratori credincioși, puțini oameni de atâția prieteni plini de devoțiune. Muzeul ce i se dedică acum a strâns documente numeroase și variate asupra lui, a oamenilor cu care a avut relații, a orașelor în care a trăit ca o ilustrare a istoriei vieții lui pe care atât de bine o povestește el însuși în „Vie de Henri Brulard", „Journal", „Souvenirs d'egotisme. *Picturi, desemnuri, autografe, fotografii sunt grupate alături de alte documente, cu metodă.*

Se vede acolo trista casă din strada Vieux Jésuites din care Henri Beyle nu avea decât amintiri grele și întunecate. Apoi portretele de familie. Un bunic zâmbitor cu perucă frumos buclată și încântătoarea Pauline Beyle, sora și prietena anilor săi tineri. Apoi Parisul, în care a gustat el pentru prima oară plăcerea de a trăi. Marsilia în care a fost îndrăgostit și... băcan! Dar epoca mare a vieții lui a fost epopea napoleoneană în care i-a fost dat să figureze. La căderea imperiului se refugiază în Italia. Sub monarhia din Iulie e trimis consul în orașul Etern. Revine la Paris din când în când, tânăr, plin de viață, briliant în conversație, apoi din ce în ce mai liniștit, făcând pe „Moșul înțelept" pe lângă două fetițe drăgălașe, dintre care una devine împărăteasa Eugenia a lui Napoleon al III-lea.

A rămas toată viața curios de toate cele ce se petrec în lume, pasionat de analiza sufletului, până ce într'o zi a căzut în stradă mort, la doi pași de locuința lui.

Muzeul său răsfrânge și oglindește viața lui bătută de vânturi și plină de aventuri între care cele de dragoste și-au avut partea cea mai mare.

Jazz sau Vals?...

Cine mai vorbește azi de Duke Ellington? *Totuși anul trecut a fost o nebunie în jurul* jazz-hot-ului, *care a devenit un cult cu templele sale secrete și ritualul său deosebit. Zece seri de-a rândul în luna cea mai moartă a anului parizian, luna August, un public în delir l-a aclamat în săli de concert imense.*

Ceiace n'a împiedicat nici succesul „sălilor vieneze", cu decor de trandafiri, rochii înfoiate de organdi și grații languroase de vals Richard Strauss....

In toamnă nu se mai vorbea de Ellington și Jazz-hot! Mondenele ca niște porumbițe își înfoiau gușa și huruiau legănându-se pe undele Dunărei albastre... .

Totuși... Londra e în delir din nou în jurul unui alt idol al jazzului Cab Calloway, *la Colliseum.*

Parisul după Londra, scuturat de o sincopă fantastică, a consacrat noul ritm, încă unul!, vărsând la casă 300.000 lei în fiecare săptămână.

Calloway a întors muzica pe dos...

In loc să conducă orchestra într'o armonie unică, o descompune, o divide, o hăcuește, se oprește pe o simplă crosă și trece ca un vârtej peste punctele de orgă, amestecând în haosul dizarmonic, un cântec aiurit „He! ho! de! hi-ha".... „Son-saz-hi-ho! orăcăe trupa de mulatri. Cab Calloway schiaună și se vaicără în dezacorduri minore pe când mulatri îl acompaniază bătând câmpii. Pe când Englezul cumpănit, măsurat și flegmatic în ritmul său obișnuit, intră cu nebunie în orgia asta de sunete, ritmuri și sincope, dând năvală în White Chapel ca și în Strand să guste deliciile ritmului „Scat".... Adio, Dunăre Albastră!...

In Mexic

Pentru marea majoritate dintre cititorii lumii vechi, Mexicul apare ca o țară populată de vechii Indieni încinși cu revolvere, călărind pe cai năzdrăvani, pe care-i privim cu toate prejudecățile noastre de Europeni și artificiul unei educații sumare.

Mare Chadourne ne-o zugrăvește în toată ciudățenia ei de țară cu pământul vulcanic fremătând mereu sub amenințarea unui cataclism, cu vraja particulară a aspectului său plin de asperități, atât de greu de pătruns, dar și cu toată preciziunea unei sensibilități desbrăcată de vechile prevențiuni, reacționând în mod just și potrivit în orice împrejurare.

Cu spiritul precis al observatorului modern, Marc Chadourne ne face să pătrundem, din tablou în tablou natura, rasa, plantele acestor teritorii care se apără cu îndârjire la orice încercare de explorare din partea Europenilor.

Până și numele proprii ale oamenilor și orașelor sunt aspre, parc'ar fi acoperite cu țepile cacteelor și plantelor sale grase.

„Șarpele cu pene" are trei nume venerate la Azteci: „Quetzacoalt" „Kukulkan" și „Gucumatz", iar marele strămoș și poet se numește „Neta Rualcoyott"...

Fără vederi de ansamblu Marc Chadourne evocă însă în aquarele cu colorit violent pământurile acestui colț de lume „fără zori de zi și amurguri" în toată infinita lor diversitate. Mexicanii pe care ni-i prezintă autorul, și sunt destul de numeroși: numai Indieni vreo patrusprezece milioane, afară de burghezimea din orașe și coloniștii aduși de Diaz, au ceva anacronic și cu totul deosebit de ceiace cunoaștem în viața noastră modernă.

După lunga perioadă de turburări prin care a trecut viața lor socială și politică, vaste „haciendas" mai aprovizionează încă pe emigrații" și „gachupinii" din capitală iar proprietarii terieni, marii și micii fermieri, cu pantalonul negru strâns pe picior și încheiat cu chei de argint, vesta plină de broderii, sună încă din pinteni, pe trotoarele orășelelor din provincie. „Gachupinii" ruinați poartă încă cu o demnitate teatrală vechea pelerină inverzită, visând în vechile lor „Parrochias" la minele de argint pierdute.

Mare Chadourne a cutreerat unul câte unul cele 28 de state ale Mexicului și capitala lor observând cu câtă putere se afirmă în Mexicanul din toate aceste locuri diverse, vechile trăsături ale rasei: fețe cu expresia concentrată, trupuri pline de foc și energie, amestec de violență și de mândrie stăpânită, izbucniri de foc ce doarme sub cenușă, nerăbdare de luptă chiar când ca acum Mexicul se repauzează de 5 ani, după un lung șir de lovituri de stat, execuții răscoale, împușcături și spânzurări de crăcile copacilor. „Mexicul, zice Marc Chadourne, se odihnește așteptând în chip indefinisabil cataclismul, care la ei e un fel de așteptare al unui nou mântuitor, un nou „Șarpe cu pene" un nou Mesia".

Anahnae este decorul în care se vor petrece toate scenele de patimă arzătoare și visări nemărginite ce se simt svâcnind în acest popor a cărui fire nu seamănă întru nimic cu ceiace ni se pare nouă firesc și obișnuit.

Circul în 1934

Englezii sunt mari iubitori de circ, spectacol care ne cerând nici un fel de tensiune nervoasă provocând râsul prin mijloace copilărești, îngăduind un repaos total prin extinderea generală a nervilor și descărcarea nervozității pe căile cele mai puțin rezistente este privit ca cea mai desăvârșită recreație.

Din această cauză deschiderea circului „Bertran Mills Circus" a fost socotită în presa engleză ca un mare eveniment în lumea spectacolelor.

Dela intrare, spun reporterii, circul apare cu totul modernizat, cu ghișeurile sale strălucitoare și seria de lachei care nu mai seamănă acum cu resturile armatei lui Napoleon, ca odinioară, ci reprezintă pe păzitorii unei monarhii din Hollywood. In ceiace privește însă caii, ce sunt esențialul circului, gazetarul constată că are satisfacția că ei au rămas ca acum o sută de ani.

Trupa circului e alcătuită din personal de toate națiunile și de toate culorile. Trei sute de bărbați și femei și mai mulți copii de zece sau douăsprezece naționalități vorbesc fiecare în limba lor. Oameni negri, galbeni și albi, amestecați: francezi, germani, cehi, italieni, scandinavi, etc. dând toți o impresie de curtenie strălucitoare, sunt semnul adevăratei modernizări a circului de altă dată. Caii stau în boxele lor cu groomi îmbrăcați în albastru și șorțuri gri lângă ei, care ar putea fi luați drept groomi de operetă dacă n'ar curăți și n'ar secela cu adevărat fiecare calul său. Apoi circul are băi instalate pentru personal și cabine pentru îmbrăcat și schimbat costumele, apă caldă ziua și noaptea, lumină electrică și oglinzi pretutindeni. Circul își are trupa de fete frumoase ca ori ce varieteu, de cât aci frumusețile trebue să călărească pentru a continua tradiția. Alături însă apare modernismul. Un robot poartă deasupra un placard: „Este el om, monstru sau mecanism?", pe când robotul se transformă din schelet în dama grasă de 150 kilograme. Cartierul în care s'a instalat trupa este tot iluminat cu electricitate și corturile mici colibe indiene, „bungalow" într'o garden party. Totul este transportabil cu propriile lor motoare și toate instalațiile, căci circul trebuie să facă turneul de vară în cincizeci de orașe și să parcurgă nu mai puțin de 2000 mile până în Octombrie. Ei socot să-și ridice instalațiile seara după ultima reprezentație și să fie gata a doua zi seara pentru prima din o nouă serie de reprezentații în altă localitate.

Dar constatarea cea mai plăcută pentru englezi este că cu cât circul se schimbă și se modernizează, cu atât e mai credincios vechiului spirit și tradiției spectacolului.

Bibliografie

Primim:

N. Plopșor. *Amintiri.* Tip. „Eminescu". Craiova, 1934.

George Popescu: *Cântecele înserării* Ed. „Rodiri". Prețul 10 lei.

N. Tatu: *Pragmatismul lui James. (Teoria Adevărului și Metafizică).* Tip. „Bucovina", București, 1934.

Ion Breazu: *Viața literară Românească în Ardealul de după Unire.* Tip. „Minerva", Cluj. 1934.

Ștefan Dima: *Lumini în interior (Poezii).* Ed. „Cartea Românească". București, 1934. Prețul 60 lei.

Em. Panaitescu. *Numărul Geților și al Dacilor. (Comentar după Strabo).* Ed. „Cartea Românească" București 1934.

Ion Anestin. *De necrezuta viață a dumnealui Ioniță Căpitan de Oaste. Scrisă de dumnealui Iancul Zogravul.* Tip: „Vremea", 1933, Prețul 50 lei.

Buletinul A. E. R. *Asociația Editorilor Români* No. 1, 2, 3, 4, 5—6 (Sept.-Ian.-Febr.).

Buletinul Cărții Românești No. 3, (Martie).

Cooperatorul Român No. 1—2 (Ian.-Febr.).

Transilvania *Buletin cultural* No. 1 (Ian.-Febr.).

Semnele timpului în Biserica noastră, No. 12. *Publicație specială pentru cazuri extraordinare de C. Cernăianu.*

Galeria monștrilor și scorpionilor. *Un episod tragi-comic din istoria contimporană a bisericii aut. ort. române.* Tip. „Capitalei" București, 1934. Prețul 40 lei.

Biruința No. 13—16 (Aprilie).

Cadran No. 4 (Aprilie).

Școala Mehedințului No. 8 (Aprilie)

Grai Moldovenesc No. 19—20 (Martie—Aprilie).

Semnele timpului în Biserica noastră, No. 13.

C. Cernăianu. *Răspuns adversarilor mei spre eterna lor osândă.*

Poșta redacției

Manuscrisele de mai jos nu se publică, neîndeplinind condițiunile:

CLUJ: G. C.; J. P.
BAZARGIC: Ch. Gh.
TURTUCAIA: St. D.
CRAIOVA: F. P.; V. Ș.
BRAȘOV: M. V.
CLIMAUȚI: I. P.
SILIȘTEA-ZUMEȘTI: R. Ig. Ș.
BUCUREȘTI: G. S. B.; Alcer.; Nic. I, L.; Ș. T.; I. A. M.; G. T.; M. C. R.; S. T. R.; L. P; M. N.; S. R.; V. D. R.; N. B.; P. N. M.; L. R. F.; Gh. S.; C. C.; S. I.; C. Cr.; C. O. S.; C. A.; I. P.; I. R.: Clitus.
GEOAGIU: L. L.
IAȘI: N. Ț.; L. M.; G. P.; A. H.; Al. V.
BANEASA: S. C.
TIMIȘOARA: F. V.
DOROHOI: N. N.
PLOEȘTI: P. P. V.
R.-VALCEA: F. C.
CONSTANȚA: Gh. M. C. M. S.; Gh. E.; E. N.
RODNA: I. I.
MORENI: C. S.
SIBIU: N. N.
TULCEA: I. Gh. I.
BISTRIȚA: Gh. D.
ROȘIORI: B. S.
BUZAU: L. B.
BORDENI: S. P.
GALAȚI: B. Gh.
MUGHENI: G. V.
ALBA-IULIA: M. M.
BACAU: I. M.
TURCIA-ESKIȘEHIR: G. B.

Următoarele manuscrise, deasemeni respinse, n'au indicații asupra adresei:

L. V.; T. A.; A. S.; M. Ș.; Ș. T.; M. R.; C. D. M.; G. M.; E. S.; A.; A. C.; I. C. Tg. M.; Gh. I. G.; I. C. W.; C. S.; N. V.; Ș. T.; M. V. H.; M. H.; L. D.; J. S.; G. G.

— Vă garantăm confortul mașinei. Vă veți simți ca la d-voastră acasă.
— Aș prefera un alt model..